

† Andrei
Arhiepiscop și Mitropolit

**MĂI APROAPE DE
HRISTOS**

Redactor: Nicoleta Pălimaru

Editura Renașterea

Piața Avram Iancu, nr. 18

RO – 400117, Cluj-Napoca

Tel/fax: 0264-599649

E-mail: editura_renasterea@yahoo.com

www.renasterea-cluj.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ANDREI ANDREICUȚ

mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Mai aproape de Hristos / † Andrei Arhiepiscop și Mitropolit. -
Cluj-Napoca : Renașterea, 2016

ISBN 978-606-607-166-6

821.135.1-97

† Andrei
Arhiepiscop și Mitropolit

MĂI APROAPE DE HRISTOS

Editura Renașterea
2016

I

Mai aproape de Hristos

Se împlinesc pe 25 martie 2016, de Buna Vestire, cinci ani de zile de când sunt Păstorul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului. Timpul a trecut foarte repede și are dreptate Proorocul David când zice: *anii noștri s-au socotit ca pânda unui păianjen* (Psalmul 89,10).

Lucrul cel mai important, însă, este să ne folosim cu zgârcenie de timp să *răscumpărăm vremea* (Efeseni 5,16), din moment ce nu o putem opri. Cred că în acest fel a raționat și Lucian Blaga când, adresându-I-se lui Dumnezeu, Îi zicea așa: *Oprește trecerea. Știu că unde nu e moarte nu e nici iubire, – și totuși, Te rog, oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea*¹.

Cât am făcut, cât n-am făcut în acești ani știe mai bine Dumnezeu. Nu voi face în această carte, în care sunt adunate editoriale din revista „Renașterea” ale acestor ani, un bilanț. Acest lucru, dacă se va întâmpla vreodată, îl vor face alții. Voi spune doar că m-am străduit atât cât am putut.

Editorialele se referă la evenimentele majore ce au avut loc sau la praznicele importante. În toate militez, sau lucrul acesta l-am dorit, pentru o apropiere de Hristos.

¹ LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Editura Pentru Literatură, București, 1966, p.77.

Câți ani îmi va mai da Dumnezeu, dimpreună cu preoții și credincioșii Arhiepiscopiei și cu ierarhii Mitropoliei, același lucru îl voi urmări. Chiar dacă sunt simple versurile dintr-o poezie, ele exprimă foarte bine această dorință: *Un singur dor mai am și eu/Acela de-a sluji mereu,/Lui Dumnezeu Cel Bun și Sfânt,/Cât voi trăi pe acest pământ.*

Pe bună dreptate, Sfântul Apostol Pavel ne spune că *Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este Același* (Evrei 13,8), iar Însuși Domnul ne încredințează că porunca Tatălui *este viața veșnică* (Ioan 12,50).

†ANDREI

*Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului*

La început de drum*

In aceste momente solemne, cu smerenie, dau slavă Preasfintei Treimi pentru lucrarea ei minunată dintotdeauna, săvârșită în Biserica Sa.

Apoi, cu recunoștință, mulțumesc Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și Sfântului Sinod, care m-au chemat la această slujire plină de responsabilitate; pe de o parte, această slujire îmi aduce mângâierea continuării misiunii în slujba lui Hristos, în calitate de mitropolit, pe de altă parte, îmi oferă o cruce în plus.

Mitropolitul este și el episcop, doar că, din punct de vedere pastoral și administrativ, are responsabilități mai mari. Referitor la slujirea episcopală Părintele Dumitru Stăniloae scrie că „episcopii sunt ramurile care, pornind din aceeași tulpină apostolică, extind harul și conținutul vieții apostolice, în toate rămurelele care sunt preoții și în toate frunzele sau rodurile care sunt credincioșii. Mai bine zis, aceeași sevă care este Hristos se extinde prin episcopi și preoți în tot pomul Bisericii, aflându-se în mod nemijlocit în fiecare mădular al ei. Fără harul succesiunii apostolice a ierarhiei și fără învățătura apostolică transmisă odată cu el, n-ar fi creștini botezați, nu s-ar împărtăși creștinii cu Hristos în Euharistie, nu L-ar cunoaște pe Hris-

* În revista *Renașterea*, nr. 3, martie / 2011, p. 3. Cuvânt rostit în data de 25 martie 2011, cu prilejul întronizării ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului.

tos în lucrarea Lui în ei așa cum a fost și cum a lucrat în tot trecutul”.

Convins de această realitate, în misiunea mea, mai întâi de toate în acțiunile ce le voi demara, mă voi consulta cu Preafericitul Părinte Patriarh și voi fi în deplină ascultare față de hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În comuniune cu episcopatul ortodox al Bisericii noastre, cu tot episcopatul Bisericii Ortodoxe Universale, mă voi strădui să-L slujesc pe Hristos cu dăruire și cu credincioșie.

Știu că această slujire este înălțătoare și sublimă dar, în același timp, grea, încărcată cu multe sarcini și griji, pentru că, pe ierarh trebuie să-l întristeze și să-l doară tot ce-l poate întrista și durea pe Mântuitorul. Plecând de la persoana noastră, de la cei apropiați, de la cei pe care-i păstorum, de la orașul nostru, de la eparhia noastră, de la Mitropolia noastră, de la Țara noastră, de la lumea în care trăim, observăm cât de multe sunt necazurile și problemele cu care se confruntă oamenii și cât de cumplit este păcatul în diferitele lui ipostaze. Toate acestea-L dor pe Mântuitorul și trebuie să ne doară și pe noi!

În testamentul pe care ni l-a lăsat înaintașul nostru, vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu, luând în calcul situația complexă de astăzi, a scris: „La cârma Mitropoliei îmi doresc un urmaș vrednic și demn, credincios Bisericii Ortodoxe, responsabil, integru, adversar al corupției de orice fel și sub orice formă, care să continue și să desăvârșească ceea ce am început eu”. Ne vom strădui să împlinim și să continuăm misiunea pastorală transmisă nouă.

În misiunea noastră, așa cum specificam, vom fi în deplină conlucrare cu episcopii Sinodului Mitropolitan al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Dar, în același timp, vom fi în conlucrare cu ierarhii din Sinodul Mitropoliei Ardealului. Și, așa cum ne-a sfătuit Părintele Patriarh Daniel, și cum a hotărât Sfântul Sinod, pentru problemele de importanță comună, ne vom întâlni în sinaxă de două ori pe an, pentru că formăm o singură Transilvanie. Iar pe episcopii vicari ai Arhiepiscopiei Clujului îi încredințez de toată dragostea și buna conlucrare.

În ceea ce privește misiunea mea pastorală și administrativă, în relațiile cu preoții și credincioșii, mă voi călăuzi după câteva principii:

a) Atât cât îmi va permite timpul îi voi primi pe toți preoții și credincioșii cu bucuriile, cu necazurile și cu problemele lor. Toți laolaltă formăm Biserica lui Dumnezeu, iar drumul spre mântuire îl facem împreună.

b) La Sfânta Liturghie și în rugăciunile particulare ei toți vor fi în inima mea. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă „să facem cereri, rugăciuni, mijlociri, pentru toți oamenii... că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (1 Timotei 2,1-4).

c) Pe lângă disponibilitatea de a-i primi, asculta și de a mă ruga pentru dâșii, mă voi strădui să-i ajut după puterile mele, potrivit tot îndemnului Sfântului Apostol Pavel, care zice: „purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos” (Galateni 6,2).

Am pomenit aici doar aceste trei principii, întrucât le-am considerat mai importante.

În același timp, sufletul meu așteaptă și din partea fraților lor aceeași deschidere. Am nevoie de duhovnicescul atașament al clerului, al cinului monahal și al credincioșilor. Am nevoie de rugăciunile, dragostea și ascultarea lor. Același Sfânt Apostol Pavel zice: „Ascultați pe mai-marii noștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos” (Evrei, 13,17).

Mă voi opri acum la o altă importantă dimensiune a misiunii mele: și anume, relațiile cu Universitatea și cu toate instituțiile din Cluj și din Mitropolie. Intelectualii au un rol covârșitor în ceea ce privește progresul României de astăzi și de mâine. Ei îi formează pe tinerii noștri. Lor le spune Înțeleptul Solomon: „Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă, și chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea” (Pilde 22,6). Cu gândul la această lucrare de maximă importanță pe care o desfășoară, îi asigur de prețuirea, dragostea, conlucrarea și atașamentul meu. Intelectualitatea noastră nu-i scutită nici de ispite. Obiectivi fiind, ne dăm seama că intelectualitatea trăiește de mult timp într-o lume secularizată și secularizantă. De aceea, în cele ce urmează, vă voi reda o întrebare retorică a lui Octavian Goga: „Și acum, fără a-ți cere un răspuns, stau și mă întreb: Care este credința dumneata, intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală, mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu iele și pri-

colici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și, fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturărimii noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința în Dumnezeu, și preoți cu guri de aur cari să cuvânteze acolo, în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem". În mare măsură, cele afirmate de Goga atunci se potrivesc și astăzi.

Plecând de la această idee, îmi mărturisesc intenția, așa cum a făcut înaintașul meu, să mă ocup de tineri. De fapt, voi continua lucrarea de la Alba Iulia, unde am înființat două școli teologice, Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic, care au o așezare duhovnicească bună și pe care-o doresc și aici la Cluj. În acest sens, tinerii au deschisă poarta sufletului meu și le voi răspunde, după posibilități, solicitărilor. ASCOR-ul și celelalte organizații de tineret vor fi tratate cu multă solitudine. Iar proiectul catehetic „Hristos împărtășit copiilor” început de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel va fi implementat în toată Mitropolia.

Punctual, la Catedrala Mitropolitană, duminică seara, se va derula proiectul catehetic „O seară cu Domnul Hristos și cu Preasfânta Sa Maică”. Postul de Radio „Renașterea” pe care Mitropolitul Bartolomeu, prin

testament, ni-l lasă în grijă, va fi în atenția noastră. El va colabora cu mijloacele media ale Sfintei Patriarhii, iar revistele „Renașterea” și „Tabor” vom încerca să le menținem la înălțimea cuvenită.

O altă lucrare importantă a Bisericii este cea socială. În perioada de început a creștinismului două preocupări erau pe primul plan: participarea la Liturghie și filantropia. De fapt, criteriul Judecății Universale îl vor constitui faptele milei sufletești și trupești. „Flămând am fost, și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost, și Mi-ați dat să beau; străin am fost, și M-ați primit; gol am fost, și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost, și M-ați cercetat; în temniță am fost, și ați venit la Mine” (Matei 25,35-36), ne va spune Mântuitorul. Astfel, implicarea socială, într-o lume cu atât de mulți oameni necăjiți, copii abandonati, bătrâni singuri, bolnavi de toate felurile, va fi o preocupare de suflet.

Avem în acest sens experiența conlucrării cu administrațiile județene și locale din Arhiepiscopia Alba Iuliei, obținând adesea rezultate bune, peste așteptări. Cu atât mai mult sperăm la rezultate remarcabile în Cluj, unde instituțiile medicale sunt „de primă mână”, iar posibilitățile administrațiilor locale sunt mult mai mari.

Clujul, metropolă a Transilvaniei, nu este locuit numai de români ortodocși, ci și de alte etnii și confesiuni. Toți însă viețuim prin harul și iubirea lui Dumnezeu. De aceea, în spirit ecumenic, fără a face rabat doctrinar, le deschidem brațele celorlalte confesiuni, începând cu greco-catolicii, continuând cu romano-catolicii și protestanții, urmând îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care zice:

„Îngăduiți-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii” (Romani 4,2-3).

Preafericirea Voastră, Onorată asistență,

În aceste momente sfinte, gândul îmi merge departe, „la obârșie, la izvor”, la satul Oarța de Sus din Maramureș, la Părinții Andrei și Elena, la minunata mea bunică, Iuliana, a cărei credință o râvnesc și acum. Preotul copilăriei mele a fost un intelectual cu o cultură temeinică, pe nume Ioan Mihali. Minunata dascăliță Margareta Chira mi-a pus creionul în mână, când eram copil, iar liceul l-am urmat în Cehul Silvaniei.

După ce am absolvit Facultatea de Construcții Căi Ferate am ajuns aici, în Cluj, la Întreprinderea de Construcții Căi Ferate. În devenirea mea, din acea vreme, rămân în altarul sufletului, la loc de mare cinste, trei duhovnici: Părintele George Teodorescu de la Schitul Darvari din București, Părintele Paisie Olaru de la Sihla (județul Neamț) și, mai apoi, Părintele Arsenie Papacioc de la Techirghiol. După ce am studiat la Institutul Teologic Universitar de la Sibiu, la 25 august 1978, în această Catedrală, mult rugătorul Arhiepiscop Teofil Herineanu m-a hirotonit diacon, iar pe 27 august 1978, la Apahida, preot. Au urmat șapte ani de misiune pastorală în orașul Turda. Am întâlnit acolo oameni deosebiți pe care, când a venit timpul să plec, i-am părăsit cu greu. Vrednicul de pomenire Arhiepiscop Teofil, gândindu-se că aș putea împlini o misiune mai mare, m-a transferat la Parohia „Iris” din Cluj, transfer care

n-a fost recunoscut de către Departamentul Cultelor niciodată, Arhiepiscopul fiind nevoit să cedeze. Dar toate s-au petrecut cu îngăduința lui Dumnezeu, chiar și încercările care au mai urmat. În 1985 Vrednicul de pomenire episcop Emilian Birdaș al Alba Iuliei, m-a solicitat să mă transfer la Alba Iulia, ca preot slujitor, și am acceptat. Cinci ani am fost preot paroh la „Maieri I” în Alba Iulia; iar apoi, 21 de ani, chiriarhul Arhiepiscopiei Alba Iuliei. Soborul de ierarhi care m-a hirotonit episcop în ziua de 25 februarie 1990 l-a avut protos pe Mitropolitul cărturar Antonie Plămădeală. Iar părinte duhovnicesc mi-a fost blândul episcop Ioan Mihălțan, până s-a mutat la Domnul (2008).

Cu mila și binecuvântarea lui Dumnezeu, legăturile duhovnicești cu oameni iubitori de cele sfinte au fost multe, iar lucrarea pastorală a fost rodnică. Acum, când Preafericirea Voastră și Sfântul Sinod m-ați chemat la această înaltă slujire, de a-i urma în scaun vrednicului Mitropolit Bartolomeu, mă gândesc cum a rodit lucrarea pastorală prin cele două școli teologice înființate și îndrumate la Alba Iulia, prin cele 43 de vetre monahale noi, prin multele așezăminte de asistență socială înființate și organizate, prin postul de radio Reîntregirea, și mai ales, prin jertfelnicia preoților și credincioșilor noștri dragi pe care i-am păstorit 21 de ani (1990-2011).

Tuturor le mulțumesc din suflet și vă asigur, pe Preafericirea Voastră, Sfântul Sinod, Sinodul Mitropolitan, clerul și credincioșii acestei Mitropolii, că voi sluji Domnului Hristos cu râvnă și dăruire. Așa să-mi ajute Dumnezeu! Amin!

În familie se întemeiază rânduiala morală și spirituală a unui neam*

Vremurile de nestatornicie în care ne aflăm dau o cruntă lovitură celei mai străvechi și sfinte instituții sociale lăsată de Dumnezeu: *familia*. Fie că e vorba de secularizare, de globalizare, de lipsa valorilor etice sau, în cazul nostru, de sărăcia care-i obligă pe mulți români să plece la muncă în străinătate, toate aceste cauze fragilizează sau duc chiar la prăbușirea familiei.

Iată de ce este foarte bine venit acest Simpozion Internațional cu tema: „*Familie, filantropie, etică socială. Parteneriatul Bisericii – Stat în Asistența Socială*”. Nu știu câte probleme practice poate rezolva simpozionul, dar măcar ne va problematiza pe toți vizavi de aceste realități triste.

Și, pe deasupra, această întâlnire internațională este și un jubileu: se împlinesc zece ani de când, fără întrerupere, primăvara ne întâlnim aici, la Facultatea de Teologie din Alba Iulia. Ne întâlnim și discutăm lucruri importante și actuale. În urma fiecărui simpozion a rămas câte un volum de comunicări serioase și utile.

Nu putem uita apoi că însăși Universitatea „1 Decembrie 1918”, inclusiv Facultatea de Teologie, aniversază douăzeci de ani. Am început modest, în săli puse la îndemână de diverse instituții, și, cu ajutorul

* În revista *Renașterea*, nr. 5, mai / 2011, p. 1.

lui Dumnezeu, am ridicat acest așezământ minunat. El oferă, prin spațiile generoase, cele mai bune condiții de învățământ pentru studenții teologi. În ce privește implicarea socială practică, aici, la Alba Iulia, de zece ani de zile Arhiepiscopia Ortodoxă acționează organizat și eficient prin „*Filantropia Ortodoxă*”. Nu dorim să ne lăudăm, dar am făcut o lucrare de pionierat.

Nădărdum că ei, studenții teologi, vor fi purtătorii de steag al unei concepții sănătoase despre familie. Că vor fi aluatul care dospește toată frământătura și le vor da și altora exemplu de familii creștine, puternice și indestructibile. Că vor înțelege ei, și alți tineri credincioși, că pentru dăinuirea neamului trebuie ca orice familie să aibă măcar trei copii: unul pentru tata, unul pentru mama și altul pentru Biserică și Țară.

Faptul că familia e atât de vulnerabilă se datorează lipsei de iubire jertfelnică. Vorbind la modul ideal vom spune că „*familia este întemeiată pe cea mai trainică dimensiune a Universului care nu piere niciodată și aceasta este dragostea. Iar dragostea adevărată începe cu jertfa de sine, pentru că numai unde stăpânește spiritul jertfei de sine este locul larg de viețuire pentru celălalt*”.¹ Este loc și pentru soți și pentru copii. Omul care nu e dispus la jertfelnicie, la sacrificiu, nu-l poate odihni pe celălalt și nu primește pruncii ca pe un dar al Cerului.

Privită ca un simplu contract social, care are drept motivație interesul egoist, familia se poate destrăma repede. Dispărând avantajele materiale la care năzuia

¹ IOAN ALEXANDRU, *Iubirea de Patrie*, Editura Eminescu, București 1985, p. 93.

unul dintre parteneri, familia se prăbușește. Se prăbușește pentru că n-are la temelie credința în Hristos, Care pentru mireasa Sa S-a adus jertfă pe Cruce.

Familia este, așa cum ne învață Sfântul Ioan Gură de Aur, „ecclesia domestica”, biserica cea mică, care, împreună cu alte biserici mici, alcătuiește Biserica cea mare, Biserica lui Hristos pe care nici porțile iadului nu o vor dărâma.

O astfel de familie stă și la temelie neamului, la temelie unei Patrii. Ea este locul „unde se întemeiază rânduiala unei Patrii și statornicia, în spiritul legilor morale, al jertfei de sine, al răbdării, încrederii și dragostei”.²

Din păcate, într-o lume care nu mai este entuziasmată de acest mod de a privi familia și Patria totul se degradează. Paul Evdokimov spune, pe bună dreptate, că „statul secularizat favorizează laicismul, care este un ateism latent în care persoana nu este decât un animal perfecționat, prevăzut cu tehnici și rețete ... Educația adolescenților și a maselor de oameni trebuie să comporte recunoașterea valorii pozitive, a misticii castității”.³

Educația trebuie să-i convingă din nou pe oameni, mai ales pe tineri, că erotismul deșănțat nu duce nicăieri, ci pângărește tot. „Pe fundalul trist al erotismului de astăzi, blazat și scufundat într-o uriașă plictiseală, iubirea se prezintă din nou ca o fascinantă și singură mare aventură în care ființa umană atinge cerul, nu numai practic și ontologic, prin harisma sfiențeniei conjugale”.⁴

² *Ibidem*, p. 94.

³ PAUL EVDOKIMOV, *Taina Iubirii*, Christiana, București, 1994, p. 240.

⁴ *Ibidem*, p. 202.

Printr-o educație creștină serioasă, modul de viață supranumit „modern” ar trebui corectat. „A spune că, în cadrul culturii occidentale, familia se află într-o stare de dezorientare totală, reprezintă o banalitate. Au spus-o mulți deja. Mulți continuă s-o spună și astăzi, iar familia se strică pe zi ce trece. În pofida mulțimilor de cărți, a seminariilor, a pleiadelor de experți, soți și soții continuă să se înstrăineze unul de celălalt, părinții se îndepărtează de copii și copiii de părinți. Din nefericire, mulți nu își dau seama că nu familia modernă este o problemă, ci modul de viață «modern»”.⁵

Iar modul de viață „modern” L-a izgonit pe Dumnezeu din viața de zi cu zi. Oamenii „moderni” nu mai merg la biserică. Ei nu mai admiră valorile tradiționale ale neamului. Rezultatul? Dezagregarea și prăbușirea.

Soluția problemei? Întoarcerea oamenilor la Hristos, la Biserica Lui, la valorile spirituale ale neamului și atunci toate vor fi bune.

⁵ JOHN COBLENTZ, *Viața familiei creștine*, p. 7.

„Ca ei să fie una” (Ioan 17, 11)*

Cuvântul meu de astăzi se adresează tuturor dar, în mod deosebit, Înaltpreasfințitului Irineu, noul Arhiepiscop al Alba Iuliei. Importanța momentului este mare pentru Înaltpreasfinția Sa, pentru clerul și credincioșii Arhiepiscopiei dar, sentimental vorbind, și pentru mine, care i-am fost înaintaș în scaun 21 de ani de zile. Alba Iulia, ca simbol, are o valoare unică pentru toți românii. Aici s-au făcut unirile: și cele politice și cele religioase. De aceea, Orașul Marii Uniri ne aduce mereu aminte de unitatea noastră spirituală și națională.

Alba Iulia este cetatea lui Mihai Viteazul, a lui Ferdinand Întregitorul, iar Catedrala Încoronării, unde s-au încoronat suveranii României, Ferdinand și Maria a fost și martora reîntregirii spirituale, purtând și acest nume. În această Catedrală cu semnificație unică sunteți întronizați Înaltpreasfinția Voastră astăzi.

Alba Iulia este cetatea credinței noastre ortodoxe strămoșești, este locul soboarelor noastre de odinioară, este scaunul de păstorire al Mitropoliților Mărturisitori Iorest și Sava și al luminatului Simion Ștefan, care la 1648 a lăsat națiunii române „Noul Testament” în românește. În predoslovia acestui „Nou Testament” ma-

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2011, pp. 1-2.

rele mitropolit a subliniat rolul spiritual unificator al Cărții Sfinte, a cărei cuvinte „trebuie să fie ca banii, că banii aceia sunt buni carii împlă în toate țările”.

Alba Iulia este Golgota trecutului nostru de suferință pentru credință și de aspirații politice, de multe ori înecate în sânge. Dar tot Alba Iulia este și Ierusalimul nostru în care s-a pecetluit visul de unitate al multor generații de oameni.

Poate nu întâmplător, în pericopa evanghelică a acestei duminici, închinată primului sinod ecumenic, Îl auzim pe Mântuitorul rugându-Se Tatălui pentru noi, „Eu nu mai sunt în lume, dar ei în lume sunt, și Eu la Tine vin. Părinte Sfinte, întru numele Tău păzește-i pe cei pe care Mi i-ai dat, ca ei să fie una, așa cum suntem Noi” (Ioan 17, 11).

Dacă Bălgradul a suspinat când s-a năruit opera politică a lui Mihai Viteazul, dacă a plâns când s-a produs dezbinarea religioasă a românilor și s-a prăbușit Mitropolia Alba Iuliei, i-a rezervat providența divină bucuria Marii Uniri și a Reîntregirii spirituale.

Noi, cei de astăzi și, în mod concret, Înaltpreasfinția Voastră, Părinte Arhiepiscop Irineu, suntem chemați să păstrăm cu sfințenie tezaurul de credință și de cultură al înaintașilor și să facem o făgăduință solemnă, cum spunea protopopul Gheorghe Ciuhandu, „că până și trupurile noastre le vom arunca stavilă în calea celor ce ar îndrăzni să micșoreze sau să fărâmițeze acest patrimoniu îndelung pregătit prin mucenicia și jertfele fără de seamăn ale fraților noștri mai mari!”.

Ar putea părea patriotarde și festiviste aceste fraze pentru o lume care, din motive obiective sau subiective, își pierde legătura cu valorile netrecătoare ale Bisericii și Neamului. Dar pentru noi rămân de mare importanță. „Iisus Hristos, spune Sfântul Apostol Pavel, ieri și azi și în veci este Același” (Evrei 13, 8). Iar Biserica Lui, „nici porțile iadului nu o vor birui” (Matei 16, 18).

Un mare duhovnic al vremurilor noastre spune că „Hristos este prietenul nostru, fratele nostru, El este tot binele și toată frumusețea. El este Totul. Viața fără Hristos nu este viață. Dacă nu-L vezi pe Hristos în toate faptele și gândurile tale, tu trăiești fără Hristos”.

Pentru noi Hristos este Unicul și nu unul dintre întemeietorii de religii. Dacă unii din lumea secularizată Îl socotesc doar o Personalitate genială și nu Dumnezeu, nici măcar nu sunt originali. Lucrurile s-au mai petrecut. Arie și adepții lui Îl considerau prima creatură a Tatălui, creat din voința Lui și nu din ființa Lui. De aceea, sinodul I ecumenic de la 325, pe care-l aniversăm astăzi, a afirmat răspicat deoființimea Fiului cu Tatăl și coeternitatea Lor.

Toate acestea sunt lucruri cunoscute, dar rostite astăzi și aici, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, capătă o mai mare greutate. Iar pentru Înalt-preasfințitul Irineu devin un testament de suflet, care-l va determina să le propovăduiască cu timp și fără timp, aducându-și aminte că locul în care păstorește este sfânt și că-n scaunul Bălgradului s-au perindat oameni deosebiți, începând cu Sfântul Ierotei, de la

anul 953, continuând cu Sfinții Ilie Iorest și Sava Brancovici, cu mitropolitul cărturar Simion Ștefan, și-n vremurile din urmă cu Episcopul Emilian și cu smeritul Arhiepiscop Andrei.

Moștenirea spirituală pe care o primiți Înaltpreasfinția Voastră, Părinte Arhiepiscop Irineu este una bogată și frumoasă. Cele peste 600 de parohii, cu peste 700 de biserici, apoi vetrele monahale în umăr de 42, la care se adaugă centrele de slujire socială care depășesc numărul de 60.

Însă, în mod deosebit, profesor universitar fiind, vă legăm de suflet școlile teologice: Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic. După părerea noastră, care credem că e una obiectivă, sunt școli bune și au, din darul lui Dumnezeu, un spațiu pentru învățatură și rugăciune modern și la standardele actuale. Ne-am bucurat că acest lucru a fost subliniat, în mai multe rânduri, de Părintele Patriarh Daniel.

Iar pentru misiune, de mare folos este postul de Radio „Reîntregirea”, care, în colaborare cu postul de Radio „Trinitas” al Sfintei Patriarhii, poate face lucruri de folos.

Dar cea mai prețioasă moștenire sunt preoții și credincioșii. Lor li se adaugă cinul monahal. Îi îndemn să vă primească cu tot dragul în sufletul lor, iar Înaltpreasfinția Voastră să-i înțelegeți, să-i ocrotiți și să-i prețuiți, căci sunt oameni de calitate. Îl rog pe Mântuitorul Hristos să mă ierte dacă mă voi folosi de cuvântul Lui, parafrazându-L, dorindu-vă „să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu” (Ioan 15, 12).

Conlucrarea cu administrațiile județene și locale a fost aici, în Arhiepiscopia noastră, una de excepție. Lucrul acesta este de folos atât pentru viața duhovnicească a parohiilor, cât și pentru activitatea lor gospodărească. Sperăm ca această simfonie să-și continue drumul ei.

Iar eu, în calitate de Mitropolit, când veți considera că aveți nevoie de sprijinul și ajutorul meu vi le voi oferi cu tot dragul. Rugăciunea mea către Domnul, Înaltpreasfinția Voastră, este ca să aveți la Alba Iulia bucuriile duhovnicești pe care eu le-am avut.

Închei folosind cuvintele Sfântului Apostol Iuda: „Iar Celui ce poate să vă păzească pe voi de orice cădere, și să vă pună înaintea slavei Lui neprihăniți, cu bucurie, singurului Dumnezeu, Mântuitorul nostru prin Iisus Hristos Domnul nostru: slavă, preamărire, putere și stăpânire, mai înainte de tot veacul și acum și întru toți vecii! Amin” (Iuda 1, 24-25).

Păstorul și luminătorul unui ținut*

Eram copil și îi auzeam pe cei ce aveau nedumeriri și necazuri: ne ducem la „starețul” de la Rohia; acela e omul lui Dumnezeu și ne va ajuta. Și veneau de la mănăstire luminați și mângâiați.

Desigur, lucrul acesta se întâmpla cu oameni sinceri în căutările lor. Căci ne spune Sfântul Simeon Noul Teolog: *„nimeni nu s-a făcut vreodată bun și fără voia lui. Nici nu se va face necredinciosul credincios fără voie. Nici nu-și va schimba cel rău fără voie cugetarea lui, ca să se facă cu totul nou.”*¹

Și după și înainte de a veni la Baia Mare pentru a reînțemeia Episcopia Maramureșului și Sătmarului, în timpul episcopatului de la Cluj, era căutat de fiii săi sufletești, nu numai din Maramureș, ci din toată țara.

Toți intuiam că avem de a face cu un om al lui Dumnezeu, cu un părinte care are îndrăzneală să mijlocească pentru ei, cu un îndrumător duhovnicesc care le limpeză nedumeririle. Nevinovăția „copilărească” pe care i-o conferea viața de rugăciune îi fascina pe toți. Din mulțimea fiilor duhovnicești nu-l putem uita pe Ioan Alexandru care, datorită talentului literar, putea exprima limpede acest lucru. Iată ce-i scria el Înaltpreasfințitului

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2011, pp. 2-3.

¹ Pr. Acad. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Studii de teologie dogmatică ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 610.

Justinian: „*Ce iubesc eu în Dumneavoastră este o copilărie limpede, rămasă neatinsă și fermecătoare, rară la oamenii mai în vârstă. De aceea, poate, ne și dorim – nu noi – ci copiii din noi să se uimească unul de altul.*”²

Pentru mine personal, când am devenit mai mare, era o desfătare și un eveniment ca la Sfântă Mărie Mare să merg în pelerinaj la Rohia. Acolo eram sigur că părinții chemați de Dumnezeu pentru o misiune aparte sunt rânduți „*să se roage-n mânăstire,/pentru-a lumii mântuire*”.³

Am fost de față, printre miile de pelerini, la hramul din 1973, când starețul Justinian Chira fusese deja ales Episcop Vicar la Cluj. A fost o jale de înmormântare. Părintele vicar Onisie Moraru i-a mângâiat pe oameni spunându-le că și în calitate de episcop tot al lor rămâne.

Cât a împlinit Preasfințitul Justinian misiunea de Episcop Vicar la Cluj a fost o binecuvântare pentru mulți; în mod special pentru tinerii teologi, dar nu numai. Eu încă nu eram teolog, ci inginer stagiar care aveam nevoie de sprijin duhovnicesc. Și sprijinul l-am găsit la Vlădicul tinerețelor mele.

Mai apoi am făcut teologia și am ajuns preot în Turda. N-am fost lipsit de șicane și încercări. Ori de câte ori, însă, ieșeam din cabinetul Episcopului Justinian eram întărit. Știa să găsească soluția potrivită pentru rana sufletului.

În februarie 1990, când a rânduit Dumnezeu să ajung episcop, a fost unul din ierarhii hirotonisorii și m-am

² JUSTINIAN CHIRA, *Scrisori*, Baia Mare, 2001, p. 20.

³ Cântec de procesiune.

bucurat de aceasta. M-am bucurat atunci și după. Pentru că aveam nevoie mereu de sfaturi, iar experiența de viață duhovnicească a Înaltpreasfinției Sale este mare. Când tatăl meu a trecut la Domnul a oficiat slujba prohodului și ne-a îmbărbătat cu un cuvânt întăritor.

M-am bucurat, apoi, că Dumnezeu l-a rânduit să reorganizeze și să conducă, iată de 21 de ani, Episcopia plaiurilor mele natale. Dau slavă Domnului că l-a ținut între noi, iată, până la nouăzeci de ani și, în același timp, Îl rugăm să-i mai dea încă ani.

În același timp, ca să fiu sincer, îmi pare rău că anii au trecut atât de repede și îmi vine să mă adresez lui Dumnezeu dimpreună cu Lucian Blaga: „Doamne oprește trecerea. Știi că unde nu e moarte nu e nici iubire, - și totuși, Te rog: oprește, Doamne, ceasornicul cu care mășori destrămarea”.⁴

Curajul ne vine, însă, cum ne învață Arhiepiscopul Justinian de la Hristos cel ce a învins moartea. Ne spune odată, într-o predică la Rohia, că atunci când Domnul Hristos va reveni, și noi toți vom învia, fiecare vom auzi sunând clopotele din satul nostru.

Depănându-și amintirile și, oprindu-se la anii copilăriei, când în ziua de Paști veneau de la biserică să mănânce, ne spune: „tata cu plete și cu cămașa albă se ridică în picioare și rostea rugăciunea «Tatăl nostru», mi se părea că văd în față un voievod sosit din alte timpuri, ce ne aducea un mesaj care ne lumina casa”.⁵

⁴ LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 77.

⁵ † JUSTINIAN CHIRA, *Lumină din lumina Nașterii și Învierii Domnului*, Baia Mare, 2006, p. 245.

Și pentru noi astăzi, la nouăzeci de ani, Vlădica Justinian este un veritabil voievod venit din alte vremuri, grele dar frumoase, și un reprezentant al unei lumi inefabile.

La mulți ani, Înaltpreasfinția Voastră!

Patriarh puternic pentru vremuri dificile*

N-am fi sinceri dacă n-am recunoaște că vremurile pe care le trăim sunt dificile. Și, când spunem dificile, nu ne referim doar la situația economică precară, care-i evidentă, ci ne referim și la cea spirituală. Referindu-se la aceste vremuri, Sfântul Apostol Pavel zicea: „În zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie” (2 Timotei 3, 1-2).

Ava Pamvo, în același spirit, spunea profetic: „în astfel de vremuri se va răci dragostea multora și va fi mult necaz ... va intra încă și în norod necredință, desfrânare, urâciune, vrajbă, zavistie, întărâtări, furtișaguri și beție”.¹

Atât profețiile biblice cât și cele patristice se referă la patimile de lăcomie, de individualism exacerbant și de senzualism care-l robesc pe omul secularizat și lipsit de preocupări duhovnicești. În această stare de lucruri, lupta omului credincios „nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri” (Efeseni 6, 12).

* În revista *Renașterea*, nr. 7, iulie / 2011, pp. 1-2.

¹ *Pateric*, Reîntregirea, Alba Iulia, 1990, p. 193.

Lupta e spirituală, împotriva unui vrăjmaș nevăzut, împotriva duhului veacului, iar pentru a se finaliza cu biruința binelui e nevoie de un mare strateg. Și strategul de care Biserica Ortodoxă Română avea nevoie este Patriarhul Daniel. Este un Patriarh puternic pentru vremuri dificile.

Subliniem acest adevăr, acum când Preafericirea Sa împlinește vârsta de șaiszeci de ani, fiind în plinătatea puterilor duhovnicești, intelectuale și fizice, dându-ne nouă, fiilor Bisericii, prilejul de a-i spune dimpreună cu Sfântul Ioan Teologul: „*să mergeți bine cu sănătatea, precum bine mergeți cu sufletul*” (3 Ioan 1, 2).

Nu intră-n iconomia acestui eseu intenția de a face o biografie a Preafericirii Sale, dar voi creiona totuși câteva date esențiale. S-a născut la 22 iulie 1951 în Dobrești, județul Timiș. A făcut liceul la Lugoj, Institutul Teologic la Sibiu, Doctoratul la București și studii de înaltă teologie la Strasbourg și Freiburg im Breisgau.

Mentorul tânărului Dan Ilie Ciobotea a fost marele teolog Dumitru Stăniloae care, la susținerea tezei de doctorat, afirma: „*Examenul tezei a dovedit Comisiei de examinare că are în fața sa un candidat bine pregătit, bine informat și mai ales pătruns de dorința și râvna de a trăi o viață teologică de adâncime duhovnicească. Nouă asemenea oameni ne trebuie, oameni care să trăiască învățătura Bisericii noastre. Spiritualitatea adevărată a preotului aceasta este: Să trăiască în așa fel încât să poată răspunde întrebărilor omului de azi, dar să rămână un preot adevărat*”.²

² † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și Spiritualitate*, Editura „Basilica”, București, 2009, p. 10.

Mai apoi, ca dascăl la Bossey, București și Iași, s-a validat ca profund și fin teolog. Însă, cum rar se întâmplă, teologul de marcă a fost dublat și de un excepțional om cu harismă pastorală și administrativă.

S-a călugărit la Sihăstria, a fost Consilier Patriarhal, pentru scurtă vreme Episcop Vicar la Timișoara dar, mai ales, un Mitropolit de marcă al Moldovei și Bucovinei. Nu voi face eu acum bilanțul realizărilor de acolo, dar voi spune atât: au fost multe și minunate.

A devenit Patriarh al României într-o zi blândă de toamnă, pe 12 septembrie 2007. Cu nostalgie îmi aduc aminte că tot într-o asemenea zi l-am întâlnit prima dată: era consilier patriarhal. Cu multă bunăvoință și ospitalitate m-a primit în reședința sa de la Mănăstirea Antim, dându-mi câteva sfaturi inteligente, într-un moment mai dificil de pe calea vieții.

Obişnuim noi, oamenii, dintr-o anume emotivitate interioară, să ne aducem aminte că pe calea vieții pașii ni s-au intersectat cu ai unor mari personalități. În virtutea unei asemenea slăbiciuni îmi aduc și eu aminte cu sfială că Mântuitorul ne-a chemat la slujirea arhierască, pe Preafericirea Sa și pe mine, în aceeași lună: martie 1990. Apoi, în luna iunie, a aceluiași an, și-n aceeași zi, Preafericirea Sa era ales Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, iar eu Episcop al Alba Iuliei.

Când, la sfârșit de ianuarie 2011, Dumnezeu l-a chemat la Sine pe vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu al Clujului, cu multă înțelepciune și echilibru a gestionat interimatul și alegerile ce au urmat. În mod direct am fost eu cel care am beneficiat de

atitudinea duhovnicească și binevoitoare a Preafericirii Sale.

În zbuciumatele vremuri ale reaşezării lucrurilor pe un făgaş spiritual normal, în multe momente, atitudinea fermă a Preafericirii Sale ne-a fost de mare folos. Pomenesc doar câteva din ele: reintroducerea religiei în școlile de stat, legea cultelor, legi ce prevedeau recuperarea proprietăților Bisericii și salarizarea clerului și multe, multe altele.

Dar, dintre toate realizările importante, una strălucește: construirea Catedralei „Mântuirii Neamului”. Ea va fi o mărturie peste sute de ani a unui zbucium mărturisitor care s-a finalizat cu o mare ctitorie.

Însă nici o problemă majoră a lumii contemporane nu i-a scăpat Patriarhului Daniel. De aceea, din inițiativa Preafericirii Sale fiecare an liturgic este dedicat unei frământări ce preocupă societatea. Anul acesta este dedicat familiei creștine care este în suferință și, implicit, celor două Taine importante legate de soarta familiei: Botezul și Nunta. Într-o comunicare de la un congres internațional afirma pe bună dreptate că „*familia creștină este speranța României*”. Și, de fapt, nu numai pentru România, ci pentru toată lumea. Magistral în alocuțiunea Sa spunea: „*Totdeauna au existat crize în familie. Astăzi însă familia naturală, tradițională se află în criză, în mutație spre un viitor confuz și incert*”.³

Din crizele în care se găsește, lumea nu se poate reabilita altfel decât apropiindu-se de Dumnezeu. „*Din*

³ Congresul Internațional *Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin*, București, 2001, p. 33.

cauza crizei spirituale profunde a civilizației contemporane, mai ales europene și nord-americane, în care descreștinarea și secularizarea devin o notă dominantă a vieții umane individuale și sociale”⁴, a-i îndemna pe oameni să se întoarcă la practicile religioase este o dificultate, spune Preafericirea Sa, dar e și o necesitate.

Această atitudine fermă ne dă curaj și nouă în lupta cu răul și-L rugăm pe Dumnezeu, la acest frumos popas aniversar, să-l păzească „întreg, cu cinste, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Său”.

⁴ † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Foamea și setea după Dumnezeu*, Editura „Basilica”, București, 2008, p. 11.

În devenirea mea, Maica Domnului a avut un rol esențial...*

De la o vreme, fără să vrei, ai nostalgia anilor tinereții. Ți se perindă prin minte fapte și oameni, stări de lucruri și trăiri sufletești care te-au marcat. În mod deosebit slujbele din Postul Maicii Domnului, cu toate preocupările spirituale ce le declanșau, îmi umplu sufletul de minunate amintiri care-mi aduc mângâiere.

Când eram la liceu și la facultate, și n-oi fi fost singurul, așteptam cu mult drag Postul Sfintei Marii. Acest Post, în vremurile în care nu se putea face o catehizare sistematică, era el însuși un mijloc de formare duhovnicească. Realizam cum – cu fiecare post – preocupările religioase îmi deveneau tot mai serioase și hotărârea de a sluji Bisericii tot mai puternică.

Seară de seară, timp de două săptămâni, la biseriçuța din satul nostru, situat în „Țara Codrului”, participam activ la oficierea Paraclisului Maicii Domnului, iar la sfârșitul slujbei, înconjurând biserica, o lăudam pe Maica Sfântă prin cântări și versuri de factură populară. Era în plin comunism și cântările noastre constituiau un nevinovat protest nedeclarat împotriva propagandei ateiste: „Ajută-ne Măicuță, /

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2011, p. 1.

Să ne rugăm mereu, / Să credem totdeauna, / Că este Dumnezeu”.

Părintele Ioan Mihali, care oficia Paraclisul, la urmă ne catehiza. Profita de faptul că toți tinerii, liceeni și studenți, erau în vacanță. Iar cântările creau entuziasm și comuniune sfântă.

Nu voi uita niciodată că într-o seară, o bunicuță credincioasă, dintr-o batistă în care-și ținea legate „odoarele” ei de mare preț, mi-a oferit o cârticică cu versuri în cinstea Maicii Domnului și cu istorisiri ale icoanei ei făcătoare de minuni. Era Marișca Gozoaiei.

Analizând gestul acesta gingaș, raționaliștii noștri titrați ar putea spune: „Uite, din ce și-a hrănit credința Vlădica Andrei!” Replica mea este aceasta: credința lor genuină și rugăciunile lor, ne-au ținut și ne țin. Nu în zadar Petre Țuțea spunea: „*Să vină un laureat al Premiului Nobel ateu pe care să-l scuip în ochi. Ce-o să-mi spună el? O babă care cade în fața icoanei Maicii Domnului străbătută de Absolut e un om, și acela e un dihor laureat.*”¹

Urma apoi sărbătoarea. Mai în fiecare an făceam pelerinaj la Bixad, pe jos, la Rohia, cu autobuzul și la Nicula cu trenul. Cu trăistuța-n spate, înconjuram biserica și, binecuvântați de părintele paroh, în sunetul clopotelor, porneam spre mănăstire cu crucea-n frunte.

Pe jos făceam două zile, în cântări și rugăciuni, asociindu-ne cu alte „noroade” din alte sate. Nu i-aș mai recunoaște acum pe toți. Unii s-au mutat la Domnul. Dar pe unii tot i-aș recunoaște. Cei mai mulți erau oa-

¹ PETRE ȚUȚEA, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Anastasia, București, 1992, p. 100.

meni cumiști din „Țara Codrului”, fie de la noi din Oarța, din Băița, din Săliște, din Pribilești, fie de aiurea... mânați de același dor și ajungeam împreună în „Țara Oașului”, în „Țara Lăpușului” sau în „Țara Someșului”.

Noaptea dormeam improvizat, dacă dormeam, în unul din sate. Pe unde treceam înconjuram biserica și clopotele băteau. Iar la capătul drumului, ne aștepta Maica Domnului: „*Am venit Măicuță, / Să ne mai vedem, / Să-ți spunem necazul, / Care-l mai avem!*”

Acum lumea s-a modernizat. Dar, iubitorii Maicii Domnului, chiar dacă vin cu mașina sau cu autobuzul, tot vin. Câtă vreme încă vin nu suntem pierduți și nu ne înghite valul vremelniceii.

Am mers la mănăstire și în calitate de preot cu credincioșii mei. Apoi, douăzeci de ani, cât am fost Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Alba Iuliei, an de an am fost prezent de „Adormirea Maicii Domnului” la Mănăstirea Sânmartinul de Câmpie. Chipurile închinătorilor de acolo mi-au rămas în suflet.

Anul acesta, dacă Dumnezeu va îngădui, împreună cu mulțimea nenumărată de iubitori ai Maicii Domnului vom fi la Nicula. Această lavră mănăstirească din inima Transilvaniei, străjuită de icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, aduce multă mângâiere tuturor celor necăjiți și întristați.

Plecând de la Mănăstire, atunci și acum, cântăm după tradiție: „*Ne-am ușurat sufletul / Ne-am îndreptat umbletul*”. De fapt acesta este și rostul Postului Maicii și al pelerinajului la Mănăstire: *ușurarea sufletului și îndreptarea vieții*. Căci trebuie să recunoaștem o realita-

te: sufletele ne sunt pline de mizerie și păcate grele. Îi putem spune lui Dumnezeu dimpreună cu imnograful: „Sărac și lipsit sunt de fapte bune și inima mea s-a tulburat întru mine, iar Tu, Doamne, Prea Înalte Împărate al cerului și al pământului, știi că toate tinerețile mele le-am cheltuit în păcate și umblând după poftele trupului meu, m-am făcut bucurie demonilor.”²

Maicii Domnului nu-i place starea în care ne aflăm. Ea ne iubește, dar o doare starea noastră de păcătoșenie. Sfântul Siluan Athonitul exclamă: „Ah, dacă am ști cum iubește Preasfânta pe toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos și cum compătimizește pe toți cei care nu se căiesc! ... Duhul Sfânt mi-a dat să o cunosc pe ea și iubirea ei pentru noi. Fără îndurarea ei aș fi pierit de mult, dar ea a vrut să mă cerceteze și să mă îndemne să nu mai păcătuiesc. Ea mi-a spus: «Nu-mi place să văd ceea ce faci!»”³

Nici ce facem noi nu-i place și așteaptă să ne căim, să ne spovedim, să ne curățim, să ne îndreptăm. Sfântul Macarie cel Mare ne spune: „Pocăința este singura noastră salvare! Nici cultura, nici inteligența, nici noblețea, nici frumusețea nu-l reînnoiesc pe om, nu numai pocăința adevărată, rușinea și regretul pentru tot păcatul săvârșit în trecut. Și, bineînțeles, schimbarea totală a felului de viață, de gândire.”⁴

Și, ca să încheiem tot în spiritul tradiției noastre sfinte, cu nădejdea că Postul Maicii Domnului și pele-

² Psaltirea, București, 1981, p. 143.

³ Sfântul SILUAN ATHONITUL, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Alba Iulia, 1994, p. 156.

⁴ *Pocăința sau întoarcerea la Dumnezeu*, Editura Bizantină, București, 2001, p. 42.

rinajul ne-au fost de folos, vom cânta cu toată ființa:
„În suflet ducem credință, / Dragoste și pocăință. / Niciodată
n-om uita, / Marie dragostea ta, / Ci ne vom ruga mereu,
/ La Maica lui Dumnezeu.”

Dascălilor, dați-ne tineretul de care avem nevoie!*

Sosește toamna și se deschid școlile. Cred că cea mai stringentă problemă, legată de viitorul nostru, este educația. Educație care nu-i făcută întotdeauna nici bine și nici cu dăruire.

Înțeleptul Solomon ne face un îndemn imperativ și în același timp pragmatic: „*Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă și chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea*” (Pilde 22, 6).

Iar Învățătorul absolut, Domnul Iisus Hristos, referindu-se la învățători zice: „*cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor*” (Matei 5, 19). Se observă din contextul acestei afirmații că, pentru a fi credibil, un dascăl trebuie ca el, prin viața lui, să mărturisească învățătura ce o propovăduiește.

Sfântul Antonie cel Mare, înțeleptul deșertului, are o mare apreciere față de cei ce pot să-i determine pe ucenici să devină oameni integri: „*Cel ce poate împlânzi pe cei neînvățați, ca să iubească învățătura și îndreptarea, făcător de om trebuie să se numească*”.¹

Nu-i suficient să-i facă teoreticieni ai virtuții, ci, efectiv, să-i facă oameni virtuoși: „*Iată semnele după*

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2011, pp. 1-2.

¹ *Filocalia* nr. 1, Sibiu, 1947, p. 6.

care se cunoaște un suflet rațional și virtuos: privirea, mersul, glasul, râsul, ocupațiile și întâlnirile cu oamenii. Căci toate acestea se îndreptează spre tot mai multă cuviință. Minte lor cea iubitoare de Dumnezeu li se face străjer treaz și închide intrarea patimilor și a rușinoaselor aduceri aminte”.²

De fapt, încă Sfântul Apostol Pavel îi cere ucenicului său preferat să se facă exemplu credincioșilor „cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția” (1 Timotei 4, 12). În ucenic se răsfrâng o sumedenie din virtuțile mentorului său. Dacă-i un ucenic reușit îți și dai seama cam cine l-a dăscălit.

Sarcina de dascăl nu-i deloc ușoară, ci dimpotrivă foarte dificilă. Sfântul Grigorie de Nazianz spunea: „arta artelor este să-l formezi pe om, cea mai instabilă și cea mai complicată ființă dintre toate viețuitoarele”.³ Dar este de datoria noastră, a dascălilor – incluzând în această categorie părinții, profesorii și preoții – să-i formăm pe cei tineri, căci altfel societatea de mâine va fi alcătuită din oameni neisprăviți.

Marele pedagog Jan Amos Comenius, după ce constată că „omul, ca să devină om, trebuie format”⁴, face un rechizitoriu la adresa celor ce nu sunt educați: „Ce sunt cei bogați fără înțelepciune, decât niște porci îngrășați cu tărâțe? Și ce sunt cei săraci fără înțelegerea lucrurilor, decât niște măgăruși condamnați să ducă poveri? Ce este cel frumos care n-a învățat nimic, decât un papagal împodobit cu pene,

² *Ibidem*.

³ Migne, *Patrologia Graeca*, XXV, 425.

⁴ *Didactica Magna*, București, 1970, p. 31.

sau după cum a mai spus cineva – o sabie de plumb într-o teacă de aur”.⁵

Pentru ca tinerii noștri să nu ajungă așa trebuie ca noi, părinții, dascălii și preoții să-i formăm. Și ca să-i putem forma trebuie ca noi să avem cunoștințele și harismele necesare unui arhitect de suflete. Nu-s suficiente doar cunoștințele, ci mai trebuie ceva. Și acest ceva vine de sus. Nicodim Aghioritul, referindu-se la dascălii impostori, se folosește de niște comparații dure: „Precum leul nu poate să fie păstorul oilor, după cum nu se cade ca vulpea să păstorească pasărea, tot astfel nu trebuie ca cei pătimăși să cârmuiască sufletele, pe care trebuie să le aducă lui Dumnezeu, izbăvite de patimi”.⁶

Disciplinele de didactică, pedagogie și metodologie le pot furniza dascălilor cunoștințe bogate și necesare pentru a fi eficienți, în munca lor. Dar puterea vine de sus. Despre Mântuitorul se spune că: „Îi învâța pe ei, ca Unul ca are putere” (Matei 7, 29).

Rezultatele modeste ale muncii noastre pedagogice se datorează lipsei noastre de putere duhovnicească. Iar această putere vine dintr-o trăire religioasă intensă, din rugăciune și dintr-un efort de despățimire. Înainte de a te duce la clasă, înainte de a te prezenta în fața studenților, înainte de a predica sau catehiza nu-i așa că ar trebui să te rogi?

Referitor la dascăl, Nil Ascetul scrie: „Trebuie mai întâi să se lupte cu patimile, și cu multă trezvie să-și întipă-

⁵ *Ibidem*, p. 34.

⁶ Sfântul NICODIM AGHIORITUL, *Carte foarte folositoare de suflet*, Râmnicu Vâlcea, p. 7.

rească în memorie cele întâmplate în timpul luptei, ca apoi, pe baza celor ce li s-au întâmplat lor, să învețe pe alții cele ale luptei și să le facă biruința mai ușoară, zugrăvindule de mai înainte cursul și meșteșugul războiului”.⁷

Dascălii de gimnaziu, de liceu și de nivel universitar ar trebui ei înșiși să fie oameni cu o viață spirituală aleasă pentru ca apoi să le-o poată transmite și ucenicilor. De aceea e foarte actuală și pertinentă o întrebare retorică pe care în veacul trecut Octavian Goga o spune elitei culturale românești: „Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine, dacă fără a-ți cere un răspuns stau și mă întreb, care este credința dumneata, mult lăudat intelectual la nașiei mele?

Când ai pornit de acolo din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar și s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și fărâmițat în calea ta.

Și fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturării noastre.

Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, care, în școlile secundare, să-l învețe credința în Dumnezeu, și preoți cu guri de aur cari să cuvânteze acolo în centrele studențimii noastre universitare?

Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem...”⁸

⁷ *Cuvânt ascetic, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 175.*

⁸ OCTAVIAN GOGA, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

Cum remediem situația? Apropiindu-ne de intelectuali și înduhovnicindu-i pe dascăli. Intrând în contact cu ei, în mod individual sau organizând manifestări publice, conferințe, simpozioane, care să-i intereseze. În toate acestea li se poate solicita ajutorul, și lucrul acesta i-ar putea flata. De asemenea, făcându-le noi, clericii, vizite pastorale și oferindu-le literatură duhovnicească adecvată.

Cucerindu-i pe ei, prin ei, vom recupera tineretul nostru în care e speranța țării.

Patru ani de rugă și de muncă*

*Înalt Preasfințiiile și Preasfințiiile Voastre,
Preacuvioși și preacucernici părinți,
Onorate oficialități,
Iubiți frați și surori în Domnul,*

Se împlinesc patru ani de când, tot într-o zi de toamnă, blândă și frumoasă ca ziua de astăzi, era întronizat Preafericitul Părintele nostru Patriarh Daniel. Astăzi, Preafericirea Sa, înconjurat de ierarhi, preoți și credincioși, a săvârșit Sfânta Liturghie și a înălțat rugă de mulțumire către Preabunul Dumnezeu. Au fost patru ani denși de rugă și de muncă, pe care nu-i putem sintetiza noi într-o frază sau într-un cuvânt ocazional. Mă opresc doar la trei metafore, culese în acest interval de timp de la ucenicii care și-au exprimat în scris gândurile.

Una dintre ele: ***Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, deschis spre lume și înrădăcinat în tradiția Bisericii noastre bimilenare.*** Preafericirea Sa este deschis spre această lume, pe care o păstorește și care are nevoie de Dumnezeu și de mântuire. Este deschis spre lumea românească, cu necazurile și bucuriile ei, și spre lumea ortodoxă universală, precum și spre lumea ecumenică,

* În revista *Renașterea*, nr. 10, octombrie / 2011, p. 1. Cuvântul rostit în Catedrala patriarhală în data de 30 septembrie 2011, cu prilejul sărbătoririi celor patru ani de la întronizarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel

pentru că toți oamenii au nevoie de Hristos. Prin felul în care mărturisește Ortodoxia, Preafericitul Părinte Daniel a devenit o personalitate cunoscută și recunoscută în întreaga lume.

O altă metaforă, pe care am cules-o de la alt ucenic, este: *Patriarhul nostru, un om care păstrează în noi vechi icoane și țara de sămânță*. În această țară binecuvântată, Preafericitul Părinte Daniel este capul Bisericii și păstorul țării, pe care le așază în inimile noastre.

O altă metaforă: *Preafericitul Daniel, un patriarh puternic pentru vremuri dificile*. Nu putem numi ușoare vremurile noastre. Sunt vremuri dificile și, atunci, este nevoie de un patriarh puternic, care să ne călăuzească pe calea mântuirii spre Împărăția cerurilor.

Am mai putea culege multe alte metafore din cele ce s-au scris despre numeroasele lucrări care s-au făcut în cei patru ani de rugă și de trudă. Au fost realizări pe tărâm duhovnicesc, pe tărâm teologic, pe tărâm administrativ și pe tărâm edilitar. Este suficient să ne gândim la posturile de radio și Televiziune *TRINITAS*, la Agenția de știri *BASILICA*, la diortosirea și actualizarea Statutului Bisericii Ortodoxe Române și a regulamentelor sau la reorganizarea și întărirea școlilor teologice.

Pe tărâm edilitar, cea mai mare realizare a Preafericitului Sale este începerea lucrărilor la Catedrala Mântuirii Neamului. Sunt niște lucrări deosebit de dificile, poate de aceea și potrivnicia celui rău a fost pe măsură. Însă toate au fost depășite, iar neamul nostru se bucură că se construiește catedrala. Ceea ce se întâmplă și se va întâmpla cu această lucrare este sintetizată de

poporul român în patru versuri: „*Altarul ca să fie/ Și pietrele să ție/ Cer inima și viața/ Zidite-n temelie!*”.

Preafericirea Sa și-a asumat o sarcină deosebit de grea și de dificilă, care ne amintește de un cuvânt al Proorocului Daniel din rugăciunea ce o înălța către Dumnezeu în exilul babilonian, gândindu-se la reconstruirea templului din Ierusalim. Acest crâmpeni de rugăciune zice așa: „*O, Doamne, ascultă! O, Doamne, iartă! O, Doamne, ia aminte și lucrează! Nu întârzia pentru numele Tău, Dumnezeul meu; că numele Tău îl poartă cetatea și poporul Tău!*” (Daniel 9, 19). Parafrazând, am putea spune: „*O, Doamne, numele Tău îl poartă această Catedrală a Mântuirii Neamului, cetatea și poporul tău!*”.

Trebuie multă trudă și rugăciune ca să vedem terminată această „*ctitorie pentru veșnicie*”. Sunt multe alte lucrări de realizat, însă aceasta este absolut necesară. Neamul românesc era dator Bunului Dumnezeu cu această catedrală. De aceea, noi, membrii Sfântului Sinod, împreună cu dreptmăritorul popor român, vă urăm, folosindu-ne de cuvântul Sfântului Ioan Teologul: „*Bine să mergeți cu sănătatea cum bine mergeți cu sufletul!*” (3 Ioan 1, 2) și să dea Dumnezeu ca tot într-o toamnă blândă, frumoasă ca aceasta, să vă înconjurăm la sfințirea Catedralei Mântuirii Neamului.

Întru mulți și fericiți ani!

Cu gândul la viitorul Bisericii, episcopul are o grijă specială față de tineri, în general, și față de tinerii teologi, în special*

Nu este nevoie de o mare analiză a felului în care omul vremurilor noastre își trăiește viața pentru a-ți da seama că acesta este din ce în ce mai secularizat și lipsit de înalte preocupări spirituale. Și, în special, tineretul „*crește fără îngrijirea cuvenită, ca și copacii sălbatici, pe care nimeni nu-i plantează, nu-i udă, nu-i altoiește și nu-i face să crească drepti. Moravurile și obiceiurile sălbatice și nestăpânite cuceresc lumea, orașele mari și mici; toate casele și pe toți oamenii ale căror trupuri și suflete se irosesc într-o totală zăpăceală*”¹. În fața acestei situații, chiar dacă sunt și excepții pozitive, episcopul este chemat să acționeze. Fiind conștient că tinerii aceștia, cumiști sau zvăpăiați, constituie Biserica de mâine, se va ocupa de ei. „*A educa tineretul cu prevedere*, spune Jan Amos Comenius, înseamnă a îngriji dinainte ca sufletele lor să fie ferite de stricăciunile lumii și ca semințele împlântate în ei să ajungă să încolțească fericit, prin neîncetate îndemnuri și exemple, apoi ca

* În revista *Renașterea*, nr. 11, noiembrie / 2011, pp. 1-2.

¹ JAN AMOS COMENIUS, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 15.

mințile să fie pătrunse de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și a feluritelor sale zămisliri și astfel să se obișnuiască să vadă lumea prin lumina lui Dumnezeu, să iubească și să cinstească pe Părintele luminilor, mai presus de orice”².

De fapt încă Înteleptul Solomon ne îndeamnă: „*Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea*” (Pilde 21,6). În virtutea acestei convingeri, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, au pus în lucrare proiectele „*Hristos împărtășit copiilor*”, „*Alege școala*” și multe alte programe educative. Dacă e să ne gândim la competițiile dintre tineri pe diverse teme religioase, la taberele pentru tineret, la grija față de „*Liga tinerilor ortodocși*”, față de „*Asociația tinerilor studenți ortodocși*”, la organizarea orei de religie în școlile publice, la școlile confesionale, la centrele catehetice și la multe altele.

Trebuie să recunoaștem însă că o implicare și mai mare ar fi necesară. Altfel, un procent mare de tineri botezați, rămân pe dinafară. Și rezultatul nu poate fi unul pozitiv. Întrebându-se retoric același autor clasic își dă și răspunsul: „*Ce sunt cei bogați fără înțelepciune, decât niște porci îngrășați cu tărâțe? Și ce sunt cei săraci fără înțelegerea lucrurilor, decât niște măgăruși condamnați să ducă poveri? Ce este cel frumos care n-a învățat nimic, decât un papagal împodobit cu pene, sau după cum a mai spus cineva – o sabie de plumb într-o teacă de aur?*”³

² *Ibidem*, p. 14.

³ *Ibidem*, p. 34.

Dacă la începutul secolului XX Octavian Goga, cu sufletul plin de amărăciune își punea întrebarea: care-i educația religioasă a inteligenței românești ce-i formează pe tineri? Cu atât mai mult trebuie s-o facem noi acum: „Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine, dacă fără a-ți cere un răspuns stau și mă întreb, care-i credința dumneatale, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală mai ziceai « Tatăl nostru », seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de neabăgată în seamă a vremii noastre frământată de patimi mici: educația religioasă a cărturimii noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința lui Dumnezeu, și preoți cu guri de auri cari să cuvinteze acolo în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem ...”⁴

Omul ca să devină „om” trebuie format; trebuie format duhovnicește și educat civic. Pentru că „lucrurile pe care copiii mici și mari încep să le miște, să le vadă, să le audă, să vorbească despre ele și să le facă, constituie temelia pentru tot ceea ce urmează în întreaga viață”⁵.

Pe tinerii noștri nu-i putem scoate din lumea post-modernă în care trăim, ci trebuie să-i învățăm ca fo-

⁴ OCTAVIAN GOGA, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

⁵ JAN AMOS COMENIUS, *Pampaedia*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 12.

losindu-se de toate facilitățile veacului să fie selectivi. Așa-i educa Sfântul Vasile cel Mare pe tineri să fie ca albina care culege doar ce-i bun din flori: „*Acelea nici nu se duc fără nici o alegere la toate florile, nici nu încearcă să aducă tot ce găesc în florile peste care se așează ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul îl lasă cu plăcere*”.⁶

Orice generație se configurează în jurul unui ideal. Generațiile trecute au fost animate de câte un ideal. În vremurile acestea în care tranziția parcă nu se mai termină ne punem întrebarea dacă tinerele generații mai au un ideal? Dacă nu-l pot desluși, ci orbecăiesc prin ceață cine li-l poate arăta? Firesc ar fi ca noi. Dar noi îl știm? Nu mă refer la idealul ultim, care-i mântuirea, ci la idealul terestru al tinerelor generații; generații cărora nu li se poate oferi loc de muncă și se risipesc pe toate meridianele globului. Din fericire și în diaspora avem vlădici și preoți care să se ocupe de tineri.

Iar în ceea ce privește formarea tinerilor teologi cred că grija episcopilor trebuie să fie mult mai mare. În perioada interbelică Părintele Toma Chiricuță își îndrepta ruga către Sfântul Sinod: „*Preasfințiților Episcopi, conducători ai Bisericii! Dați-ne, cu orice preț, preoții care îi trebuie cazului de față! Îndreptați-vă toată luarea aminte spre pepinierele de preoți: Seminariile și Facultățile de Teologie! Faceți, cu orice jertfă, ca acolo să pătrundă un duh nou și o orientare nouă! Pentru ca să se nască, din acest duh și*

⁶ Sfântul VASILE CEL MARE, *Către tineri*, P. S. B. 17, E.I.B.M.O.B.O.R., București, 1986, p. 569.

din această orientare, preoțimea care ne trebuie: preoțimea cea nouă”⁷.

Și cu toată grija noastră realismul ne cere să recunoaștem că mulți dintre tinerii noii generații deși sunt creștini „au cugetarea păgână. Simțirea robită de porniri, care adesea te înspăimântă. Iar conținutul acțiunilor, a celor ce se consumă ziua, și mai ales a celor de noapte, evoluează spre păcat.”⁸

Ce-i de făcut? Cu tot efortul ce se cere să-i aducem pe tineri la Biserică și la Dumnezeu. Să le stârnim interesul pentru o viață morală. Cât putem să contracărăm influența distrugătoare ce o au asupra lor site-urile imorale. Să-i reconectăm la tradițiile sănătoase ale trecutului nostru creștin.

Să le sădim în suflet, ținând seama de entuziasmul vârstei lor, dorința de a trăi cu eroism idealul creștin. Să-i facem să-și însușească dorința de a nu-și trăda obârșia. Să-i facem să realizeze faptul că Dumnezeu le plimbă viața printre flăcări, iar „Biserica reazemă drumurile pe troițe”⁹ tocmai pentru a-i molipsi de viața eroică a Celui ce atârnă pe ele.

Și, mulți dintre ei, vor înțelege că Dumnezeu îi cheamă la o viață eroică, vrednică de numele lor de creștini și de români.

⁷ Pr. TOMA CHIRICUȚĂ, *Chemare către episcopi*, „Fântâna darurilor”, anul VI, nr. 7, p. 180.

⁸ *Ibidem*, anul I, nr. 8, octombrie 1929, p. 318.

⁹ IOAN SUCIU, *Eroism*, Alba Iulia, 2002, p.10.

Inima Clujului bate sărbătorește*

Peste noi, transilvănenii, au trecut vremuri și bune și rele. Am avut și clipe de euforie și de tristețe. Atunci când credeam că ne scufundăm, Dumnezeu ne-a salvat, iar Sfânta Maică Biserica ne-a ținut la pieptul ei. Chiar dacă-n multe rânduri „Maica neamului românesc”, cum numește Eminescu Biserica, a fost renegată de către potrivnici și considerată schismatică, ea a rezistat.

În vremuri de relaxare, măcar pe alocuri, ea a fost repusă pe pedestalul ce și-l merita. Așa, în veacul al XV-lea Ștefan cel Mare și Sfânt a ctitorit Eparhiile de la Vad și Feleac. Deși, mai apoi ele au fost învăluite de valurile nimicniciei, totuși, vremelnice, au constituit o apoteoză pentru ortodocșii noștri din inima Transilvaniei.

A venit Unirea cea Mare din 1918. Toate condițiile erau create pentru ca Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului să renască din cenușa ei. Sinodul extraordinar ținut la Sibiu, pe 7/20 iulie 1919 a ales primul Consistoriu Eparhial pentru Cluj, care avea scopul de a întemeia Eparhia Clujului. Consilierul Nicolae Ivan a fost ales președinte al acestui Consistoriu clujean. La sfârșitul întâlnirii Sinodului, Nicolae Ivan a prezentat de-

* În revista *Renașterea*, nr. 12, decembrie / 2011, p. 2.

legațiilor prezenți și un hrisov ce confirma decizia de a se construi o Catedrală în Cluj.

Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului se va reînființa în 1921 avându-l ca episcop tot pe neîntrecutul ctitor Nicolae Ivan, căruia i se datorează, printre multe alte lucruri, și ridicarea Catedralei. Ea se va construi între anii 1923-1933 și va purta hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Doi arhitecți de marcă, Constantin Pomponiu și George Cristinel, i-au alcătuit proiectul, iar locul ales pentru construcție a fost parcul din fața Teatrului Național. Compania tehnică ce a executat lucrările a fost cea a inginerului Tiberiu Eremia din București.

Sfințirea Catedralei a avut loc în 5 noiembrie 1933, într-o superbă zi de toamnă, prezenți fiind Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Nicolae Bălan, Regele Carol al II-lea, Marele Voievod de Alba Iulia Mihai, nenumărate autorități militare și civile, precum și mulțime de credincioși.

Profesorul universitar Alexandru Lapedatu, membru al Adunării Eparhiale, vorbind în numele acesteia, i s-a adresat astfel Episcopului Nicolae Ivan: *„Vă privim și vă considerăm a fi întemeietorul, adevăratul întemeietor al acestei Catedrale, la fel cum sunteți întemeietorul, adevăratul întemeietor al Eparhiei noastre. Nu mai există astăzi nimeni care să conteste această realitate și nimeni care să nu subscrie, împreună cu noi, acestui fapt. Pentru că noi toți, mari sau mici, care v-am ajutat în această muncă, nu suntem decât colaboratori devotați și credincioși ai Preasfinției Voastre.”*

Între 1936-1957 Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului a fost Nicolae Colan care, apoi, a ajuns Mitropolitul Ardealului, la Sibiu. El a păstorit la Cluj și în vremurile grele ale cedării Ardealului de Nord, îndurând multe umilințe, alături de credincioșii săi. Pe lângă misiunea de păstor, el a sprijinit instituțiile culturale și școlile.

A urmat apoi la cârma Eparhiei, Vlădica Teofil Herineanu. Om al rugăciunii și al Scripturii, a păstorit între anii 1957-1992. Pe vremea lui, în 1973, Eparhia devine Arhiepiscopie, iar el Arhiepiscop. A păstorit în vremuri dificile, fiind obligat să înghită multe umilințe din partea puterii comuniste, dar a apucat și zorii libertății. Pe vremea lui s-a reînființat Institutul Teologic din Cluj, care a devenit ulterior Facultate în Universitatea „Babeș-Bolyai”.

În 1993 ajunge Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului Bartolomeu Anania, om de cultură, scriitor de marcă și neîndoit mărturisitor al credinței ortodoxe. Dintre multele lucrări ce i-au fost dragi merită amintită Ediția jubiliară a Bibliei, la a cărei diortosire a lucrat 11 ani de zile.

Printr-o hotărâre a Sfântului Sinod, din 4 noiembrie 2005, ia ființă Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Primul ei Mitropolit, instalat de praznicul Bunei Vestiri a anului 2006, va fi arhiepiscopul Bartolomeu. Sfârșindu-și cuvântul de instalare, noul Mitropolit spunea: *„Trăiesc și eu bucuria zilei de astăzi, iar bucuria mea nu este altceva decât cântecul unei lebede care, înainte de a merge printre trestii să se culce, este de pe*

acum încredințată că un șir de aripi albe va luneca în urma ei, gata de zbor, sub cerul istoriei Transilvaniei."

Rațiunile pentru care a luat ființă această Mitropolie sunt argumentate de importanța culturală, socială și economică a acestui oraș, care, în mod evident, este capitala Transilvaniei. Iar această capitală nu poate fi lipsită de un centru de greutate ortodox care să desfășoare în spațiul transilvan o misiune pastorală corespunzătoare demnității orașului.

De fapt, încă din 1923, Octavian Goga îi scria finului și prietenului său, Sebastian Stanca, consilier eparhial la Cluj, lucrul următor: *„Părinte și bunul meu fin și amic. Nu fi supărat că va ieși Catedrala mai mică decât în planul vostru, pentru că această biserică va deveni Catedrala Mitropoliei Transilvaniei, pe care străinii au fugărit-o la Rășinari și Sibiu."*

În ce privește „cântecul de lebedă” el a încetat pe 31 ianuarie 2011, înainte de a reuși să-i sărbătorim, pe 18 martie, cei 90 de ani de viață. De fapt, aniversările din acest an pe care ni le planificaserăm sunt mai multe: 1) 90 de ani de la reînființarea Eparhiei; 2) 90 de ani de viață ai Mitropolitului Bartolomeu; 3) 5 ani de la înființarea Mitropoliei.

Și dacă Dumnezeu a îngăduit să-i urmez în scaun Mitropolitului Bartolomeu, aceste aniversări le facem acum, de Sfântul Nicolae, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, rugându-L pe Cel Care pe toate le proniază să aibă grijă de Eparhia noastră, de Mitropolia noastră, de România și de toată lumea creștină.

Începem Anul Nou cu gândul la „Omul cel Nou”?

Sintagma biblică de „Omul Nou” a fost discreditată de-a lungul veacurilor. Mai ales în epoca comunistă, dar nu numai. În perioada interbelică, în argoul politicianist, adesea era pomenit „Omul Nou”. Din nefericire, acest „Omul Nou”, conceput de politicieni, era înrăit în rele. De la sine înțeles, acest „Omul Nou” era și „Omul Civilizat”.

Acest „Omul Nou” și „Civilizat” avea o singură deviză: *„să mănânce bine, să îndrăgească femeii frumoase, să fure și să exploateze pe cei slabi, să doarmă în lena unui trup obosit de senzații tari, să se închine icoanelor rotunde ale banului...”*¹ Ce va fi în viitor nu-l interesa pe acest om, ci astăzi să consume și să posede tot ce-i iese în cale. Or, acest „Omul Nou” era vechi, seria începându-se cu Adam cel căzut în păcat.

Cred însă că, în timpul erei comuniste, noțiunea de „Omul Nou” a fost discreditată în mod absolut. De exemplu, tezele celui de-al XIV-lea Congres al Partidului Comunist Român erau preocupate de *„punerea pe picioare a activităților ideologice, politice și educaționale menite să creeze Omul Nou”*. Acest „Omul Nou” trebuia să

* În revista *Renașterea*, nr. 1, ianuarie / 2012, pp. 1-2.

¹ ERNEST BERNEA, *Îndemn la simplitate*, Anastasia, 1995, p. 15.

fie obsedat de cultul muncii, fără orizont spiritual. Ba chiar munca era laboratorul în care se forma acest „Om Nou”. El trebuia să gândească în „*spirit revoluționar*”, să fie un „*inovator social*”, să urască tot ce este vechi, să deteste credința religioasă, să fie imun la orice formă de „*misticism și obscurantism*” și să se educe în spiritul „*materialismului dialectic*”.

Un asemenea „Om Nou” era lipsit de cultura dialogului, construind pe frica ce îi era impusă și pe care el însuși o împrăștia, „*ura de clasă*” ridicată la nivel de virtute, iar ca armă de luptă ideologică avea calomnia și delatațiunea pe care le masca sub sintagma de „*spirit revoluționar*”.

Ne dăm seama că toate aceste afirmații erau ridicole și contrastau flagrant cu realitatea pe care o observai în jurul tău. Erau răutățile străvechi, îmbrăcate în învelișul demagogic al cuvântului. Și nu se poate să nu te gândești la cuvântul Înțeleptului Solomon: „*Ceea ce a mai fost, aceea va mai fi și ceea ce s-a întâmplat se va mai petrece, căci nu este nimic nou sub soare*” (Ecclesiastul 1, 9).

Chiar și după 1989, cu toată libertatea ce ne-a dat-o Dumnezeu și de care ne bucurăm, întâlnim peste tot omul vechi al păcatului. Cu excepțiile laudabile, oamenii, în marea lor majoritate, orbescăiesc într-o ceață spirituală fără a avea clară direcția de mers. Și-au pierdut, după cum spune Părintele Profesor Ilie Moldovan, steaua polară.

Poetul nostru național, Mihai Eminescu, referindu-se la această stare de lucruri scrie în poezia „Glossa”:
„*Căci acelorași mijloace / Se supun câte există, / Și de mii de*

ani încoace / Lumea-i veselă și tristă; / Alte măști, aceeași piesă, / Alte guri, aceeași gamă”²

Și, totuși, există ceva nou sub soare. Ne spune Sfântul Apostol Pavel: „*Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi*” (2 Corinteni 5, 17). Dacă este cineva în Hristos, dacă crede în El, dacă pune în aplicare Evanghelia Lui este „OM NOU”. Când este cineva în Hristos este copleșit lăuntric de o simțire cu desăvârșire nouă. Toată ființa lui, înfiată fiind în Hristos, privește lumea aceasta cu ochii Lui.

Și cum ajunge cineva în Hristos? Ne spune tot Sfântul Pavel: „*Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat*” (Galateni 3, 27). Botezul, nu numai că ne spală păcatele, ci ne oferă și „*harul înfierii*”³. Sfântul Ioan Teologul spune că „*celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fiii lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut*” (Ioan 1, 12-13).

Apostolul de la Crăciun precizează faptul că, la plinirea vremii, „*Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpe-re, ca să dobândim înfierea... Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu; iar de ești fiu, ești și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos*” (Galateni 4, 4-7). Prin Hristos, dobândind harul înfierii, și dimpreună cu El devenim moștenitorii Raiului.

² M. EMINESCU, *Poezii, Proză Literară*, vol. I, Cartea Românească, București, 1978, p. 146.

³ † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pastorală de Crăciun*, 2011, p. 2.

Sfântul Chiril al Ierusalimului ne spune că „*nimeni să nu creadă că Botezul dă numai iertarea păcatelor, după cum era Botezul lui Ioan; dimpotrivă, Botezul dă și harul înfierii*”⁴. Bătrânului Nicodim, preocupat de moștenirea Împărăției lui Dumnezeu, Domnul Hristos îi spune: „*Adevărat, adevărat zic ție: De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea intra în Împărăția lui Dumnezeu. Ce este născut din trup, trup este; și ce este născut din Duh, duh este*” (Ioan 3, 5-6).

Cu gândul la acest Om Nou au trăit toți proorocii. Iată, de exemplu, cum îi îndemna Iezechiel pe contemporanii lui: „*Lepădați de la voi toate păcatele voastre cu care ați greșit și vă faceți o inimă nouă și un duh nou*” (Iezechiel 18, 31). Această naștere din nou însă n-a fost posibilă decât în Hristos. Cei ce nu-L au pe Hristos sunt oameni veșnic plictisiți, cărora viața le apare întotdeauna veche; le apare ca un cântec banal; îi vedem că sunt blazați, oameni care nu simt deloc gustul vieții; oameni care nu mai așteaptă nimic de la viață; oameni care pot să-și curme viața fără mare regret; oameni care nu-și știu prețului nici viața lor, nici pe a altora⁵.

Alta este viața omului care trăiește în Hristos. Este o viață nouă. Este o viață plină de bucurie și de speranță, chiar dacă trece prin multe încercări și necazuri. Bătrânul Porfirie precizează cu exactitate: „*Viața fără Hristos nu este viață. Dacă nu-L vezi pe Hristos în toate faptele și gândurile tale, tu trăiești fără Hristos. Hristos este prietenul*

⁴ *Ibidem.*

⁵ Pr. TOMA CHIRICUȚĂ, în „Fântâna Darurilor”, nr. 9, 1932, p. 343.

nostru, fratele nostru, El este tot binele și toată frumusețea. El este totul"⁶. De El au nevoie toți. Lumea trece prin așa de multe traume pentru că nu-L are pe El.

Giovanni Papini, scriitorul italian inițial necredincios, iar apoi convertit la o viață creștină activă, adresându-se Lui afirmă: „*Toți au nevoie de Tine, chiar și cei care nu știi; cei ce nu știu, mai amarnic decât cei ce știu. Flămândul își închipuie că umblă după pâine, dar, de fapt, îi e foame de Tine; însetatul crede că vrea să bea apă, dar îi e sete după Tine; bolnavul râvnește sănătatea, dar boala lui nu-i decât lipsa Ta...*”⁷. El este totul și cine-L găsește pe El duce o viață nouă, este un „Om Nou”.

„Omul cel Nou” se manifestă într-un mod specific. Cei ce s-au îmbrăcat în Hristos s-au îmbrăcat și în „Omul Nou”. Sfântul Pavel ne dă acest îndemn: „*să vă dezbrăcați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare... Și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului*” (Efeseni 4, 22-24). Amintește apoi toate patimile reprobabile de care trebuie să se lepede creștinul cel ce dorește să devină „Om Nou”.

E de menționat că universul întreg, creat să-i fie casă omului, va deveni și el, în solidaritate cu omul, unul nou. De fapt, întreaga creatură aștepta înnoirea omului ca și ea să se reînnoiască. „*Pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu*” (Romani 8, 21).

⁶ Pr. DIONYSIOS TATSIS, *Cuvintele Bătrânilor*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 14.

⁷ GIOVANNI PAPINI, *Viața lui Hristos*, București, 1938, p. 554.

„Omul Nou” are în univers un loc central. Un teolog contemporan spune că „*acest loc ne permite să afirmăm că noul univers se va constitui pornind de la această ultimă transformare a omului. Acest univers va fi unul nou, deoarece el va trăi o nouă relație cu Dumnezeu. Nu va fi numai relația primului dar al ființei, ci o transfigurare, mediatizată prin umanitatea unită în pace și dreptate de către Fiu*”⁸.

Gândindu-ne la toată nota de noutate pe care Hristos o aduce în univers, îi punem cititorului nostru o întrebare retorică: *nu dorești să devii o făptură nouă în Hristos?*

⁸ JEAN-MICHEL MALDAMÉ, *Christos pentru întreg universul*, Editura Cartimpex, Cluj, 1999, p. 251.

„Urmați-le credința” (Evrei 13, 7)*

Se împlinește un an de când Mitropolitul nostru Bartolomeu Anania s-a mutat în eternitate. Cu multă nostalgie, dragoste și recunoștință ne gândim la el. Ne gândim și este greu să alegem dintre darurile primite de la Dumnezeu pe cel mai mare.

A fost un om de cultură, teolog, scriitor, slujitor al Bisericii, luptător împotriva sistemului comunist totalitar, mărturisitor în temnițele acestui sistem și câte alte daruri n-a avut. Cu talentul de scriitor îți povestea ceasuri întregi, aducându-și aminte de oameni deosebiți pe care i-a cunoscut, iar din întâlnire te aflai cu folos. Luai cunoștință cu o altă lume, cu vremuri grele, dar cu oameni profunzi. Și realizai că vremurile noastre sunt cu multă mediocritate.

Cred însă că la temelia tuturor acestor daruri a stat o credință puternică. O credință pe care trebuie să i-o urmăm. O credință care, așa cum spunea într-o predică, când a fost în prăpastie l-a ajutat să nu-și piardă nădejdea și când a fost pe culmi să nu amețească.

În cele mai critice momente, această credință îl făcea ferm și era de neîndoit. Când apăra o cauză, o apăra până la capăt, cu orice risc.

* În revista *Renașterea*, nr. 2, februarie / 2012, p. 1.

Și-n fața „marii treceri” această credință îi dădea seninătate. Când, în preajma sărbătorilor de iarnă ale anului 2010, ne sfătuiam cum să-i serbăm cea de-a 90-a aniversare, a discutat cu drag dar, la urmă, a arătat cu mână în sus și a spus: dacă va vrea El.

Și voința Lui a fost să-l cheme cu puțin timp înainte. Noi n-am mai putut sărbători cea de a 90-a aniversare, ci l-am condus cu multă tristețe la locul de odihnă. Chiar funeraliile lui au avut o notă de profundă solemnitate și au antrenat și înfrățit toată comunitatea creștină clujeană.

Acum, când se împlinește un an de la plecarea lui și-l pomenim cu mult drag, gândindu-ne la îndemnul Sfântului Pavel, ne întrebăm pe care dintre virtuți ar trebui să i-o urmăm? Cred că cea mai importantă este credința.

Postul Mare este o șansă de tămăduire sufletească și trupească*

În general, se consideră că postul este un mijloc de mortificare a patimilor trupești și de pondere a tendinței de a acumula kilograme. O fi și lucrul acesta, dar postul nu folosește numai trupului, ci și sufletului.

De fapt, între suflet și trup este o legătură puternică. Unul îl influențează pe celălalt. Se sfințesc sau se prăbușesc împreună. Pe bună dreptate, Sfântul Grigore Palama spunea: „*Plăcerea, trecând de la trup la minte, o face pe aceasta cu chip trupesc, neîmbunătățindu-se prin împărtășirea de ceea ce e mai bun, ci transmițându-i mai vârtos aceleia ceea ce e mai rău... Dar tot așa plăcerea duhovnicească care, începând de la minte trece la trup, nestricându-se prin participarea la trup, preschimbă trupul și-l preface duhovnicesc*”¹.

Trupul apoi, împătimit în plăceri, îndobitocește sufletul. Un om ajuns în această stare nu se mai poate ruga, nu poate avea preocupări duhovnicești. „*Până ce ne stăpânește împătimirea, spunea același sfânt părinte, nu putem gusta rugăciunea minții, nici măcar cu cuvântul de pe vârful buzelor, și avem nevoie să simțim, prin simțul*

* În revista *Renașterea*, nr. 3, martie / 2012, pp. 1-2.

¹ Filocalia 7, *Despre rugăciune*, București, 1977, p. 233.

pipăitului, numai decît durerea postului, a privegherii și a altora ca acestea, dacã voim sã ne îngrijim de rugăciune. Cãci numai prin ea se mortificã pornirea pãcãtoasã a trupului și gîndurile care mișcã patimile animalice se fac mai cumpătate și mai slabe”².

Postul, așã cum l-au gîndit Pãrinții, este trupesc și sufletesc. Postim „de bucate” dar, în același timp, postim și „de rãutate”. Postul este o șansã de îmbunătățire a vieții, de aceea creștinii buni îl așteaptã cu drag. Așã spune și *Triodul*, cartea postului: „*Vremea postului sã o începem cu bucurie, supunãndu-ne pe noi nevoințelor celor duhovnicești, sã ne lãmurim sufletul și sã ne curățim trupul. Sã postim precum de bucate, așã și de toatã patima, desfãtãndu-ne cu virtuțile Duhului. Întru care petrecãnd cu dragoste, sã ne învrednicim toți de a vedea preacinstita patimã a lui Hristos-Dumnezeu și Sfintele Paști, duhovnicește bucurãndu-ne*”³.

De fapt, rezultatele duhovnicești ale postului sunt cele mai importante, iar cele legate de siluetã, deși nu sunt de neglijat, cad pe al doilea plan. Oricum, omul cumpãtat, omul care postește este mai sãnãtos decît cel care se îmbuibã cu mîncãruri alese.

Tito Colliander, referindu-se la efectele postului, scrie lucrul urmãtor: „*Cînd postim, simțim cum ne sporrește recunoștința față de Dumnezeu, care l-a învrednicit pe om cu puterea de a posti. Postul îți deschide o lume a cãrei existență abia de-o bãnuiai. Toate amãnunțele vieții tale, tot ceea ce se petrece înãuntru și în jurul tãu îți apar într-o*

² *Ibidem*, p. 229.

³ *Triod*, București, 1986, p. 97.

lumină nouă. Curgerea timpului capătă un rost nou, bogat și rodnic. Ațipeala și obișnuita învâlmășeală a gândurilor fac loc, în timpul privegherii, unei depline limpezimi a cugetului”⁴.

În general, sunt cunoscute cele mai importante urmări ale postului: el temperează pornirile păcătoase ale trupului, întărește voința noastră slabă; dă expresie pocăinței noastre; creează un climat potrivit pentru rugăciune și este o jertfă bine primită de Dumnezeu.

Se știe că în stârnirea poftelor trupești dracii au un rol deosebit: *„Dracul se așează în stomac, spune sfântul Ioan Scărarul, și nu-l lasă pe om să se sature, chiar de ar mânca tot Egiptul și ar bea Nilul întreg”⁵. De aceea, Mântuitorul este limpede în învățătura Sa: „acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post” (Matei 17, 21).*

Chiar dacă pentru lumea secularizată postul este înțeles mai mult ca o dietă, pentru creștinul practicant este un mijloc de despățimire, de vindecare și chiar un mod de a-și mărturisi apartenența la Biserica Ortodoxă. Prin post se ajunge la o stare echilibrată a trupului, dar cea mai mare realizare e cea spirituală.

„Fiecare facultate a sufletului se arată după post într-o stare mai bună; oglinda conștiinței, nemaifiind îngreunată de suflările trupului, devine mai curată și oglindește în sine, mult mai lămurit legea dumnezeiască și nelegiuirile noastre, și ne dă puțința să vedem până și cele mai neînsemnate pete, până și cele mai

⁴ TITO COLLIANDER, *Calea Asceților*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 63.

⁵ *Scara XIV*, 23, Filocalia 9, București, 1980, p. 217.

mici abateri de la calea adevărului; voința capătă putere în ocârmuirea întregii corăbii a sufletului”⁶.

Prin post sufletul redevine stăpân și trupul slugă pentru că, din nefericire, datorită patimilor, trupul devenise stăpân și sufletul slugă. Ori, noi știm că atât sufletul cât și trupul împreună vor moșteni ori fericirea veșnică, ori osânda veșnică.

Așa că nădăjduim în puterea tămăduitoare a postului, atât pentru suflet, cât și pentru trup. Mai ales că sufletele noastre, acum la începutul perioadei Triodului, au trecut printr-o mare încercare. Vindecarea nu poate veni decât de la Dumnezeu.

Nădăjduim că perioada postului ne va aduce mângâierea și liniștea, iar Rugăciunea Amvonului, de la Liturghia Darurilor mai Înainte Sfințite, o vom rosti cu toată inima: „*dă-ne nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm, calea postului să o săvârșim, credința nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților balauri să le sfărâmăm, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și, fără osândă, să ajungem a ne închina și Sfintei Învieri*”⁷.

⁶ INOCHENTIE AL ODESEI, *Cuvântări la Postul Mare*, București, 1910, p. 49.

⁷ *Liturghier*, București, 2012, p. 327.

„Inima înțeleaptă caută știința” (Pilde 15, 14)*

Am început modesta mea alocuțiune la sărbătorirea împlinirii celor 75 de ani ai unui om mare – Ionel Haiduc, Președintele Academiei Române – cu acest cuvânt al regelui Solomon. Cu siguranță că pomenitul Înțelept al Antichității nu se gândea la inima biologică ca izvor al științei, ci la omul lăuntric, profund, din care izvorăsc toate facultățile, la sufletul omului, la partea spirituală din el, care niciodată nu piere. Toate aceste facultăți își au sediul în „inimă”, înțeleasă ca centru spiritual al omului.

Cu o asemenea „inimă” înțeleaptă a fost dăruit de Dumnezeu Academicianul Ionel Haiduc, „inimă” care a căutat știința și a aflat-o. A aflat-o și a cultivat-o cu stăruință pentru că, așa cum spunea Domnia Sa într-un interviu din *Formula AS*, „în viață e important să înaintezi pas cu pas”.

A înaintat pas cu pas și a realizat lucruri importante pentru știința românească, pentru mediul academic clujean și pentru viața personală și de familie. Noi credem că în spatele tuturor acestor realizări dobândite cu muncă neostoită a stat pronia lui Dumnezeu. Chiar dacă, privite lucrurile de dinafară, cum spunea în alt

* În revista *Renașterea*, nr. 5, mai / 2012, pp. 1-2.

interviu din *Adevărul*, „toată viața a fost un șir de coincidențe ferice”, în spatele acestor coincidențe a stat o putere nevăzută.

Președintele Academiei Române, Profesorul Universitar Dr. Ionel Haiduc s-a născut aici, în Cluj, la 9 mai 1937. A făcut Școala primară la „Ioan Bob”, cursurile secundare la „Colegiul Național Emil Racoviță”, iar apoi Facultatea de Chimie la Universitatea „Babeș-Bolyai”.

În anul 1964 devine doctor în chimie al Institutului „M. V. Lomonosov” din Moscova, urmând ca mai apoi, pe durata a trei stagii post doctorale, să fie cercetător științific în Statele Unite ale Americii.

O viață de om va activa în lumea academică din Cluj, fiind dascăl la Facultatea de Chimie din Cluj-Napoca, profesor încă de foarte tânăr: la 36 de ani. Poate că nu-i locul acum să pomenesc activitatea sa științifică enormă, care este cuprinsă în lucrări de marcă din țară și străinătate. Nu se poate însă să nu amintesc câteva lucruri esențiale: s-a ocupat de chimia coordinativă și organometalică, de chimia supramoleculară, de chimia ciclurilor anorganice, de activitatea biologică a compușilor metalici, de nomenclatura și sistematizarea în chimia anorganică.

Între 1990-1993 este Rector al Universității „Babeș-Bolyai”, iar apoi ajunge visiting professor în Mexic. Fără a pretinde că sunt exhaustiv, voi mai menționa că este Membru titular al Academiei Române, ales din 2006 Președinte al acesteia, că este Membru de Onoare al Academiei de Științe a Moldovei, că a fost Vicepreședinte

al Consiliului Național al Rectorilor și că este o autoritate în cercetarea științifică națională și internațională.

Deși este în vârful întregii inteligenții românești, Academicianul Ionel Haiduc își păstrează parfumul academic clujean și așezarea omului echilibrat din Transilvania, care are un atașament special față de pământul Țării. Prin felul acesta de a fi, se înscrie în liniile directe pe care le trasa Vasile Pârvan atunci când, în 1919, Universitatea românească de la Cluj își deschidea porțile.

Spunea atunci Pârvan că universitarul de la Cluj *„trebuie să înțeleagă viața ca o luptă pentru mai mult gând, spontaneitate, originalitate, însuflețire, spiritualizare a întregii noastre munci ordonate în viață. Iar în spiritualizarea aceasta a vieții, valorificată după unitatea de măsură supremă, etern valabilul uman să fie legea perpetuă a deosebirii inertului de viu, animalicului de uman, naturalului de cultural, materialului de spiritual”*.

Iar scopul misiunii dascălului de la Universitatea din Cluj este *„spiritualizarea vieții marelui organism social-politic și cultural-creator care e națiunea. Mijloacele întrebuințate sunt exclusiv de caracter social-cultural și pleacă din izvorul unic al idealismului național”*¹.

Academicianul Ionel Haiduc pentru prestația sa științifică, pentru opera majoră pe care a creat-o a primit multe distincții în țară și străinătate, începând cu Președinția, cu Patriarhia Română, care i-a oferit *„Crucea Patriarhală”* și continuând cu Universități și foruri

¹ VASILE PÂRVAN, Datoria vieții noastre, Editura Univers, București, 1999, p. 65.

academice și de cercetare. Chiar și din partea Mitropoliei noastre i s-a acordat „Crucea Transilvană”.

Acum, când împlinește un număr rotund de ani, noi credem că nu se va limita la a-și pune la punct biblioteca, ci, așa cum mărturisea singur, că în viață e important să înaintezi pas cu pas, va merge înainte. „Sensul vieții e dinamic, nu în înțeles de simplă mișcare, ci în înțeles de mișcare creatoare, adică pas inventiv, pornind din sâmbure, dar nu finalizând asemenea lui. Viața își creează forme cu totul noi. Acesta este sensul vieții: nu zbcium zadarnic, ci putere creatoare către expresii superioare. Viața omului înseamnă creștere, rodnicie”². Dacă bunul simț și modestia ce-l caracterizează îl fac să nu-și scoată în evidență toate vredniciile, lucrul acesta încercăm să-l facem noi, inspirându-ne din cuvântul Scripturii care zice: „Înțelepciunea înalță capul celui smerit și-l face să șadă între cei mari” (Iisus Sirah 11, 1).

Iar urarea este tot de proveniență biblică: „să aveți spor în toate și să mergeți bine cu sănătatea, precum bine mergeți cu sufletul” (3 Ioan 1, 2).

² Ibidem.

Doamne, cercetează-i pe copiii și tinerii noștri!*

Aceste succinte gânduri pe care le aștern pe hârtie, sunt legate de 1 iunie, zi în care, în multe țări din lume, este sărbătorit copilul. Copilul, ființă nevinovată de care ar trebui să avem mult mai multă grijă. Mântuitorul ni-l oferă ca model de supremă nevinovăție: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor” (Matei 18, 3).

Nichifor Crainic ne spune că Paradisul e posibil, iar omul renăscut în Hristos este asemenea pruncilor. Și care este lucrarea pruncilor? „Pruncul de se va bate, plânge și, împreună cu cei ce se bucură cu dânsul, se bucură. De va fi ocărât nu se mânie, dacă va fi slăvit, nu se înalță. Dacă vor cinsti pe altul mai mult decât pe el, nu pizmuiește. Dacă vor lua ale lui, nu se tulbură, de va vedea muiere, nu o pofteste”¹.

Această imagine a copilului este egală cu cea a omului renăscut în Duh. Este o ființă curată și simplă pentru care lucrurile sunt minunate. Într-o lume urâtită de păcat el este ființa care aduce puritatea. „Copilul îndulcește viața noastră atât de amară; făptura sa mică, cu aripi la suflet ne dă multe învățăminte. Un scriitor a spus: zâmbetul

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2011, pp. 1-2.

¹ NICHIFOR CRAINIC, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994, p. 263.

copilului este pentru mamă ca o rugăciune pentru Dumnezeu. În preajma copilului stăruie mereu o atmosferă de lumină și frumusețe”².

Din nefericire, această făptură minunată este în zilele noastre adeseori neglijată. Uităm ce ne îndeamnă Înțeleptul Solomon: „Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie să o aibă și, chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea” (Pilde 22, 6). Sufletul tânărului este un aluat moale pe care-l poți modela și-l poți forma frumos.

Această muncă de formare a tinerilor nu-i ușoară, dar e vrednică de admirație. Sfântul Antonie cel Mare zice că: „Cel ce poate îmblânzi pe cei neînvoățați, ca să iubească învățătura și îndreptarea, făcător de om trebuie să se numească”³.

Omul ca să devină om trebuie să fie format. Altfel, societatea va fi formată dintr-o mulțime de indivizi lipsiți de bun simț și de educație. Pe bună dreptate, marele pedagog Jan Amos Comenius se întreba: „Ce sunt cei bogați fără înțelepciune, decât niște porci îngrășați cu tărâțe? Și ce sunt cei săraci fără înțelegerea lucrurilor, decât niște măgăruși condamnați să ducă poveri? Ce este cel frumos care n-a învățat nimic, decât un papagal împodobit cu pene, sau după cum a mai spus cineva – o sabie de plumb într-o teacă de aur?”⁴

Pentru ca pruncii și tinerii noștri să nu ajungă așa, părinții, dascălii și preoții ar trebui să fie mereu pe

² ERNEST BERNEA, *Îndemn la simplitate*, Editura Anastasia, 1995, p. 109.

³ *Filocalia* 1, Sibiu, 1947, p. 6.

⁴ JAN AMOS COMENIUS, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 34.

baricade. Dacă suntem obiectivi, vom recunoaște că ceea ce facem este foarte puțin. Tinerilor trebuie să le transmitem nu numai niște învățături seci, ci mai ales niște deprinderi duhovnicești. Copiii sunt mai receptivi la ce facem decât la ce spunem. De aceea, Mântuitorul zice: „*cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor*” (Matei 5, 19).

Copiii și tinerii îi observă pe cei maturi. Dacă aceștia din urmă se roagă, dacă merg la biserică, dacă au o viață frumoasă, sunt imitați de copii. Unele personalități de mare importanță în Biserică au ajuns așa pentru că au avut părinți și dascăli pe care i-au putut imita.

Povestește Rufin că Sfântul Atanasie cel Mare, pe când era copil, dimpreună cu alți copii educați, au fost văzuți de către Alexandru, Patriarhul Alexandriei, pe fereastră, că se jucau pe malul Mării Mediterana. Văzându-i că iau joaca în mare seriozitate, i-a trimis pe clericii săi să-i aducă pe toți copiii la el. „*Când au fost aduși, i-a întrebat care a fost jocul pe care-l jucau. La început s-au înspăimântat, căci erau copii, dar pe urmă i-au povestit tot jocul lor că au botezat niște catehumeni prin Atanasie, pe care copiii și l-au făcut episcop*”⁵. Cu siguranță că părinții lor îi aduceau la biserică unde au văzut cum se oficiază botezul.

Copiii și tinerii vremurilor noastre sunt pasionați de jocurile pe computer și, dacă-i o anumită noimă, nu-i rău. Dar pentru formarea lor morală este nevoie de preocupări spirituale. Este nevoie de o viață religioasă. Este nevoie, din partea părinților, dascălilor și a preoților de multă preocupare și afecțiune.

⁵ *Limonariu*, Alba Iulia, 1991, p. 194.

Pe lângă instrucția și educația pe care le-o facem, au nevoie de exemplul nostru, pentru că „*verba docent, exempla trahunt*”. Spune Avva Isidor Pelusiotul că „*viața fără de cuvânt mai mult folosește decât cuvântul fără viață. Căci viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul și viața se vor întâlni, fac o iconă a toată filosofia*”⁶.

Dorim să subliniem și faptul că între dascălul de religie și preot trebuie să fie o strânsă colaborare. Nu-i suficientă educația religioasă din școală, ci ea, neapărat, trebuie să se continue la parohie. Dacă vrem să avem parohii puternice mâine, astăzi trebuie să avem pe lângă biserică un centru catehetic. Să organizăm activități potrivite cu vârsta copiilor și tinerilor, să le proiectăm filme instructive, să organizăm pelerinaje și activități de destindere.

Nu pretind că am spus totul, pentru că cele ce lipsesc nu se mai pot număra, dar poate că, prin cele scrise, noi, cei ce avem responsabilități față de copii și tineri, ne vom mai pune încă odată problema misiunii pe care ne-a încredințat-o Dumnezeu.

⁶ Pateric, Alba Iulia, 1990, p. 107.

Eu m-am născut în lume să dăruiesc, să mă dăruiesc, oricând și orișicărui...*

În luna iulie 2012 se împlinesc o sută de ani de la nașterea Părintelui Nicolae Steinhardt care, datorită gentileții sale de intelectual rafinat și dragostei creștine ce l-a caracterizat, s-a dăruit tuturor fără a pretinde nimic în loc.

Cred că cel mai bine îl caracterizează două din lucrările sale: *Jurnalul Fericirii și Dăruind vei dobândi*. În prima, ne întâlnim cu mărturisorul lui Hristos, care a pus în aplicare cu seriozitate îndemnul Mântuitorului: „*Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru El înaintea Tatălui Meu, care este în ceruri*” (Matei 10, 32). În cea de-a doua, în bună măsură carte de predici, ne demonstrează cum dăruind, dăruind din puținul nostru sau din neavutul nostru, devenim bogați.

Cu prilejul acestui jubileu, multe personalități din elita culturală a României vor spune despre Părintele Nicolae Steinhardt lucruri mult mai elevate decât cele pe care le spun eu. Dar vreau să cred că cele spuse de mine pleacă din inimă și sunt izvorâte dintr-o relație duhovnicească profundă pe care am avut-o cu Părintele Nicolae.

* În revista *Renașterea*, nr. 7, iulie / 2012, pp. 1-2.

Nici pe departe nu-mi fac un titlu de glorie din amănuntul de suflet pe care-l relatez acum, dar acest amănunt pentru mine este o mângâiere. Iată despre ce este vorba: de la Părintele Steinhardt, care a vorbit atât de mult și de frumos, după câte știu eu, a rămas înregistrată audio doar o singură predică. Este vorba de predica de la Duminica Ortodoxiei în care Părintele Nicolae își aducea aminte cu nostalgie de un pelerinaj pe care l-am făcut împreună pe Valea Oltului, pomenindu-mă cu drag pe mine și pe părintele Vasile, actualul stareț de la Rohița. CD-ul cu predica este atașat volumului *Dăruind vei dobândi*, editat de Mănăstirea Rohia la Polirom.

Cunoscându-l direct, pot spune că mi-a rămas în suflet ca una dintre cele mai luminoase icoane de intelectual de rasă și, în același timp, călugăr adevărat.

Eram prin anii 1968 student în București la Facultatea de Construcții Căi Ferate, Drumuri și Poduri. Duminica mergeam la biserica Schitului Darvari, biserică parohială în vremea aceea. La Liturghie participau o seamă de oameni importanți; nu-i cunoșteam pe toți.

Observam mereu în spate o figură distinsă. Un om slab, cu barbă, nu foarte înalt și mereu atent la Sfânta Liturghie. Intuiam că e un om al lui Dumnezeu, dar nu-i știam numele. Abia mai târziu am aflat că era viitorul Părinte Nicolae Steinhardt, legat și el duhovnicește de Părintele George Teodorescu: acesta-l miruise după ieșirea din închisoare, unde-l botezase Părintele Mina Dobzeu.

Mai târziu, după ce-mi făcusem stagiul în inginerie și Facultatea de Teologie la Sibiu, eram preot în Turda.

Într-o după masă bate la ușă și intră un necunoscut: „sunt fratele Nicolae, trimis de fratele Mitrofan”. M-am dumirit imediat cine-i fratele Nicolae: creștinul distins pe care-l vedeam mereu la bisericuța de la Darvari.

A revenit adesea. Era tocmai perioada în care se statornicea la Mănăstirea Rohia, fiindu-i apropiat sufletește Preasfințitului Justinian Chira. M-am folosit mult duhovnicește din bogatele-i cunoștințe, dar mai ales din așezarea duhovnicească pe care o avea.

Era foarte legat de tineri și-și dădea seama că ei sunt viitorul Bisericii. Dar în același timp, pe cât de erudit, se știa coborî la măsura credinciosului simplu. Venea de la Rohia în special pentru a ne însoți în pelerinaje. De atunci s-a legat sufletește cu Părintele Vasile, actualul stareț de la Rohița, care era la liceu în Turda. Nu după multă vreme acesta l-a urmat la Mănăstire, la Rohia.

Părintele Nicolae judeca profund duhovnicește. Spunea, referitor la viclenia securiștilor care încercau să-și racoleze informatori: „Părinte Ionică, dacă vine dracul și scrie pe o coală albă că există Dumnezeu, să nu contrasemnezi alături de el”.

Într-alt rând, pe când organizasem un pelerinaj la mănăstirile din Oltenia, am trecut printr-o ispită. Autocarul plătit, care trebuia să ne aștepte la gară, „n-a mai fost disponibil”. Reușise securitatea să pună la cale acest lucru. Am putut face rost doar de un autobuz hodorogit și m-am necăjit foarte rău. Dar părintele Nicolae mi-a zis: „părinte Ionică, are patru roți? Are! Și merge? Merge! Atunci nu înțeleg de ce te tulburi!”

Era călit în suferință. Nu numai că a suportat cinci ani de temniță între 1959 și 1964, dar o viață întreagă a fost hăituit și urmărit drăcește. Toate acestea nu l-au înrăit, ci l-au îmbunătățit sufletește, pentru că el, evreul convertit, interpreta duhovnicește încercările. În *Jurnalul Fericirii* va scrie: „Pentru a ieși dintr-un univers concentraționar – și nu e nevoie neapărat să fie un lagăr, o temniță ori altă formă de încarcerare; teoria se aplică oricărui tip de produs al totalitarismului – există soluția mistică a credinței”.¹

Citindu-mi dosarul de urmărire, printre „elementele dușmănoase” cu care eram în legătură, era trecut și „Steinhardt Nicolae, fost condamnat, element dușmănos, care exercită influență negativă”. Era socotit „element dușmănos” pentru că spunea lucrurilor pe nume. De exemplu, am găsit în dosar – pentru că aveau microfon la mine în casă și înregistrau convorbirile –, o afirmație a Părintelui Nicolae din iunie 1981: „Suntem într-un moment de mare criză, avem datorii șapte miliarde de dolari, vor să ne achităm de datorie cu mâncarea pe care ar trebui s-o mănânce populația țării”.

Dovadă de caracter a dat Părintele Nicolae și când l-au închis. L-au închis pentru că n-a vrut să depună mărturie împotriva prietenilor săi, cărturari de marcă, unii dintre ei legionari. Socoteau anchetatorii că-l vor putea face să spună ceva împotriva lor, el fiind evreu. N-a făcut-o și a mers în închisoare împreună cu ei.

Din scrierile lui reiese cu evidență că a gândit creștinește, a trăit creștinește și l-a mărturisit pe Hristos

¹ *Jurnalul Fericirii*, Dacia, Cluj Napoca, 1991, p. 6.

până-n ultima clipă. Se vede acest lucru mai ales din *Jurnalul Fericirii*. Dumnezeu l-a chemat la Sine cu puțin timp înainte de a veni libertatea: în primăvara anului 1989. Îmi reproșez până astăzi că n-am fost la slujba înmormântării pe care a oficiat-o Preasfințitul Justinian. Ziua învierii o așteaptă în smeritul mormânt de la Mă-năstirea Rohia.

Aminteam de faptul că ne-am cunoscut „față către față” într-o primăvară, pe când eram preot în Turda. Uitasem ziua. Înspre bucuria mea, în dosarul de urmărire, am găsit nu numai ziua și ora, ci și convorbirea înregistrată, cu lux de amănunte. Dacă este o scăpare a mea faptul că nu mi-am ținut un jurnal, acum după ani aflu și cum decurgea o zi din viața mea de preot paroh.

Așa se face că „Nicu”, adică postul de ascultare nr. 61 D.M., relatează cu lux de amănunte prima vizită pe care mi-a făcut-o părintele Nicolae: „În ziua de 17.04.1980 la Andreicuș se află în vizită un domn din București cu care poartă o discuție la care asistă sursa începând de la ora 11”². „Sursa” înregistra și apoi pune pe hârtie convorbirea. Ea se numea „Nicu”.

Îi povesteam Părintelui bucuriile și necazurile mele: faptul că am fost chemat la Securitate pentru legăturile avute cu greco-catolicii, pentru catehizația ce o făceam tinerilor la biserică și, în general, pentru activitatea duhovnicească ce o desfășuram. Activitatea respectivă mie mi se părea normală. Pentru puterea de atunci, însă, buni erau doar cei care făceau cât mai puțin. Rămân

² A.C.N.S.A.S., fond Informațional, dosar 764, vol.2, fila 204.

contrariat astăzi, când avem toată libertatea, că nu facem tot ceea ce s-ar putea face.

Părintele mă încuraja: „Domnul îi relatează că el a fost condamnat politic, deși nu a avut nimic cu ei. Îi spune lui Andreicuț să nu uite că «aceștia» dușmănesc religia, pentru ei orice preot și orice credincios este un dușman; îi spune că oricât de bine se va comporta, tot dușman va fi considerat. Este de părere că orice om care intră într-o biserică, în ochii Securității este considerat dușman.”³

Părintele era radical și categoric. Mi-a relatat apoi motivul pentru care a fost închis: „Cred că ții minte matale că eu am fost condamnat politic pentru crimă de uneltire împotriva orânduirii de stat și pentru ajutor legionar. Am fost prieten și coleg de liceu cu niște oameni care erau legionari, aveau domiciliul obligatoriu pe undeva și veneau în București clandestin, iar eu i-am primit în casă, m-au rugat să-i adăpostesc, iar eu i-am adăpostit. Le-am dat de mâncare, că așa-i normal, iar când i-au prins au dat și numele meu. Apoi am fost chemat la Securitate, să fiu martor în procesul lor, și să spun că am știut că au venit clandestin în București, că au vorbit contra regimului. Am spus că asta nu pot să fac, nu pot să fiu martor împotriva colegilor mei și să spun minciuni despre ei, după ce i-am adăpostit la mine în casă.”⁴

Câtă tărie de caracter! Pentru acest fapt a fost închis împreună cu ei, făcând cinci ani de temniță grea, pentru că „s-au organizat împotriva statului”.

Este de subliniat faptul că întreaga familie era onorabilă. Părintele încă nu era botezat. Tatăl lui era

³ Ibidem.

⁴ Idem, p. 198.

evreu mozaic, dar om integru. Securitatea considera că, evreu fiind, îl va sfătui pe fiul său să depună mărturie împotriva legionarilor. De aceea l-au trimis să vorbească cu tatăl: „M-au trimis acasă să mă sfātuiesc cu tatăl meu care, de fapt, mi-a spus ca imediat să mă duc la Securitate și să mă predau, să nu fiu martor împotriva unor prieteni, așa că mi-am făcut un geamantan mic și m-am dus”.⁵

A fost anchetat, bătut, numit „bandit” și „legionar”, dar a rezistat. A tras și o concluzie, întărindu-mă pe mine și pe alții: „Dacă vrei să nu ai neceaz cu ei să nu-ți fie frică, că dacă ți-e frică de ei ești pierdut!”⁶. Cu smerenie trebuie însă să recunosc că, uneori, mi-a fost frică. Mi-a fost frică, într-un rând, și când dânsul dorea să mă caute.

Mi-a lămurit apoi un lucru: perfidia drăcească cu care lucra Securitatea, neacuzându-te pe față pentru credință, ci pentru alte lucruri: „Ei fac exact ca diavolul. Spun că nu există. Se îmbracă în diferite costume, a diferite organe, și încearcă să dea pedepse de drept comun, acuzându-te de hoție, de înșelăciune, de homosexualitate. Asta e metoda lor preferată. Că dacă merg și spun despre cineva că este un om periculos politic, nu crede lumea. Dar dacă spun că e bețiv sau curvar, sau homosexual, lumea râde. Popa-i curvar! Popa-i bețiv! Popa-i homosexual! Și nimeni nu cere dovezi. Asta-i ușor de spus. Ca să faci proces politic, însă, trebuie să dovedească că mata faci parte dintr-o organizație politică și trebuie să dovedească că există ei, Securitatea. Acum mai au o metodă nouă: să te scoată nebun și să te

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

bage la balamuc”⁷. În spațiul comunist s-au întâmplat asemenea lucruri.

A mai subliniat Părintele Nicolae un lucru, și anume că securiștilor de Biserică le era teamă și-i socoteau periculoși pe preoți. „Nicu” a consemnat acest lucru: „Securitatea îi consideră periculoși pe cei ce lucrează pe tărâmul Bisericii, pentru Dumnezeu, din cauză că le este frică de Biserică, pentru că Biserica este puternică și n-au putut să o distrugă așa cum au distrus moșiile, comerțul, industria. Au luat pământul de la oameni, au luat casele, întreprinderile, banii, dar Biserica nu, căci Biserica le este dușman mare. Ea s-a dovedit din toate cea mai puternică”⁸.

Mi-a mai povestit apoi experiența pe care a avut-o într-o călătorie în Apus, faptul că a tradus în franceză din *Filocalia*, volumul VIII, istoria isihasmului românesc, că în revista *Steaua* și în *Viața românească* a publicat mai multe lucruri cu trăsături religioase, mirându-se că au scăpat de cenzură.

Cum eram la prima întâlnire, mi-a dat și alte amănunte din viața lui încercată de multe neazuri: „Când a venit regimul comunist am suferit. M-au dat afară din casă. M-au dat afară din slujbă. Eram avocat și m-au dat afară din barou. M-au făcut funcționar și mă dădeau afară de unde eram”⁹.

Una dintre relatările cele mai emoționante a fost cea legată de botezul său, care a avut loc în închisoare: „Acolo a întâlnit un preot călugăr care, după o pregătire, l-a

⁷ *Idem*, p. 199.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Idem*, p. 200.

botezat. Acesta era Părintele Mina Dobzeu de la Huși, care trăiește încă, și-l cunoaște Preasfințitul Justinian și Maica Lenuța. L-a botezat ortodox și de atunci trăiește o viață religioasă intensă. Cu cel ce l-a botezat continuă să mențină relații”.

Își amintea cu drag și de faptul că în închisoare domnea o atmosferă ecumenică și irenică. „La închisoare a stat cu preoți de toate religiile, chiar și protestanți, cunoscând și un rabin. Pe când era la Gherla s-a petrecut un lucru foarte frumos: făceau zilnic slujbe împreună, indiferent de ce religie aparțineau”¹⁰.

La întrebarea dacă se cunoaște demult cu Preasfințitul Justinian, răspunsul este consemnat în dosar: „Se cunosc de circa zece ani, că el se duce foarte des la Rohia, la mănăstire. Acolo s-a cunoscut cu Preasfințitul. Îi place mult la această mănăstire de care s-a legat și la care are de gând să rămână. De când s-au cunoscut cu Preasfințitul, când merge la Rohia se oprește și la Cluj, unde de obicei îl găzduiește la căminul preoțesc. De data aceasta l-a cazat chiar la dânsul în apartament”¹¹. Lucrurile s-au petrecut așa. A ales Rohia unde l-a avut stareț pe Preasfințitul Iustin Hodea.

Toate aceste amănunte s-ar putea ca astăzi să nu mai trezească interes. Însă, puse cap la cap, conturează chipul unui om deosebit, mărturisitor al Domnului și erudit scriitor. De opera lui se preocupă specialiștii. Eu doresc doar, legat fiind sentimental de toate acestea, să aduc mărturie despre un om la chipul căruia privesc cu admirație și cu smerenie.

¹⁰ *Idem*, p. 201.

¹¹ *Idem*, p. 199 verso.

„Mutatu-te-ai la Viață, fiind Maica Vieții...”^{1*}

Pe 15 august, sărbătorim „Adormirea Maicii Domnului”. Știm prea puține lucruri despre locul și timpul când Născătoarea de Dumnezeu s-a mutat la cele veșnice. Sfânta Scriptură nu spune nimic. Relatările ce ne parvin aparțin Sfintei Tradiții și sunt de o gingășie aparte.

Biserica „nu se concentrează asupra contextului istoric, nici asupra datei și locului”¹ în care a adormit Maica Domnului. Pe toate acestea, inclusiv importanța doctrinară a mutării ei, le exprimă foarte bine troparul și icoana praznicului.

Troparul, de o frumusețe poetică aparte, spune: „Întru naștere fecioria ai păzit, întru Adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare; mutatu-te-ai la Viață, fiind Maica Vieții și cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre.”²

Icoana Adormirii ne-o arată pe Maica Domnului culcată pe catafalc. Apostolii Domnului Hristos sunt adunați în jurul ei. Mai sus stă Însuși Mântuitorul ținând în brațe sufletul Maicii Sale, care arată ca un

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2012, pp. 1-2.

¹ ALEXANDER SCHMEMANN, *Maica Domnului*, Patmos, Cluj-Napoca, 2010, p. 47.

² *Mineiul pe August*, București, 2003, p. 176.

copilaș și care, unită cu El, rămâne veșnic vie în Împărăția Sa.

Totu-i plin de lumină și bucurie. Imnograful sărbătorii exclamă: „*O, preaslăvită minune! Izvorul vieții în mormânt se pune, și scară către Cer mormântul se face; veselește-te Ghetsimani, a Născătoarei de Dumnezeu sfântă casă. Să strigăm credincioșii, pe Gavriil având începător cetelor: Cea plină de dar, bucură-te, căci cu tine este Domnul, Cel ce dă lumii prin tine mare milă.*”³

Dacă, în general, moartea creează angoase și frică, însoțite de jalea despărțirii, a coborârii în singurătatea mormântului întunecat, moartea Maicii Domnului este plină de liniște și iubire, de tindere spre Viața cea veșnică și de mișcarea înspre lumina cea neînserată.

Moartea Maicii Domnului devine adormire, mutare la Viață, devine un răsărit luminos al zilei celei de taină și nesfârșite. Așa se face că sărbătoarea nu este nicidecum tristă și funebră, ci plină de lumină și bucurie. „*Moartea nu mai este moarte. Moartea strălucește de veșnicie și nemurire. Moartea nu mai este separare, ci unire. Nu mai este tristețe, ci veselie.*”⁴

Or, chiar dacă Maica Domnului e mai presus decât toată făptura, totuși e una dintre noi. Destinul ei poate fi și destinul nostru. Și noi, prin moarte, ne putem muta la Viață. Nu în zadar, într-una dintre cele mai cunoscute pricesne în cinstea Maicii Domnului, o rugăm pe aceasta: „*Să ne duci cu tine/ Unde calea-ți duce,/ Să ne duci în Ceruri,/ La Fiul tău dulce.*”

³ *Ibidem*, p. 176.

⁴ ALEXANDER SCHMEMANN, *op. cit.*, p. 50.

Frica de moarte dispare, uitându-ne la „Adormirea Maicii Domnului”, pentru că „știm că, dacă acest cort, locuința noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri” (2 Corinteni 5, 1). Zice Sfântul Grigorie Palama „că prin ea vor participa toți la Dumnezeu, pe ea o vor cunoaște loc de cuprindere a Celui neîncăput câți Îl cunosc pe Dumnezeu și pe ea o vor lăuda în imne după Dumnezeu cei care-L laudă în imne pe Dumnezeu.”⁵

Atunci când trecem prin momente de întunecare sufletească, când nu ne ridicăm gândul la Dumnezeu și nu privim la Icoana „Adormirii Maicii Domnului”, perspectiva morții ne-ar putea înfricoșa și ne-ar îndemna să spunem dimpreună cu Lucian Blaga: „Mamă-nimicul – marele! Spaima de marele/ Îmi cutremură noapte de noapte grădina/ Mamă tu ai fost odat' mormântul meu./ De ce îmi este așa de teamă – mamă – /Să părăsesc iar lumina?”⁶

Încurajați fiind însă de mutarea la Viață a Maicii Domnului, de faptul că prin rugăciunile ei sunt izbăvite „din moarte sufletele noastre”⁷, sperăm să ne ducă cu ea unde „calea-i duce”. Nădăjduim să ajungem acolo unde este „mulțime multă, pe care nimeni n-o poate număra, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile, stând înaintea tronului și înaintea Mielului, îmbrăcați în veșminte albe și având în mână ramuri de finic” (Apocalipsa 7, 9).

⁵ Maica Domnului în teologia secolului XX și în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila și Teofan al Niceei, Deisis, Sibiu, 2008, p. 432.

⁶ LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Editura Pentru Literatură, București, 1966, p.153.

⁷ *Mineiul pe August*, București, 2003, p. 176.

Într-o parabolă referitoare la Împărăția lui Dumnezeu, Domnul Hristos ne spune că „Împărăția cerurilor asemănatu-s-a omului împărat care a făcut nuntă fiului său”(Matei 22, 2). Au fost chemați la nuntă mulți, „Iar intrând împăratul ca să privească pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă. Și i-a zis: prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă? El însă, a tăcut. Atunci împăratul a zis slugilor: legați-l de picioare și de mâini și aruncați-l în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”(Matei 22, 11-13).

Să nu uităm așadar acest amănunt important: albirea veșmintelor sufletului. Albire pe care o facem prin spovedanie, prin rugăciune, prin post și prin fapte bune. Modelul ni-l dă Maica Domnului, a cărei puritate e absolută. Sfântul Ioan Teologul o vede în Rai astfel: „înveșmântată cu soarele și luna era sub picioarele ei și pe cap purta cunună din douăsprezece stele” (Apocalipsa 12, 1).

Mitropolitul Antonie Plămădeală, „dascăl de cuget și cultură românească”*

Din scris îl știam demult. Față către față l-am întâlnit prima dată prin anii 1980. Eram preot la Turda. Și cum la Seminarul de la Cluj erau puține locuri, umblam după înfiere pentru unii din tinerii cuminți din parohie, care doreau să urmeze Seminarul. Vlădica Antonie era atunci episcop la Buzău. L-am întâlnit la București și, deși eram un necunoscut, m-a primit cu multă bunăvoință.

Mai apoi a ajuns Mitropolitul Ardealului. Eu încercam să intru la doctorat. Mi se puneau multe piedici din partea sistemului. Și m-am adresat printr-o scrisoare dânsului. N-a putut face altceva, dar mi-a dat un răspuns duhovnicesc, care m-a mângâiat: *„Iubite Părinte Ioan! Vei fi poate așteptând un cuvânt de încurajare, dar eu nu știu să ți-l spun. Cuvinte aș avea dar, cuvinoșia ta ai nevoie de o asigurare și... Speranța este însă ceea ce este, tocmai pentru că e descoperită și singură. Cu Dumnezeu, fără oameni! Dar, Dumnezeu preface în asigurare, așa, și când știe El. Aliază-te deci cu Dumnezeu și să-L ai partener de speranță. Și, de-o fi să fie, va fi! Îmi pare rău și compătinesc împreună cu preacuvinoșia ta”*.

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2012, p. 2.

După sfatul Înaltpreasfinției Sale m-am aliat cu Dumnezeu și a fost. Mai târziu, cu greu, dar s-a împlinit. De atunci a rămas în sufletul meu. Îl vedeam preocupat de scris, de relațiile cu alte Biserici, de rectitorirea Mănăstirii Sâmbăta. În orice caz, a fost un mare mitropolit și, acum când pe 29 august se împlinesc șapte ani de la plecarea lui la Domnul, avem impresia că nu se vorbește suficient de mult despre el.

În anul 1985, după șapte ani de păstorire la Turda, am ajuns preot la parohia Maieri din Alba Iulia. Oraș al Marii Uniri, Capitala de suflet a românilor, simbol al Unității, vechea cetate de scaun a Mitropoliților Transilvaniei, timp de douăzeci și cinci de ani, cu ajutorul lui Dumnezeu în acest municipiu mi-am desfășurat activitatea. M-a chemat acolo episcopul Emilian, care era foarte activ pe tărâm misionar. În anul 1990 am fost hirotonit Episcop tocmai de către Mitropolitul Antonie Plămădeală, de pie memorie, înconjurat de către un sobor format din Înaltpreasfințitul Timotei de la Arad, Înaltpreasfințitul Justinian, pe atunci Episcop vicar la Cluj, și de către regretatul episcop Ioan al Oradiei.

Mitropolitul Antonie, om cu prestață și alură boierească, m-a tratat cu părintească căldură și m-a integrat cu solitudine în Sinodul Mitropolitan. De multe ori acest Sinod se întrunea chiar la Alba Iulia. Apoi au fost câțiva ani la rând când era nelipsit de la celebrările legate de 1 Decembrie, din Catedrala noastră simbol. A ținut o sumedenie de conferințe duhovnicești în Casa de Cultură și a fost de acord cu înființarea școlilor teologice de la Alba Iulia. Mai târziu, când l-a încercat

boala, îl suplineam la întâlnirile în care trebuia să fie reprezentată Mitropolia.

Când l-am vizitat ultima oară, înainte de plecarea la Domnul, mi-a spus două lucruri. A arătat cu mână înspre odaia Mitropolitului Andrei Șaguna, a lăcrimat și a zis: „Acolo a murit Andrei Șaguna de inimă rea”. Al doilea lucru, din motive duhovnicești, momentan rămâne o taină.

Câtă vreme am fost sub omoforul Mitropolitului Antonie Plămădeală, ne-a ajutat Dumnezeu să realizăm importante lucrări: sute de biserici parohiale, Seminarul, multe mănăstiri, postul de radio. Dar cred că una dintre cele mai importante realizări a fost Facultatea de Teologie. S-a construit pentru aceasta o clădire superbă și, în același timp, s-a format un bun colectiv de cadre didactice. Acum, când se pune problema desființării unor Facultăți de Teologie, ne-ar dura inima dacă printre acestea ar fi și cea din Alba Iulia. Ne-a costat prea mult suflet și bani.

Mitropolitul Antonie, cred că a avut ca lucrare de primă mână rectoria Mănăstirii Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. A gândit-o, a urmărit lucrările și a rezultat o lavră unică. De fapt, această Mănăstire are un mare rol spiritual pentru întreaga zonă și pentru întreaga țară. Academia, care face parte din ansamblu, s-a născut datorită anvergurii culturale pe care o avea Mitropolitul. Semnificativ este faptul că la târnosirea lucrărilor l-a invitat, alături de Patriarhul nostru, pe Patriarhul Ecumenic.

Nu numai că, în virtutea rânduielilor canonice, un episcop sufragane se consultă și ascultă de mitropolitul

său, dar, în ce-l privește pe Mitropolitul Antonie, era pentru mine ca un părinte. Nu-l sâcâiam cu nimicuri dar, în lucrurile importante, îi ceream părerea.

Așa cum pomeneam la început, înainte de a-l cunoaște față către față, i-am citit cu multă pasiune cărțile. Dintre ele, poate cea mai dragă, din care am citit de multe ori la catehezele ce le făceam, este cartea „*Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*”. Apoi aș mai aminti: „*Ca toți să fie una*”, „*Trei ceasuri în iad*” și multe altele.

Tânăra generație, cu excepții onorabile, citește puțin și nu este preocupată de trecut. Dar trecutul este un dascăl pentru prezent, iar o cultură temeinică presupune lectură. Așa că, iară și iară, trebuie să insistăm ca tinerii să-și cunoască înaintașii de seamă, iar la un loc de frunte se află și Mitropolitul Antonie Plămădeală. Nu zice Sfântul Apostol Pavel „*Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința*”?

Noi credem că acum în Transilvania, existând două mitropolii, teritoriul fiind foarte mare, ele pot lucra complementar înspre o mai bună misiune a Bisericii Domnului Hristos și înspre mângâierea sufletelor marilor noștri vlădici plecați în eternitate.

Formarea, calitatea și competitivitatea teologilor își au rădăcina într-o puternică convingere creștină*

Sfântul Sinod, întrunit în zilele de 4-5 iulie 2012, a analizat propunerile făcute de Colegiul Decanilor Facultăților de Teologie pentru îmbunătățirea calității învățământului, reunit pe 12 mai 2012 la Mănăstirea Tismana.

Toate aceste propuneri pleacă de la o situație obiectivă întâlnită pe teren și care subliniază o seamă de neajunsuri ale actualei stări de lucruri, care trebuie îndreptată.

Școlile teologice, printr-o colaborare strânsă cu Centrele Eparhiale, pot stabili o cifră de școlarizare apropiată de nevoile de slujitori bisericești, de profesori de religie, de asistenți sociali și de specialiști în patrimoniu, făcând câte un studiu, pe termen scurt și pe termen lung, referitor la ceea ce se conturează a fi de trebuință. În felul acesta s-ar evita producerea de șomeri dar, pe de altă parte, în lumea noastră este prezentă dorința ca tinerii să aibă studii superioare în diverse domenii.

În unele Mitropolii, existând mai multe Facultăți de Teologie, se poate discuta oportunitatea păstrării celei mai bune, iar celelalte să devină departamente ale respec-

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2012, pp. 1-2.

tivei facultăți. Trebuie totuși să adăugăm că, în Transilvania, ținând seama de existența facultăților altor confesiuni, care nu se desființează, din punct de vedere pastoral și competitiv nu e bine ca școlile ortodoxe să dispară.

În ceea ce privește calitatea, s-a subliniat necesitatea unui examen de admitere obligatoriu la toate facultățile, ținându-se seamă și de pregătirea tinerilor dar, în același timp, evitându-se migrarea pe criterii subiective de la o facultate la alta.

Cei prezenți la Tismana au luat în discuție și problema școlilor doctorale, a mediei minime necesare pentru înscrierea la admitere, a îndrumătorilor de doctorat – care trebuie să fie în specialitate –, a numărului de doctoranzi și, mai ales, a ținerii în seamă de hotărârile Sfântului Sinod în acest sens.

Și în sfârșit, dar nu în cele din urmă, s-a pus problema vieții spirituale a studenților, care este de importanță maximă. Duhovnicii, și de fapt toți dascălii, au un rol imens în acest sens.

Sfântul Sinod a analizat toate aceste realități și, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, are loc și al V-lea Congres Național al Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română de la Mănăstirea Nicula din zilele de 24-26 septembrie 2012.

În spiritul celor enunțate, genericul sub care se vor desfășura lucrările este: „*Formare, calitate și competitivitate în învățământul teologic universitar contemporan*”. Consider că toate aceste deziderate, fără o puternică convingere religioasă, fără o puternică convingere creștină, nu pot fi atinse.

Înțeleptul Solomon le face dascălilor următorul îndemn: „Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea” (Pilde 22, 6). Tot în acest sens, Sfântul Antonie cel Mare afirmă: „Cel ce poate împlânzi pe cei neînvațați, ca să iubească învățătura și îndreptarea, făcător de om trebuie să se numească. Asemenea și aceia care îndreaptă pe cei desfrânați către petrecerea cea virtuoaasă și plăcută lui Dumnezeu, ca unii ce schimbă alcătuirea oamenilor. Căci blândețea și înfrânarea este fericire și nădejde bună pentru sufletul oamenilor”.¹

Misiunea de dascăl nu-i deloc ușoară. Sfântul Grigorie de Nazianz subliniază acest lucru: «...τέχνη τις εἶναι τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἄνθρωπον ἄγειν, τὸ πολυτροπώτατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον», adică „arta artelor și știința științelor este să-l formezi pe om, cea mai instabilă și cea mai complicată fință dintre viețuitoare”.²

Toată această formare presupune nu numai acumulare de cunoștințe, ci și înduhovnicire. De acest lucru era foarte conștient marele pedagog Jan Amos Comenius: „A educa tineretul cu prevedere înseamnă a îngriji dinainte ca sufletele lor să fie ferite de stricăciunile lumii și ca semințele onestității împlântate în ei să ajungă să încolțească fericit, prin neîncetate îndemnuri și exemple, apoi ca mințile lor să fie pătrunse de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și a feluritelor Sale zămisliri și astfel să se obișnuiască să vadă

¹ Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 6.

² Cuvântarea a II-a apologetică, XVI, în MIGNE, Patrologia Graeca XXXV, 425A.

*lumea prin lumina lui Dumnezeu, să iubească și să cinstească pe Părintele luminilor mai presus de orice”.*³

Viitorilor preoți, dar de ce nu și viitorilor dascăli și asistenți sociali, trebuie să le transmitem o triadă a calității: viață curată, pregătire intelectuală și experiență misionară. Ideal ar fi ca să le aibă pe toate trei. Practic este foarte greu ca de la început să le întâlnești la aceeași persoană.

Totuși, nu poți lipsi parohiile de preoți, școlile de dascăli și așezămintele sociale de lucrători. În acest sens, Sfântul Ioan Scărarul spune că „*cel ce lipsește pe orb de călăuză, turma de păstor, pe cel ce rătăcește de povățuitor, corabia de cârmaci, pricinuieste tuturor primejdii, iar celor ce încearcă să se lupte fără ajutor cu duhurile, e omorât de acelea*”.⁴

De obicei, cele trei pachete de calitate nu sunt de la început la aceeași înălțime. S-ar putea ca una dintre ele să iasă pregnant în evidență. De la un începător, de exemplu, nu poți aștepta să aibă experiență misionară.⁵ Socotim că lipsa de experiență misionară poate fi suplinită de o temeinică pregătire teologică și laică, precum și de o viață curată. În cazurile dificile pe care le va întâlni în activitatea sa, tânărul va proceda așa cum a învățat în școală sau din lectura temeinică făcută.

³ *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 14.

⁴ *Scara IV*, 69.

⁵ † ANDREI ANDREICUȚ, *Spovedanie și comuniune*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 158.

Putem întâlni situații în care oameni cu o viață curată și sfântă n-au o cultură teologică și laică prea bogată. Lipsa de cunoștințe în cazul lor poate fi suplinită de viața sfântă și de experiența misionară dobândită. Omului curățit de patimi îi descoperă Dumnezeu la momentul potrivit cum trebuie să procedeze.

Se pune însă întrebarea dacă viața duhovnicească curată poate fi suplinită de cunoștințe și experiență? Spunem categoric: Nu! Sfântul Nicodim Aghioritul îl citează pe Sfântul Meletie Mărturisitorul, afirmând: „Pentru aceasta și Sfântul Meletie Mărturisitorul spune că cei pătimiși nu se cade să cârmuiască și să fie iconomi ai sufletelor: Precum leul nu poate fi păstor al oilor, după cum nu se cade ca vulpea să păstorească pasărea, tot astfel nu trebuie ca cei pătimiși să cârmuiască sufletele, pe care trebuie să le ducă lui Dumnezeu, izbăvite de patimi”.⁶

Profesorul Teodor M. Popescu, pe 21 octombrie 1957, înainte de a fi arestat, într-o meditație despre preoție, spunea că nu există preoție fără vrednicie. „Un om nevrednic, un ticălos chiar, poate să facă lucruri de mână frumoase, învață să facă asemenea lucruri omenești. Un om imoral poate crea opere de tehnică, artă sau de știință, pe care să le admire lumea. Dar în preoție, care este slujire religios-morală, nevrednicul nu poate mântui pe nimeni, nici măcar pe sine”.⁷

Toate aceste convingeri le sunt imprimare tinerilor studenți de către dascălii și duhovnicii lor. Ei nu pot

⁶ Sfântul NICODIM AGHIORITUL, *Carte foarte folosite de suflet*, Râmnicul Vâlcea, p. 7.

⁷ *Îndrumător pastoral*, Alba Iulia, 1994, p. 43.

uita că acestea își au rădăcina într-o convingere religioasă puternică. „*Fără credință – spune Sfântul Pavel – este cu neputință să fim plăcuți lui Dumnezeu*” (Evrei 11, 6). Iar credința și convingerea puternică sunt o luare a harului dar în același timp sunt și rodul elocinței și „cuvântului cu putere multă”, pe care li-l adresează dascălii: „*Prin urmare, credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos*” (Romani 10, 17).

Dascălii nu pot face abstracție de contextul secularizat și secularizant, în care trăiesc tinerii lor învățaței. N-a spus oare Mântuitorul: „*Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?*” (Luca 18, 8). Dar a spus și că Biserica nici „*porțile iadului nu o vor birui*” (Matei 16, 18).

Ca să fie credibili însă dascălii, trebuie ca viața lor să concorde cu cuvântul. În predica de pe munte, Mântuitorul zice: „*cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor*” (Matei 5, 19). Iar avva Isidor Pelusiotul subliniază faptul că discursul trebuie să fie secondat de viață: „*că viața fără de cuvânt mai mult folosește decât cuvântul fără viață. Căci viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul și viața se vor întâlni, fac o icoană a toată filosofia*”.⁸

Preocupările Sfântului Sinod față de ținuta academică și spirituală a corpului profesoral sunt pe deplin întemeiate. Odinioară Sfântul Ignatie Brancianinov pune diagnosticul unei stări de lucruri care nu-i străină nici de lumea noastră dascălească: „*Scăpările și pornirile mele, neputința de a urma sfaturile Părinților, lipsa unui adevărat povățuitor duhovnicesc și, dimpotrivă,*

⁸ ISIDOR PELUSIOTUL, *Pateric*, Alba-Iulia, 2003, p. 113.

întâlnirea frecventă, să nu spun constantă a povățuitorilor atinși de orbire spirituală au fost pentru mine pricina a multor tulburări. Am suferit și pentru faptul că am fost înconjurat din toate părțile de ocazii de cădere și nu de ridicare”.⁹

Și parcă-l auzim pe Părintele Toma Chiricuță, din perioada interbelică, adresându-ni-se: „Preasfințiților Episcopi, conducători ai Bisericii! Dați-ne, cu orice preț, preoții care îi trebuie ceasului de față! Îndreptați-vă toată luarea aminte spre pepinierele de preoți: seminariile și Facultățile de Teologie! Faceți, cu orice jertfă, ca acolo să pătrundă un duh nou și o orientare nouă! Pentru ca să se nască, din acest duh și această orientare, preoțimea care ne trebuie: preoțimea cea nouă. Și atunci veți binemerita, de la Dumnezeu și de la oameni, o infinită recunoștință. Acea de a fi fost, la timp, instrumente de realizare a planului lui Dumnezeu cu privire la lume: Planul Mântuirii”.¹⁰

Cred că și în acest sens Congresul Național al Facultăților de Teologie întrunit la Mănăstirea Nicula, cu binecuvântarea Părintelui Patriarh Daniel, își propune să dea un nou impuls duhovnicesc Facultăților de Teologie din România.

⁹ IGNATIE BRANCIANINOV, *Fărămiturile ospățului*, Alba Iulia, 1996, p. 6.

¹⁰ *Fântâna Darurilor*, anul VI, nr. 7, septembrie 1934, p. 180.

Mărturisitori pentru Ortodoxie*

Discretă și prea puțin băgată în seamă, pe 21 octombrie este celebrată sărbătoarea „Sfinților Ardeleni”. Din dorința de a nu supăra și de a nu leza sensibilitatea fraților noștri din cealaltă strană, ne abținem să abordăm prea des acest subiect.

Totuși, considerăm că este onest ca măcar la sărbătoarea lor să-i pomenim pe cei ce și-au mărturisit credința cu orice risc. Și facem lucrul acesta constatând că urmările dezbinării religioase sunt prezente și astăzi și dor. Mulțimea proceselor de revendicare patrimonială în care sunt târâte comunitățile ortodoxe aduc neliniște în nenumărate parohii.

Știu că ceea ce voi afirma nu este în armonie cu diplomația oportunistă a celor ce vor să vadă în *Uniație* o poartă deschisă înspre „Apusul civilizată” și o ieșire din „Răsăritul obscurantist”.

Este adevărat că dezbinarea Bisericii Creștine nu-i pe placul lui Dumnezeu; Domnul Hristos dorește „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21), numai că unitatea nu se realizează prin greco-catolicism. Pe bună dreptate, Episcopul Ioan Stroia de la Alba Iulia spunea prin 1926 că „oricât de multă silință își dau frații greco-catolici din România Mare a se prezenta una cu noi, și aceasta o fac conști-

* În revista *Renașterea*, nr. 10, octombrie / 2012, pp. 1-2.

ent când voiesc să câștige favoruri sau prerogative în ochii credincioșilor lor, ei sunt și rămân ce i-a făcut nefericitul act al Unirii de la 1700: o frântură schismatică ruptă din sânul Bisericii Ortodoxe”.¹

Referitor la eșecul pe care l-a constituit greco-catolicismul, în ce privește refacerea unității Bisericii, comisia mixtă de dialog de la Balamand, alcătuită din ortodocși și catolici afirmă că „uniatismul este metodă de unire din trecut” și că actualmente se caută „deplina comuniune”.²

Împotriva „actului nefericit” al uniației și împotriva acestei „metode” false de unire s-au ridicat „Sfinții Ardeleni”. Troparul sărbătorii lor, prăznuită pe 21 octombrie, li se adresează acestor eroi ai credinței cu cuvintele: „luptătorilor pentru ortodoxie, ca niște trâmbițe îngerești, ați înviorat în suflete mărturisirea dreptei credințe și, ca niște înțelepți propovăduitori, pe credincioși i-ați hrănit cu drepătă și luminată învoățătură. Mari au fost ostenele lucrării voastre, mare și osârdia propovăduirii; mare a fost și rodul luptei voastre drepte, pururi pomeniților ostași ai lui Hristos”.³ Sfinții Ardeleni au fost mulți. Pe unii îi cunoaște numai Dumnezeu. Sfântul Sinod, după cercetările convenite, s-a oprit la numele câtorva dintre ei, pe care i-a canonizat. Este vorba de Sfinții mărturisitori Visarion, Sofronie de la Cioara, Ioan din Galeș, Moise Măcinic și Sfântul Mucenic Nicolae Oprea, prăznuiți pe 21 octombrie.

¹ De la suferința despărțirii la bucuria reîntregirii, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Alba Iulia, 1989, p. 3.

² Documentul de la Balamand, Arhiepiscopia Sibiu, 1993.

³ Ceaslov, București, 1973, p. 663.

După ce, prin presiunea curții de la Viena și prin promisiuni de natură socială, mitropolitul Atanasie, dimpreună cu treizeci și opt de protopopi, au semnat în 1700 actul de uniație, șaiszeci de ani au urmat tulburări care au provocat multă durere.

Ortodocșii, rămași fără episcop și fără drepturi, cu bisericile ocupate și mănăstirile dărâmate, băteau drumul la Viena. Unii dintre ei, ca, de pildă, Sfântul Nicolae Oprea, au murit în temnițele din Austria. Este mișcătoare pledoaria unui țăran în fața comisiei alcătuite de împărăteasa Măria Tereza: „*acest cojoc care-i pe mine acum e al meu. Dar dacă ar vrea să mi-l ia Crăiasa, i-l dau. Cu aceste mâini și picioare și cu tot trupul meu am lucrat zi și noapte, ca să plătesc porția. Ele sunt ale Crăiesei și de-ar vrea să mi le ia nu am ce face. Dar nu am decât un suflet, pe care îl păstrez pentru Dumnezeu din cer și nici o putere omenească nu-l poate îndoii*”.

Pe când trimișii ortodocșilor călătoreau la Viena, „*prin Ardeal umbla popa Sofronie din Cioara înconjurat de mii de oameni, care îl păzeau și ascultau cuvântul lui. El cutreieră satele și arăta o pecete «cât un taler», prin care li se făgăduia românilor împlinirea dorinței de a-și avea episcop de legea lor*”.⁴ Când autoritățile l-au închis la Bobâlna, țăranii l-au eliberat, la fel și la Zlatna. Iar „*sinoadele*” ținute în mai multe locuri, dintre care cel mai important la Alba Iulia, au formulat hotărâri și au întocmit jalbe. Urmarea pozitivă a fost că împărăteasa a tolerat în 1761 un episcop ortodox în Ardeal, venit de la Buda. Totuși,

⁴ IOAN LUPAȘ, *Istoria Bisericească a Românilor Ardeleni*, Cluj-Napoca, 1995, p. 115.

Sfântul Sofronie a fost nevoit să plece la Curtea de Argeș.

Aceste mișcări țărănești, ne spune istoricul David Prodan, „*au dus la marginea pieirii Unirea, cel puțin în două momente, în mișcarea racoțiană și în cea a lui Sofronie*”.⁵

Lucian Blaga, admirându-l pe Sfântul Sofronie, zice: „*într-un timp când catolicii și Curtea din Viena negau cu fățărnicie și rea voință existența unor români ortodocși în Transilvania, aceștia, prin omul ridicat chiar din rândurilor lor, prin călugărul Sofronie, reușesc să-și dovedească puterea, manifestându-se aproape ca un mic stat în stat*”.⁶

În anul 1955, Sfântul Sinod, ținând seama de lupta dreaptă pentru credință a Sfinților Ardeleni, a hotărât ca de atunci înainte „*Părinții noștri Ierarhi Iorest și Sava, care au îndurat chinurile Mucenicilor, mărturisind dreapta credință, împreună cu smeriții între ieromonahi Visarion și Sofronie, care au surpat cu virtutea și cu pătimirile lor puterea vrăjmașilor Ortodoxiei, și împreună cu dreptcredinciosul creștin Oprea, care a pecetluit cu moartea statornicia lui în credința părinților noștri, să se numere cu sfinții și să se cinstească după toată pravila ca sfinți Mărturisitori și Mucenici*”.⁷

S-ar putea spune că acestea sunt file de istorie și că lumea de astăzi are alte preocupări. Este adevărat! Numai că „*Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același*” (Evrei 13, 8). Sfinții Ardeleni L-au mărturisit pe Hristos în modul în care li se părea eficient atunci.

⁵ DAVID PRODAN, *Răscoala lui Horea*, Vol. 1, București, 1984, p. 65.

⁶ LUCIAN BLAGA, *Gândirea românească în Transilvania în secolul XVIII*, București, 1966, p. 60.

⁷ B.O.R., 11-12/1955, p. 1047.

Noi astăzi trebuie să-L mărturisim în Uniunea Europeană într-un mod potrivit acum. Să le spunem tuturor oamenilor că „*viața fără Hristos nu este viață. Dacă nu-L vedem pe Hristos în toate faptele și gândurile noastre, noi trăim fără Hristos.*”⁸⁸ Iar capătul unei vieți fără de Hristos este neantul și haosul.

⁸ DIONYSIE TATSIS, *Cuvintele Bătrânilor*, Alba Iulia, 2004, p. 14.

„Bolnav am fost și m-ați cercetat” (Matei 25, 36)*

1. Priveliștea tristă a lumii căzute în păcat

Dumnezeu l-a făcut pe om tânăr, frumos, sănătos și nemuritor. Ne spune Scriptura că „a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie” (*Facere* 12, 7). Când toate erau gata „a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte” (*Facere* 1, 31).

Și totuși, iată că omul tânăr, frumos, sănătos și nemuritor, ajunge bătrân, urât, bolnav și muritor. Privindu-l ne vine să ne întrebăm dimpreună cu Sfântul Ioan Damaschin, văzând în morminte frumusețea noastră zidită după chipul lui Dumnezeu: „Ce taină este aceasta, ce s-a făcut cu noi? Cum ne-am dat stricăciunii, cum ne-am înjugat cu moartea?”¹

Taina ne-o deslușește Sfântul Apostol Pavel: „Printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea” (*Romani* 5, 12). Iar moartea este precedată de un corțegiu întreg de neputințe: dureri, suferințe, boli și, în final, despărțirea sufletului de trup. Am ajuns ca viața noastră pe pământ să fie „ca o jucărie: ceea ce n-am fost ne facem și din ceea ce suntem ne stricăm; vis nestătă-

* În revista *Renașterea*, nr. 11, noiembrie / 2012, pp. 1-2.

¹ *Molitifelnic*, București, EIBMBOR, 1992, p. 211.

tor suntem, suflare care nu are putere, zbor de pasăre călătoare, corabie pe mare care nu lasă urmă”².

Nu e nevoie să fii mare filosof pentru a observa suferința prezentă peste tot. E de ajuns să privești în jurul tău ca să constăți că semenii tăi suferă sufletește și trupește. Ba, poate, suferința e prezentă în casa ta, dacă nu în însăși ființa ta. În casa ta, în orașul tău, în parohia ta, în țara ta, sunt oameni care suferă. În aceste clipe, când noi medităm la starea de sănătate și de boală, în multe case suferința s-a instalat de ani de zile. În vreme ce noi suntem sănătoși, spitalele sunt pline de oameni cu sau fără nădejdea vindecării. Și ceea ce-ți seacă mai tare inima este faptul că printre bolnavi sunt copilași nevinovați care, după un raționament simplist, n-ar trebui să sufere că n-au făcut păcate. Sunt mame care, aflându-se pe malul trecerii în eternitate, lasă orfani neajutorați.

Dar care, și dintre cei sănătoși, poate spune că n-a simțit niciodată o lacrimă sub pleoapă? Că inima nu i-a tresărit niciodată de spaima încercărilor ce pot veni asupra lui sau asupra celor dragi? Că toate zilele i-au fost însoțite și nu știe ce înseamnă a plânge și a suferi?

Suferințele sunt de multe feluri. Unul suferă că e bolnav, altul că e infirm, celălalt că e lipsit de toate, că e înfometat, că trebuie să se lupte cu mizeria. Mai ales cei care suferă trupește n-au nici tihnă, nici răgaz: ziua fără liniște și noaptea fără somn. Există suferință atât în casele modeste, cât și în palatele mai marilor acestei lumi. Uneori nu ne dăm seama că purpura și dimia

² *Ibidem*, p. 241.

sunt un vâl aruncat peste suferința omenească și că sub strălucirea lor există o teribilă egalitate în suferință.

Câte lacrimi tănuite există în această lume! Câte suspine înnăbușite! Tu nu zărești decât aparențele lacrimilor profunde. Toți suferă aici pe pământ, suferința este pretutindeni. Tuturor li se potrivește afirmația dreptului Iov: „omul născut din femeie are puține zile de trăit și se satură de necazuri” (Iov 14, 1). Sfântul Pavel, care ne-a deslușit taina suferinței și a morții ca fiind legată de păcatul lui Adam, ne spune că prin „Adam cel Nou”, adică prin Hristos, vine „pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață” (Romani 5, 18). Dar, „deși este membru al Bisericii, în care Împărăția este deja prezentă, omul rămâne supus, în corporalitatea sa actuală, condițiilor acestei lumi, urmărilor păcatului care mențin cosmosul în dezordine. De aceea, el este, în mod inevitabil, afectat de boală, de suferință și de moartea biologică, chiar dacă aceste realități primesc, prin harul lui Dumnezeu, în contextul vieții spirituale, o semnificație nouă”³.

În contextul celor afirmate trebuie să acceptăm că ne-am născut răstigniți. Venim pe lume în plânsete, creștem în spini și murim în sfâșieri. Chiar dacă în acest veac postmodern oamenilor nu le place să li se aducă aminte de moarte, ceremoniile funerare și cimitirele fiind pe cât se poate mascate, vă fac invitația să vizităm un cimitir. Vom găsi acolo mormântul unui copil pe al cărui monument funerar scrie: „s-a născut, a plâns, a

³ JEAN-CLAUDE LARCHET, *Teologia bolii*, Sibiu, ed. Oastea Domnului, 2005, p. 50.

murit". S-ar putea încrusta această inscripție pe mormântul oricărui muritor.

Ca să nu lăsăm, totuși, ca această notă de atitudine tristă și pesimistă să planeze asupra vieții noastre, vom spune că sfârșitul sfârșiturilor va fi unul îmbrăcat în lumină și bucurie. Citim în cartea Apocalipsei că, atunci când Domnul Hristos va reveni și oamenii vor învia, El „va șterge orice lacrimă din ochii lor și moarte nu va mai fi; nici plângere, nici strigăt, nici durere” (Apocalipsă 2, 1, 4).

Și cei care nu sunt încercați în lumea aceasta de boli, totuși îmbătrânesc. Adună experiență de viața și înțelepciune, dar puterile trupești se împuținează. Solomon, în grai poetic, îl îndeamnă pe om să-și aducă aminte de Dumnezeu în tinerețe „înainte ca să se întunece soarele și lumina și luna și stelele și ca norii să mai vină după ploaie. Atunci este vremea când străjerii casei tremură și oamenii cei tari se încovoie la pământ și cele ce macină nu mai lucrează, căci sunt puține la număr și privitoarele de la ferestre se întunecă. Și se închid porțile care dau spre uliță și se domolește huruitul morii și te scoli la ciripitul de dimineață și se potolesc toate cântărețele; și te temi să mai urci colina și spaimetele pândesc în cale și capul se face alb ca floarea de migdal și lăcusta sprintenă se face grea și toți mugurii s-au deschis, fiindcă omul merge la locașul său de veci și bocitoarele dau târcoale pe uliță” (Ecclesiast 12, 2-9).

Pe tot parcursul vieții, care poate fi, prin darul lui Dumnezeu, fără multe suferințe sau, din contră, încercată de boli, „sănătatea nu este altceva decât un echili-

bru provizoriu între forțele vieții și alte forțe care i se opun, cele dintâi neavând decât o fragilă supremație”⁴.

Când forțele vieții cedează, survine moartea trupezască. Moartea însă, prin Hristos, devine doar un somn întru așteptarea vieții celei veșnice care urmează învierii din morți. Moartea „în Domnul” este moarte cu Hristos: „iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El, știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra Lui” (Romani 6, 8-9).

Această moarte cu Hristos este fericită, ne spune Sfântul Ioan Teologul, pentru cei ce au lucrat faptele iubirii: „Feriți cei morți, cei ce de acum mor întru Domnul! Da, grăiește Duhul, odihnească-se de ostenele lor, căci faptele lor vin cu ei” (Apocalipsă 14, 13).

Cu Hristos, însăși moartea trebuie gândită într-o manieră nouă: ca un eveniment de mântuire. În fața morții, taina existenței umane își atinge culmea. Căci omul nu este chinuit doar de suferințele fizice care, încet-încet, îi destramă trupul, ci și de gândul intrării în neființă. Or, printr-o inspirație dreaptă a sufletului său, respinge ideea că nu va mai fi. Sâmburele de veșnicie pe care-l poartă în el se răzvrătește împotriva morții. Toate mijloacele tehnice, oricât de utile ar fi spre a-i prelungi viața, sunt neputincioase în a-i înlătura neliniștea. Prelungirea vieții biologice nu satisface dorința după nemurire.

Învățătura Bisericii, întemeiată pe revelația divină, ne arată că omul a fost creat de Dumnezeu în perspectiva unei vieți fericite și mai presus de mizeria prezentă.

⁴ *Ibidem*, p. 9.

Chiar moartea trupească, vremelnică, nu ar fi intervenit dacă omul nu ar fi păcătuit (Romani 5, 12). Dar, chiar dacă în Adam toți murim vremelnic, în Hristos toți avem înviere și viață: „Așadar, precum prin greșeala unuia a venit osânda pentru toți oamenii, așa și prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață” (Romani 5, 18).

2. Hristos, Doctorul cel Mare, aduce mângâiere în suferință

Și în această viața trecătoare Domnul Hristos ne mângâie în toate suferințele noastre. El este Doctorul cel Mare. Pe bună dreptate, Sfântul Chiril al Ierusalimului, meditănd la numele Domnului, zice: „În limba ebraică *Iisus* înseamnă *mântuitor*, iar în limba greacă *cel care vindecă*. Căci El este doctorul sufletelor și al trupurilor și tămăduitorul celor ținuți de dureri rele. El vindecă și ochii orbilor, dar, în același timp, luminează și mințile. Este doctorul șchiopilor, dar îndreaptă și picioarele păcătoșilor spre pocăință. Spune paralticului: *să nu mai păcătuiești!*; dar spune și: *ia-ți patul tău și umblă!* Pentru că trupul lui se paralizase din pricina păcatului sufletului, a vindecat mai întâi sufletul ca să aducă prin aceasta vindecare și trupului”⁵.

Cât a fost pe pământ a tămăduit pe cei bolnavi, i-a săturat pe cei flămânzi, i-a iertat pe păcătoși și S-a făcut tuturor toate. Ne spune Evanghelia că: „a străbătut Iisus

⁵ Sfântul CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Catehezele*, Izvoarele Ortodoxiei, București, EIBMBOR, 1943, p. 236.

toată Galileea, învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind toată boala și toată neputința în popor” (Matei 4, 23).

Dacă, în primul moment, pe cei de atunci, ca și pe noi, interesul îi ducea la El, mai apoi constatau, de fapt, că au nevoie nu atât de darurile lui, cât de El Însuși: „Flămândul își închipuie că are nevoie de pâine, dar îi este foame de Tine; însetatul crede că vrea să bea apă, dar îi este sete de Tine; bolnavul crede că vrea sănăta-tea, dar boala lui nu-i decât lipsa Ta”⁶.

Toate acestea le-a făcut și le face din marea Sa iubire față de noi, oamenii, față de noi, oamenii păcătoși și suferinzi. Scriitorul Ion Agârbiceanu are o nuvelă intitulată „Săptămâna Patimilor”. Este vorba de un preot tânăr care a plecat în parohie cu cele mai sfinte idealuri și plin de râvnă. Dorea ca, din punct de vedere spiritual, să schimbe fața parohiei. Mare i-a fost dezamăgirea când a constatat că strădania lui nu dă rezultate. În al treilea an, în Săptămâna Patimilor, a fost cuprins de o dezamăgire totală. Începe să-i urască pe credincioșii lui care nu dădeau semne de progres duhovnicesc. Dar, la denia de joi seara, fiind într-o stare de descurajare totală, când citea Evanghelia de la Ioan, parcă un glas venit din altă lume îl întreba: „Tu ai suferit pentru păcatele oamenilor, ori Hristos?” Peste puțină vreme veni și o doua întrebare: „Dacă Hristos îi iubește pe păcătoși, tu pentru ce-i urăști?” Și nu peste mult veni și o treia întrebare: „A câtea oară a iertat Hristos pe păcătoși când a zis: *Părinte iartă-le lor că nu știu ce fac?*”

⁶ GIOVANNI PAPINI, *Viața lui Hristos*, p. 554.

Numai a treia oară?" Pentru că preotul își propusese ca în trei ani să-i facă buni pe oameni și de trei ori să-i ierte. Noaptea de joi spre vineri a fost un coșmar. N-a putut dormi. S-a analizat profund pe el însuși: „dacă de doi ani îi ura pe păcătoșii satului, în noaptea asta se ura din tot sufletul pe el însuși. Și pe cât descoperea în el mai multe scăderi, pe atât ierta mai mult credincioșilor săi”. A ajuns la concluzia că „tot neamul omenesc nu-i decât un șir nesfârșit de bolnavi, și încă de aceia care niciodată nu se vindecă”. Pentru acești bolnavi a venit în lume Doctorul cel Mare și pentru ei a pățimit.

Proorocul Isaia, cu sute de ani înainte, prevăzuse acest lucru: „El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat. Și noi Îl socoteam pedepsit, bătut și chinuit de Dumnezeu. Dar El fusese străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră și prin rănilor Lui noi ne-am vindecat” (Isaia 53, 4-5). A căutat și motivația pentru care Doctorul cel Mare S-a coborât la neamul omenesc cel bolnav: „Doctorul acela îl iubește pe bolnav... Toți suntem bolnavi de o boală ce nu se vindecă de tot niciodată; toți avem un doctor care ne cercetează fără nici o plată, căci cu ce-I plătim noi? Cu păcatele noastre. Ne cercetează și ne ajută, așa păcătoși cum suntem, pentru că ne iubește”⁷.

Agârbiceanu nu-i singurul autor care îl prezintă pe Doctorul cel Mare identificându-se din iubire cu tot muritorul care suferă. Vasile Voiculescu, în nuvela „Ciorbă de bolovan” îl vede pe Mântuitorul sosit într-

⁷ ION AGÂRBICEANU, *Din viața preoțească*, ed. Diecesană Arad, 1916, p. 13.

un sat sărac, identificându-se pe rând cu „Ion al Saftei”, cu „bărbatul Kirei”, cu „păcală”, cu „feciorul boierului” și cu mulți alții. Doar Ilina, o femeie credincioasă, realizează că El este Cel din icoana împărătească a lui Hristos din biserica comunei. „Era El... îi surâdea blând din zugrăveala mohorâtă. O uimire fericită se vărsă deodată peste întreaga ființă a bieteii păcătoase. Nu se înșelase: aidoma, același bărbat cu ochii mari căprui, plini de toată tristețea satului ei, același obraz firav, supt, împlinit de bărbuța castanie, aceeași frunte puternică, lată ca o temelie a capului împărătesc, împodobit de un frumos păr bogat, cu cărare la mijloc... În stânga pieptului se deschidea o cămară adâncă, aprinsă de-o lumină nemaivăzută și de o mireasmă nemaisimțită: inima Lui atotcuprinzătoare”⁸.

În inima Lui atotcuprinzătoare ne cuprinde pe noi toți oamenii cu necazurile, cu suferințele și cu bolile noastre. Sfântul Ioan Teologul ne spune că „întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem. În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său jertfă de ispășire pentru păcatele noastre” (I Ioan 4, 9-10).

El a iubit așa de mult lumea, încât pe singurul Său Fiu L-a dat ca toți cei ce cred în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică. „Și această iubire, capabilă de jertfa vieții pentru cei păcătoși, îmbrățișează pe fiecare om,

⁸ VASILE VOICULESCU, *Capul de zimbru*, București, ed. Cartea Românească, 1982, p. 239.

indiferent de rasă sau de națiune. Ea se apleacă, mai ales, asupra celor umili și împovărați, ale căror dureri le alină, ale căror dorinți le împlinește. Ei îi este milă de mulțimile ținute în benă și mizerie. Ea se apropie cu o înțelegere emoționantă de toți cei păcătoși ca să-i elibereze de robia păcatului. Căci zice Iisus: *nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi*. El este păstorul cel bun, care aleargă și caută oaia cea pierdută și când o găsește Se bucură, o ridică pe umerii Săi și o aduce iarăși la staul⁹.

3. Creștinul, urmându-L pe Hristos, îi ajută pe cei suferinzi

Noi, creștinii, purtăm numele lui Hristos. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune imperativ: „Tu ești creștin spre a imita pe Hristos și a te supune poruncilor Lui. Privește, deci, ce a făcut acest model divin... Fă și tu asemenea după puterea ta!”¹⁰. Domnul Hristos ne și îndeamnă nu numai cu cuvântul, ci și cu fapta. Or, este limpede că Mântuitorul i-a ajutat pe toți bolnavii și suferinzii: „A străbătut Iisus toată Galileea învățând în sinagogile lor și propovăduind Evanghelia Împărăției și tămăduind toate boala și toată neputința în popor” (Matei 4, 23).

El nu numai că ne învață să fim blânzi și smeriți, să fim iubitori și făcători de bine, să-i ajutăm pe bolnavi, ci

⁹ NICOLAE, MITROPOLITUL ARDEALULUI, *Studii de Teologie Morală*, Sibiu, 1969, p. 166.

¹⁰ *Apud* NICOLAE MLADIN, *op. cit.*, p. 173.

El Însuși este blând și smerit, plin de iubire jertfelnică și tămăduitor al bolnavilor. El ne poruncește să-L imităm: „Nu-ți fie frică auzind aceste cuvinte, zice Sfântul Ioan Gură de Aur. Teme-te mai curând de a nu deveni asemenea Lui”. Căci Hristos ne-a dat puteri pentru a-I putea urma, pentru a putea tinde spre asemănarea cu El.

„Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima” (Matei 11, 29), zice Domnul. Iar când i-a trimis pe ucenicii Săi, le-a spus: „Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați” (Matei 10, 8). Ucenicii au procedat așa și s-au întors bucuroși, spunându-l: „Doamne, și demonii ni se supun în numele Tău” (Luca 10, 17).

Sfântul Iacov îi îndemna pe credincioși să pună în practică învățătura Mântuitorului într-un mod care reiese din epistola sa: „Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru El, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui” (Iacov 5, 14-15). De atunci și până astăzi, rugăciunile pentru bolnavi și îngrijirea lor sunt în atenția credincioșilor. Părinții duhovnicești aveau la mare evlavie îngrijirea bolnavilor pentru că această virtute era rodul dragostei. Citim în Pateric că „un frate l-a întrebat pe un bătrân oarecare, zicând: părinte, sunt doi frați, și unul dintr-înșii șade cu tăcere în chilia sa și postește cu mare înfrânare toată săptămâna și mult lucru lucrează în toate zilele. Celălalt slujește bolnavilor în bolniță cu osârdie

și silință. Deci, al cărui lucru dintre aceștia doi frați este mai iubit și mai primit lui Dumnezeu? Răspuns-a bătrânul: cel ce șade cu tăcere în chilia lui și multă rugăciune face și postește șase zile, de nu are dragoste și milostenie către frați și de s-ar spânzura de nările lui, nu poate să fie asemenea celui ce slujește bolnavilor”¹¹.

Anul acesta a fost dedicat de către Biserica Ortodoxă Română Tainei Sfântului Maslu și îngrijirii bolnavilor tocmai ținând seama de importanța acestei lucrări. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a propus Sfântului Sinod și Sfântul Sinod a aprobat ca prin manifestările ce vor avea loc să le fie bine precizată credincioșilor această lucrare duhovnicească și filantropică de mare importanță.

În cadrul multelor simpozioane și conferințe se înscrie și simpozionul organizat de Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, intitulat „Diaconie și taumaturgie”. Iar evenimentul care-i dă greutate practică este inaugurarea „Centrului de îngrijiri paliative Sfântul Nectarie”. De ani de zile, de această ctitorie este preocupat Preasfințitul Vasile Someșanul.

Noi credem că toate la un loc vor fi primite cu dragoste de către Mântuitorul, iar la dreapta judecată, cei implicați vor auzi cuvintele. „Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și mi-ați dat să beau; străin am fost și m-ați primit; gol am fost și m-ați îmbrăcat; bolnav am fost și m-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la mine” (Matei 25, 34-36).

¹¹ *Patericul*, Pentru dragoste, Alba Iulia, ed. Episcopiei, 1990, p. 347.

Sfinții Trei Ierarhi: Modele pentru toți creștinii, în general, și pentru teologi, în special*

Idealul moral al creștinului este sfințenia. Acest ideal a fost formulat de Mântuitorul și propovăduit de Sfinții Apostoli și de toți urmașii lor: *Fiți sfinți!* (1 Petru 1, 16). Biserica naște și crește sfinți. Nu numai în vremurile apostolice, ci și astăzi Biserica propovăduiește sfințenia și-i îndeamnă pe oameni să devină sfinți zicându-le: *După Sfântul care v-a chemat pe voi fiți și voi înșivă sfinți în toată petrecerea vieții* (1 Petru 1, 15).

Așadar, modelul absolut de sfințenie este El, Hristos Dumnezeu. De aceea, Sfântul Pavel îi îndemna pe creștinii din Corint: *Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos* (1 Corinteni 11,1). Este limpede că noi toți dorim să ajungem în rai. Dar în rai nu ajung decât sfinții. Așa că, dacă vrem să ajungem în rai, trebuie să ne sfințim viața. Ne spune Mântuitorul că *cei dreپți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui lor* (Matei 13,43).

La slujba de înmormântare auzim că *în rai cetele sfinților și dreپții ca luminătorii strălucesc*¹. Cu siguranță că intensitatea luminii este deosebită de la stea la stea

* În revista *Renașterea*, nr. 1, ianuarie / 2013, p. 1.

¹ *Molitfelnic*, București, 1992, p. 201.

și de la luminător la luminător. Important este să fii lumnator, cât de mic, dar să fii în rai. Și să fim acolo trebuie să devenim sfinți, cât de mici, dar să devenim.

În acest sens, ne dau curaj și ne sunt modele sfinții. Lor trebuie să le fim următori pentru că ei i-au fost următori lui Hristos. Această lucrare de sfințire a vieții este o lucrare sinergetică. La harul, la ajutorul ce vine de sus, trebuie să adăugăm și noi efortul nostru de jos.

Sfințenia ce vine de sus, de la Hristos, o primim prin Sfintele Taine. Ea a fost denumită de către Mitropolitul Nicolae Mladin *sfințenie sacramentală*. Cu ea trebuie să conlucrăm și să ajungem la *sfințenia morală*² care ne duce la mântuire. *Puneți și din partea voastră toată sânguința*, zice Sfântul Apostol Petru, și *adăugați la credința voastră: fapta bună, iar la fapta bună: cunoștința. La cunoștință: înfrânarea; la înfrânare răbdarea; la răbdare: evlavia; la evlavie: iubirea frățească, iar la iubirea frățească: dragostea. Căci dacă aceste lucruri sunt în voi și tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici fără roade în cunoașterea Domnului nostru Iisus Hristos* (2 Petru 1, 5-8).

Cetățeni de drept ai Împărăției Lui devenim prin Botez, prin Sfântul Mir, prin Euharistie, dar pentru a deveni cetățeni de fapt trebuie să adăugăm efortul nostru. Și în acest demers, sfinții ne sunt modele, toți sfinții, dar concret acum la sfârșit de ianuarie cei trei mari Dascăli ai lumii și Ierarhi: Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Ioan Gură de Aur.

² NICOLAE, Mitropolitul Ardealului, *Studii de Teologie Morală*, Sibiu, 1969, p. 317.

Modelul absolut rămâne Domnul Iisus Hristos. *Iisus Hristos este binele absolut întrupat, este sfințenia însăși înomenită. Sfințenia în creștinism nu este o noțiune fără conținut, un ideal vag și abstract, sau împlinirea unor legi și porunci impersonale; ea este persoana divino-umană a lui Iisus. Ea ni se revelează în fapțura omenească a lui Hristos, în cuvintele, în faptele, în viața Lui. Ea ne întâmpină în mod concret sub chipul unui «frate» al nostru, sub chipul unui «om» asemenea nouă. Doar că în «omul» acesta nu există umbra nici unui păcat: El este sfințenia absolută³.*

Pe urmele Lui au călcat sfinții. Conlucrând cu harul pe care El îl revarsă prin Sfintele Taine au ajuns ceea ce au ajuns. Iar noi dorim să pășim pe urmele lor. În mod concret, de data acesta pe urmele celor Trei Ierarhi. Admirându-i innograful exclamă: *Cine este vrednic să-și deschidă buzele și să-și miște limba spre lauda celor ce suflă foc, prin puterea Cuvântului și a Duhului? Însă atâta voi cuteza a zice: că toată firea omenească au covârșit-o cei trei cu darurile cele multe și mari; și cu lucrarea și cugetarea adâncă la cele duhovnicești întrec pe cei ce strălucesc întru amândouă. Pentru acesta, de prea mari daruri i-ai învrednicit pe aceștia; ca pe niște slugi credincioase ale tale, Unule, Ce preamărești pe sfinții Tăi⁴*

Sărbătoarea de pe 30 ianuarie a fost fixată de către Ioan, episcopul Evhaitelor, care păstora pe vremea împăratului Alexie Comnenul. Atunci se pornise o dispută între credincioși privind care este mai mare dintre cei trei. Iar cei Trei Ierarhi s-au arătat aieva

³ *Ibidem*, p. 314.

⁴ *Mineii pe Ianuarie*, București, 1997, p. 461.

sfântului ierarh, spunându-i că în cer sunt egali și în unitate. De aceea, i-au cerut să le fixeze o zi de prăznuire pentru toți trei. Ziua a fost fixată pe 30 ianuarie iar, mai târziu, în 1930 la un congres al Facultăților de Teologie ținut la Atena această zi a fost aleasă ca sărbătoare de hram a tuturor școlilor teologice.

Folosindu-ne de metafore, putem spune că Sfântul Vasile e mâna care lucrează, Sfântul Grigorie mintea care gândește și Sfântul Ioan Gură de Aur gura care vorbește. Ei sunt modele pentru toți creștinii, dar în mod special pentru tinerii teologi. Lor le zice Sfântul Grigorie: *Dacă ești teolog roagă-te! Și numai dacă te rogi ești teolog. Nouă și lor ne pune câteva întrebări retorice: Pentru ce nu admirăm iubirea frățească, iubirea conjugală, fecioria, grija de săraci? Pentru ce nu iubim psalmodierea, privegherea de toată noaptea, lacrimile? Pentru ce nu supunem trupul postului? Pentru ce nu ieșim spre Dumnezeu prin rugăciune?*⁵

Sfântul Vasile cel Mare, socotind că sunt multe informațiile ce ajung la ochii, urechile și inima tinerilor le zice acestora: *Când se vorbește de faptele sau cuvintele bărbaților buni, să-i iubiți și să-i imitați și, mai ales, să încercați să fiți niște oameni ca aceia*⁶. Tinerii trebuie să se informeze, să citească și să vadă multe, dar, să fie selectivi, să alegă numai ce-i bun, ca și o albină care ia din flori doar polenul florilor: *Trebuie, deci, și voi să citiți scrierile autorilor profani, așa cum fac albinele; acelea nici nu se duc fără o alegere la toate florile, nici nu încearcă să*

⁵ GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cele 5 cuvântări teologice*, Anastasia, 1993, p. 16.

⁶ Sfântul VASILE CEL MARE, *Scrieri*, EIBMBOR, București 1986, p. 569.

aducă tot ce găsec în florile pe care se așează, ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor⁷.

Iar Sfântul Ioan Gură de Aur vorbind despre prietenie spune că *vederea unui prieten pune inima în sărbătoare și-o înflorește; te legi de el cu un lanț care-ți umple sufletul de-o fericire nespusă; chiar numai aducerea lui aminte dă aripi gândului și-l înalță. Grăiesc despre prietenii buni, care-s cu tot sufletul pentru prietenii lor, și lesne s-ar învoi să moară pentru ei*⁸.

Mă gândesc eu că acest mod de a-i îndemna pe tineri și l-ar fi putut însuși Sfântul Ioan Gură de Aur de la Sfântul Pavel pe care l-a iubit în mod special și care li se adresează tinerilor noștri spunându-le: *Să fiți fără de prihană și curați, fii ai lui Dumnezeu neîntinați în mijlocul unui neam rău și stricat și întru care străluciți ca niște luminători în lume* (Filipeni 2,15).

Celor trei care au călcat pe urmele Apostolilor, iar aceștia pe urmele Domnului, să le fim și noi următori și să le zicem: *Ca cei ce ați fost întocmai la obicei cu Apostolii și lumii învățători, rugați-vă Stăpânului tuturor să dăruiască pace lumii și sufletelor noastre mare milă*⁹.

⁷ *Ibidem.*

⁸ Tălmăciri alese din Sfântul Ioan Gură de Aur, în „Cugetarea”, București, 1937, p. 117.

⁹ *Mineiul pe Ianuarie*, București, 1997, p. 446.

Reîntemeietorii*

Întemeietorul Mitropoliei Clujului a fost Sfântul Voievod Ștefan cel Mare. Și înaintea lui au existat reședințe episcopale în Transilvania, care au apărut din rațiuni duhovnicești și au dispărut datorită vitregiei vremurilor. Este suficient să amintim scaunul Sfântului Ierotei de la Alba Iulia, episcop hirotonit la Constantinopol în anul 953¹, temeliiile catedralei acestuia fiind descoperite în anul 2011².

La sfârșitul veacului al XV-lea Ștefan cel Mare și Sfântul voievod Ștefan cel Mare va întemeia o Mitropolie la Feleac, lângă Cluj, și o Episcopie la Vad, pe domeniul Ciceului. Datorită relațiilor bune pe care Sfântul Voievod Ștefan le-a avut cu regele Matei Corvin al Ungariei, lucrul acesta a fost posibil. Știm că Sfântului Ștefan i-au fost oferite domeniile Ciceului și Cetății de Baltă.

Dacă, după tradiție, eparhiile din Transilvania depindeau de Mitropolia Munteniei, mitropolitul de aici fiind și „exarh al plaiurilor”, de data aceasta Feleacul și Vadul erau legate de Mitropolia Moldovei. Așa au rămas și pe vremea lui Petru Rareș.

* În revista *Renașterea*, nr. 2, februarie / 2013, pp. 1-2.

¹ IOAN-AUREL POP, *Românii și maghiarii în secolele IX-XIV*, Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 1996, p. 143-144.

² Ziarul *Unirea*, Sâmbătă, 6 august 2011.

Academicianul Ioan-Aurel Pop menționează că la 1498, un om de mare încredere a lui Ștefan cel Mare, vistiernicul Isac, se îngrijea de ferecătura unui Tetraevangheliar, realizat înainte de 1488, pentru „arhiepiscopul nostru Daniil” de Feleac. Toate indiciile arată că Mitropolia Feleacului a fost creată și a funcționat în primele sale decenii sub oblăduirea Mitropoliei Moldovei de la Suceava și sub înaltul patronaj al lui Ștefan cel Mare³.

Inscripția votivă de pe tetraevangheliar, redactată în slavonă, pomenește de faptul că biserica din piatră a Mitropoliei se ridică pe vremea Arhiepiscopului Daniil: *Cu voia Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu lucrarea Sfântului Duh s-a săvârșit acest Tetraevangheliar din porunca Înalt Prea Sfințitului nostru Arhiepiscop chir Daniil, în zilele marelui crai Matiaș. S-a scris pe numele Feleacului, aproape de orașul Cluj, unde și biserica a zidit în numele prea sfintei noastre maici Paraschiva. În anul 6997 (1488), luna octombrie, 25 zile⁴.*

Academicianul Marius Porumb, referindu-se la Feleac, subliniază: *Condițiile deosebite în care se afla această localitate din vecinătatea orașului Cluj, libertățile și privilegiile de care se bucura, poziția geografică deosebit de favorabilă, pe unul dintre cele mai vechi și mai importante drumuri comerciale din inima Transilvaniei și, desigur, nu în ultimul rând, faptul că Feleacul avea o puternică și omo-*

³ *Tradiția istorică a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului*, în „Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani”, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, p. 42.

⁴ *MARIUS PORUMB, Biserica Arhiepiscopală din Feleac, ctitoria lui Ștefan cel Mare*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, p. 12.

genă comunitate românească liberă, au contribuit la apariția unui important centru religios și de cultură românească, ce se va dezvolta concomitent cu înființarea Mitropoliei de aici⁵.

Un document emis de orașul Cluj în 1550, care se păstrează în muzeul Mitropoliei, amintește de Arhiepiscopul Daniil de Feleac⁶. De fapt, primul episcop cu reședință în satul din apropierea Clujului amintit cu numele este Marcu, în documentele vremii *grecus Episcopus nomine Marcus*⁷.

În ceea ce privește Episcopia de la Vad și simbolul heraldic de pe sigiliu te duce cu gândul la Putna, la Moldova. Spune Academicianul Nicolae Edroiu că simbolul heraldic de pe sigil aparține tipului hagiografic și reprezintă scena Adormirii Maicii Domnului, făcând trimitere la hramul Mănăstirii Vadului. Este același cu hramul Mănăstirii Putna, de care era legată mănăstirea de pe Someș prin crearea ei și sufraganat⁸.

În a doua jumătate a veacului XVI centrul puterii eclesiastice se deplasează către Alba Iulia, Mitropolia de aici atingându-și apogeul pe vremea lui Mihai Voievod Viteazul. Valurile și vitregia vremurilor, stăpânirile străine, vor face ca în timp Mitropolia de la Feleac și Episcopia sufragană de la Vad să dispară.

A venit Unirea cea Mare din 1918. Toate condițiile erau create ca Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului

⁵ *Ibidem*, p. 11.

⁶ *Monumente Istorice și de Artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1982, p. 85.

⁷ TIMOTEI CIPARIU, *Archivu pentru filologia și istoria*, XXXIX, 1870, p. 778.

⁸ *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani*, p. 61.

să renască din cenușa ei. Sinodul extraordinar ținut la Sibiu, pe 7/20 iulie 1919, a ales primul Consistoriu Eparhial pentru Cluj, care avea scopul de a întemeia Eparhia Clujului. Consilierul Nicolae Ivan a fost ales președinte al acestui Consistoriu clujean. La sfârșitul întâlnirii Sinodului, Nicolae Ivan a prezentat delegaților prezenți și un hrisov ce confirma decizia de a se construi o catedrală în Cluj.

Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului se va reînființa în 1921, avându-l ca episcop tot pe neîntrecutul ctitor Nicolae Ivan, căruia i se datorează, printre multe alte lucruri, și ridicarea catedralei. Ea se va construi între anii 1923-1933 și va purta hramul „Adormirea Maicii Domnului”. Doi arhitecți de marcă, Constantin Pomponiu și George Cristinel, i-au întocmit proiectul, iar locul ales pentru construcție a fost parcul din fața Teatrului Național. Compania tehnică care a executat lucrările a fost cea a inginerului Tiberiu Eremia din București. *Nicolae Ivan este reîntemeietorul Eparhiei.*

Sfințirea Catedralei a avut loc în 5 noiembrie 1933, într-o superbă zi de toamnă, prezenți fiind Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Nicolae Bălan, Regele Carol al II-lea, Marele Voievod de Alba Iulia Mihai, nenumărate autorități militare și civile, precum și mulțime de credincioși.

Între 1936-1957, Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului a fost Nicolae Colan. A urmat apoi la cârma Eparhiei, Vlădica Teofil Herineanu. Om al rugăciunii și al Scripturii, a păstorit între anii 1957-1992.

În 1993 ajunge Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului Bartolomeu Anania, om de cultură, scriitor de

marcă și neîndoit mărturisitor al credinței ortodoxe. Dintre multele lucrări ce i-au fost dragi merită amintită Ediția jubiliară a Bibliei, la a cărei diortosire a lucrat 11 ani de zile.

Printr-o hotărâre a Sfântului Sinod, din 4 noiembrie 2005, ia ființă Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Primul ei Mitropolit, instalat de praznicul Bunei Vestiri al anului 2006, va fi arhiepiscopul Bartolomeu. Sfârșindu-și cuvântul de instalare, noul Mitropolit spunea: *Trăiesc și eu bucuria zilei de astăzi, iar bucuria mea nu este altceva decât cântecul unei lebede care, înainte de merge printre trestii să se culce, este de pe acum încredințată că un șir de aripi albe va luneca în urma ei, gata de zbor, sub cerul istoriei Transilvaniei. El este reîn-
temeiatorul Mitropoliei.*

În ce privește „cântecul de lebedă”, el a încetat pe 31 ianuarie 2011, înainte de a reuși să-i sărbătorim, pe 18 martie, cei 90 de ani de viață. Data plecării din viață este foarte apropiată de a celui alt reîn-temeiator, Episcopul Nicolae Ivan mutându-se la Domnul pe 3 februarie al anului 1936.

Luând seama la Sfatul Sântului Apostol Pavel, care zice: *aduceți-vă aminte de mai-marii noștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința* (Evrei 13,7), duminică 3 februarie 2013, în Catedrala Mitropolitană vom oficia slujba parastasului pentru cei doi reîn-temeiatori. Dumnezeu să-i odihnească cu sfinții!

Începutul mântuirii noastre*

Pentru creștinătate, în general, și pentru Mitropolia Clujului, în special, sărbătoarea Bunei Vestiri are o importanță mare. Semnificația ce o are pentru întreaga creștinătate este rezumată în troparul sărbătorii: *Astăzi este începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celor din veac. Fiul lui Dumnezeu, Fiu Fecioarei se face și Gavriil harul bine-l vestește. Pentru aceasta și noi, împreună cu dânsul, Născătoarei de Dumnezeu să-i strigăm: Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!*¹

Sfântul Luca ne relatează că la șase luni de la zămislirea Sfântului Ioan Botezătorul a fost trimis Arhanghelul Gavriil către o fecioară din Nazaret, a cărei nume era Maria, să-i spună: *Nu te teme, Marie, căci ai aflat har de la Dumnezeu. Și iată vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său (Luca 2, 30-32).*

Dacă pentru întreaga lume este importantă ziua Bunei Vestiri, când Maica Domnului zămislește de la Duhul Sfânt pe Mântuitorul tuturor oamenilor, pentru noi cei din Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului are o semnificație specială. Pe 25 martie 2006 se

* În revista *Renașterea*, nr. 3, martie / 2013, p. 1.

¹ *Ceaslov*, București, EIBMBOR, București, 1973, p. 688.

instala primul Mitropolit al Mitropoliei reînființate la 4 noiembrie 2005. Este vorba de regretatul Mitropolit cărturar Bartolomeu Anania. Era o zi luminoasă de primăvară. Întronizat de Patriarhul Teoctist, Mitropolitul Bartolomeu își încheia cuvântarea în felul următor: *Trăiesc și eu bucuria zilei de astăzi, iar bucuria mea nu e a altceva decât cântecul unei lebede care, înainte de a merge printre trestii să se culce, este de pe acum încredințată că un șir de aripi albe va luneca în urma ei, gata de zbor, pe cerul istoriei Transilvaniei*².

Mitropolia o înființase Sfântul Ștefan cel Mare. Academicianul Ioan-Aurel Pop menționează că *la 1498, un om de mare încredere a lui Ștefan cel Mare, vistiernicul Isac, se îngrijea de ferecătura unui Tetraevangheliar, realizat înainte de 1488, pentru «Arhiepiscopul nostru Daniil» de Feleac. Toate indiciile arată că Mitropolia Feleacului a fost creată și a funcționat în primele sale decenii sub oblăduirea Mitropoliei Moldovei de la Suceava și sub înaltul patronaj al lui Ștefan cel Mare*³. Se împlinesc de atunci 525 de ani. Mitropolitul Bartolomeu se mută la Domnul pe 31 ianuarie 2011.

Și tot într-o zi de Buna Vestire, pe 25 martie 2011, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel mă va instala pe mine ca „Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului”, care devine în 2012 „Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului”.

La Buna Vestire, ne spune Părintele Stăniloae că *Însuși Fiul lui Dumnezeu s-a unit la maximum cu umani-*

² *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani*, Cluj-Napoca, Renașterea, 2012, p. 15.

³ *Ibidem*, p. 42.

tatea sau a venit în maximă apropiere de noi. Acum El nu mai rămâne ca persoană în alt plan decât persoanele umane... Acum persoana divină a Fiului lui Dumnezeu sau a Cuvântului intră în planul experienței comune a celor ce cred în El⁴.

Când avem în vedere viața celor ce petrec în Domnul atunci aflăm că acestora Domnul le vine totdeauna întru ajutor, le împlinește orice lipsă, este pentru ei totul și nici nu rabdă măcar să-și întoarcă privirea sau dorul în altă parte decât spre bunătatea Lui⁵.

Iată de ce e importantă Buna Vestire pentru întreaga omenire. Ne spune sinaxarul sărbătorii că Iubitorul de oameni și Milostivul Dumnezeu, care pururea poartă de grijă neamului omenesc, întocmai ca un părinte plin de dragoste, văzând făptura mâinilor Lui înrobită și chinată de diavol și împinsă către patimile cele pline de ocară și supusă închinării la idoli, a găsit cu cale să trimită pe Fiul Său cel Unul-Născut, pe Domnul nostru Iisus Hristos, ca să mântuiască neamul omenesc din mâinile diavolului⁶.

Dumnezeu se face Om ca pe om să-l îndumnezeiască. Una dintre cântările canonului și zice: *Cel ce este din veci din Tatăl, din Maică arătându-se sub vremi lumii, Cuvântul cel mai presus de ființă, chipul robului primește și se face trup, nedespărțindu-se de Dumnezeire, și pe Adam îl*

⁴ Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* 2, București, EIBMBOR, 1978, p. 36.

⁵ NICOLAE CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și despre Viața în Hristos*, București, 1989, p. 134.

⁶ *Mineiul pe luna martie*, Alba Iulia, Reîntregirea, 2001, p. 198.

zidește din nou în pântecele celeia ce L-a zămislit pe El fără de sămânță⁷.

Sau, dintr-o altă cântare a canonului reiese limpede că întrupându-se Hristos îi dă posibilitatea omului să devină dumnezeu prin har: *Taina cea din veac se descoperă astăzi și Fiul lui Dumnezeu, Fiu al omului se face, ca părtăș fiind la ceea ce este mai rău să mă împărtășească pe mine din ceea ce este mai bun. Amăgit a fost odinioară Adam și dorind să fie Dumnezeu, nu a fost. Iar Dumnezeu se face om, ca pe Adam să-l facă Dumnezeu*⁸.

Așa că, în mod firesc, astăzi fiind începutul mântuirii noastre, suntem îndemnați la bucurie: *să se veselească făptura și să salte firea, că arhanghelul stă cu frică înaintea Fecioarei și-i aduce veste de bucurie, împotriva întristării*⁹.

⁷ *Ibidem*, p. 201.

⁸ *Ibidem*, p. 202.

⁹ *Ibidem*.

Mult prețuiește rugăciunea cu post și cu milostenie (Tob. 12, 8)*

Suntem în plină perioadă a Postului Mare. Celebrările liturgice ne ajută să înțelegem importanța răstimpului pe care-l parcurgem. Cele mai profunde imnuri le găsim în cartea Postului, în Triod. Pe cât de pline de poezie sunt aceste cântări, pe atât sunt de profunde. Zice una dintre ele: *Vremea postului să o începem cu bucurie, supunându-ne pe noi nevoițelor celor duhovnicești. Să ne lămurim sufletul, să ne curățim trupul. Să postim precum de bucate, așa și de toată patima, desfătându-ne cu virtuțile Duhului. Întru care petrecând cu dragoste, să ne învrednicim toți a vedea preacinstită patima lui Hristos Dumnezeu și Sfintele Paști, duhovnicește bucurându-ne*¹.

Așadar, Postul de bucate fără postul de răutate nu are eficiență. Postul trebuie să fie integral, ca să-l primească Dumnezeu. Triodul ne îndeamnă *să postim post primit, bineplăcut Domnului; postul cel adevărat este înstrăinarea de răutăți, înfrânarea limbii, lepădarea mâniei, depărtarea de poftă, de clevetire, de minciună și de jurământul mincinos. Lipsirea de acestea este postul cel adevărat și bineprimit*².

* În revista *Renașterea*, nr. 4, aprilie / 2013, p. 1.

¹ *Triodul*, EIBMBOR, București, 1986, p. 97.

² *Ibidem*, p. 112.

Tendința înspre o postire formală, lipsită de părăsirea ticăloșiilor, a fost prezentă mereu în lume. Există oameni formalști, respectând în literă rigorile postului, dar rămânând tot ticăloși. Nu numai Tobit subliniază faptul că postul trebuie dublat de milostenie, ci și Isaia: *Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăpostește în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta se va grăbi* (Isaia 58, 7-8).

Repausatul meu tată, subliniind că uneori postul este formal și lipsit de bunătate, ne relata următoarea întâmplare: Un țăran s-a dus la târg într-o vineri. Ducea spre vânzare boii săi. Drumul înspre târg trecea printr-o pădure. Câțiva tâlhari, ascunși în acea pădure, l-au urmărit. Omul și-a vândut animalele, și-a pus banii în traistă și se întorcea liniștit înspre casă tot prin pădure. Tâlharii l-au urmărit și l-au ucis, i-au luat banii din traistă și apoi li s-a făcut foame. Au găsit în traistă pâine și slănină. Unul dintre ei a zis: *Nu putem mânca slănină că este vineri!*

Pe lângă însoțirea postului cu fapte bune este absolut necesară rugăciunea. De fapt, postul este și o purificare a rugăciunii. Zice Sfântul Ioan Scărarul: *Postul este o silire a firii și o tăiere împrejur a dulceții gâtlejului, curmarea aprinderii, alungarea gândurilor rele și eliberarea de visări, curăția rugăciunii, luminătorul sufletului, paza minții, înmuierea învârtoșării, străpungerea inimii*³.

Este reușită când este vorba de înfrățirea rugăciunii cu postul, asemănarea cu o pasăre. Pasărea zboară cu

³ Filocalia 9, EIBMBOR, București, 1980, p. 219.

două aripioare. Dacă una este frântă, oricât de bună ar fi cealaltă, pasărea nu poate zbura. Așa este și cu rugăciunea: dacă nu este însoțită de nevoința postului nu se poate ridica înspre cer.

Și dacă Tobit afirmă că *mult prețuiește rugăciunea cu post și cu milostenie* (Tob. 12, 8), ne punem logic întrebarea: care sunt roadele Postului însoțit de rugăciune și de milostenie? Vom menționa cinci roade. Întâi de toate, Postul temperează poftele păcătoase ale trupului. Spune Sfântul Ioan Casian că *este cu neputință ca cel ce și-a săturat stomacul să se poată lupta în cuget cu dracul curviei*⁴.

În al doilea rând, Postul întărește voința noastră slabă. Realizăm că, așa cum spunea Sfântul Pavel, *nu facem binele pe care-l voim, ci răul pe care nu-l voim, pe acela îl săvârșim* (Romani 7, 19). De ce? Pentru că voința noastră este slabă. Postul întărește voința noastră slabă.

În al treilea rând, Postul dă glas pocăinței noastre. La utrenia din duminicile Postului Mare cântăm, adresându-ne lui Dumnezeu: *Ușile pocăinței deschide-mi, Dătătorule de viață! Că mâneacă duhul meu la biserică Ta cea sfântă, purtând locaș al trupului cu totul spurcat; ci, ca un îndurat, curățește-l, cu mila milostivirii Tale*⁵.

În al patrulea rând, Îl face milostiv pe Dumnezeu înspre noi, păcătoșii. Multe neazuri, multe încercări au fost înlăturate de către Dumnezeu datorită Postului. Este foarte cunoscut cazul cetății Ninive, din cartea lui Iona. Datorită păcatelor ei, Dumnezeu s-a hotărât să o

⁴ *Filocalia 1*, Sibiu, 1947, p. 99.

⁵ *Octoih Mic*, Reîntregirea, Alba Iulia, 1998, p. 49.

distrugă. Dar, fiindcă cetățenii ei, începând cu regele până la cel mai umil muncitor, au postit, Dumnezeu i-a iertat.

În al cincilea rând, postul creează un climat potrivit pentru rugăciune. Spune Sfântul Grigorie Palama că *până ce ne stăpânește împătımirea nu putem gusta rugăciunea nici măcar cu cuvântul de pe vârful buzelor, și avem nevoie să simțim prin simțul pipăitului numaidecât durerea postului, a privegherii și a altora ca acestea, dacă vrem să ne îngrijim de rugăciune*⁶.

Așa că multe roade dă, mult prețuiește rugăciunea cu post și cu milostenie.

⁶ *Filocalia* 7, EIBMBOR, București, 1977, p. 229.

„Bolnav am fost și M-ați cercetat” (Matei 25, 36)*

A avea grijă de cei bolnavi este o mare virtute. În Teologia Morală este considerată una din faptele milei trupești. Impulsul interior pentru această lucrare ar trebui să fie dragostea creștină, dar, dacă din punct de vedere duhovnicesc n-am ajuns la această măsură, să fim măcar pragmatici: slujindu-i pe bolnavi Îl slujim pe Domnul Hristos și ajungem în paradis.

Gândindu-ne că omul bolnav are și suflet și trup, realizăm că suferința este și spirituală și trupească. De aceea, pe lângă doctorul trupurilor este importantă în spital și prezența preotului. La urma urmei, Doctorul cel Mare, care vindecă și sufletele și trupurile, este Mântuitorul.

Sfântul Chiril al Ierusalimului spune în acest sens un lucru important: „În limba ebraică *Iisus* înseamnă Mântuitor, iar în limba greacă *Cel care vindecă*. Căci El este doctorul sufletelor și al trupurilor și tămăduitorul celor ținuți de duhuri rele. El vindecă și ochii orbilor, dar, în același timp, luminează și mințile. El este doc-

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2013, p. 3. Prezentare susținută în cadrul Simpozionului de Medicină și Teologie de la Bistrița în data de 16 mai 2013.

torul șchiopilor, dar îndreaptă și picioarele păcătoșilor spre pocăință. Spune paralicului *să nu mai păcătuiești*; dar spune și *ia-ți patul tău și umblă*. Pentru că trupul lui se paralizase din pricina păcatului sufletului, a vindecat mai întâi sufletul, ca să aducă prin asta vindecare și trupului”¹. Așa că tămăduirea trupească e legată de tămăduirea sufletească.

Știm că rolul doctorului în tămăduirea trupului este esențial, dar nici prezența preotului nu este de neglijat. De aceea, Isus Sirah ne sfătuiește: „Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul” (*Sirah* 38, 1). Cadrele medicale au o misiune extraordinară, mai ales dacă știința este dublată și de un suflet sensibil. De pildă, un invalid de război, fiind întrebat care a fost cea mai fericită perioadă din viața lui, a răspuns: atunci când, rănit fiind, am fost internat la un spital din Elveția. Acolo, modul de a se comporta al unei surori medicale l-a marcat pentru întreaga viață.

În lumea noastră ne dăm seama de precaritatea sănătății. Sănătatea „nu există niciodată în mod absolut și totdeauna nu este altceva decât un echilibru parțial și provizoriu și, chiar s-ar putea spune, o stare de mai puțină boală”² sau „sănătatea nu este niciodată altceva decât un echilibru parțial și provizoriu între forțele vieții și alte forțe care i se opun, cele dintâi neavând decât o fragilă supremație”³.

¹ Sf. CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Catehezele*, EIBMBOR, București, 1943, p. 236.

² JEAN-CLAUDE LARCHET, *Teologia bolii*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005, p. 59.

³ *Ibidem*, p. 9.

În această situație, realizăm că Dumnezeu le dă posibilitatea și medicilor și preoților să-și reverse din plin mângâierea doctoricească și duhovnicească asupra celor bolnavi. După cum pe bună dreptate afirmă Larchet, în virtutea faptului că Hristos Și-a asumat întreaga omenire, „orice rău făcut unui om, nu doar sufletului său, ci și trupului, Îl rănește pe Hristos, la fel cum orice bine, trupesc sau sufletecsc făcut omului, se adresează, prin el, lui Hristos”⁴.

În istoria creștină sunt cazuri de medici celebri care au făcut o misiune evanghelică de excepție și sunt cazuri de clerici care au mers până la jertfirea sănătății lor: dacă ar fi să-i amintim doar pe Sfântul Luca al Crimeii din spațiul Răsăritean, sau pe Damian Leprosul din spațiul Apusean, care a slujit într-o leprozerie, fiind sigur că se va contamina și va muri.

Noi ne îngăduim să fim idealiști și să visăm cum lucrul acesta se reeditează și astăzi, într-o lume pragmatică și secularizată. Eu cred că lucrul acesta l-a gândit Domnul Profesor Mircea Gelu Buta, chiar dacă nu l-a exprimat cu voce tare, atunci când a pus la cale aceste Simpozioane anuale intitulate *Medicii și Biserica*. Noi Îl rugăm pe Dumnezeu ca toată această strădanie să dea roade.

⁴ JEAN-CLAUDE LARCHET, *Semnificația trupului în ortodoxie*, Editura Basilica, 2010, p. 62.

Întocmai cu Apostolii*

Pe 22 iulie o pomenim pe Sfânta Maria Magdalena, pe care tradiția Bisericii o consideră *întocmai cu Apostolii*. Făcând parte din grupul mironosițelor, după ce L-a găsit pe Mântuitorul, I-a slujit cu multă dăruire până la sfârșit.

Ne spune Sfântul Evanghelist Matei că, *după ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie ca să vadă mormântul (Matei 28,1)*. Mormântul era gol și îngerul le-a spus vestea cea mare: a înviat! Apoi L-au întâlnit chiar pe Mântuitorul care le-a zis: *Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei (Matei 28, 9-10)*.

Cei trimiși de Domnul se numesc apostoli. Maria Magdalena, prima care L-a văzut după înviere, este un trimis a lui Hristos să binevestească. Icosul sărbătorii zice că *Lumina lumii, Hristos, neadormită văzând căldura credinței tale și iubirea dragostei cea nedezlipită, înțeleaptă, întâi ție S-a arătat înviat din mormânt, când de noapte aduceai miruri cu lacrimi Celui nepipăit¹*.

Sfântul Evanghelist Luca, referindu-se la trecutul ei, ne spune că-L însoțeau pe Iisus și *unele femei care fuse-*

* În revista *Renașterea*, nr. 7, iulie / 2013, p. 1.

¹ *Mineiul pe Iulie*, EIBMBOR, București, 2002, p. 279.

seră vindecate de duhuri rele și de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieșiseră șapte demoni (Luca 8, 2).

În sinaxarul zilei citim că, după dumnezeiasca și sfânta Înălțare, mergând la Efes la Sfântul Apostol Ioan, Cuvântătorul de Dumnezeu, a răposat acolo cu cuviință². Maria Magdalena nu este singura în istoria Bisericii care ilustrează puterea extraordinară pe care o are pocăința în convertirea omului lăuntric, mai târziu rămânând paradigmatic și cazul Mariei Egipteanca.

Analizând viața Bisericii, vom vedea că apostolatul femeii este unul de mare valoare, și în istorie și în actualitate. Meditând la rolul femeii creștine în anii stăpânirii comuniste, Paul Evdokimov a scris o carte intitulată: *Femeia și mântuirea lumii*³. Atunci când, în mod oficial, nu se putea face o catehizare sistematică, femeia ca mamă și soție a sădit în sufletele copiilor și soților credința creștină.

În istoria neamului nostru sunt celebre mamele voievozilor Ștefan cel Mare și Sfânt și Mihai Viteazul. Sfântul Mitropolit Andrei Șaguna își datorează atașamentul față de Ortodoxie tot mamei, iar Nicolae Titulescu avea pentru mama sa un adevărat cult.

Biserica creștină a adus întotdeauna o mare cinstire femeii. Mântuitorul Iisus Hristos le-a tratat pe femei cu aceeași iubire și considerație ca pe bărbați. Maica Domnului, reprezentantă a genului feminin, este mai cinstită decât Heruvimii și mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii.

² *Ibidem.*

³ PAUL EVDOKIMOV, *Femeia și mântuirea lumii*, Cristiana, București, 1995.

Atunci când femeia acceptă să devină colaboratoare cu Dumnezeu și să dea viață, un nimb i se așază pe frunte, iar evlavia față de taina ce se lucrează în ea crește. Pentru această slujbă, Maica Domnului a fost numită *biserică sfințită și rai cuvântător*, iar Sfântul Proclu, Patriarhul Constantinopolului, exclamă: *Bucură-te catedrală în care Fiul lui Dumnezeu se hirotonește preot*.

Lucrarea lui Dumnezeu se revelează prin femeie nu numai datorită faptului că biologic colaborează cu El, ci și pentru că, *plină fiind de har*, are mișcări spontane spre lumea nevăzută, spre tainic, spre Dumnezeu. Un pictor inspirat, immortalizând într-o frescă momentul în care este creată femeia, îl reprezintă pe Adam dormind la rădăcina unui pom⁴. Ziditorul a toate plăsmuiește din coasta lui ceea ce lipsea Edenului ca să fie desăvârșit, o plăsmuiește pe Eva, ființa necesară pentru ca singurătatea lui Adam să nu paralizeze lumea spiritului. Eva împlinită iese din neant la viață și se ridică spre Dumnezeu. Mâinile îi sunt împreunate în rugăciune și dăruire. Ea este ființa care dăruiește și se dăruiește, femeia care se roagă. În aceasta stă toată măreția femeii.

În aceasta stă și măreția Mironosiței Maria Magdalena, pe care Biserica o consideră *întocmai cu Apostolii*. Ziua sa de prăznuire este 22 iulie. În spațiul românesc există puține biserici sau mănăstiri cu acest hram. Este însă foarte cunoscută Mănăstirea Sfintei Maria Magdalena de pe Muntele Măslinilor, de la Ierusalim.

Dar, anul trecut, în data de 22 iulie, s-a pus piatra de temelie pentru o mănăstire cu acest hram la Oarța

⁴ IOAN SUCIU, *Mama*, Oradea, 1945, p. 12.

de Sus, în județul Maramureș. De fapt, pe acel plai frumos unde s-a înfiripat mănăstirea, se întâlnesc trei județe: Maramureșul, Satu Mare și Sălajul.

Zona este frumoasă, dar satele îmbătrânite. Nădăjduim ca Mănăstirea Sfânta Maria Magdalena să creeze o emulație duhovnicească în arealul respectiv și să le aducă credincioșilor din împrejurimi îmbărbătare și mângâiere. Deocamdată, cei cinci viețuitori râvnitori ne fac să fim optimiști. Pe 22 iulie 2013, vom sărbători din nou hramul noii mănăstiri.

Pocăința, dar al Duhului Sfânt*

Poate ne întrebăm de ce, de multe ori, nu rămânem în starea de spirit a primilor creștini, de ce nu simțim din belșug darurile Duhului Sfânt, căci le teoretizăm oarecum pe toate acestea. Ce se întâmplă cu noi? Sfântul Ap. Pavel, în Epistola întâi către *Tesaloniceni* 5, 19, ne spune că aceste daruri, pe care Duhul Sfânt le revarsă din plin în Biserică, le putem și pierde: „Duhul să nu-L stingeți...” Cum stingem Duhul? Îl stingem cu păcatele noastre, cu netrebnicia noastră, și nu mai suntem în stare să ne bucurăm așa cum s-au bucurat primii creștini în ziua de Rusalii.

Sfântul Siluan Athonitul a meditat și el la această realitate și iată ce spune: „Fericiti suntem noi, creștinii ortodocși, că Domnul ne iubește și ne dă harul Duhului Sfânt și în Duhul Sfânt vedem slava Lui. Dar pentru a păstra harul trebuie să iubim pe vrăjmașii noștri și să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru toate necazurile”. Așadar, pentru a păstra darurile Duhului Sfânt trebuie să avem o dragoste nețârmurită față de vrăjmașii noștri și să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru bucurii, pentru împliniri, pentru belșug, ci să-I mulțumim

* În revista *Renașterea*, nr. 7, iulie / 2013, p. 2. Fragment din cuvântul de învățătură rostit de Înaltpreasfințitul Mitropolit Andrei în cadrul Sfintei Liturghii de Rusalii din 23 iunie 2013

și pentru necazuri, pentru boală, pentru suferință, pentru sărăcie... Dacă ne străduim bine, și punându-ne problema credinței, s-ar putea să nu-i urâm pe vrăjmași. Dar chiar să-i iubim, aceasta este o lucrare pe care numai Duhul Sfânt o întărește în sufletele noastre. Deci, ca să păstrăm Duhul Sfânt în noi, atmosfera de pace, de bucurie, de înălțare, pe care El o lucrează, trebuie să-i iubim pe vrăjmașii noștri și să-I putem mulțumi lui Dumnezeu pentru toate necazurile. Neîmplinirile, suferințele, cu care ne confruntăm în fiecare zi. Și atunci, ne punem întrebarea: Ce să facem? Pentru că suntem păcătoși și, din cauza păcatelor, am stins Duhul. Nu mai simțim această lucrare în sufletele noastre. Ce să facem ca să redevenim în starea de Har și de bucurie în care erau primii creștini la Rusalii, când S-a pogorât Duhul Sfânt și a întemeiat Biserica. Apostolii, plini de Duhul Sfânt, au ieșit în piața din Ierusalim și L-au binevestit pe Domnul Hristos și mântuirea pe care El o aduce lumii. Și miile de oameni prezenți acolo au fost străpunși la suflet și citim în versetul 37 că ei au zis către Petru și către ceilalți apostoli: «Bărbați frați, ce să facem?» Iar Petru a zis către ei: «Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; și veți primi darurile Duhului Sfânt...»

Cheia rezolvării problemei este aceasta: Noi botezați suntem, dar datorită păcatelor pierdem plinătatea Duhului Sfânt și atunci trebuie să ne pocăim ca să reintrăm în starea de bucurie și de har în care erau creștinii la Rusaliile din anul 33, când S-a pogorât Duhul Sfânt și a întemeiat Biserica. Acum, această lucrare mare, nu-

mită pocăință, nu-i întotdeauna bine înțeleasă. Pentru că pocăința nu presupune a trece la un cult neoprotestant. Dimpotrivă, pocăința adevărată se lucrează în Biserica Ortodoxă.

Iar definiția pocăinței o face Sfântul Ioan Damaschinul, care zice: „Pocăința este întoarcerea cu părere de rău și cu lacrimi de la păcat la virtute și de la diavolul la Dumnezeu”. Aceasta este pocăința: convertirea sufletului, întoarcerea. Și întotdeauna, o bună pocăință se finalizează cu o bună spovedanie. Pentru că Domnul Hristos, Care a revărsat Duhul peste Apostoli, le-a dat putere și le-a zis: „Căroră le veți ierta păcatele le vor fi iertate și căroră le veți ține ținute vor fi”. Iată modalitatea de a reintra în starea de har și de bucurie, pe care numai Duhul Sfânt ne-o poate oferi, în lumea aceasta în care sunt atâtea probleme și atâtea necazuri. A experimentat aceasta Sfântul Macarie Egipteanul, și din experiența lui ne comunică și nouă. Și vă citesc câteva cuvinte ale sale: „Numai convertirea adevărată a sufletului schimbă natura firii celei stricate, îl creează pe omul cel nou. Așa cum s-a petrecut cu Pavel și cu atâtea alții. Toate sunt cu puțință la Dumnezeu. Așa cum tâlharul s-a schimbat în ultima clipă pentru că a vrut și a crezut, tot astfel omul poate să se schimbe dacă voiește. Nu există neputință, ci numai rea-voință”. Auziți, tot omul poate să revină la starea de fericire și de har de la primele Rusalii. Nu este neputință, ci numai rea-voință. Amin!

Casa Mariei și a Martei*

Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei. Și ea avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui (Luca 10, 38-39).

În fiecare an, la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, auzim citindu-se în biserică pericopa evanghelică cu Marta și Maria. În casa lor și a fratelui lor Lazăr, Mântuitorul se simțea bine. Atmosfera ce domnea era una specială, liniștită și duhovnicească. Era mediul în care prezența preocupărilor spirituale dădea o noimă și o frumusețe întregii vieți.

În grai scripturistic, prin noțiunea de *casă* se înțelege familie. Se amintește de *casa lui David* (Luca 1, 27) sau, la convertirea lui Zaheu, Mântuitorul spune: *astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia* (Luca 19,9). Sfântul Pavel amintește *casa lui Ștefanos* (1 Corinteni 16,15), iar pe Timotei îl îndeamnă să îmbrățișeze *casa lui Onisifor* (2 Timotei 4,19). În toate aceste cazuri, și-n multe altele, prin *casă* se înțelege familie.

Familia are un rol esențial în ce privește mersul înainte al societății omenești, în general, și al lumii creștine, în special. Familia este *prima și cea mai mică celulă a organismului social*¹. Originea ei stă în natura socială a

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2013, pp. 1-2.

¹ *Teologia Morală Ortodoxă*, Vol. 2, București, EIBMBOR, p. 289.

omului și în voința divină exprimată pozitiv la crearea acestuia: *Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie. Și Dumnezeu i-a binecuvântat zicând: Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți* (Facere 1, 27-28).

Familia se întemeiază prin căsătorie, adică prin legătura de bunăvoie și pentru toată viața a unui bărbat și a unei femei. *Însușirile ființiale ale căsătoriei sunt: unitatea, trăinicia, sfințenia și egalitatea între soți*². Scopul căsătoriei este: *înmulțirea neamului omenesc, ajutorul reciproc, înfrânarea trupească și, mai ales, stabilirea unei stări desăvârșite în dragostea dintre soți, ca să se împlinească reciproc, transmitând unul altuia calitățile și darurile care sunt proprii fiecăruia, înnobilându-se reciproc și formându-se reciproc și lucrând laolaltă la îndeplinirea menirii morale a fiecăruia*³. Cei doi se ajută reciproc la sfințirea vieții.

E limpede că familia este cel dintâi cadru social de care fiecare om are nevoie ca să trăiască. Familia este mediul cel mai prielnic unde se nasc, cresc și se educă copiii. Familia este prima societate naturală și adevărata celulă socială. Familia este așezământul în care se cultivă respectul reciproc, demnitatea, libertatea interioară și seninătatea constructivă.

Dacă în toată lumea sunt adevărate afirmațiile făcute mai înainte, în mod special sunt valabile în România. Iată ce spunea referitor la această instituție tradițională care este casa, familia, poetul național Octavian Goga:

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

*Din casa voastră, unde-n umbră/ Plâng doinele și râde hora,/ Va străluci odată vremii/ Norocul nostru, -al tuturor*⁴.

Scriitorul nostru transilvănean Ioan Alexandru, care a prețuit sănătoasa spiritualitate tradițională, afirmă că familia este întemeiată pe cea mai trainică dimensiune a universului care nu pierе niciodată și aceasta este dragostea⁵. Voind să o definească cât mai cuprinzător spune că familia este locul unde se întemeiază rânduiala unei Patrii și statornicii, în spiritul legilor morale, al jertfei de sine, al răbdării, încrederii și dragostei, este acest cuib arhaic și sacru unde doi oameni, mai întâi un tânăr bărbat și o fată, se hotărăsc să-și unească viața în cuget și simțire, prin legământul de aur al inelului nunții care desăvârșește cerul pe pământ, în vederea lucrării și privegherii, a nașterii de prunci și împlinirii spirituale în lumina moștenirilor părinților⁶.

Din nefericire, asistăm în numeroase cazuri la o criză a familiei. Divorțurile se înmulțesc îngrijorător. Familia naturală, tradițională, se află în criză, în mutație spre un viitor confuz și incert, în toată Europa, astfel încât criza familiei este percepută ca un simptom al civilizației occidentale, o criză a societății contemporane însăși⁷. Cauzele care duc la această stare sunt multe: mutații de ordin cultural, tehnic, ideologico-pragmatic, fenomenul de secula-

⁴ OCTAVIAN GOGA, *Plugarii*, în vol. „Rugăciune”, Edit. Scrisul românesc, Craiova, 1995, p. 6.

⁵ IOAN ALEXANDRU, *Iubirea de Patrie*, Edit. Eminescu, Vol. II, București, 1985, p. 93.

⁶ *Ibidem*, p. 94.

⁷ † DANIEL CIOBOTEA, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, în volumul *Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin*, București, 2001, p. 33.

*rizare ca pierdere a dimensiunii sacre a vieții și intensificarea în mod alarmant a mentalității individualiste, mercantilă, narcisistă și nihilistă*⁸.

Familia, ca instituție sfântă întemeiată de Dumnezeu în Eden, este socotită anacronică. Faptul că Mântuitorul Hristos, prin participarea la nunta din Cana Galileii, a ridicat nunta la demnitatea de taină nu-i mai problematizează pe mulți. Divorțează prin consens, uneori în fața notarului. Monogamia, ca singura cale a comuniunii dintre bărbat și femeie, este considerată depășită. Căsătoriile de probă, uniunile consensuale, sunt tot mai multe. Tinerii sunt sfătuiți, din nefericire, de către instituții care se cred educative, să-și înceapă viața intimă înainte de căsătorie.

Pe deasupra, slăbiciunea unora care întrețin relații trupești cu persoane de același sex se dorește să fie instituționalizată. Constituția actuală spune că *familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți*⁹, iar Biserica insistă ca în noua Constituție să se menționeze că *familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie*. Fără dorința de a fi pedepsiți cei ce au particularitățile lor, trebuie să ne gândim la destinul neamului.

În fața tuturor acestor cauze care slăbesc familia, Biserica vine și afirmă că această instituție fundamentală reflectă în constituția ei misterul Sfintei Treimi¹⁰. Familia este formată din bărbat, femeie și copii. Taina Cununii se sfârșește cu rugăciunea: *Tatăl, Fiul și Sfântul*

⁸ *Ibidem*.

⁹ Articolul 44, alin. (1).

¹⁰ Pr. prof. univ. DUMITRU POPESCU în volumul *Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin*, București, p. 226.

*Duh, Treimea cea întru tot sfântă și de o ființă și începătoare de viață, o Dumnezeuire și o împărăție, să vă binecuvinteze pe voi. Să vă dea vouă viața îndelungată, naștere de prunci buni, spor în viață și în credință*¹¹.

Învățătura Bisericii Ortodoxe consideră că familia are și fundament creațional sau natural, potrivit voinței divine, care a făcut pe om bărbat și femeie, ca să viețuiască împreună, să se înmulțească și să stăpânească creația și toate cele ce se află în ea.

Și totuși, constatând câtă derută domnește în lume și în ce criză a intrat familia, ne întrebăm care este soluția de îndreptare? O găsim tot în pericopa evanghelică ce se citește la Adormirea Maicii Domnului. Marta se îngrijea de multe, iar Maria, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui. Aceasta e soluția: **ascultarea de cuvântul Lui!** Și cuvântul Lui ne sugerează trei sfaturi practice pe care le dăm tuturor familiilor noastre. Sfaturile par simple, dar nu sunt banale.

Primul sfat pe care-l dăm este ca soțul și soția, dimpreună cu copilașii lor, să găsească dimineața și seara câte zece minute pentru rugăciune. Cu toată graba, rugăciunea de dimineață va binecuvânta întreaga zi. Iar rugăciunea de seară, chiar cu *riscul* de a ne uita mai puțin la televizor, va crea o comuniune dulce și ne va oferi un somn liniștit. Iată ce ne sfătuiește în acest sens părintele Paisie Aghioritul: *Părinții trebuie să se poarte cu bunătate. Ei să rostească toate rugăciunile de seară, iar copiilor lor să le spună: Dacă vreți, puteți rămâne și voi puțin. Atunci când copiii sunt mai mărișori, familia poate*

¹¹ *Molitfelnic*, EIBMBOR, București, 1992, p. 92.

avea un program de rugăciune. De pildă, cei mari să se roage cincisprezece minute, iar copiii două sau cinci minute, și, dacă vor, se pot ruga și mai mult¹².

Al doilea sfat este ca duminica, după o săptămână de trudă, toată familia să participe la Sfânta Liturghie. Nu numai bunicul sau bunica, ci tata și mama, dimpreună cu copiii lor, să fie prezenți în biserică. Întăriți prin rugăciune și participând la *Ospățul credinței* avem toate șansele ca săptămâna ce urmează să fie una reușită. Sunt și astfel de familii care *duminica merg la biserică și se împărtășesc, apoi se întorc la «chilia» lor, așa cum merg pustnicii duminica la biserică așezământului, după care se liniștesc în chiliile lor. Slavă lui Dumnezeu că există multe astfel de suflete în lume*¹³.

Al treilea sfat este ca bucuriile îngăduite de Dumnezeu oamenilor, soții să le guste împreună. Altfel riscul de a apărea disensiuni este foarte mare. Anturajele dubioase, în care poate ajunge doar unul dintre soți, pot conduce la prăbușirea familiei.

În timpul Postului Adormirii Maicii Domnului, și la Sărbătoarea ei, gândindu-ne la toate crizele prin care trece familia, să-i zicem: *Nădejdea noastră, adună pe cele risipite. Pe cei rătăciți pe cale povățuiește-i, pe cei căzuți de la dreapta credință iarăși la credință întoarce-i, pe cei bătrâni sprijinește-i, pe cei tineri îi învață, pe prunci hrănește-i și preamărește pe cei ce te preamăresc*¹⁴.

¹² CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL, *Viața de familie*, Edit. Evanghelismos, București, 2003, p. 167.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ceaslov*, EIBMBOR, București, 1973, p. 314.

Apărători și mărturisitori ai credinței*

Se împlinesc 250 de ani de la Martiriul Sfinților Mărturisitori Năsăudeni. Și nu oricând, ci acum când, pe tărâm universal, lumea își aduce aminte că, în urmă cu 1700 de ani, Sfântul Împărat Constantin emitea Edictul de la Milano, prin care creștinii deveneau liberi să-și mărturisească credința.

Or, cei patru martiri năsăudeni, Atanasie Todoran din Bichigiu, Vasile din Mocod, Grigore din Zagra și Vasile din Telciu, și-au dat viața tocmai pentru libertatea de mărturisire a credinței lor ortodoxe în vremuri grele.

Aceștia, prin stăruința Mitropolitului de piosă amintire Bartolomeu Anania, au fost canonizați de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința de lucru din 22 noiembrie 2007, iar pe 11 mai 2008, a treia Duminică după Paști, în Salva, pe „Mocirlă” – locul pătimirii lor –, hotărârea a fost proclamată public.

În acest an omagial, începând cu 10 mai 2013, când a avut loc și minunata sfințire a bisericii Mănăstirii Salva, a fost prevăzută organizarea mai multor activități și evenimente comemorative: ridicarea unui monument memorial în parcul Năsăudului, resfințirea pe 22 septembrie a bisericii din Telciu și o liturghie solemnă în Bichigiu, pe 12 noiembrie.

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2013, p. 1.

Datele de 10 mai și 12 noiembrie au fost alese ca reperi simbolice: la 10 mai 1763, pe platoul numit „la Mocirlă”, la solemnitatea organizată de imperiali pentru sfințirea drapelului grănicerești de luptă, bătrânul Tănase Todoran, cu mult curaj, a apărat Ortodoxia, iar pe 12 noiembrie 1763, pe același platou, mărturisitorii au fost chinuți și omorâți.

Credința Mărturisitorilor Năsăudeni, într-o lume relativistă și secularizată, este vrednică de admirat. Troparul Sfântului Atanasie îi rezumă în mod succint vrednicia: *Luptător pentru credință și neam, biruitor al potrivnicilor lui Hristos și apărător neînfricat al Ortodoxiei, ai odrăslit în Țara Năsăudului, primind cu bărbăție moartea de martir. Pentru aceasta, nimicind amăgirile asupritorilor, ai câștigat cununa cea neveștejită a sfințeniei. Fericite Atanasie, roagă-L pe Hristos Dumnezeu să miluiască și să mântuiască sufletele noastre.*

Sau, când este vorba de toți mărturisitorii ardeleni, imnograful îi aseamănă cu trâmbițele îngerilor: *Luptătorilor pentru Ortodoxie, ca niște îngerești trâmbițe ați înviorat în suflete mărturisirea dreptei credințe și, ca niște înțelepți propovăduitori, pe credincioși i-ați hrănit cu dreptă și luminată învățătură. Mari au fost ostenele lucrării voastre, mare și osârdia propovăduirii; mare a fost și rodul luptei voastre drepte, pururi pomeniților ostași ai lui Hristos.*

Credința lor în Dumnezeu și toate preocupările de natură spirituală s-au împletit în sufletul lor cu dragostea față de țară, dând naștere la ceea ce poporul va numi atât de sugestiv *Legea românească*. Acest lucru, în mod artistic, îl exprimă George Coșbuc: *O lege-avem*

străbună/ Prin veacuri de furtună/ Ea n-a putut s-apună/ Strivită de păgâni:/ Ne-a fost Cel Sfânt tăriel/ Și-n veci o să ne fie/ Sus inima, români.

Poate că la nici un alt popor nu s-a încheat o mai strânsă legătură între credința sufletului și viața neamului. Așa se face că Biserica noastră Ortodoxă a devenit și așezământ național, iar viața noastră ca neam s-a clădit pe piatra nezdruclinată a credinței religioase.

Această legătură sfântă explică taina trecutului nostru și a supraviețuirii ca neam. Poporul român, înconjurat adesea de vrăjmași nenumărați și puternici, poate spune dimpreună cu Proorocul David: *de n-ar fi fost legea Ta gândirea mea, atunci aș fi pierit întru necazul meu* (Psalmul 118, 92).

De aceea, cel mai vechi, cel mai sfânt și cel mai de folos așezământ al neamului nostru, din toate vremurile, rămâne Biserica Ortodoxă. Ființa noastră s-a țesut în jurul sfintelor altare. Nici noi, cei de astăzi, nu vom putea lăsa urmașilor o moștenire mai de preț decât această *lege românească*, pe care au mărturisit-o bătrânul moș Tănase Todoran și cu ortacii lui.

Dacă în trecut Biserica, prin slujitorii ei, a influențat întreaga viață spirituală a poporului, dând naștere la o atmosferă de sănătate și curăție morală, nădăjduim să o facă și în viitor. Dacă acest lucru a fost posibil atunci când mijloacele îi erau foarte modeste, putem nădăjdui că și în viitor va fi posibil, cu toate neajunsurile de natură materială, bineînțeles, dacă slujitorii ei vor continua să cultive cu sfințenie aceleași raporturi de suflet pe care le-au avut înaintașii lor cu credincioșii.

Mărturisitorii Năsăudeni au fost anorați cu toată ființa în această Biserică și, pentru credința lor, și-au dat viața în chinuri în ziua de 12 noiembrie 1763. Uitându-ne la ei în sus, trebuie să le imităm curajul și statornicia. Un imbold spre acest lucru ni-l dă și anul jubiliar în care ne găsim.

Hristos ne oferă libertate deplină*

1. *Omul devenit rob patimilor.* Dumnezeu l-a creat pe om tânăr, sănătos, frumos și nemuritor. Toate funcțiunile îi erau perfecte. Pe deasupra, era liber sufletește, dar și din punct de vedere social. Citim în referatul biblic că *a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie* (Facere 1, 27). Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, era liber. Tot Scriptura ne mai spune că, la sfârșitul creației, *a privit Dumnezeu toate câte a făcut și, iată, erau bune foarte* (Facere 1, 31).

Omul, creat după chipul lui Dumnezeu, era perfect și destinat să ajungă asemenea lui Dumnezeu. Ontologic, însă, era făcut să fie liber în ascultarea de Dumnezeu. Păzind poruncile Lui, avea toate șansele să-și sfârșească calea întru asemănarea cu El. Și tocmai libertatea i-a fost fatală. Diavolul l-a ispitit în mod pervers, promițându-i că, încălcând porunca și mâncând din pomul cel din mijlocul raiului, nu va muri, ci va fi ca Dumnezeu. Și bietul om, dorind să ajungă dumnezeu, dar fără ajutorul lui Dumnezeu, s-a prăbușit și s-a dat morții. Este de-o perversitate absolută ispita diavolului: *Nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor*

* În revista *Renașterea*, nr. 10, octombrie / 2013, pp. 1-2.

deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul (Facere 3, 4-5). Și omul, liber fiind, a căzut în plasă și a încălcat porunca. Urmarea catastrofală a fost pierderea libertății tocmai prin prisma manifestării libertății.

Neascultând de Dumnezeu, a devenit ascultător diavolului. Spune Mitropolitul Nicolae Mladin că neascultarea de Dumnezeu este acțiunea ce nu e în conformitate cu starea creaturală a omului, care trebuie să fie dependentă liberă și conștientă de Creatorul său. Prin ea omul vrea să se elibereze de sub stăpânirea lui Dumnezeu: să devină el Dumnezeu, să atârne numai de sine însuși. De aceea, semnele caracteristice ale păcatului sunt: egoismul, egocentrismul și mândria...¹

Dacă păcatul este nesupunere față de Dumnezeu, el este supunere față de diavol: *În orice păcat există un fel de demonie stranie, irațională, neînțeleasă. Mai ales în anumite clipe ale vieții suntem surprinși de un impuls necuțat, de o putere ce izvorăște din regiuni tenebroase, care vrea să ne copleșească, să scoată la iveală abisuri de răutate ce ne înspăimântă. Este o înflăcărare de iad care distruge viața noastră și pe cea a semenilor noștri*².

Urmarea acestei stări de păcătoșenie este moartea, cu tot cortegiul de suferințe ce o preced. Spune Sfântul Apostol Pavel că, *precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii pentru că toți au păcătuit în el (Romani 5, 12).*

Din tânăr, frumos, sănătos și nemuritor, datorită păcatului omul ajunge bătrân, urât, bolnav și muritor.

¹ NICOLAE MLADIN, *Asceza și Mistica paulină*, Sibiu, ed. Deisis, 1996, p. 24.

² *Ibidem.*

Își pierde libertatea și ajunge rob patimilor sale. Funcțiunile pe care le-a așezat Dumnezeu în el se pervertesc. Amintim două dintre aceste funcțiuni: funcțiunea nutritivă și funcțiunea procreativă. Dacă, înainte de cădere, omul mânca pentru a trăi și se folosea de comuniunea trupească pentru a se înmulți, după cădere trăiește pentru a mânca și apelează la legătura trupească pentru plăcerea păcătoasă și nu pentru nașterea de prunci. Nevoia de mâncare și băutură se transformă în îmbuibarea pântecelui, iar comuniunea trupească dintre bărbat și femeie în desfrânare.

Pentru a se satisface, amândouă aceste patimi au nevoie de bunuri materiale, de bani. Și în lupta pentru bunuri materiale și bani, oamenii intră în coliziune unii cu alții, doresc să se stăpânească unii pe alții, doresc să fie unii mai marii altora. Cele trei patimi dezordonate – iubirea de plăcere, iubirea de avere și iubirea de mărire –, care la rândul-le vor genera altele, îi fac pe oameni să fie ahtiați după putere.

2. Omul devenit rob omului. În felul acesta, omul ajunge rob al patimilor sale. Și, pentru a și le satisface, dorește să stăpânească peste ceilalți. Cele trei patimi dezordonate corespund celor trei ispite cu care diavolul a vrut să-L ispitească pe Mântuitorul în pustie: *Propunerea de a preface pietrele în pâini ascundea lăcomia pântecelui. Invitația de a i se închina pentru a-I da stăpânirea lumii însemna părăsirea lui Dumnezeu și a ascultării față de El în schimbul bunurilor pământești, cum se întâmplă în cazul iubirii de argint. În sfârșit, invitația de a se*

arunca de pe aripa templului spre a fi salvat în chip minunat, însuflă slavă deșartă³.

Omul creat pentru comuniune și iubire devine egoist și posesiv. Omul este târât, în veacul acesta mai mult decât altădată, de mania consumului. Nu numai bunurile, dar chiar și ceilalți oameni, devin obiecte ale satisfacerii plăcerilor sale. *Trăiește în mai multă bogăție, dar se simte mai sărac. Își multiplică facilitățile, dar îi sporește angoasa. Își înmulțește satisfacțiile trupești, dar îi crește nefericirea. Își identifică existența cu mijloacele și confortul pe care le are la dispoziție. Și, când le pierde pe acestea, simte că își pierde însăși existența. Astfel, golul lui spiritual crește odată cu creșterea bogăției și a confortului⁴.*

Celor ce, din motive egoiste, îi calcă pe semenii lor în picioare și-i stăpânesc cu samavolnicie, pentru a-și satisface patimile, Sfântul Iacov le face un rechizitoriu: *Veniți acum voi, bogaților, plângeți și vă tânguți de necazurile care vor să vină asupra voastră. Bogăția voastră a putrezit și hainele voastre le-au mâncat moliile. Aurul vos-tru și argintul au ruginit și rugina lor va fi mărturie asupra voastră și ca focul va mistui trupurile voastre; ați strâns comori în vremea din urmă. Dar, iată, plata lucrătorilor care au secerat țarinile voastre, pe care voi ați oprit-o, strigă; și strigătele secerătorilor au intrat în urechile Domnului Savaot (Iacov 5, 1-4).*

Patimile care-i stăpânesc pe oameni i-au dus la subjugarea politică, ideologică și socială a semenilor lor.

³ GEORGIOS MANTZARIDIS, *Morala creștină II*, București, ed. Bizantină, 2006, p. 50.

⁴ *Ibidem*, p. 429.

Mitropolitul Nicolae Mladin subliniază faptul că *libertatea este inerentă spiritului uman. De aceea, ea este un bun necesar și o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea omului. Omul nu se dezvoltă în mod automat, ci prin efort personal, conștient și liber. Dezvoltarea capacităților lui și creșterea spre desăvârșire este condiționată de libertate și împiedicată de starea de înrobire, care înlătură libertatea. Acest lucru e valabil nu numai pentru indivizi, ci și pentru popoare. Robia înăbușește forțele creatoare ale individului și ale poporului, libertatea oferă climatul necesar de dezvoltare a acestor forțe creatoare*⁵.

3. Omul devine liber de păcat și de toate servituțile prin Hristos. Din toate patimile amintite și din toate urmările lor ne eliberează Hristos. El ne oferă libertate deplină de păcat și de moarte. Sfântul Pavel ne spune că, prin Hristos – Adamul cel nou –, ne eliberăm de păcat, de suferință și de moarte: *Așadar, precum prin greșeala unuia a venit osânda pentru toți oamenii, așa, prin îndreptarea adusă de Unul, a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață* (Romani 12, 18).

La un moment dat, Domnul Hristos i-a chemat la sine pe iudei și le-a spus că, rămânând în cuvântul Lui, vor cunoaște adevărul, și adevărul îi va face liberi. El tocmai de aceea se întrupase, își asumase firea omească, ca s-o elibereze de păcat și de moarte și de toate servituțile. Iudeii s-au tulburat, socotindu-se oameni liberi, iar Domnul le-a replicat: *Adevărat, adevărat*

⁵ † NICOLAE, Mitropolitul Ardealului, *Studii de Teologie Morală*, Sibiu, 1969, p. 101.

vă spun: oricine săvârșește păcat este rob păcatului (Ioan 8, 34). Mai mult, a adăugat un lucru și mai grav: *Voi sunteți din tatăl vostru diavolul și vreți să faceți poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Când grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii* (Ioan 8, 44).

Domnul Hristos a adus libertatea absolută. El ne-a eliberat de păcat. Mai mult, învățătura Lui ne spune că *toți oamenii sunt egali, liberi și frați, care trebuie să se iubească unii pe alții, că omenirea este o mare familie de popoare libere și egale, care trebuie să trăiască în iubire și frățietate, conlucrând la realizarea unei vieți fericite pentru toți cei ce viețuiesc pe pământ*⁶. Scriitorul Giovanni Papini dă glas dorului pe care-l are omul după libertatea în Hristos, după mântuire: *Avem nevoie de Tine, numai de Tine, de nimeni altul. Singur Tu, Cel ce ne iubești, poți simți mila față de noi. Singur Tu poți simți ce mare-i, nemăsurat de mare, nevoia ce-o avem de Tine, în această lume, în acest ceas al lumii*⁷.

Părintele Dumitru Stăniloae, de la a cărui plecare la Domnul se împlinesc 20 de ani, precizează că Mântuitorul Hristos ne mântuiește de tot răul, de înstrăinarea de Dumnezeu, și ne comunică și victoria Sa asupra morții: *Ca om, relația Lui cu noi, ca semenii ai Săi, este relația de eficiență mântuitoare a noastră de tot răul, de toată înstrăinarea de Dumnezeu, pentru că El este Fiul lui Dumnezeu. El este tot atât de firesc comunicabil ca om, pe cât ne sunt*

⁶ *Ibidem.*

⁷ GIOVANNI PAPINI, *Viața lui Hristos*, p. 554.

*semenii noștri*⁸. Dimpreună cu El biruim moartea, devenim liberi de păcat și moștenitori ai eternității fericite.

Oamenii care s-au simțit eliberați de El din robia păcatului i-au eliberat și pe alții din chingile oprimării. Așa se face că Sfântul Împărat Constantin, acum 1700 de ani, a emis edictul de libertate de la Milano, în virtutea căruia creștinii se puteau manifesta. Imnografia creștini, adresându-se lui Dumnezeu, țin să sublinieze acest gest de mare înțelepciune al Împăratului Constantin: *Dat-ai, Iubitorule de oameni, binecredincioasei Tale slugi înțelepciunea lui Solomon, blândețile lui David și dreapta credință a Apostolilor, ca un Împărat al Împăraților și Domn al tuturor celor ce domnesc*⁹.

Datorită acestei înțelepciuni a intuit că libertatea o dă Hristos și că viitorul este al Lui. Europa îi datorează lui Hristos și Creștinismului toată cultura și civilizația pe care o are. Din nefericire, liderii europeni contemporani n-au avut intuiția lui Constantin și n-au vrut să stipuleze în constituția europeană că Europa are rădăcini creștine.

Sfântul Apostol Pavel precizează că *Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același* (Evrei 13, 8). Numai El poate aduce lumii libertate deplină, pace, înțelegere și izbăvire, întâi de toate din criza spirituală, iar apoi și din cea materială.

⁸ DUMITRU STĂNILOAE, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Cluj-Napoca, ed. Dacia, 1993, p. 198.

⁹ *Mineiul pe Mai*, Alba Iulia, ed. Reîntregirea, 2001, p. 164.

„Biserica cea însuflețită”*

Imnografii, adresându-se Maicii Domnului, au folosit cele mai frumoase metafore. De pildă, slujba Paraclisului o numește pe Fecioara Maria: *casa Domnului, munte umbrit, sfeșnic de aur, rai, masa cea dumnezeiască și Biserica*.

Sărbătoarea Intrării în Templu, de pe 21 noiembrie, o numește pe Născătoarea de Dumnezeu *Biserica cea însuflețită*, și pe bună dreptate, pentru că ea se pregătea să devină sălaș al Împăratului Hristos. Iată cum ne prezintă scriitorul sfânt intrarea triumfală în templu: *Astăzi Biserica cea însuflețită a sfintei slave a lui Hristos, Dumnezeul nostru, singura binecuvântată între femei, curată, se aduce în Templul Legii, să viețuiască în cele Sfinte. Și se bucură împreună cu dânsa Ioachim și Ana, cu duhul. Și cetele feciorești Domnului cântă, cu psalmi lăudând și cinstind pe Maica Lui¹.*

Perioada liturgică în care prăznuim această sărbătoare este una specială: Postul Nașterii Domnului. Iar legătura duhovnicească pe care o facem între perioada sederii Maicii Domnului în templu și Postul Crăciunului este una evidentă: Fecioara Maria se pregătea să-L primească în sânul său pe Hristos, lucru pe care dorim și noi să-l realizăm în mod duhovnicesc.

* În revista *Renașterea*, nr. 11, noiembrie / 2013, p. 1.

¹ *Mineiul pe Noiembrie*, EIBMBOR, București, 2005, p. 326.

Sfântul Simeon Noul Teolog, referindu-se la pocăința și nevoința sinceră, determinată de o credință puternică, afirmă textual: *Așadar, crezând din tot sufletul și căindu-ne cu căldură, zămislim pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre, ca Fecioara, dacă avem sufletele noastre fecioare și curate. Și precum pe aceea, fiindcă era preaneprihănită, nu a topit-o focul dumnezeirii, așa nici pe noi nu ne topește, dacă avem inimile curate și neprihănite, ci se face în noi rouă din cer și izvor de apă și râu de viață nemuritoare*².

Pentru a-L primi pe Hristos trebuie să avem sufletele fecioare și curate. Și cum acest lucru nu se întâmplă de la sine, Postul Crăciunului ne pune la îndemână mijloacele de purificare necesare. Înfrânarea de la mâncare și băutură, lectura duhovnicească, actele de caritate și, mai ales, o bună spovedanie sunt arhicunoscute și necesare.

Sfântul Macarie Egipteanul ne spune că *pocăința este singura noastră salvare! Nici cultura, nici inteligența, nici noblețea, nici frumusețea nu-l reînnoiește pe om, ci numai pocăința adevărată, rușinea și regretul pentru tot păcatul săvârșit în trecut. Și, bineînțeles, schimbarea totală a felului de viață, de gândire*³.

După nevoința Postului, după o bună spovedanie, trebuie să încercăm să trăim altfel. Mitropolitul Antonie de Suroj, meditând la pocăință, ne spune că, având nădejde în dragostea lui Dumnezeu și adăugând nevoința noastră pe care o ducem cu bărbăție, vom da roadele vrednice ale pocăinței noastre. Domnul Hristos ne spu-

² *Filocalia* 6, EIBMBOR, București, 1977, p. 157.

³ *Pocăința sau întoarcerea la Dumnezeu*, Editura Bizantină, București, 2001, p. 42.

ne: *Eu te iert! Iar tu, drept mulțumire pentru aceasta, nu din frică, nu pentru a te izbăvi de chinuri, ci pentru că poți răspunde dragostei Mele cu dragoste, începe să trăiești altfel*⁴.

Nu doar Maica Domnului a devenit *Biserica cea însuflețită*, ci și noi putem deveni. Lucrul acesta ni-l spune învățătura Bisericii, ni-l spun și colindele noastre. Vasile Voiculescu în cunoscutu-i *Colind*, cu profund conținut euharistic, spune: *În coliba-ntunecată/ Din carne și os lucrată,/ A intrat Hristos deodată./ Nu făclie ce se stinge,/ Nu icoană ce se frânge,/ Ci El Însuși, trup și sânge,/ Preschimbât pentru făptură/ Într-o scumpă picătură,/ Dulcea Cuminecătură*⁵.

Dorința noastră puternică de a ne curăți și de a deveni sălaş al lui Hristos o exprimă și cântările din preajma Crăciunului: *Pe mine, cel ce am ajuns peșteră de tâlhari, arată-mă, Doamne, Cel ce în peșteră Te-ai născut, locaș al Tău și al Tatălui și al dumnezeiescului Tău Duh, ca să te slăvesc în toți vecii*.

Maica Domnului, mai curată și mai slăvită decât orice făptură, datorită sfințeniei sale, a ajuns Templu preacurat al Mântuitorului: *Preacurat Templu al Mântuitorului, Cămara cea de mult preț și Fecioara, Sfințită visterie a slavei lui Dumnezeu, astăzi este adusă în casa Domnului, împreună aducând harul Duhului lui Dumnezeu, pe care o laudă îngerii lui Dumnezeu. Aceasta este cortul cel ceresc*⁶.

⁴ Mitropolitul ANTONIE AL SUROJULUI, *Bucuria Pocăinței*, Editura Marineasa, Timișoara, 2013, p. 40.

⁵ VASILE VOICULESCU, *Integrala Operei Poetice*, Editura Anastasia, București, 1999, p. 575.

⁶ *Mineiul pe Noiembrie*, p. 335.

Să începem Anul Nou cu Hristos-Dumnezeu*

El este Pantocratorul ce șade pe scaunul cel în chipul focului. Și de pe tronul slavei Sale proniază toate lucrurile. Troparul Praznicului Tăierii Împrejur, când începem Anul Nou, afirmă lucrul acesta: *Cel ce șezi pe scaunul cel în chipul focului, întru cele de sus, împreună cu Părintele Cel fără de început și cu Dumnezeiescul Duh, ai binevoit a Te naște pe pământ din Fecioara, Maica Ta, care nu știe de bărbat, Mântuitorule Iisuse. Pentru aceasta ai și fost tăiat împrejur a opta zi ca un om. Slavă Sfatului Tău celui preabun; slavă rânduielii Tale; slavă smereniei Tale, Unule iubitorule de oameni*¹.

La Crăciun am învățat că El este *Soarele dreptății*. El revarsă căldura și lumina spirituală, pe lângă cea materială, peste toată făptura. Și după cum pământul are echilibru și este covârșit de căldură și de lumină rotindu-se în jurul soarelui natural, tot așa și omul nu poate duce o viață normală decât gravitând în jurul *Soarelui dreptății*. De la El primește căldură și lumină spirituală. Drumul vieții lui are o traiectorie normală doar învârtindu-se în jurul Său.

Însuși Domnul Hristos precizează faptul că El este sursa de lumină și căldură spirituală: *Eu sunt Lumina*

* În revista *Renașterea*, nr. 1, ianuarie / 2014, p. 1.

¹ *Mineiul pe Ianuarie*, EIBMBOR, București, 1997, p. 7.

lumii; cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții (Ioan 8,12). Cu El și în lumina Sa dorim să umblăm și în anul 2014. De fapt, pe tot parcursul vieții dorim să fim cu El. De aceea, și în cântecul duhovnicesc se precizează că noi călătorim cu El *pân' la sfârșitul vieții*.

Însăși Ortodoxia este, după afirmația lui Sergiu Bulgakoff, *viață nouă în Hristos și cu Hristos, condusă de Duhul Sfânt*². Cel ce are sufletul rănit de dragostea lui Hristos trăiește frumos: *Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată, toate s-au făcut noi* (2 Corinteni 5,17).

Primul lucru pe care trebuie să-l facem în 2014 este să ne rugăm Domnului Hristos cu stăruință și vom birui toate încercările și necazurile. Îndemnul Părintelui Toma Chiricuță este sugestiv în acest sens: *Cât de târziu, în nopțe, cât de singur și ostenit, cât de tulburat și nesigur, cât de deziluzionat de oameni, dacă în preajma încheierii zilei îl chemi pe Iisus cu simplitate, El vine și-ți mângâie fața și te adoarme spunându-ți: nu te teme, nu vei naufragia, căci Eu veghez*³.

Al doilea lucru pe care trebuie să-l facem este acela de a participa la Sfânta Liturghie în toate duminicile. El este acolo și ne așteaptă la *Ospățul Credinței*. Iar noi să ne pregătim pentru ca, destul de des, cu sufletul curățit prin spovedanie, să ne putem înfrupta din acest *Ospăț*.

Iar al treilea lucru, *Liturghia de după Liturghie* care înseamnă a da dovadă prin faptele noastre că suntem

² SERGIU BULGAKOFF, *Ortodoxia*, Sibiu, 1930, p. 1.

³ *Fântâna – Darurilor*, Noiembrie 1932, p. 316.

ai lui Hristos. Sunt mulți oameni necăjiți, bolnavi, săraci, dezorientați, încercați de nesiguranță care așteaptă ajutorul nostru. Sfântul Iacov este foarte limpede în această privință: *Ce folos, frații mei, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-l mântuiască? Dacă un frate sau o soră sunt lipsiți de hrana cea de toate zilele și cineva dintre voi le-ar zice: Mergeți în pace! Încălziți-vă și vă săturați, dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Așa și credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși (Iacov 2, 14-17).*

Mântuitorul ne îndeamnă să-L imităm pe cât ne stă în putință. *Învățați-vă de la Mine că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre (Matei 11,29)* ne spune Domnul, iar Toma de Kempis adaugă: *Cine voințe să priceapă întru totul și să guste cuvintele lui Hristos, acela trebuie să se trudească să-și îndrepte viața sa după viața lui Iisus⁴.*

Or, cu ce ne cucerește inimile persoana dumnezeiască a Mântuitorului? Cu *smerenia* Sa cea desăvârșită. Cu ce ne mai cucerește dumnezeiescul chip al Domnului Hristos? Cu desăvârșita *iubire* față de oameni. Și cu ce ne mai cucerește încă chipul evanghelic al Domnului nostru Iisus Hristos? Cu *desăvârșita curăție* a sufletului Său.

Să ne rugăm Lui, să participăm la Liturghie, să facem filantropie și să Îi imităm măcar cele trei virtuți amintite: smerenia, iubirea și curăția. Dacă vom face așa, anul 2014 va fi unul încununat cu realizări duhovnicești și materiale.

⁴ *Urmarea lui Hristos*, Timișoara, 1991, p. 13.

Hristos e totul. Când L-ai aflat, ești fericit!*

Simeon L-a așteptat pe Hristos o viață întreagă. Când L-a aflat, a fost fericit, a fost mântuit și a exclamat: *Acum, slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, luminează spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Tău, Israel (Luca 2, 29-33).*

Sfântul Siluan Athonitul L-a dorit pe Hristos și L-a căutat cu lacrimi. Când L-a găsit, a mărturisit: *Mare este iubirea cu care ne iubește pe noi Domnul. Știu aceasta de la Duhul Sfânt, pe care Domnul mi L-a dat prin milostivirea Sa¹.*

Sterie Diamandi spune că, după ce L-ai găsit pe Domnul Hristos, *El este cârmaci încercat și iscusit care vâslește împotriva vântului și de-a curmezișul curentului, El nu este expresia unui moment istoric, ci un făuritor de istorie; El nu-i produsul mecanic al mediului și al nevoilor timpului, ci Titanul care schimbă mediul și abate cursul omenirii². Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același (Evrei 13, 8).*

* În revista *Renașterea*, nr. 2, februarie / 2014, p. 1.

¹ CUVIOSUL SILUAN ATHONITUL, *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*, Alba Iulia, 1994, p. 41.

² Cf. ILARION FELEA, *Religia iubirii*, Arad, 1946, p. 391.

Din experiența proprie, Sfântul Siluan mărturisește că nu există pe pământ om atât de blând și plin de iubire ca Domnul nostru Iisus Hristos. În El e bucuria și veselia noastră. Să-L iubim, iar el ne va duce în Împărăția Lui unde vom vedea Slava Lui³.

Pentru creștinul obișnuit, eforturile ascetice, eroice de despățimire, care te ajută să ai experiența întâlnirii cu Hristos pe care au avut-o sfinții, de obicei sunt prea grele. Însă, pe lângă această cale, mai puțin bătătorită și rezervată personalităților cu o excepțională trăire și experiență duhovnicească, spune Părintele Teodor Bodogae, *viața spirituală a Ortodoxiei mai cunoaște o cale, care e la îndemâna tuturor: calea trăirii spirituale, liturgice, care urmărește unirea cu Dumnezeu prin mijlocirea formelor sensibile ale cultului sau slujbelor divine*⁴.

În acest sens, vechea literatură duhovnicească ne prezintă un caz. Pe când Orientul Mijlociu ajunsese sub stăpânire arabă, un prinț arab călătorea înspre Beirut. Era însoțit de o caravană de cămile și slujitori. Aproape de oraș era o biserică cu hramul Sfântul Mucenic Gheorghe.

Fiind zi de sărbătoare, preoții și credincioșii erau adunați pentru Sfânta Liturghie. Prințul porunci slugilor să fie aduse cămilele în biserică. Preoții l-au rugat să nu facă lucrul acesta, pentru că era casa lui Dumnezeu. Dar... în zadar. Când însă cămilele au intrat în biserică, s-au prăbușit moarte.

³ *Op. cit.*, p. 135.

⁴ Cf. NICOLAE CABASILA, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii și despre viața în Hristos*, București, Editura Arhiepiscopiei, 1989, p. 12.

A înțeles prințul că o putere neștiută de el este prezentă acolo. S-a hotărât atunci să asiste și el la Sfânta Liturghie. Cu multă teamă, preoții au început Sfânta Slujbă. Cum prințul stătea aproape de altar, după sfințirea darurilor, când preotul a spus *Să luăm aminte, sfințele sfinților* și a frânt agnețul, a văzut un copil minunat pe care îngerul Îl înjunghia cu sabia, vărsându-i sângele în potir și trupul împărțindu-l pe disc. S-a cutremurat. I-a crezut pe creștini canibali, pentru că la împărtășire preotul le-a împărțit credincioșilor carne și sânge.

După ce s-a sfârșit Liturghia, când preotul împărțea anafura, i-a dat și prințului. Acesta a refuzat, zicând: *N-am văzut eu că voi sunteți niște canibali? L-ați junghiat pe pruncul acela atât de frumos.* Preotul uimit i-a spus: *Boierule, dacă tu ai văzut asemenea lucruri, înseamnă că te iubește Dumnezeu.* Apoi i-a explicat taina Sfintei Jertfe.

Mișcat sufletește, prințul a cerut să fie botezat. Însă preotul, de frica repercusiunilor din partea musulmanilor, i-a cerut să se ducă la arhiepiscop, în Muntele Sinai. S-a dus, arhiepiscopul l-a catehizat și l-a botezat cu numele de Pahomie. Pahomie, plin de râvnă, s-a dus la ai săi, cu gândul să-i încreștineze. Ai săi nu au primit mesajul evangheliei și l-au martirizat.

Aceasta este povestirea, adevărul pe care-l propovăduiește însă Biserica este acela că *Hristos ni se arată, nouă muritorilor, sub forma văzută a Sfințelor Taine, adică sub înfățișarea Pâinii și a Vinului euharistic, sfințite la Sfânta Liturghie și prefăcute în Însuși Trupul și Sângele Său*⁵.

⁵ *Ibidem.*

Dreptul Simeon l-a primit pe Hristos în brațele sale. Calea mistică deschisă nouă tuturor este calea harică a Sfințelor Taine. Cele trei taine importante ale inițierii sunt Botezul, Mirungerea și Sfânta Euharistie. Ele corespund celor trei trepte sau faze clasice ale vieții spirituale: purificarea, iluminarea și unirea deplină.

Experimentând o asemenea viață, Bătrânul Porfirie spunea: *Viața fără Hristos nu este viață. Dacă nu-L vezi pe Hristos în toate faptele și gândurile tale, tu trăiești fără Hristos... Hristos este prietenul nostru, fratele nostru, El este tot binele și toată frumusețea. El este totul*⁶.

⁶ DIONYSIOS TATSIS, *Cuvintele bătrânilor*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 14.

Veste Bună pentru Cluj*

Buna Vestire aduce un mesaj de importanță unică pentru întreaga creștinătate: mesajul Întrupării lui Hristos. Sfântul Pavel exclamă: *Cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, s-a propovăduit între neamuri* (1 Timotei 3, 16).

Iar celebrările liturgice ale zilei de 25 martie, data sărbătoririi *Bunei Vestiri*, ne spun: *Astăzi este începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celei din veac. Fiul lui Dumnezeu, Fiul Fecioarei se face și Gavriil harul bine-l vestește. Pentru aceasta și noi, împreună cu dânsul, Născătoarei de Dumnezeu să-i strigăm: Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine*¹.

Pentru Cluj, însă, *Buna Vestire* este un motiv special de bucurie. Pentru că, pe 25 martie 2006, era întronizat de către Patriarhul Teoctist Mitropolitul Bartolomeu Anania. Vechea Mitropolie a Feleacului, cu descendență ștefaniană de la 1488, își relua activitatea prin hotărârea Sfântului Sinod din 4 noiembrie 2005. Mitropolitul Bartolomeu își încheia alocuțiunea cu cuvintele: *Trăiesc și eu bucuria zilei de astăzi, iar bucuria mea nu este altceva decât cântecul unei lebede care, înainte de a merge printre*

* În revista *Renașterea*, nr. 3, martie / 2014, p. 1.

¹ *Ceaslov*, EIBMBOR, București, 1973, p. 688.

trestii să se culce, este de pe acum încredințată că un șir de aripi albe va luneca în urma ei, gata de zbor, sub cerul istoriei Transilvaniei².

Tot pe 25 martie 2011, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, după plecarea la Domnul a Mitropolitului Bartolomeu, mă instala pe mine în scaunul vlădicesc de la Cluj. Bucuria sărbătorii avea sobrietatea ei, știind că Maica Domnului ne acoperă cu Preasfântul său Omofor. A urmat apoi sărbătoarea din 2012, când, de *Buna Vestire*, s-a pus piatra de temelie pentru așezământul social de pe Calea Turzii, și sărbătoarea *Bunei Vestiri* din 2013.

Suntem pregătiți ca și acum, în 2014, de *Buna Vestire*, să organizăm sărbătoarea noastră de suflet, care poate deveni și sărbătoarea patronală a orașului Cluj, pe lângă faptul că este hramul Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului. Nici n-ar putea exista o altă sărbătoare mai potrivită, pentru că toți creștinii, indiferent de confesiune, știu cât de importantă este *Buna Vestire* și urmările Întrupării lui Hristos pentru mântuirea noastră.

Buna Vestire (ὁ Ἐὐαγγελισμὸς) este praznicul în amintirea zilei în care Sfântul Arhanghel Gavriil a vestit Sfintei Fecioare Maria că va lua în pântece și-L va naște pe Hristos. Este ziua în care s-a zămislit dumnezeiescul Prunc în pântecul Sfintei Fecioare, prin puterea Sfântului Duh. De aceea, în Apus, acest praznic era numit și Sărbătoarea Zămislirii Domnului.

² *Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului la 90 de ani, Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, p. 15.*

Sfântul Evanghelist Luca ne spune că, la șase luni după zămisirea Sfântului Ioan Botezătorul, Sfântul Arhanghel Gavriil a venit în Nazaret, a intrat în casa Sfintei Fecioare, și i-a zis: *Bucură-te, cea plină de dar, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei* (Luca 1, 28). Văzând tulburarea Fecioarei, Arhanghelul a continuat: *Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Și, iată, vei lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus* (Luca 1, 30). Nedumerirea Mariei, care nu știa de bărbat, a fost spulberată tot de către înger: *Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea, și Sfântul care se va naște din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema* (Luca 1, 35).

Buna Vestire, dintre toate sărbătorile Maicii Domnului, este cea mai de timpuriu confirmată în documente: *Se știe că, încă din secolul IV sau V, s-a zidit la Nazaret o biserică, pe locul unde fusese casa în care Maica Domnului a primit de la înger vestea că va naște pe dumnezeiescul Prunc*³.

Data sărbătorii a variat la început. În Răsărit, însă, data de 25 martie s-a generalizat probabil îndată ce Nașterea Domnului a început să fie sărbătorită peste tot la 25 decembrie, adică încă din prima jumătate a secolului V⁴.

Părintele Dumitru Stăniloae, subliniind importanța Întrupării, spune că *acum Persoana divină a Fiului lui Dumnezeu sau a Cuvântului intră în planul experienței comune umane, care, în același timp, le dă puțința de a o*

³ Pr. Prof. Dr. ENE BRANIȘTE, *Liturgica Generală*, EIBMBOR, București, 1993, p. 190.

⁴ *Ibidem*, p. 191.

sesiza ca persoană dumnezeiască⁵. Iar folclorul nostru bisericesc, admirând-o pe Maica Domului, zice: *Tu ești scara cea cu flori,/ Cu un capăt peste nori,/ Tu ești raiul preafrumos,/ Care-ai tras pe Domnul jos.*

Maica Domnului, a cărei *Bună Vestire* o sărbătorim, să ocrotească Catedrala noastră, Mitropolia noastră, orașul Cluj-Napoca și pe noi, pe toți creștinii!

⁵ Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă 2*, EIBMBOR, București, 1978, p. 36.

Eroii neamului*

La sărbătoarea „Înălțării Domnului” sunt cinstiți Eroii Neamului. Această hotărâre a fost luată de Sfântul Sinod al Bisericii noastre în anul 1999. De fapt, se reactualizează un obicei mai vechi stipulat în Tratatul de la Versailles și într-un Decret-lege din 1920 al Guvernului României.

În perioada interbelică, de cinstirea eroilor era preocupată în mod deosebit Societatea „Mormintele Eroilor căzuți în Război”, transformată ulterior în Societatea „Cultul Eroilor”, care, de la 1 august 1940, s-a numit „Așezământul Național Regina Maria”. Pe timpul stăpânirii comuniste, printr-un decret din 1948, „Ziua Eroilor” s-a stabilit pe 9 mai.

Motivul teologic al sărbătoririi eroilor la „Înălțarea Domnului” este lesne de înțeles: Domnul înălțându-se ridică cu sine întreaga făptură omenească. Domnul Hristos îi ridică cu Sine pe eroii care și-au dat viața din dragoste pentru alții. Una dintre cântările sărbătorii zice: *Fost-a ridicată mai presus de îngeri firea noastră cea căzută de demult, și pe scaunul cel dumnezeiesc, mai presus de cuget a fost așezată. Veniți să prăznuim și să cântăm: Pe Domnul lăudați-L făpturile Lui și-L preaînălțați întru toți vecii¹.*

* În revista *Renașterea*, nr. 5, mai / 2014, p. 1.

¹ *Penticostar*, EIBMBOR, București, 1999, p. 257.

Motivul sentimental al sărbătoririi Eroilor, pe care poporul nostru l-a cultivat întotdeauna, este acela că prin ei s-a realizat visul a multor generații, plecate în veșnicie. Mulți ani, idealul unității naționale și al libertății i-a ținut pe înaintașii noștri în așteptare. *Avem un vis neîmplinit, spunea Goga, Copil al suferinții,/ De jalea lui ne-au răposat/ Și moșii și părinții ...*²

Iar când visul s-a realizat bucuria a fost mare. Unul dintre făuritorii Marii Uniri, i se adresa pământului țării ca unei ființe însuflețite: *Eu văd că ești alta, eu văd că ești fericită, eu simt bucuria și noua ta viață! Te-aș mângâia ca pe un copil, de-ar fi să trăiești veacuri. Câmpiile tale, apele tale, toate îmi vorbesc de negrăita ta fericire, patria mea! Nu ești pământ mort, nu ești vânt, nu ești apă; ești suflet ce tremuri de bucuria libertății*³.

Pe asemenea oameni, fie c-au murit pe front, fie că s-au întors răniți sau epuizați, îi cinstim la Înălțarea Domnului. Ei au trecut în legenda neamului și pe bună dreptate se subliniază faptul că poporul *nu trece în legendă, nu înconjoară cu aureola sfințeniei, nici pe tirani, nici pe demagog, nici pe cel încântat de sine însuși, nici pe marile simulator. El simte aurul din sufletul cuiva cum simte magnetul fierul ascuns. Și acest aur sufletește, absolut necesar pentru a rămâne în amintirea și cultul poporului, e dragostea dezinteresată și jertfa pentru semenii tăi mai mici, mai neputincioși, dar măreți luați în colectivitate*⁴.

² OCTAVIAN GOGA, *Rugăciune*, Scrisul românesc, Craiova, 1995, p. 7.

³ ION AGÂRBICEANU, *Două iubiri*, Editura pentru Literatură, 1968, p. 391.

⁴ ION AGÂRBICEANU, *Meditații în septembrie*, Dacia, Cluj-Napoca, 1971, p. 41.

Îi pomenim la „Înălțare”, pe 29 mai 2014, pe eroii celor două războaie mondiale și pe toți eroii noștri. Iar cu gândul ne ducem înainte și realizăm că, peste patru ani, în 2018, vom sărbători 100 de ani de la Marea Unire. Întrebarea crucială este dacă mai realizează contemporanii noștri că atunci Dumnezeu și-a întors fața către noi?

Sunt alte multe preocupări mult mai lumești și pragmatice decât cele ce i-au animat pe idealiștii noștri. Spune cu durere unul dintre ei, dialogând tainic cu România, lucrul următor: *Credeam că se va face o liniște de biserică de jur împrejur, și tu vei fi altarul. Și iată, în jurul tău, e larmă și alergare, oamenii se zbat după lucruri trecătoare, și tu, veșnica frumusețe, veșnica avuție, ești dată uitării*⁵.

Cât de multă nevoie ar fi ca tinerele generații să fie educate în spiritul dragostei, față de valorile naționale. Nu în spiritul unui naționalism șovin, ci în spiritul unui atașament față de valorile neamului. Pentru că altfel ne înghite valul vremelniceii.

Când unii relativizează totul și desconsideră personalitățile care au făurit istoria țării, Biserica și Școala, alături de familie, ar trebui să aibă mare grijă față de formarea tinerilor. Și cultul eroilor este un mijloc de educație. Înțeleptul Solomon ne spune: *Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea* (Pilde 22, 6).

Iar Sfântul Apostol Pavel ne poruncește tuturor: *Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința* (Evrei 13,7).

⁵ ION AGÂRBICEANU, *Două iubiri*, p. 390.

Duhul Sfânt și roadele Sale fascinante și nenumărate*

Pe 8 iunie 2014 prăznuim sărbătoarea Rusaliilor. Din nou suntem provocați duhovnicește să ne gândim la Duhul Sfânt, cu nenumăratele Sale daruri lucrătoare în Biserica Domnului Hristos.

Ne relatează Sfântul Luca că, sosind *Ziua Cincizecimii, erau toți împreună în același loc* (Fapte 2, 1). În ce loc? În locul unde se săvârșea Sfânta Liturghie. Mântuitorul îi sfătuisse pe ucenici, înainte de Înălțarea la Cer, să nu se depărteze de Ierusalim până când vor lua putere, *venind Duhul Sfânt peste ei, ca să-I fie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului* (Fapte 1, 8).

Iar în *Ziua Cincizecimii, din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, și a umplut toată casa unde ședeau ei. Și li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc și au șezut pe fiecare dintre ei. Și s-au umplut de Duhul Sfânt* (Fapte 2, 2-4).

Proorocul Isaia amintește șapte daruri ale Duhului Sfânt: *duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al bune credințe... duhul temerii de Dumnezeu* (Isaia 11,2-3). Sfântul Apostol Pavel enumeră zece daruri ale Duhului Sfânt: *dragostea, bu-*

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2014, p. 1.

curia, pacea, îndelunga-răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția (Galateni 5, 22-23). De fapt, ele sunt nenumărate și fascinante.

Sfântul Serafim din Sarov, fiind în plinătatea Duhului Sfânt și dorind să-i demonstreze boierului Motovilov cum arată un om covârșit de darurile Duhului, a strălucit ca soarele. Ochii îi erau ca doi cărbuni aprinși. Iar atmosfera de liniște și pace ce s-a creat era una de nedescris.

Omul covârșit de roadele Sfântului Duh este contaminant pentru cei din jur, are o vocație misionară. Începând cu apostolii și continuând cu toți Părinții Bisericii. De fapt, lucrul acesta îl și spune troparul Rusaliilor: *Binecuvântat ești Hristoase, Dumnezeule, cel ce preînțelepti pe pescari i-ai arătat, trimițându-le lor Duhul Sfânt. Și printr-înșii lumea ai vânat, Iubitorule de oameni, mărire Ție*¹.

Omul, plin de Duhul Sfânt, are darul rugăciunii curate. Spune bătrânul Ieronim, referindu-se la duhovnicul său, că *Mihail, bătrânul meu, era tot o lumină când se ruga. În această stare nu se ruga cu cuvintele, ci cu mintea. Cuvintele sunt surcelele pe care le folosim până se aprinde focul. Când focul rugăciunii este aprins, adică atunci când vine căldura și durerea inimii, omul nu mai poate vorbi. Îl simte și Îl aude pe Dumnezeu în el. Atunci vin lacrimile. Omul atinge o măsură duhovnicească, a rugăciunii inimii, a doririi duhovnicești și a suspinurilor inefabile*².

¹ *Penticostar*, EIBMBOR, București, 1999, p. 314.

² *Apud* †ANDREI ANDREICUȚ, *Mai putem trăi frumos?*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 107.

Omul în care lucrează Duhul Sfânt este plin de iubire față de semenii săi. Sfântul Ioan Teologul este categoric: *Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească* (Ioan 4, 20). De fapt, Sfântul Siluan Athonitul ne spune că, pentru a păstra harul Duhului Sfânt, trebuie să facem două lucruri: să-i iubim pe vrăjmași și să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru necazuri și încercări.

Omul Duhului este stăpânit de o bucurie duhovnicească specială, pe care o comunică și celor din jurul său. Pentru o lume cu așa multe probleme, un asemenea om este o binecuvântare. Omul duhovnicesc are pace interioară și este făcător de pace. Omul lipsit de prezența Duhului este o fire conflictuală și creează, pentru mediul în care trăiește, multă vrajbă. Din nefericire, observăm în societatea contemporană această stare de lucruri, plecând de la relațiile interumane până la relațiile dintre state.

Un om cu o viață religioasă serioasă are și îndelungă răbdare. Până când reușește să-i schimbe și pe ceilalți, îi rabdă. Și nu numai că îi rabdă, dar le face și bine. În felul acesta dorind să-i apropie de Dumnezeu. Și, cu siguranță, om fiind, este supus ispitelor și încearcă să-și înfrâneze toate poftele. Iar resursa pentru toate aceste demersuri este o credință lucrătoare prin iubire. Credința lucrătoare prin iubire, manifestându-se prin bunătate și facere de bine, îl ajută să păstreze harul Duhului Sfânt în suflet.

Și, să nu uităm, toate aceste virtuți le lucrează Duhul Sfânt, Care se revarsă unde? Acolo unde suntem adunați pentru Liturghie. Duhul care, în mod văzut, prin pogorârea Sa, a creat Biserica, rămâne în Biserică până la sfârșitul veacurilor.

Preasfânta îi iubește pe cei ce păzesc poruncile lui Hristos*

Este mișcător momentul cu nunta de la Cana Galileii, la care a fost invitat Domnul Hristos, Preasfânta Sa Maică și Sfinții Apostoli. La un moment dat, vinul s-a terminat. După ce a intervenit la Mântuitorul, Maica Domnului le-a zis slujitorilor: *Faceți orice vă va spune* (Ioan 2,5). Și știm sfârșitul: toate lucrurile s-au rezolvat. ***Ascultarea de poruncile lui Hristos ne scoate din toate situațiile dificile.***

Maica Domnului face mereu acest lucru. Iubirea ei îmbrățișează întreaga lume și, ca și Fiul ei, simte milă față de toți oamenii. Cei ce duc o viață duhovnicească simt acest lucru. De exemplu, Sfântul Siluan exclamă: *Ah, dacă am ști cum iubește Preasfânta pe toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos și cum compătimentește și suferă pentru cei ce nu se căiesc*¹. La un moment dat, în duh, Sfântul Siluan a întâlnit-o pe Fecioara, care i-a spus: *Nu-mi place să văd ceea ce faci!*² Această muștrare blândă l-a marcat pentru totdeauna și a adus roade duhovnicești în viața lui. Aceste cuvinte liniștite și blânde l-au determinat să împlinească poruncile lui Hristos.

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2014, pp. 1-2.

¹ Cuviosul SILUAN ATHONITUL, *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Editura Deisis, Alba Iulia, 1994, p. 156.

² *Ibidem*.

Dacă încercăm și noi cu sinceritate să ducem un dialog cu Maica Domnului, vom vedea câte motive are să ne facă reproșuri blânde, dar categorice. Multe lucruri pe care le facem noi nu-i plac Maicii Domnului. Și dacă dorim să fim în grațiile ei, trebuie să împlinim poruncile lui Hristos. Însă mai trist este că nici nu prea știm poruncile Lui. De aceea, ne-am hotărât ca în Postul Maicii Domnului, seară de seară, după Paraclis, să medităm la poruncile lui Dumnezeu ca, apoi, să le și punem în practică. Sfântul Marcu Ascetul ne spune că *Domnul e ascuns în poruncile Sale. Și cei ce-L caută pe El Îl găsesc pe măsura împlinirii lor*³.

Poruncile Domnului trebuie studiate până ce devin substanța sufletului nostru; numai atunci va deveni posibilă împlinirea constantă și dreaptă a poruncilor Evanghelice așa cum cere Domnul⁴. Și atunci cel ce împlinește poruncile cu ochii inimii, cu mintea, acela Îl vede în el însuși pe Domnul, Îl vede în gândurile și sentimentele sale pătrunse de Duhul Sfânt.

Pericolul ce-l paște pe cel ce neglijează împlinirea poruncilor este de a ajunge la o sterilitate spirituală, la îndepărtarea de Dumnezeu. Căci Domnul a zis: *fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca o mlădiță și se usucă; și o adună și o aruncă în foc și arde... rămâneți în iubirea Mea. Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne în iubire Mea* (Ioan 15, 5-6, 9-10). Și, adăugăm noi conform viziunii Sfântului Siluan, dacă păzim poruncile rămânem în iubirea Maicii Domnului.

³ Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 247.

⁴ IGNATIE BRAINCIANINOV, *Fărămiturile ospățului*, Alba Iulia, 1996, p. 11.

Cuvintele Evangheliei, împlinirea poruncilor, ne vor judeca la Parusie: *Pe cel care se leapădă de Mine și nu primește cuvintele Mele, zice Domnul, are cine să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi. Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun și ce să vorbesc. Și știu că porunca Lui este viața veșnică* (Ioan 12, 48-50).

Normal ar fi să împlinim cu toată grija poruncile Evangheliei, pentru că nu știm când vine moartea. Putem fi chemați la judecată atunci când ne așteptăm cel mai puțin. Cei ce duc o viață conformă cu Evanghelia sunt oameni fericiți. *Cel ce și-a întemeiat viața pe cercetarea Evangheliei și pe împlinirea poruncilor Evangheliei, și-a întemeiat-o pe o stâncă nezdruncinată. Oricare ar fi condițiile în care l-au plasat împrejurările vieții, el nu-și împuținează lupta duhovnicească. El este neîncetat în lucrare, el luptă și înaintea mereu, chiar dacă lucrarea sa, lupta și progresul său, rămân necunoscute și neînțelese de către ceilalți*⁵.

În perioada interbelică, teologul Tth Tihamér a scris o carte foarte gustată în epocă, despre *Cele zece porunci*. Autorul relatează o întâmplare emoționantă din timpul studenției sale la Viena. La un colț de stradă o cerșetoare, îndoită de spate și zbârcită la față și-a întins mâna și i-a zis în franțuzește: *Ayez pitié de moi! (Fie-vă milă de mine!)* Și a întreat-o: *Parlez-vous français? (Vorbiți franceza?).* Și în cea mai ireproșabilă franceză i-a răspuns: *Da, vorbesc. Vorbesc și engleza (Do you speak English? Yes,*

⁵ *Ibidem*, p.15.

I do!)⁶ A rămas contrariat. Bătrâna i s-a destăinuit: a fost tânără, bogată, frumoasă, dar n-a păzit poruncile. Și iată finalul.

Același autor ne propune un exercițiu de imaginație: presupunem că, de astăzi înainte, toți oamenii s-au hotărât să împlinească cele zece porunci. Se face ziua... oamenii se scoală și nu-ți vine să crezi: nici un strigăt, nici o gălăgie. Toți se îmbracă liniștiți, se spală, se roagă, iau micul dejun, merg la serviciu... Elevii merg liniștiți la școală, bine dispuși, voioși și cuminiți. Nici gând să-și mintă dascălii, să copieze... Studenții sunt preocupați de studiu, sunt eleganți, fără vorbe vulgare, fără preocupări indecente. Pe stradă, mașinile circulă corect, șoferii nu sunt nervoși, își dau prioritate unii altora. Publicațiile n-au articole de scandal, nu fac publicitate mincinoasă, nu au imagini imorale. Afișele publicitare cheamă la spectacole și concerte care zidesc spiritual. După masă, toată familia se întoarce acasă. Iau masa împreună și se simt bine. La televiziune? Au dispărut emisiunile pline de răutate și de otravă, politicienii nu se mai batjocoresc unii pe alții și nu mai duc o luptă pentru putere lipsită de morală. Seara pe stradă, sunt mulți tineri, dar, plini de bunăcuviință, cultivă prietenii frumoase, care-i ajută să se desăvârșească, să se îmbogățească sufletește, iar apoi să poată întemeia familii sănătoase... Și am putea continua. N-ar fi frumos?

Din nefericire, nu se respectă poruncile Domnului. Ispitele sunt multe și variate. Iubirea de avere și de plăcere trupească sunt devastatoare. Se bea, se fumea-

⁶ TÓTH TIHAMÉR, *Cele zece porunci*, Presa Bună, Iași, 2006, p. 4.

ză, se folosesc droguri, tinerii devin dependenți de calculator, de jocurile de noroc și de multe altele...

Din cauza lipsei locurilor de muncă mulți tineri capabili pleacă la muncă în străinătate, familiile se destramă, se ajunge la divorț și copiii suferă. Pe deasupra, țara îmbătrânește. Iar această plagă a divorțurilor nu-i atinge doar pe cei ce au plecat, ci și pe cei de acasă.

În această situație tristă, dacă avem câtuși de puțină sensibilitate sufletească, o vedem pe Maica Domnului, ca și Sfântul Siluan, spunându-ne: *Nu-mi place ce faci tu!* Numai că noi nu avem tăria pe care a avut-o acesta, pentru a ne lăsa de păcate.

De aceea, o rugăm tot pe Maica Domnului, să ne întărească cu rugăciunile ei. Cu nostalgie îmi aduc aminte, că, în anii tinereții, când făceam pelerinajul în cinstea Născătoarei de Dumnezeu, o imploram, cântând: *Să te rogi lui Dumnezeu,/ Și Preasfânt Fiului tău,/ Să ne spele de păcate,/ De greșeli și răutate,/ Raiul să ni-l dăruiască,/ Și de iad să ne ferească!*

Maica Domnului binecuvintează începutul și sfârșitul anului bisericesc*

Anul bisericesc începe la 1 septembrie și se încheie pe 31 august. Aceasta este vechea tradiție bizantină, care s-a păstrat în sinaxarele noastre. S-ar putea spune că anul liturgic constă în dorința pe care o are Biserica de a așeza în mintea credincioșilor învățăturile Evangheliei și principalele momente ale istoriei mântuirii.

Fiecare sărbătoare reînnoiește și actualizează evenimentul pe care-l invocă. Reia evenimentul din trecut și-l face contemporan, iar noi ne împărtășim de darurile pe care le revarsă asupra noastră, pe măsura dispoziției și deschiderii sufletești pe care o avem.

Așa se face că prima sărbătoare cu care începe anul bisericesc este Nașterea Maicii Domnului, pe 8 septembrie, iar ultima sărbătoare mare cu care se încheie este Adormirea Maicii Domnului, pe 15 august. Troparul sărbătorii Nașterii Maicii Domnului este sugestiv prin conținutul său, subliniind importanța evenimentului pentru pregătirea izbăvirii noastre: „Nașterea ta, de Dumnezeu Născătoare Fecioară, bucurie a vestit la toată lumea; că din tine a răsărit soarele dreptății, Hristos Dumnezeuul nostru. Și, dezlegând blestemul, a dat binecuvântare; și, stricând moartea, ne-a dăruit nouă viață veșnică”¹.

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2014, p. 1.

¹ *Mineiul pe septembrie*, EIBMBOR, București, 2003, p. 112.

Tatăl Sfintei Fecioare, Ioachim, se trăgea din neam împărătesc. Sfânta Ana, mama sa, descindea din Matan, și el urmaș al lui David². Tristețea lor era că nu aveau copii și, în urma rugăciunilor, Dumnezeu le-a dăruit-o pe Maria. Icosul sărbătorii zice: „Rugăciunea împreună și suspinul cel bineprimit, pentru nerodirea și nenașterea de fii, a lui Ioachim și a Anei, în urechile Domnului au intrat și a odrăslit rod de viață purtător lumii; că acela rugăciune în munte a făcut, iar aceea în grădină defăimare a suferit; ci, cu bucurie, cea stearpă naște pe Născătoarea de Dumnezeu și hrănitoarea vieții noastre”³.

În timpul vecerniei din ajunul praznicului citim la Paremii trei lecturi din Vechiul Testament. Prima, din Cartea Facerii (28, 10-17), descrie noaptea petrecută de Iacov la Luz, când a avut un vis minunat: o scară de la pământ la cer pe care urcau și coborau îngerii lui Dumnezeu. Iacov a numit locul acela Betel, însemnând „cașă a lui Dumnezeu”.

Maica Domnului, care L-a coborât pe Domnul din cer, este și ea o scară între cer și pământ. Pe bună dreptate, versurile populare, care cuprind o adevărată teologie, spun: „Scară dacă nu era/ Domnul nu se pogora./ Tu ești scara cea de flori, / Cu un capăt peste nori,/ Tu ești raiul preafrumos,/ Care-ai tras pe Domnul jos”.

A doua lectură este din proorocul Iezechiel (43, 26-27; 44, 1-4), despre poarta dinspre răsărit a templului care era închisă și închisă va rămâne pentru că „Domnul

² *Ibidem*, p. 124.

³ *Ibidem*, p. 123.

Dumnezeul lui Israel a intrat pe ea". Este limpede că aici se vorbește despre pururea fecioria Maicii Domnului.

A treia lectură este din cartea Pildelor (9, 1-11), în care este vorba despre „Înțelepciunea care și-a zidit casă". Înțelepciunea este Hristos, iar casa este Maica Domnului.

Dimineața, la utrenia zilei de 8 septembrie, Evanghelia (Luca 1, 39-49, 56) ne descrie vizita făcută de Maica Domnului Elisabetei. Două fraze din această pericopă exprimă atitudinea Bisericii față de Fecioara Maria și ne arată de ce aceasta este mai presus decât toți sfinții. Prima frază redă cuvântul Mariei: „Iată de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui". Cealaltă frază exprimă cuvântul Elisabetei: „Bindecuvântată ești tu între femei și bindecuvântat este rodul pântecelui tău".

La Liturghie, citim Evanghelia (Luca 10, 38-42; 11, 27-28) care vorbește despre vizita Mântuitorului în casa Martei și a Mariei, pericopă evanghelică ce se repetă la toate sărbătorile Maicii Domnului. Domnul o laudă pe Maria din Betania pentru preocupările sale spirituale, fără să o desconsidere pe Marta, preocupată de cele gospodărești. Totuși, cele spirituale trebuie să primeze.

Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului binecuvîntează anul bisericesc care începe. De aceea, una dintre cântări zice: „Să se bucure cerul și pământul să se veselească, căci cerul lui Dumnezeu pe pământ s-a născut din făgăduință, dumnezeiasca Mireasă. Cea stearpă pe Prunca Maria hrănește cu lapte și se bucură de nașterea

ei Ioachim, zicând: *Toiag s-a născut mie, din care a odrăslit floarea Hristos din rădăcina lui David. Cu adevărat, minune preamărită*⁴.

Dorim ca Domnul Hristos, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, să ne dea în anul bisericesc care începe îmbelșugate realizări spirituale și materiale!

⁴ *Ibidem*, p. 117.

Șapte ani de ardere și dăruire. O aniversare rotundă și semnificativă*

Se împlinesc pe 30 septembrie 2014 șapte ani de când Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a fost întronizat ca Întâistătător al Bisericii noastre. Cifră simbolică, dublată de realizări pe măsură, pe care e dificil să le rezumăm într-un articol omagial.

Atunci când a fost ales, în urma plecării la Domnul a Patriarhului Teoctist, pe 12 septembrie 2007, am scris un articol intitulat „Noul nostru Patriarh, deschis înspre lume și înrădăcinat în Tradiție” și n-am greșit. N-am greșit pentru că toate problemele grave cu care se confruntă lumea noastră sunt în atenția Preafericirii Sale, este în dialog cu toate confesiunile creștine și religiile contemporane, dar rămâne credincios cu acrivie învățaturii ortodoxe și Tradiției Bisericii noastre.

În materialele deja tipărite sunt rezumate datele biografice ale Preafericirii Sale, itinerariile academice și duhovnicești pe care le-a parcurs, dar și realizările științifice, pastorale și edilitare de excepție pe care le-a obținut. Credem că, pe primul loc, stă punerea pietrei de temelie a Catedralei Mântuirii Neamului, la 29 noiembrie 2007. Faptul că „această ctitorie pentru veșnicie” se ridică pe zi ce trece îi bucură pe toți credincioșii Bisericii noastre.

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2014, p. 2.

Celelalte lucrări, de restaurare a vechii Catedrale și a Reședinței Patriarhale, se adaugă mulțimii de biserici ridicate și de instituții înființate. A venit de la Iași cu deviza „Nici un sat fără biserică și casă parohială!”. Pe plan misionar se știe că șase episcopii au fost ridicate la rangul de arhiepiscopie, că a fost înființată Episcopia Devei și Hunedoarei și că diaspora ortodoxă română a fost totalmente reorganizată. Și acesta e un lucru mare când știm câtă lume este plecată la muncă în străinătate.

Pe când era Mitropolit la Iași, a adus în țară multe moaște și odoare sfinte, lucru pe care l-a continuat și ca Patriarh al Bisericii noastre. De Florii, a instituit pelerinaje în marile orașe, au fost aduse la București moaștele Sfântului Pavel, moaștele Sfântului Sofronie, Patriarhul Constantinopolului, moaștele Sfântului Vasile cel Mare, lemn din Sfânta Cruce, moaștele Sfântului Andrei, moaștele Sfântului Nectarie de la Eghina, moaștele Sfinților Împărați Constantin și Elena, moaștele Sfinților Ioachim și Ana.

Mulțimea așezămintelor sociale și a programelor culturale și educaționale este însemnată. Au avut loc canonizări de sfinți și s-a organizat sfințirea Marelui Mir. Anii liturgici au fost dedicați unor momente mântuitoare și evenimente însemnate. La toate acestea, se adaugă organizarea unor evenimente academice sau primirea unor mari distincții. La lucrările publicate înainte de slujirea patriarhală s-au adăugat acum multe altele.

A fost întronizat Patriarh într-o zi blândă de toamnă. Cu nostalgie îmi aduc aminte că tot într-o asemenea zi,

l-am întâlnit pentru prima dată pe când era consilier patriarhal. Cu multă bunăvoință și ospitalitate m-a primit în chilia sa de la Mănăstirea Antim, dându-mi sfaturi inteligente, într-un moment mai dificil de pe calea vieții.

Apoi, Mântuitorul Hristos ne-a chemat la slujirea arhierască în aceeași zi din luna februarie 1990, iar în luna iunie a aceluiași an, și în aceeași zi, Preafericirea Sa era ales Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, iar eu Episcop al Alba Iuliei. Pe când eram Arhiepiscop la Alba Iulia ne-am bucurate de vizitele Preafericirii Sale și în calitate de Mitropolit și în calitate de Patriarh.

Pe 25 martie 2011, la Bunavestire, am avut onoarea de a fi întronizat de Preafericirea Sa ca Mitropolit al Clujului. Ne-a făcut apoi mai multe vizite canonice, toate fiind prilejuri de bucurie.

E greu ca acum, la aniversarea a șapte ani de Patriarhat, să enumerăm toate realizările pe care acest mare și activ Patriarh le-a obținut. În grai liturgic, însă, Îl rugăm pe Dumnezeu să-l păzească „întreg, cu cinste, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Său!”

Curățiți prin *Spovedanie*, Îl putem recunoaște pe Hristos în *Euharistie**

1. Zbuciumul căutărilor și bucuria întâlnirii

Omul, fie că mărturisește sau nu, Îl caută pe Hristos Dumnezeu. Sufletul lui nu are liniște până ce nu-L găsește. Fericitul Augustin spune: *Ne-ai făcut pe noi pentru Tine și neliniștit este sufletul nostru până ce se va odihni în Tine*¹. Și această căutare nu-l caracteriza doar pe omul vremurilor trecute, ci îl frământă și pe omul veacului postmodern.

Petre Țuțea, care în tinerețe era necredincios, L-a căutat cu râvnă pe Dumnezeu și, după ce L-a găsit, ne spune cu convingere: *atunci am avut revelația că, în afară de Dumnezeu, nu există nici un adevăr, că El este adevărul unic... că în afară de Dumnezeu nu există nici un adevăr, ci frânturi de adevăr care se coboară din măreția și eternitatea Lui, pe care ființa imperfectă, omul, le înregistrează când face istorie în etape*². Este tristă și tragică soarta omului care nu L-a găsit pe Dumnezeu, pentru că, *fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional care vine de nicăieri și merge nicăieri*³.

* În revista *Renașterea*, nr. 10, octombrie / 2014, pp. 1-2.

¹ FERICITUL AUGUSTIN, *Scrieri alese*, PSB 64, București, 1985, p. 63.

² PETRE ȚUȚEA, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Fundația Anastasia, București, 1992, p. 61.

³ *Ibidem*, p. 64.

Starea sufletească pe care o are omul care a ajuns la credință și L-a găsit pe Dumnezeu este una extraordinară. Pentru că, ajungând la credință, *oarecum Îl experimentează și se bucură de Dumnezeu ca de cea mai scumpă comoară. În credință ne întâlnim cu Dumnezeu și trăim cu El. Răsplata imediată a acestei trăiri este o bucurie sfântă, religioasă; e bucuria unui dor împlinit, bucuria vederii ființei celei mai dragi, bucuria negrăită a întâlnirii tainice cu Dumnezeu*⁴.

Intellectualii serioși, credincioși, practicanți, își dădeau seama de faptul că, vieții lor, credința le oferă o statornicie și un curaj aparte. *Credința*, spune Ernest Bernea, *dă stabilitate și sens vieții lăuntrice. Omul credincios stă în preajma valorilor permanente; este bun și bogat. Când trece peste el o încercare a vieții, nu se năruie, ci crește. Omul credincios se aseamănă copiilor: râde cu lacrimi pe obraz*⁵.

Încercările, necazurile, greutățile prin care trece omul în momentul în care Îl află pe Hristos sunt depășite. În *Viața lui Hristos*, Giovanni Papini exclamă: *Toți au nevoie de Tine, chiar cei ce nu știu: cei ce nu știu mai amarnic ca cei ce știu. Flâmândul își închipuie că umblă după pâine: dar îi e foame de Tine; însetatul crede că vrea să bea apă: dar îi e sete de Tine; bolnavul se mângâie că răvinește sănătate: dar boala lui nu-i decât lipsa Ta*⁶. În momentul în care-L găsești pe Hristos, toate-și găsesc rezolvare.

⁴ ILARION V. FELEA, *Religia Iubirii*, Editura Diecezana, Arad, 1946, p. 151.

⁵ ERNEST BERNEA, *Îndemn la simplitate*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 75.

⁶ GIOVANNI PAPINI, *Viața lui Hristos*, f.a., p. 55.

În toate vremurile, oamenii L-au căutat pe Hristos. Eroii spiritului, isihăștii și marii nevoitori *cultivau, în general, direcția trăirii duhovnicești pure, contemplative sau extraordinare, care tinde la unirea spirituală cu Dumnezeu prin meditație și contemplație, adică la o unire nemijlocită de forme materiale sau sensibile*⁷, spune Părintele Teodor Bodogae în studiul introductiv la *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii* făcută de Sfântul Nicolae Cabasila.

Însă și pentru oamenii obișnuiți există o cale de a-L întâlni pe Hristos: calea Sfințelor Taine. *Alături de această cale, mai puțin bătătorită și rezervată personalităților cu o excepțională trăire și experiență duhovnicească și, mai ales, marilor pustnici, viața spirituală a Ortodoxiei mai cunoaște a doua cale, mult mai ușoară și la îndemâna marii mulțimi, realizabilă nu numai în izolarea și liniștea pustiei, ci și în mijlocul lumii, în nemijlocită apropiere de semenii noștri și în strânsă comuniune cu ei: este calea trăirii spirituale liturgice, culturale sau sacramentale, care urmărește unirea cu Dumnezeu prin mijlocirea formelor sensibile ale cultului sau slujbelor divine*⁸.

Este limpede că pe Hristos Îl recunoaștem și-L primim în Sfânta Euharistie. Înainte de a ne împărtăși la Sfânta Liturghie, Îi cerem lui Dumnezeu ca, *întru curata mărturisire a cugetului nostru, primind păticea Sfințelor Taine, să ne unim cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău. Și primindu-le cu vrednicie, să avem pe Hristos sălășluind în inimile noastre și să fim lăcaș al Sfântului*

⁷ NICOLAE CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și Despre viața în Hristos*, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p. 11.

⁸ *Ibidem*, p. 12.

*Duh*⁹. La Liturghie, Îl întâlnim și-L primim pe Hristos în Sfânta Euharistie.

Ne este foarte cunoscută întâmplarea cu ucenicii lui Hristos, Luca și Cleopa, care în ziua Învierii călătoreau de la Ierusalim la Emaus. Suflul le era greu. Își pierduseră nădejdea lor. De trei zile Învățătorul lor fusese răstignit și îngropat. *Străinul* care li s-a alăturat pe cale și le tâlcuia Scripturile a rămas necunoscut. Când li s-au deschis ochii și L-au recunoscut? La Sfânta Euharistie.

Luca ne relatează că *a stat împreună cu ei la masă, luând El pâinea, a binecuvântat și frângând, le-a dat lor. Și s-au deschis ochii lor și L-au cunoscut; și El s-a făcut nerăzvit de ei* (Luca 24, 30-31). Era gestul binecunoscut de la instituirea Sfintei Euharistii. Sfântul Matei ne spune că, *pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine și binecuvântând, a frânt și dând, ucenicilor, a zis: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 26-28).

La orice Sfântă Liturghie, în Euharistie, Îl putem recunoaște pe Hristos. Euharistia nu este un simbol, ci este însuși Trupul și Sângele Mântuitorul. El Însuși a spus lucrul acesta. Ne spune Sfântul Nicolae Cabasila că *jertfa se săvârșește în clipa sfințirii... că ceea ce se jertfește nu e pâinea, ci însuși Trupul lui Hristos; că jertfa Mielului lui Dumnezeu e una singură, adică cea adusă o dată pe Cruce*¹⁰.

⁹ *Liturghier*, EIBMBOR, București, 2012, p. 363.

¹⁰ *Op.cit.*, p. 79.

În vremurile recente, Dumnezeu le-a arătat unora că în Euharistie e prezent Hristos. Domnul Costas era un intelectual grec fără preocupări religioase și sceptic. În preajma Crăciunului s-a dus la rudeniile sale de la țară. N-avea gând să meargă la biserică. Ba chiar l-a întâlnit pe preot și l-a privit de sus și sfidător. A doua zi era Crăciunul și părintele i-a zis: *Dumneata nu crezi, dar, dacă vii mâine la biserică, cu siguranță vei crede!*

Dimineața, după ce toți au plecat la biserică, s-a dus și el, mai mult din curiozitate. Când părintele i-a chemat pe credincioși la împărtășire, spunând cuvintele cunoscute: *Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați*, domnul Costas a sărit ca ars și nu-i venea să-și creadă ochilor. *Părintele Gheorghe ținea în mâini un Prunc dezbrăcat până la brâu, învelit în partea de jos într-o haină roșie. Din pieptul pruncului țâșnea sânge...* Domnul Costas a strigat: *Cred Doamne..., cred!*¹¹

În Euharistie, Îl putem recunoaște și întâlni pe Hristos. Sfântul Pavel ne spune că *de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni* (1 Corinteni 11, 26). Ne face însă atenți că cine nu va mânca pâinea aceasta și nu va bea paharul acesta cu vrednicie va fi vinovat față de Trupul și Sângele Domnului.

Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâinea aceasta și să bea din paharul acesta. Căci cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie își mănâncă și bea osân-

¹¹ STEFANOS ANAGNOSTOPOULOS, *Explicarea Dumnezeieștii Liturghii*, Editura Bizantină, București, 2005, p. 447.

dă. Această lucrare de cercetare a conștiinței și de pregătire pentru Sfânta Euharistie o face creștinul cu ajutorul duhovnicului, care, în Taina Spovedaniei, îl ajută să-și spele haina sufletului.

2. Pregătirea pentru întâlnirea cu Domnul Hristos Euharistic

Din punct de vedere obiectiv, Taina Spovedaniei ne curățește de păcatele de care ne pocăim. Ne tămăduiește sufletește și restabilește comuniunea noastră cu Dumnezeu și cu semenii. Puterea de a ierta păcatele, de-a ne tămădui sufletește, au primit-o de la Mântuitorul apostolii și urmașii lor. În duminica Învierii, seara, Mântuitorul apare în mijlocul ucenicilor, suflă asupra lor și le zice: *Luați Duh Sfânt, cărorora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărorora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 22-23).

Nu este om care să n-aibă păcat, chiar botezat fiind, ne spune același sfânt autor: *Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea* (1 Ioan 1, 8-9). Așadar, Taina Pocăinței ne curățește și ne pregătește pentru a-L putea primi pe Hristos Euharistic.

Dar, Taina Spovedaniei, pe lângă această lucrare obiectivă ce o face, mai are și un rol subiectiv: îl descătușează pe om de frământările conștiinței. Îmi aduc aminte cu nostalgie de vremea pe când eram preot tânăr în Turda.

Într-o zi, o credincioasă din parohie a venit cu o mare durere. Soțul ei avea cancer, era în ultima fază și suferea cumplit. M-a chemat la patul lui să-i fac o rugăciune, pentru că de Spovedanie nu putea fi vorba, el fiind de confesiune reformată, chiar dacă ea era ortodoxă. M-am dus și bietul om mi-a solicitat ceea ce eu nu mă așteptam: să-l spovedesc și să-l împărtășesc. Atunci i-am spus : *Dumneavoastră aveți o altă confesiune; ca să vă pot oferi Sfintele Taine, ar trebui să treceți la Biserica Ortodoxă. Și pastorul ce-o să spună?* Replica a fost următoarea: *Eu, părinte, nu am fost un creștin practicant. Pastorul nu mă cunoaște. De ani de zile am fost activist al partidului comunist în fabricile din Turda. Dacă, pentru a mă spovedi și a mă împărtăși, trebuie să trec la Biserica Ortodoxă, o fac bucuros.*

I-am administrat Taina Sfântului Mir și apoi l-am spovedit. Ceea ce m-a uimit a fost sinceritatea și frângerea de inimă cu care s-a spovedit. O asemenea pocăință am întâlnit-o arareori și la ortodocșii de obârșie. După spovedanie, s-a simțit eliberat de povara ce-i stătea pe suflet și l-am împărtășit. Ne-am despărțit, dar nu înainte de a-mi spune cu seninătate: *Părinte, eu am doar zile de trăit. Să vii la înmormântare!*

Am relatat acest caz pentru a sublinia faptul că Spovedania ne spală de păcate, dar ne și ușurează conștiința. Câți oameni n-au conștiința împovărată de tot felul de fapte reprobabile? Din nefericire, neavând o viață religioasă normală, nu apelează la soluția cea mai eficientă: duhovnicul și spovedania. Mi s-ar putea reproșa că nu este modern să apelezi la duhovnic, având la îndemână psihologul. Nu-i același lucru!

De sute de ani lucrarea spirituală a duhovnicilor noștri a fost salvatoare. În plin comunism, în jurul marilor duhovnici s-au creat adevărate școli de spiritualitate, neconvenționale, dar eficiente, care constituiau o adevărată supapă de siguranță pentru societatea aflată sub presiunea sistemului totalitar.

Îmi aduc aminte cu drag de marii duhovnici, acum plecați la Domnul, Paisie Olaru, Cleopa Ilie, Arsenie Păpacioc, Teofil Părăianu, Sofian Boghiu, Constantin Galeriu, George Teodorescu și mulți alții. În timpul lor funcționau adevărate școli de duhovnicie, iar cei ce-i căutau plecau întăriți sufletește și rezistau în fața tăvălugului.

Părintele duhovnicesc este mai important pentru viața sufletească a omului decât orice alt director de conștiință preocupat de formarea spirituală. Sfântul Pavel ne zice: *de ați avea zeci de mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos* (1 Corinteni 4, 15).

Ne spune părintele Andrei Scrima că *noțiunea de părinte spiritual prezintă toate caracteristicile unei valori centrale, ireductibile. Nici o definiție nu ar fi în stare să o conțină și cu atât mai puțin să o epuizeze*¹². El e purtător de duh, *pneumatic*, și, chiar dacă nu încetează a fi om, este mai mult decât om, el trăiește în duh.

Și cu toate că nici o definiție nu poate sintetiza calitățile pe care trebuie să le aibă duhovnicul, totuși vom evoca una: *Duhovnicul este omul care, datorită mortificării patimilor și nepătimirii pe care o dobândește, devine cunoscător al lucrurilor dumnezeiești și are, față de lucrurile*

¹² ANDREI SCRIMA, *Timpul rugului aprins*, București, 1996, p. 183.

omenești, o dreaptă judecată, datorită căreia, fără nici un pericol pentru el, știe să-i călăuzească pe alții pe calea lui Dumnezeu¹³.

Duhovnicul îi pregătește pe fiii săi spirituali pentru întâlnirea cu Domnul Hristos Euharistic. Și-i pregătește determinându-i la o sinceră și eficientă pocăință. Sfântul Nicodim Aghioritul, mare duhovnic al vremurilor sale, dorind să sublinieze importanța Tainei Pocăinței este convingător: *Tatăl, Care a trimis pe Înaintemergătorul Ioan ca să boteze, a propovăduit prin gura lui, păcătoșilor: Pocăiți-vă! (Matei 3, 2). Fiul, când S-a arătat în lume, a grăit acest cuvânt, începătură și temelie a propovăduirii sale: Pocăiți-vă! (Matei 4, 17). Duhul Sfânt, când S-a pogorât în chip de limbi de foc, cuvântul acesta l-a rostit, prin Apostolul Petru: Pocăiți-vă! (Faptele Apostolilor 2, 38). Trei sunt cei ce mărturisesc și mărturia celor trei este adevărată; mai mult, este însuși adevărul. Deci, frații mei păcătoși: Pocăiți-vă, pocăiți-vă, pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor*¹⁴.

Și eu zic să ne spovedim și apoi să gustăm și să vedem că e bun Domnul (Psalmul 33, 8)

¹³ † ANDREI, Episcopul Alba Iuliei, *Spovedanie și Comuniune*, Alba Iulia, 1998, p. 131.

¹⁴ Sfântul NICODIM AGHIORITUL, *Carte foarte folositoare de suflet*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1997, p. 173.

Strigătul din eternitate al martirilor*

1. Strigătul către Dumnezeu

Sfântul Ioan Teologul, fiind răpit cu duhul în cer, a văzut în mâna lui Hristos o carte cu șapte peceteți. După exegeți, cartea cuprinde istoria întregului univers. Nimeni în afară de Mielul lui Dumnezeu n-a putut deschide pecetele cărții. Când Mielul a deschis pecetea a cincea, Ioan a văzut *sub jertfelnic sufletele celor înjunghiați pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia care au dat-o. Și strigau cu glas mare și ziceau: Până când, Stăpâne sfinte și adevărate, nu vei judeca și nu vei răzbuca sângele nostru, față de cei ce locuiesc pe pământ?* (Apocalipsa 6, 9-10).

Mielul este Cel ce S-a jertfit pentru noi și a cărui jertfă se reactualizează la Sfânta Liturghie. La Sfânta Liturghie sunt prezente și cetele mucenicilor din toate vremurile. Când oficiem Proscomidia, îi pomenim pe mucenici. Printre ei sunt prezenți Sfinții Martiri Brâncoveni.

Biserica Ortodoxă Română a dedicat anul 2014 Sfintei Euharistii și Sfinților Martiri Brâncoveni. În Sfânta Euharistie se jertfește Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică *păcatele lumii*¹, iar din cele nouă cete prezente la jertfa

* În revista *Renașterea*, nr. 11, noiembrie / 2014, pp. 1-2.

¹ *Liturghier*, EIBMBOR, București, 2012, p. 149.

cea nesângeroasă face parte și Constantin Brâncoveanu cu fiii săi și toți sfinții mucenici². În mod special, împlinindu-se 300 de ani de la martiriul lor, li se acordă o cinstire aparte în acest an.

Jertfa Euharistică nu este numai o închipuire a jertfei Domnului, pentru că, la Liturghie, nu vedem doar o pâine înjunghiată, ci pe *Însuși Mielul lui Dumnezeu, Cel ce, prin înjunghierea Sa, ridică păcatele lumii*³. În clipa sfințirii, se săvârșește jertfa, așa că nu este doar o închipuire sau un simbol al jertfei Domnului, ci o jertfă adevărată. Ceea ce se jertfește nu e pâinea, ci *Însuși Trupul lui Hristos*, iar jertfa Mielului lui Dumnezeu e una singură, adică cea adusă o dată pe cruce⁴.

După ce jertfa s-a săvârșit, ne rugăm *Însuși Mielului Celui jertfit* ca darurile primite, pregătite încă la proscomidie, să-și facă efectul asupra celor pe care i-am pominit. Celor adormiți să le dea odihnă dimpreună cu sfinții, iar pe cei vii să-i facă părtași ospățului Euharistic și să le dăruiască cele de trebuință.

În ce-i privește pe sfinți, începând cu Maica Domnului, pentru ei se aduce această *slujbă cuvântătoare* ca mulțumire lui Dumnezeu și ca aceștia să ne ajute cu rugăciunile lor. Între sfinții mucenici se găsesc și Martirii Brâncoveni pe care-i comemorăm.

Conform descoperirii Sfântului Ioan Teologul, sufletele lor se află sub jertfelnicul cel din cer. Mai mult, ei

² *Ibidem*, p. 121.

³ NICOLAE CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii și despre Viața în Hristos*, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, 1989, p. 78.

⁴ *Ibidem*, p. 79.

conversează cu Dumnezeu. Pentru jertfa lor și a altor mucenici, Dumnezeu ne privește cu drag. Care este dialogul Sfântului Constantin Brâncoveanu cu Dumnezeu, ne putem doar imagina...

În pragul muceniei, însă, cuvântul de îmbărbătare pe care l-a adresat fiilor săi l-au păstrat cronicarii. Iată cum redă *Cronica Bălăcenilor* acest cuvânt: *Fiii mei, fiii mei! Iată, toate avuțiile și orice alta am pierdut. Să nu ne pierdem încă sufletele; Stați tari, bărbătește, dragii mei, și nu băgați seamă la moarte. Priviți la Hristos, Mântuitorul nostru, câte au răbdat pentru noi și cu ce moarte de ocară au murit! Credeți tare în aceasta și nu vă mișcați din credința pravoslavnică pentru viața și lumea acesta! Aduceți-vă aminte de Sfântul Pavel, ce zice: că nici sabie, nici îmbulzeală, nici moarte, nici alta orice nu-l va despărți de Hristos; că nu sunt vrednice muncile și nevoile acestea de aici spre mărirea ceea ce o va da Hristos. Acuma, dară o dulcii mei fii, cu sângele nostru să spălăm păcatele noastre*⁵.

Sfântul Mucenic Constantin Brâncoveanu rămâne cea mai cutremurătoare personalitate a trecutului nostru zbuciumat⁶. După referatul Scripturii, el se roagă lui Dumnezeu pentru noi, cei care n-avem tăria lui de caracter și nu suntem în stare să-L mărturisim pe Hristos Dumnezeu ca și el. Dar, în același timp, rămâne pentru noi și modelul absolut de jertfă de sine, care stăruie cât vor fi veacurile ca îndreptar moral al poporului nostru, o pildă uriașă de neatâr-nare și libertate, de stăpânire de sine, fără frică în fața morții⁷.

⁵ Sfinții români și apărători ai legii strămoșești, EIBMBOR, București, 1987 p. 635.

⁶ IOAN ALEXANDRU, *Iubirea de Patrie*, Editura Eminescu, București, 1985, p. 85.

⁷ *Ibidem*, p. 86.

Când ne pregătim pentru Sfânta Liturghie și oficiem Proscomidia, a cincea miridă pe care o așezăm în stânga Sfântului Agneț este întru cinstea și pomenirea Sfântului întâi Mucenic și Arhidiacon Ștefan, a Sfinților Mari Mucenici Gheorghe, purtătorul de biruință, Dimitrie Izvorătorul de Mir, Teodor Tiron, Teodor Stratilat, Mina și Ioan cel Nou, a Sfinților Mucenici Serghie și Vah, Ioan Valahul și Oprea, Constantin Brâncoveanu cu fiii săi și a tuturor sfinților mucenici ...⁸.

Sfânta Liturghie este reactualizarea Jertfei mântuitoare de pe Golgota, iar, după sfințirea darurilor, Îl avem de față pe *Însuși Mielul cel jertfit; deci luându-L de aici înainte, ca pe un mijlocitor și având cu sine pe Mângâietorul, dăm glas cererilor noastre către Dumnezeu de o mai bună și o mai sigură nădejde. Ne rugăm ca darurile primite să-și facă efectul asupra celor pe care i-am pomenit la Proscomidie*⁹.

L-am pomenit și pe Sfântul Constantin Brâncoveanu și pe fiii săi, pe care-i avem rugători către Dumnezeu. Sfinții s-au unit cu Hristos și s-au sfințit printr-Însul, găsindu-se în jurul slavei dumnezeiești și putând să ne ajute prin rugăciunile lor. *Aducând miride întru cinstea și pomenirea lor, aceasta vine în folosul sau sprijinul nostru, ca și pomenirile din rugăciunile ce se fac la icoanele lor*¹⁰.

Sigur că în locul central al Proscomidiei este Sfântul Agneț, care, la sfințire, devine Trupul Domnului, și

⁸ *Liturghier*, EIBMBOR, București, 2012, p. 121.

⁹ NICOLAE CABASILĂ, *op. cit.*, p. 80.

¹⁰ Pr. Prof. PETRE VINTILESCU, *Liturghierul explicat*, EIBMBOR, București, 1972, p. 125.

toată aducerea darurilor se săvârșește întru pomenirea Domnului Hristos și vestește moartea Lui. Dar, *cele ce continuă a se face prin proscomidirea de miride pentru pomenirea sfinților și a credincioșilor vii și răpoși, își găsesc temeiul tot în faptul amintirii morții Domnului, care a fost pentru noi pricinuitoarea tuturor bunătăților. În consecință, aceste pomeniri au caracterul, pe de o parte, ale unor acte sau manifestări de mulțumire sau recunoștință față de Dumnezeu, iar, pe de altă parte, de cerere și rugăciune*¹¹.

În mulțimea nenumărată de sfinți care participă la Liturghie sunt prezenți și sfinții martiri Brâncoveni. Ei strigă către Dumnezeu. Ei se roagă pentru noi, urmașii lor. Ei îi prezintă bunului Dumnezeu toate necazurile cu care este încercat acest popor. Ei Îl iubesc pe Hristos, pentru Care și-au dat viața și îi iubesc implicit și pe semenii lor. Iubirea desăvârșită pe care o au realizează unirea și asemănarea deplină cu Hristos. *Această iubire, spune Mitropolitul Nicolae Mladin, s-a arătat în mucenici mai tare decât moartea și în ceilalți sfinți mai tare decât toate ispitele și greutățile vieții. Ea e cu adevărat iubirea din tot sufletul, din tot cugetul, din toată inima, din toate puterile. Ea transformă întreaga ființă într-o flacără pură a iubirii*¹².

Sfinții au ajuns la această măsură, făcând parte din Biserică. Despărțit de Biserică, omul nu poate ajunge sfânt. Sfântul *are o înflăcărată dragoste față de Biserică întreagă și o dezinteresată și devotată slujire a ei, pe de altă parte, o dragoste efectivă față de aproapele și de orice creatu-*

¹¹ *Ibidem.*

¹² † NICOLAE MLADIN, *Studii de Teologie Morală*, Sibiu, 1969, p. 325.

ră. Printr-un aspect al iubirii, el îmbrățișează Biserica, întrucât ea este întregul „trup”, din care face și el parte; prin celălalt aspect al ei, el îmbrățișează pe fiecare credincios, întrucât este împreună cu el membru al Bisericii, și pe fiecare om, pe fiecare creatură, întrucât e făptura lui Dumnezeu și poartă pecetea chipului Lui¹³.

La Liturghie, în jurul lui Hristos sunt prezenți Sfinții și întreaga creștinătate. Este prezentă Biserica triumfătoare și Biserica luptătoare. Sfinții se roagă pentru noi, cei ce suntem încă pe cale. Și în mod concret, cum anul acesta este dedicat Sfintei Liturghii și Sfinților Martiri Brâncoveni, mucenicii Brâncoveni se roagă pentru noi. *Liturghia ortodoxă, spune Părintele Ioan Bria, are un profund caracter mistagogic și eclezial. Liturghia nu este un simplu cadru emoțional și estetic, și nici numai aspectul ceremonial culminant al Euharistiei, ci este marea restituire și reprezentare simbolică a icoanei mântuirii. Ea însăși pregătește și afirmă ceea ce se produce în Euharistie, ca o expresie cultică a conținutului dogmei. Liturghia este însăși Biserica în actul ei de mulțumire comună¹⁴.*

Faptul că la Liturghie este prezentă atât Biserica triumfătoare, cât și cea luptătoare, l-a demonstrat minunat Dumnezeu. Într-o iarnă grea, sâmbăta, când un preot din Grecia avea planificată Sfânta Liturghie, s-a apucat foarte greu de liturghisit. Era numai el și cântărețul. Marea i-a fost mirarea când, peste puțin timp, *a văzut că au ajuns în biserică episcopi, preoți, monahi, monahii și*

¹³ *Ibidem*, p. 327.

¹⁴ Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 1981, p. 242.

*mulți credincioși. Cei mai mulți și-au luat locurile în strănile din dreapta și din stânga și au început să cânte dumnezeiește, încât a uitat și de frig și de singurătate și au devenit toți ca o flacăra... În sfârșit, a deschis sfintele uși..., și n-a mai văzut pe nimeni*¹⁵. Fusesse prezentă Biserica triumfătoare.

Știm că sfinții se roagă la Liturghie pentru noi, că Martirii Brâncoveni strigă către Dumnezeu pentru noi.

2. Strigătul către noi

Martirii Brâncoveni, însă, după ce-i prezintă lui Dumnezeu necazurile noastre, ne comunică voia lui Dumnezeu în ce ne privește pe noi. Și nu numai voia lui Dumnezeu, ci și îndemnul lor, care au trăit după voia lui Dumnezeu.

Ei au pus în practică întru totul Cuvântul lui Hristos, pe care Domnul ne invită și pe noi să-l împlinim: *Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 10, 32-33).

Ei, chiar dacă și-au riscat viața, nu L-au trădat pe Hristos. Era conștient Brâncoveanu de valorile ce le au alte țări, căci era un european cultivat, dar Ortodoxia părinților săi le întrecea pe toate. Ni-l închipuim spunându-ne: *Rămâne Patria, rămân părinții, viitorul este al Patriei, al celor ce au fii și părinți, al celor care viețuiesc pre-*

¹⁵ ȘTEFAN ANAGNOSTOPOULUS, *Explicarea Dumnezeieștii Liturghii*, Editura Bizantină, București, 2005, p. 134.

zentul, trăind sau murind, că și cei morți sunt temelii unei Patrii, și cei care nu mai sunt rămân, depun mărturie pentru Patrie, pentru acest pământ a cărui râvnă și destinație este transfigurarea, iluminarea și spiritualizarea, chiar de s-ar cutremura munții și s-ar muta în inima mării¹⁶.

Nu-i era ușor, chiar dacă viața din palatele de pe Dâmbovița și din Târgoviște era îmbelșugată, primejdia pândeia la tot pasul. Dar rămâne neșărmurită încrederea în Dumnezeu. Relatează Nicolae Iorga că *viața ce se ducea în aceste ziduri era o viață tragică, dacă se gândește cineva la greutățile de cârmuire și de plată la „amestecăturile” tănuite cu creștinii nemți sau ruși, la dușmăniile de familie pentru casa domnească, și, mai ales, la nesiguranța zilei de mâine, în care putea să cadă din cer mazilirea și moartea. Dar se credea în Dumnezeu și, fără a sta cu mâinile încrucișate, I se lăsa grija aceasta mai mult Lui, Celui Atotștiutor și Atotputernic*¹⁷. Și tainic ne-ar zice Brâncoveanu: mie mi-a fost greu, dar mi-am pus nădejdea în Dumnezeu, voi de ce n-o faceți?

N-o facem pentru că nu ne putem urca la înălțimea lui. El a fost unic. Și nu numai pentru români, ci pentru întreaga creștinătate. Pe bună dreptate, Nicolae Steinhardt scrie că: *Brâncoveanu este cea mai shakespeareiană dramă din câte au fost vreodată în lumea toată. E un caz unic pe plan mondial, de nu – aș zice – pe plan cosmic. E de necrezut. Trecerea aceasta a unui mundan (în toată puterea termenului) la sublimul și eroismul cel mai fantastic uluiește și ametește. Vă desfid să-i găsiți perechea; nici în rândurile martirilor din primele vea-*

¹⁶ IOAN ALEXANDRU, *op. cit.*, p. 65

¹⁷ N. IORGA *Evocări Istorice*, Editura Minerva, București, 1983, p. 230

curi. Nici nu ne dăm seama cine este, ce înseamnă pentru noi, la ce nivel se ridică¹⁸.

Ne ridicăm dacă îi ascultăm îndemnul și-i urmăm credința. Credință care l-a determinat să moară ca un sfânt. Pentru că zice același autor: *Domnitorul muntean după o viață, desigur, mundană și nu lipsită de compromisuri cu imperativele realității, cu necesitățile intricațiilor diplomatice ale momentului, a îndurat cu vitejie grele chinuri fizice și morale pentru a nu se turci, adică a nu-și „pierde fața”, ceea ce înseamnă a nu-și pierde personalitatea, sufletul și omenia; a murit ca un sfânt*¹⁹.

Moartea lui mărturisitoare este o mustrare pentru noi care, duși de iureșul valului globalizant, ne putem pierde personalitatea, sufletul și omenia. De personalitatea noastră e legată intrinsec Ortodoxia pe care, dacă o pierdem, suntem înghițiți de valul vremelniceii. Când suntem puși în situația de a ne pierde spiritualitatea, *sub nici un cuvânt, când e la adicăteala, nu se admite turcirea. Pilda lui Brâncoveanu este de fapt o stea fixă a vicisitudinilor vieții*²⁰.

Grija Sfântului Constantin Brâncoveanu a fost de a sprijini Ortodoxia, care se găsea atunci în grea situație: pe de o parte oprimată de Imperiul Otoman, a cărui stăpânire se întinsese peste cea mai mare parte a lumii ortodoxe din Orientul Apropiat și Balcani, iar, pe de altă parte, suferind asaltul unui prozelitism agresiv, declanșat de emisarii Romei papale și, în mică măsură, chiar de unii reprezentanți ai

¹⁸ NICOLAE STEINHARDT, 365 *Întrebări Incomode*, Editura revistei Literatorul, București, 1992, p. 11

¹⁹ N. STEINHARDT, *Între viață și cărți*, Polirom, 2010, p. 188

²⁰ *Ibidem*, p. 281

protestantismului²¹. Nici astăzi Ortodoxia nu se găsește într-o situație mai bună. După modelul lui, sprijinim noi misiunea Bisericii Ortodoxe?

Sfântul Constantin avea conștiința că aparține Bisericii Ortodoxe Universale și, de aceea, *pe lângă jertfele făcute pentru marile ctitorii din țară: Mănăstirile Hurez, Brâncoveni, Mamul și atâtea altele, a găsit mijloace pentru a fi ajutate îndestulător toate Patriarhiile orientale, Ierusalimul fiind cel preferat; apoi Republica Monahală Athos, mănăstirile și bisericile creștine din Turcia, Serbia, Bulgaria și Grecia; și să nu uităm pe acelea din Ardealul nostru, atât de încercat din punct de vedere religios. Pretutindeni au curs din belșug darurile sale, care erau, în același timp, și ale nației românești întregi²²*. Mai are națiunea astăzi conștiința apartenenței la Ortodoxie și convingerea că trebuie să o apere?

Pe lângă faptul că Sfântul Constantin Brâncoveanu avea o credință puternică și o conștiință trează că aparține Bisericii Ortodoxe, era și un filantrop. De aceea, avea o preocupare față de așezămintele sociale. *Constantin Brâncoveanu împărțea, spre exemplu, daruri și haine în Joia Mare săracilor, după obiceiul. La fel făcea și Mitropolitul țării, Antim Ivireanul, care, în Testamentul său din 1716, pomenește de rânduiala milelor ce s-au ho-*

²¹ Pr. Prof. Dr. IOAN RĂMUREANU, *Constantin Brâncoveanu – sprijinitor al Ortodoxiei*, în „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, Mărturisitor Jertfelnic și ctitor darnic”, Editura Cuvântul Vieții, București, 2014, p. 277.

²² Prof. Dr. TOMA. G. BULAT, *Daniile lui Constantin Brâncoveanu către Orientul Ortodox*, în „Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu, Mărturisitor Jertfelnic și ctitor darnic”, p. 321.

*tărât să se facă pe an la săraci și la lipsiți din venitul casei. Cu mult timp înainte, se construise deja o bună tradiție în organizarea asistenței sociale prin grija Bisericii sau al domnitorilor*²³.

Modul lui de a proceda este o muștrare la adresa multora dintre contemporanii noștri care, bogați fiind, milionari chiar, n-au preocupări filantropice. Este limpede că societatea postmodernă este tot mai egoistă și mercantilă. Unii, puțini la număr, au prea mult, iar majoritatea oamenilor se confruntă cu lipsuri și greutăți.

Poate că unii vor auzi strigătul tainic al Mucenicului Constantin Brâncoveanu și vor încerca să-i urmeze exemplul. Această urmare s-ar concretiza într-o credință tare, dragoste față de Biserică, dragoste față de neam și, mai ales, grijă față de cei necăjiți.

Toate aceste cugetări ni le provoacă anul jubiliar 2014, când se împlinesc trei secole de la martiriul Brâncovenilor, bun prilej, nu numai pentru a-i admira, ci și pentru a le urma pilda. Și, știind că suntem slabi, ne adresăm sfinților mucenici: *Martirilor Brâncoveni, rugați-vă lui Hristos Dumnezeu să ne ridice din viața duhovnicească mediocră pe care o ducem!*

²³ *Personalitatea lui Constantin Brâncoveanu și activitățile caritative*, în „Sfântul Constantin Brâncoveanu, ocrotitorul Episcopiei Slatinei și Romaniților”, Slatina, 2014, p. 557.

Mitropolit de stirpe boierească*

Pe 28 septembrie 2014, la vârsta de aproape 91 de ani, s-a mutat în veșnicie Mitropolitul Nicolae Corneanu al Banatului. Cu emoție sfântă, am participat la înmormântarea sa, care a avut loc pe 1 octombrie, în Catedrala Mitropolitană din Timișoara. În fruntea soborului de episcopi și preoți s-a aflat Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.

Multe gânduri nostalgice, legate de oameni deosebiți și de vremuri grele, mi-au trecut prin minte. Constatăm cum șirul marilor ierarhi titrați și cu prestanță încet-încet se încheie.

Mitropolitul Nicolae Corneanu, om cu sensibilitate și prestanță, era și un bun teolog. Iar alura lui era una boierească, în sensul bun al cuvântului. Intervenea în discuții cu echilibru și cu dreaptă judecată.

După anii '90 erau în mare vogă conferințele duhovnicești. Pe atunci eram la Alba Iulia și la o conferință l-am invitat și pe dânsul. A răspuns la invitație și a venit. Cu acel prilej, mi-a povestit multe. Mi-a povestit cum, pe vremea când literatura duhovnicească se tipărea cu greu, a reușit să scoată *Urmarea lui Hristos* de Toma de Kempis. Mi-a relatat multe altele.

* În revista *Renașterea*, nr. 12, decembrie / 2014, p. 2.

L-am însoțit apoi la Schitul „Sfântul Lazăr” de lângă Alba Iulia. Acolo se află și necropola arhierilor. Unul dintre morminte este cel al Episcopului Veniamin Nistor, fost episcop de Caransebeș, exilat aici de comuniști. Îl hirotonise diacon pe Mitropolitul Nicolae, și acesta îi păstra o pioasă amintire.

A mai venit apoi la Alba Iulia, într-un an, la sărbătoarea națională. Pe atunci demnitarii veneau mai des în „Capitala Marii Uniri” la 1 Decembrie. Tocmai fusese ales președinte Emil Constantinescu și era mare euforie.

Îl vom avea mereu în memorie cu participările sale la Sfântul Sinod și-i vom duce lipsa.

Dumnezeu să-l odihnească!

Răscumpărând vremea... (Efeseni 5, 16)*

Ca un șir de mărgăritare s-au perindat sărbătorile Crăciunului, Anului Nou și Bobotezei. Ele ne-au scos din atmosfera anodină zilnică și ne-au oferit clipe de bucurie sfântă. În același timp, intrarea în anul 2015 ne-a și problematizat.

Am realizat că din caierul vieții noastre s-a mai tors un an, depănându-se pe ghemul care numai Dumnezeu știe ce mărime va avea. Și nu este prilej mai nimerit de a medita la aceste lucruri decât Anul Nou. Căci, cu fiecare an ce trece, prăbușindu-se în veșnicie, ne dăm seama că firul existenței noastre se scurtează.

Poetul popular anonim surprinde această realitate în versuri simple: *A mai trecut un an, s-a dus,/ Și-n veci n-o să revie./ Și câți iubiți nu a răpus,/ Și câte suflete s-au dus,/ Cu el în veșnicie.* Iar strofa care ne problematizează este următoarea: *În anul ăsta poate pleci/ Și tu, iubite frate,/ Vezi zilele cum îți petreci,/ Că-n lumea aceea care treci/ Vei fi-ntrebat de toate.*

Ne pune această problemă și revelația divină. Sfântul Pavel ne atenționează: *Luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele sunt rele* (Efeseni 5, 15-16).

* În revista *Renașterea*, nr. 1, ianuarie / 2015, p. 1.

Putem asemăna traiectoria vieții noastre cu urcușul unui pripor de deal. Când începem escaladarea dealului, suntem tineri și nerăbdători. Ni se pare că anii trec, încet, doritori fiind să ajungem la o realizare sau alta. Când am sosit în deal și începem să coborâm pe panta cealaltă, anii fug și foarte repede ajungem în vale.

Proorocul David medita și el la această realitate: *Anii noștri s-au socotit ca pânda unui păianjen; zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani; Iar de vor fi în putere optzeci de ani și ce este mai mult decât aceștia osteneală și durere; Că trece viața noastră și ne vom duce* (Psalmul 89, 10-12).

Poetul creștin Traian Dorz a scris o poezie intitulată *Un lung tren ne pare viața*. Fiind tineri și zglobii urcăm în tren și, luați de anturajul plin de optimism, nici nu observăm bine ce se întâmplă. Urcă mulți oameni tineri, fremătând de viață. Nu observăm cum câte un bătrân încărcat de ani coboară trist. Și poezia se încheie așa: *Vine-odată, însă, vremea să ne coborâm și noi,/ Ce n-am da atunci, o clipă, să ne-ntoarcem înapoi?/ Dar, pe când privim în urmă, plângem timpul ce-a trecut,/ Sună Gara Veșniciei, am trăit și n-am știut.*

Am văzut în tinerețe un film intitulat *Anotimpurile*. Apăreau într-o livadă minunată, înflorită, doi copilași drăgălași: un băiat și o fetiță. Era primăvară plină de speranțe. A urmat apoi o vară când totul era plin de rod. Cei doi copilași au ajuns tineri frumoși, împliniți, și s-au căsătorit. A urmat apoi toamna plină de roade, cei doi aveau copii și se bucurau de realizările lor. A urmat apoi iarna, cei doi aveau tâmplele albe și realizau trecerea rapidă a timpului, urmând... eternitatea.

Eternitatea, fericită sau nu, depinde de felul cum *răscumpărăm vremea*. Precum pământul, mânat de legea atracției universale, se învâрте în jurul soarelui de la care primește lumina, căldura și viața, într-un an făcând o mișcare de revoluție, tot așa și noi trebuie să ne simțim atrași de Hristos, centrul vieții creștine, El fiind *Soarele dreptății* cum învățăm din troparul Crăciunului.

A fost minunată Sărbătoarea Crăciunului, de ziua Anului Nou ne-am legat atâtea speranțe, la Bobotează toate s-au sfințit prin pogorârea Mântuitorului în apele Iordanului. Și totuși zilele, lunile și anii curg mereu către deznodământul final, cu care-și încheie viața pământească orice om și peste vremuri se va încheia și viața pământului întreg.

Ce urmează? Ne spune Sfântul Ioan Teologul: Și am văzut cer nou și pământ nou. Căci cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut și marea nu mai este. Și am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătit ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei. *Și am auzit din tron un glas puternic care zicea: Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și vor fi poporul Lui și Însuși Dumnezeu va fi cu ei (Apocalipsă 21, 1-3)*

Pentru a ajunge în cortul lui Dumnezeu trebuie să *răscumpărăm vremea*. Nu putem trăi ca și cum Dumnezeu n-ar exista. Ci, așa cum ne învață experiența Părinților din Pateric, trebuie ca tot timpul să fim conștienți de prezența lui Dumnezeu. De pildă, zice Sfântul Antonie cel Mare: *Oriunde vei merge, pe Dumnezeu să-L ai*

*înaintea ta totdeauna. Și orice vei face, să ai mărturia din Sfintele Scripturi*¹.

Știm că omul vremurilor noastre n-are prea mult timp pe care să-l consacre activităților spirituale. Important este, însă, să nu piardă timpul cu nimicuri, să *răscumpere vremea*, să n-o irosească făcând planuri care nu-l ajută.

Și, dacă-mi este îngăduit, câteva sfaturi minime pentru o viață creștină normală: rugăciunea scurtă dimineața și seara; participarea la liturghie duminică; lectură scripturistică zilnică; fapte caritabile după putere și spovedanie regulată. Iar, tot în spiritul Patericului, să avem față de Dumnezeu o atitudine de fii ascultători, față de semenii o atitudine de frați iubitori și față de noi înșine o atitudine de exigență maximă.

Gândurile acestea le împărtășesc cu frațiiile voastre acum la început de an, dorindu-vă depline realizări spirituale și materiale!

¹ *Pateric*, Alba Iulia, 1990, p. 8.

Valențele veșnice ale activității noastre pământești*

*„Lucrul fiecăruia se va face cunoscut:
îl va vădi Ziua Domnului; pentru că în foc
se descoperă, și focul însuși va lămuri ce fel
este lucrul fiecăruia” (1 Corinteni 3,13)*

Dumnezeu ne-a dat fiecăruia dintre noi anumite calități spirituale, fizice și intelectuale, cu care trebuie să lucrăm. Funcție de felul în care ne-am întrebuințat zestrea nativă, vom răspunde la cea de a Doua Venire a Domnului Hristos. Lenea este unul dintre cele șapte păcate de căpetenie. Vasile Militaru, cu harul lui poetic, zicea *„Despre lene, adevărul mi l-a spus a mea bunică: / Omul seamănă cu apa: Dacă stă mereu, se strică!”*¹

Mântuitorul Iisus Hristos, Pedagogul Absolut, ne-a lăsat pilda cu talanții. *„Stăpânul și-a împărțit averea. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. Îndată, mergând, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea, și cel cu doi a câștigat alți doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ, și a ascuns argintul stăpânului” (Matei 25,15-18).*

* În revista *Renașterea*, nr. 2, februarie / 2015, p. 1.

¹ *Șaptele îngerilor*, București, Editura „Lumină din lumină”, 1995, p.83.

A venit vremea bilanțului. Primii doi au fost lăudați și răsplătiți. Al treilea a fost condamnat: „*Luați de la el talantul și dați-l celui care are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ceea ce i se pare ca are i se va lua. Iar pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai dinafară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților*” (Matei 25, 28-30).

Cel de al treilea, gândindu-se că Stăpânul „*este om aspru, care seceră de unde n-a semănat*”, că viața creștină este dificilă, a preferat să nu facă nimic. În acest sens Avva Porfirie sublinează: „*Mulți zic că viața creștină este dificilă și dezagreabilă. Eu zic că este ușoară și plăcută, numai că ea presupune două condiții: smerenia și dragostea*”. Și, adaugă: „*Noi trebuie să dobândim harul lui Dumnezeu de pe acum. Căci fără har efortul nostru nu va da rezultate și noi nu vom ajunge în Paradis. Iar Dumnezeu ne dă harul Său dacă suntem smeriți*”.²

Cu smerenie și noi, pe 31 ianuarie 2015, la Adunarea Eparhială, am rezumat realizările anului 2014. Ele sunt rezultatul lucrării noastre, a tuturor, dar, în special, a consilierilor eparhiali sprijiniți de părinții protopopi și de toată preoțimea noastră, precum și de laicat.

Anul 2014 a fost anul euharistic și anul „*Sfinților Martiri Brâncoveni*”. Conferințele noastre preoțești și alte manifestări au culminat cu simpozionul internațional organizat de Facultatea de Teologie în zilele de 3-5 noiembrie 2014: „*Euharistie, Spovedanie, Martiriu*”.

² Dionysos Tatsis, *Cuvintele bătrânilor*, Editura Reântregirea, Alba Iulia, 2004, p.52.

Realizările edilitare au fost multe. Dacă ar fi să amintim ridicarea în roșu a unui cămin la Facultatea de Teologie, finalizarea lucrărilor de la *Colegiul Ortodox* de pe strada Avram Iancu, pictarea capelei de la gimnaziul de pe strada Meseriilor, începerea lucrărilor la brutăria și tipografia pe care le va deschide Arhiepiscopia, o cantină socială la Bistrița, un cămin de bătrâni la Cușma, continuarea mozaicului în Catedrală și multe altele. Centrele sociale existente merg înainte, mai ales așezământul „*Sfântul Nectarie*”.

N-am ajuns încă la capătul drumului. Nădăjduim să începem în această primăvară construirea centrului misionar-social „*Sfântul Andrei*” din Cluj, un cămin de bătrâni la Făget și multe altele. Dar ce este mai important din punct de vedere misionar în luna iunie a acestui an se va inaugura Centrul de Tineret de la Sângeorz-Băi la care lucrăm de trei ani. Mai ales în contextul în care s-a făcut atâta vorbire referitor la ora de religie, pe care noi o considerăm de absolută necesitate în școlile noastre. Urmând ca apoi tot în acest an să demarăm construirea Centrului de Tineret de la Săcuieu. Rămâne însă o **lucrare greu de cuantificat: lucrarea misionară și duhovnicească.**

E greu de schimbat o mentalitate care ani de zile a deturnat lucrurile de la firescul lor; este vorba de organizările noastre bisericești: Adunarea Eparhială, Consiliile Parohiale și Comitetele Parohiale.

Ele sunt hărnicuțe și când sunt solicitate la lucrări edilitare și organizatorice „*percutează*”. Dar, când este vorba de implicarea catehetică și socială, sunt reticente, pe care le înțelegem.

Le înțelegem pentru că cei ce sunt chemați să înflăcăreze toate organismele suntem noi, clericii. Dacă noi devenim „nebuni pentru Hristos”, îi dinamizăm pe toți.

„Din partea Marelui Preot Iisus Hristos, preoția este dumnezeiască, este sublimă și fericită; din partea oamenilor, dintre care vine și preotul și între care slujește preotul, preoția este grea, împovărată, încărcată cu multe și apăsătoare sarcini, griji și răspunderi: este foc sub picioare și pe capul preotului, focul osândeii lui pentru preoție cu nevrednicie... căci nu există preoție dacă nu e vrednicie ... Un om imoral poate crea opere materiale, opere de artă, dar, în preoție, care este slujire religioasă-morală, nevrednicul nu poate mântui pe nimeni, nici măcar pe sine ...”³

Ne propunem ca în acest an, dedicat de către Sfântul Sinod anul misiunii în parohii și mănăstiri, să încercăm să demarăm un proiect catehetic de anvergură. Noi vom lucra. Ploaia va veni de la Dumnezeu. Și El dacă va voi, va face să crească și roade.

³ Prof. TEODOR M. POPESCU, în *Îndrumător pastoral*, 17, 1994, p.42.

Post integral*

*Nu știți voi postul care Îmi place?- zice Domnul.
Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile
jugului, dați drumul celor asupriți și sfărâmați
jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând,
adăpostește în casă pe sărman, pe cel gol îmbracă-l
și nu te ascunde de cel de un neam cu tine.
(Isaia 58, 6-7)*

Din copilărie, îmi vine în minte o întâmplare imaginară, pe care ne-o povestea tatăl meu. Mesajul pe care-l purta era potrivit formalismului religios și lipsei de profunzime duhovnicească. Se spune că un țăran a plecat într-o zi de târg să-și vândă boii. Drumul înspre târg trecea printr-o pădure mare. Și-a vândut omul boii și se întorcea spre casă prin pădure. Banii și-i pusese în trăistuța cu merinde. Doi tâlhari, care erau ascunși în pădure, i-au ieșit în cale, l-au ucis, i-au luat trăistuța și și-au însușit banii. Făcându-li-se foame au căutat în trăistuță și-au găsit pâine și slănină. Fiind o zi de vineri au exclamat indignați: noi nu mâncăm de dulce vinerea! Aceasta este povestea.

Nu sunt singurii care au încălcat flagrant rânduiala postului. Au ucis și n-au mâncat de dulce! Postul nu e numai de bucate, ci este și de răutate. Postul este integral. Când am intrat în Postul Mare, am cântat: *Vremea*

* În revista *Renașterea*, nr. 3, martie / 2015, pp. 1-2.

Postului să o începem cu bucurie, supunându-ne pe noi nevoințelor celor duhovnicești. Să ne lămurim sufletul, să ne curățim trupul. Să postim precum de bucate, așa și de toată patima, desfătându-ne cu virtuțile Duhului¹.

Postim de bucate, dar postim și de răutate. Nu vrem să descurajăm postul de bucate. El este foarte necesar. Dar trebuie neapărat secundat de postul de răutate. Altfel, n-are valoare. Lucrul acesta îl înțelegem și din ceea ce ne spune Proorocul Isaia în citatul de la început. Ba el condiționează împlinirea celor cerute prin post și rugăciune de faptele milei trupești: *Atunci vei striga și Domnul te va auzi; la strigătul tău El va zice: Iată-Mă! Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, amenințarea cu mâna și cuvântul de cârtire, dacă dai pâinea ta celui flămând și tu saturezi sufletul amărât, lumina ta va răsări în întuneric și bezna ta va fi ca miezul zilei (Isaia 58, 9-10).*

Spuneam că postul de bucate este necesar. Prin el *ne curățim trupul*, îl punem sub ascultarea sufletului. Postul este răstimp de antrenament în care dorim să ajungem performanți, după cuvântul Sfântului Pavel, și să luăm premiul: *Eu deci așa alerg, nu ca la întâmplare. Așa mă lupt, nu ca lovind în aer, ci îmi chinuiesc trupul meu și îl supun robiei, ca nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic (1 Corinteni 9, 26-27).*

Din celebrările postului, aflăm că Adam din rai a fost izgonit, cu mâncarea împărtășindu-se, ca un neascultător. Moise văzător de Dumnezeu s-a făcut, cu postul curățindu-și ochii sufletului. Pentru aceasta cei ce dorim să fim locuitori raiului, să ne lepădăm de hrana cea nefolositoare; și, dorind

¹ *Triodul*, EIBMBOR., București, 1986, p. 97.

să vedem pe Dumnezeu, să postim ca Moise patruzeci de zile. Cu rugăciune și cu cereri, stăruind din toată inima, să potolim patimile cele sufletești, să gonim zburdările cele trupești².

Părinții subliniază mulțimea efectelor pozitive pe care le are postul. Postul, pe măsura puterii fiecăruia, ajută trezviei duhovnicești. Cu pântecele plin, nu poți cugeta la cele dumnezeiești... Pentru un mâncăcios, tainele cele mai puțin ascunse ale Sfintei Treimi, dacă putem spune așa, rămân de nepătruns. Hristos ne este pildă cu îndelungatul Său post: când l-a înfrânt pe diavol, tocmai postise patruzeci de zile³.

S-ar putea ca unii, din motive obiective, să nu poată ținea tot postul de bucate. Însă postul de răutate trebuie să-l țină. Au meditat unii părinți și la modul în care poate fi compensat postul de bucate. *Te mănâncă limba să pui o întrebare? N-o pune! Ți-e foarte poftă să bei două cești de cafea? Nu bea decât una! Ai chef să te uiți pe fereastră? Nu te uita! Ai dori să mergi într-o vizită? Rămâi acasă⁴.* Raționamentul ar putea continua. Cu ce? Cu fumatul, cu drogurile, cu jocurile de noroc, cu discotecile și cu multe altele. Ce să mai pomenim de dependența de calculator? De aceea, realizăm că postul integral este cel de folos. Postul de bucate trebuie secondat de postul de păcate.

Omului care ține un post integral și se roagă i se deschid perspective spirituale nebanuite: *Când postim, simțim cum ne sporește recunoștința față de Dumnezeu,*

² *Ibidem*, p. 95.

³ TITO COLLIANDER, *Calea Asceților*, EIBMBOR, București, 1997, p. 62.

⁴ *Ibidem*, p. 15.

care l-a învrednicit pe om cu puterea de a posti. Postul îți deschide o lume a cărei existență de abia o bănuiai. Toate amănuntele vieții tale, tot ceea ce se petrece înlăuntru și în jurul tău îți apar într-o nouă lumină⁵.

Oricum, postul este un drum spiritual care, parcurs cu seriozitate, te duce la încununarea cu succes a efortului purificator. Și, folosindu-ne din nou de cântările Triodului, dăm expresie liturgică acestui demers: *Călătoria virtuților s-a deschis. Cei ce voți să vă nevoiți intrați, încingându-vă cu nevoința cea bună a postului. Că cei ce se luptă după lege, după dreptate se încununează. Și luând toată întrarmarea Crucii să ne luptăm împotriva vrăjmașului, ca un zid nestricat ținând credința, și ca o platoșă rugăciunea, și ca un coif milostenia. În loc de sabie, postul care taie toată răutatea de la inimă. Cel ce face acestea, va primi cununa cea adevărată de la Împăratul tuturor, Hristos, în ziua judecății*⁶.

Postul integral ne ajută ca în luminata zi a Învierii să ne bucurăm cu toate puterile sufletului. Rugăciunea amvonului de la Liturghia Înainte-Sfințitelor rezumă toate această traiectorie: *Stăpâne Atotțiitorule, Cel ce cu înțelepciune ai zidit toată făptura și, pentru nespusa Ta purtare de grijă și multa Ta bunătate, ne-ai adus întru aceste preacinstite zile, spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrânarea poftelor și spre nădejdea învierii; care, în patruzeci de zile, ai dat în mâna slujitorului Tău Moise tablele cele cu dumnezeiești slove, dă-ne nouă, Bunule, lupta cea bună să o luptăm, calea postului să o săvârșim, credința*

⁵ *Ibidem*, p. 63.

⁶ *Triodul*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1986, p.95.

nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților balauri să le sfărmăm, biruatori asupra păcatului să ne arătăm și fără osândă să ajungem a ne închina și Sfintei Învieri⁷.

⁷ *Liturghier*, E.I.B.M.B.O.R., București, 2012, p.326.

Parohia care nu este misionară, în frunte cu preotul ei, are toate șansele să devină o epavă*

După Înviere, înainte de a se înălța la cer, Domnul Hristos i-a trimis pe ucenici să propovăduiască, făcându-i misionari: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă* (Matei 28, 19-20). Acest mandat Apostolii l-au împlinit cu strășnicie, transmițându-l atât păstorilor Bisericii, cât și credincioșilor.

Ceea ce făceau ei, și ce fac misionarii din trecut și de astăzi, se cheamă *misiune*. Termenul vine de la latinescul *mittere* care înseamnă a trimite. Misiunea este *vocația apostolică a Bisericii de a propovădui Evanghelia lui Hristos la toate neamurile, chemându-le la reconciliere, în numele lui Hristos, prin pocăință și botez*¹. Misiunea este un act de trimitere: *precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi* (Ioan 20, 21); de mărturie a Învierii lui Hristos: *voi sunteți martorii acestora* (Luca 24, 48); și de evocare a evenimentelor care constituie istoria mântuirii: *Și venind și adunând Biserica, au vestit câte a făcut Dumnezeu cu ei și că a deschis păgânilor ușa credinței* (Fap-

* În revista *Renașterea*, nr. 5, mai / 2015, pp. 1-2.

¹ Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR 1981, p. 9.

te 14, 27). *Misiunea este un criteriu fundamental al Bisericii, nu numai în sensul că Biserica este instrumentul misiunii, ci și că ea, Biserica, este scopul sau realizarea misiunii*².

În istoria Bisericii, misiunea bine făcută s-a finalizat prin înființarea de noi comunități în care domnea dragostea lui Hristos. Chemarea misionară a Bisericii ține de natura ei apostolică. Misiunea este un act de fidelitate a Bisericii față de Domnul Hristos.

Biserica este deschisă pentru toate neamurile și culturile, așa cum arată prezența mulțimii de neamuri la Cincizecime³. *Imaginea Bisericii la Cincizecime este reversul turnului Babel, de aceea proiectul ei apostolic este «zidirea» Trupului lui Hristos*⁴. Datoria de a propovădui Evanghelia se datorează faptului că învățătura lui Hristos trebuie pusă în practică, și, pusă în practică, ea schimbă lumea. Și schimbă, de fapt, persoane concrete care devin mădulare active ale Trupului lui Hristos, a Bisericii.

Sfântul Grigorie Sinaitul subliniază importanța pe care o are cuvântul lui Hristos pentru noi: *Cuvântul s-a dat spre bucuria fiecărei firi raționale, asemenea unor mâncăruri felurite, sufletul simte plăcerea cuvintelor, primindu-le în chip felurit. Cuvântul cunoștinței îl are ca pe un pedagog, care-i modelează purtările, pe al citirii, ca pe unul care-l adapă ca pe o apă a odihnei; pe al faptei, ca pe un loc de verdeață care-l îngrașă; pe al harului, ca pe un pahar care-l îmbată și-l veselește; iar bucuria negrăită a*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

harului, ca pe un untdelemn care veseleşte fața și o face strălucitoare⁵.

Creștinul născut din nou în Hristos are purtări care grăiesc chiar fără cuvinte. Oare nu spune Mântuitorul în Predica de pe Munte: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5,16). Iar Avva Isidor Pelusiotul face o remarcă de o înțelepciune absolută: *Viața fără de cuvânt mai mult folosește decât cuvântul fără viață. Căci viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul și viața se vor întâlni, fac o icoană a toată filosofia*⁶.

Știm bine că în prima perioadă creștină viața credincioșilor era contaminantă pentru lumea din jur. Dragostea lor, modul lor de a trăi, era un argument covârșitor pentru ca alții să vină la Hristos. *Ce este sufletul în trup, aceea sunt creștinii în lume. Sufletul este răspândit în toate mădularele trupului, iar creștinii în toate orașele lumii. Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup; creștinii locuiesc în lume, dar nu sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trup văzut; și creștinii sunt văzuți, pentru că sunt în lume, dar credința lor în Dumnezeu rămâne nevăzută... Sufletul iubește trupul, deși trupul urăște sufletul; sufletul iubește și mădularele; și creștinii iubesc și pe vrăjmașii lor*⁷.

De-a lungul veacurilor, până astăzi, creștinii de vocație sunt misionari pentru ceilalți, atât cu cuvântul, cât, mai ales, cu fapta. Viața duhovnicească nu e doar o

⁵ *Filocalia* 7, EIBMBOR, București, 1977, p. 123.

⁶ *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 107.

⁷ *Epistola către Diognet*, PSB 1, EIBMBOR, București, 1979, p. 341.

problemă particulară, cum ar vrea să o considere lumea post-modernă, ci e un lucru esențial pentru toți. Creștinii trebuie să fie misionari. Sfântul Pavel ne spune: *Cine nu poartă grijă de ai săi și, mai ales, de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios* (1 Timotei 5,8).

Și dacă lucrul acesta s-a întâmplat peste tot în lume, în mod special s-a întâmplat în România. Destinul neamului s-a împletit cu cel al Bisericii Ortodoxe. Misionarismul l-a făcut preotul dar, în același timp, și credinciosii. Întâi de toate Biserica s-a preocupat de cele spirituale, dar a fost imens rolul ei și în cele culturale și naționale. Noi credem că rugăciunile Bisericii ne-au ajutat să trecem prin toate încercările care au fost și mai sunt. Cine nu crede în puterea rugăciunii de a pogorî cerul pe pământ și de a-l ridica pe om, prin strădania îndumnezeirii, la modelul suprem, care este Mântuitorul Iisus Hristos, acela se găsește la antipolul ortodoxiei. Și nimeni nu trebuie să creadă mai cu putere în lucrarea îndumnezeitoare a rugăciunii decât preotul ortodox.

Pentru adevăratul preot ortodox suprema preocupare a vieții, prin care poate lucra el la mântuirea lumii, este misiunea însoțită de rugăciune. Misiunea secundată de rugăciune constituie viața preotului ortodox. Dar nu numai a preotului, ci și a credinciosului ortodox. A parohiei întregi, a consiliului și comitetului parohial, a activităților catehetice și filantropice și a tuturor acțiunilor ce trebuiesc orientate în duh misionar și în spiritul rugăciunii către apropierea oamenilor de Hristos.

Întrebuințarea eficientă a timpului scurt pe care-l trăim presupune rugăciune și acțiune, *ora et labora*.

Așa s-a întâmplat în vremurile normale în ortodoxie. Așa s-a petrecut și la noi, cu excepția perioadei comuniste, când am făcut ce s-a putut, dar când tot ortodoxia a ținut dreaptă coloana vertebrală a neamului.

Din nefericire, din acea perioadă au rămas niște sechele pe care cu greutate le putem surmonta. Dacă atunci convenea sistemului să se facă cât mai puțin pe tărâm spiritual, după căderea sistemului, unii dintre preoții și credincioșii noștri au rămas într-un immobilism păgubos. O seamă de parohii au consiliile parohiale mai mult fictive și nelucrative. Este trist să constați, pentru aceste excepții negative, că preotul este un simplu funcționar care prestează servicii religioase, iar parohia este inertă.

Sunt tendințe în societatea post-modernă de a considera preocupările duhovnicești ca potrivite pentru spațiul privat și nu pentru cel public. Noi nu suntem de acord cu acest lucru. Nu suntem de acord că doar în vremurile trecute ortodoxia avea un rol public și astăzi nu. Ortodoxia este o realitate veșnică: *Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același* (Evrei 13, 8) iar Biserica Lui nici *porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18).

Nu putem degrada Biserica, ar fi o blasfemie, la măsura unei simple instituții istorice, care s-a născut în istorie și ar muri odată cu timpul. Ea are o dimensiune eshatologică... *Comunitatea de creștini într-un loc dat, adică Biserica pământească, este nedespărțită de Biserica cerească sau comunitatea sfinților, fiind astfel un semn profetic al Împărăției*⁸.

⁸ Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR,

Parohia care nu-i activă și misionară are toate șansele să ajungă o epavă. În zadar ne lăudăm cu credința înaintașilor și voievozilor, dacă nu trăim asemenea lor. Era o meteahnă pe care o aveau iudeii și pe care Sfântul Pavel o înfierează aspru. Și ei se lăudau cu înaintașii. De aceea, vom interpreta duhovnicește câteva versete din Epistola către Romani, înlocuind cuvântul iudeu cu cel de creștin. Și apoi vom trage concluziile necesare.

Întâi textul neparafrazat: *Dacă tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din lege, și ești încredințat că tu ești călăuză orbilor, lumină celor ce sunt în întuneric, povățuitor celor fără minte, învățător celor nevârstnici, având în lege dreptarul conștiinței și al adevărului, deci tu, cel care înveți pe altul, pe tine însuși nu te înveți? Tu, cel ce propovăduiești: să nu furi, și tu furi? Tu, cel care zici: Să nu săvârșești adulter, și tu săvârșești adulter? Tu, cel care urăști idolii, furi cele sfinte? Tu, care te lauzi cu legea: Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii? Căci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră este hulit între neamuri. (Romani 2, 17-24)*

Și acum parafrazarea: *Dacă tu te numești creștin și te reazimi pe tradiție și te lauzi cu Dumnezeu, și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din tradiția sfântă.... Tu, care înveți pe altul, pe tine nu te înveți? Tu, care propovăduiești să fii corect, ești incorect?... Căci numele lui Hristos din pricina voastră este hulit printre necredincioși. Acesta este o atitudine totalmente antimisionară.*

București, 1981, p. 62.

„Facem prea puțin pentru tinerii noștri...”*

Florina Pop: - *Înainte să fiți preot ați fost inginer, scrie în CV-ul dumneavoastră. Ați profesat ca inginer sau după ce ați absolvit Politehnica v-ați dat seama că nu e ceea ce vă doriți și ați ales Teologia?*

IPS Andrei: - Am și fost constructor. Am optat pentru Institutul Politehnic din București, Facultatea de Construcții Căi Ferate și Poduri pentru că părinții mei doreau să fac o facultate tehnică. Însă, în sufletul meu, de când am fost mititel, și a rămas în vecii vecilor, a fost dorința de preoție.

Știți că, în vremurile, acelea, când am intrat la facultate, în 67, percepția unora despre biserică, care rămâne trupul Domnului, era un pic mai rezervată atunci. Cu toate că am făcut construcții 5 ani de zile, cu toate că am lucrat 4 ani, aproape 5, ca inginer, totuși m-am dus la Teologie și mi-am urmat gândul din copilărie.

Ca și constructor am lucrat la Cluj, unde m-am stabilit. Am fost repartizat la Întreprinderea de Construcții Căi Ferate din Cluj. Întreprinderea aceasta avea șantiere în toată Transilvania. Și doi ani am lucrat la dublarea liniei de căi ferate Vințu de Jos-Teiuș (n.r. Dublare în-

* În revista *Renașterea*, nr. 5, mai / 2015, p. 10. Interviu cu IPS Mitropolit Andrei al Clujului, realizat de către Florina Pop.

1* Interviuul a apărut în ziarul *Adevărul*, 14 aprilie 2015.

seamnă construirea unei linii paralele cu cea existentă). Și doi ani am lucrat la dublarea liniei ferate Cluj-Huedin.

F.P.: - *De ce v-ați făcut preot? Cine v-a fost model?*

IPS Andrei: - Preoția era aleasă înainte. Era gândul la care nu am renunțat. Din respect pentru părinți, am ales construcțiile. Să știți că nu mi-a dispăcut nici ingineria și-mi aduc aminte cu nostalgie de anii respectivi, dar pe primul plan a rămas preoția. Aceasta este o misiune cu care m-am identificat. Atunci, la început, crescând într-un sat normal din Transilvania, nu aveam un alt model decât preotul din sat care era un om cumsecade. Mai târziu, am cunoscut alți oameni deosebiți din punct de vedere spiritual. Pe timpul facultății tehnice din București, încă mai trăiau o pleiadă de preoți foarte buni care veneau din vremuri interbelice.

Deși eram student la o facultate tehnică, mergeam la biserică și eram foarte apropiat de duhovnicul meu de atunci, părintele George Teodorescu. Mai trăiau și alți preoți mari pe vremea aceea în București: Toma Chiricuță, tatăl lui Ion Chiricuță de care aminteam în pastorală din acest an, Ion Chiricuță cel care a întemeiat Institutul de Oncologie din Cluj. Încă trăia bătrânul Chiricuță, dar după ce a ieșit din temniță a fost cam marginalizat.

La mănăstirea Cernica trăiau și acolo câțiva duhovnici buni printre care Benedict Ghiuș. În oraș trăia părintele Stoicescu, părintele Rusu. Mulți oameni deosebiți. Și nu eram student atunci la Teologie când l-am cunoscut pe părintele Dumitru Stăniloiaie, cel mai mare profesor al teologiei românești și pe părintele

Galeriu, pe care-l știe toată lumea. De ce București? Am ales aleatoriu. Am luat, pur și simplu, ghidul de admitere, și am deschis la întâmplare și mi s-a părut că sună bine Facultatea de Construcții Căi Ferate și Poduri București, Bulevardul Lacul Tei. Da, sună boem.

Religiozitatea oamenilor

F. P.: - *De ce credeți că unii oameni nu mai văd în biserică și în preot un sprijin?*

IPS Andrei: - Chiar acum, înainte de Paște, sociologul Vasile Dâncu a făcut un sondaj de opinie și să știți că foarte multă lumea își pune nădejdea în biserică și în Dumnezeu și multă lume are preocupări religioase.

Da, însă românul are prostul obicei de a zice și de a nu face tot timpul ce zice. Datorită faptului că firea noastră omenească e slăbănogită...

F. P.: - *Ce ar trebui să facă un om aflat în impas?*

IPS Andrei: - Să nu-și piardă cumpătul. Să fie tari în credință pentru că dacă avem această stare lăuntrică, de curaj, de bărbăție duhovnicească, până la urmă vom învinge și greutatea ce ne stă în față. Totul stă în mintea și inima noastră, pentru că mintea coborându-se-n inimă, rugându-se, ia legătura cu Dumnezeu, cel ce pe toate le poate rezolva.

F. P.: - *Care credeți că e cel mai mare pericol al creștinului și al creștinismului?*

IPS Andrei - Hristos rămâne același azi și ieri și-n veci. Din acest punct de vedere obiectiv nu este în pericol nici creștinul, nici creștinismul, dar pentru fiecare

ins în parte cred că pericolul care-l paște este secularizarea care presupune îndepărtarea de preocupările religioase și osificarea lui interioară care atrage după sine și lipsa de bucurii. Cred că secularizarea care presupune legarea cu toate puterile de secular, de veacul acesta, fără să țină seama de cele spirituale.

Misiunea noastră să ne-o facem în spiritul rugăciunii și al preocupărilor duhovnicești. Și la catedră, profesorul își poate face misiunea în acest spirit, și inginerul la fabrică poate face lucrul acesta, și, la urma urmei, toți oamenii pentru că atunci munca lor capătă o altă valență. Munca lor e și rugăciune.

F. P. - *Nu mai trăim vremurile din romanele lui Marin Preda când timpul avea răbdare cu oamenii. Acum, timpul aleargă într-un ritm cumplit. Care credeți că ar trebui să fie comportamentul și atitudinea unui creștin în acest veac, al XXI-lea, atât de alert?*

- Da, timpul nu mai are răbdare cu noi. Pe de o parte, să fie hărnicuți și să ție pasul cu lumea. Iar, pe de altă parte, să nu intre în panică. Să-și păstreze cumpătul, echilibrul interior. Asta să facă.

F. P.: - *Și cum am putea face asta? Pentru că e greu să-ți păstrezi echilibrul interior.*

IPS Andrei: - Prin lucruri simple. Rugăciunea aceea puținică, 5 minute dimineața, 5 minute seara, cele două ceasuri de participare duminica la Liturghie, o minimă lectură religioasă, în special din Sfânta Scriptură și, la urma urmei, și lectură laică. Din nefericire, bieții oameni sunt totalmente cotropiți de calculator și nu mai citesc. Eu am rămas legat de lectura clasică. Da,

lectura este și o terapie, sunt cărți care ne folosesc mult, chiar dacă nu sunt religioase.

Contra deznădejdii

F. P.: - Ca fiecare om, aveți zile mai bune și zile mai proaste. Ce vă face să mergeți înainte? Vă întreb fiindcă la Cluj, în această primăvară, au fost câteva cazuri de sinucideri, majoritatea tineri.

IPS Andrei: - Bietul om intră într-o întunecime sufletească și nu vede nicio ieșire. Ieșirea este simplă: credința, preocuparea religioasă și sprijinul care vine de la Dumnezeu, dar cu toate acestea parcă ai nevoie de cineva aproape de tine. Aproape de tine, din punct de vedere spiritual, e duhovnicul tău. Această vocație a legăturii sufletești cu preotul confesor poate nu e prezentă la toți oamenii acum, dar ar fi de mare folos. M-am gândit la cele două fete (n.r. cele două studente din Franța) care s-au sinucis. Dacă aveau un duhovnic, și se sfătuiau cu ele atunci, chiar dacă, pe moment, nu reușea să le transmită un curaj deosebit, totuși le oprea. Și încet, încet, se reabilitau lăuntric. Dar n-a fost nimeni lângă ele atunci, n-a fost.

Pentru cei căsătoriți, în momente din acestea, foarte dificile, soții, unul pentru altul, au nevoie de sprijin. Și trebuie reciproc să ni-l dăm ca să depășim faza. Ce mă face pe mine să merg înainte? V-am spus: preocupările duhovnicești, cuvintele bune ale duhovnicului meu. Dumnezeu grăiește, de multe ori, prin te miri cine.

Despre tineri...

F.P.: - *Tinerii sunt viitorul în orice comunitate, țară, indiferent de culoarea pielii și de continentul pe care locuiesc. Ce sfaturi le-ați da ca să nu facă lucruri pe care târziu le-ar regreta?*

IPS Andrei: - Vreau să vă spun că am convingerea pe care nu mi-o poate lua nimeni acum: că facem prea puțin pentru tinerii noștri și pentru copiii noștri. Poate nu putem mai mult, poate nu știm mai mult. Nu e suficient să constatăm că fac cutare și cutare lucruri, că sunt avantgardiști, că sunt ștregari, că sunt... Nu așa! Nu așa! Și părinții, și școala, și biserica, ar trebui să fie cu multă grijă față de ei. Nu totdeauna, poate niciodată, nu-s de judecat pentru că nu sunt în stare să facă mai mult, nu li se oferă posibilitate să facă mai mult. Poate ei nu pot face, atunci, mai mult. Și atunci să-i luăm așa cum sunt pentru că nu pe toți îi vom putea face perfecți, dar pe mulți. Și influența exterioară, în ce-i privește pe tineri, poate fi catastrofală, influența care vine din diverse locuri, din diverse medii. Știți, un copil ștregar ia o florică faină și să vadă din ce-i compusă. Și rupe petală după petală până rămâne un băț. Cam așa se întâmplă și cu viața lor, de multe ori, pentru că sunt lucruri pe care trebuie să le facem la vremea lor. Dumnezeu ne-a lăsat cu un scop. Vrerea este de a fi amabil și de a iubi, și de a fi prieteni, joviali, dar nu cred că la adolescență este vremea sexului. Vine ea pentru că fiecare lucru l-a făcut Dumnezeu cu un scop. Adevărul este că Dumnezeu i-a lăsat omului sexul ca lumea să meargă înainte. O fi și o plăcere? O fi și o

plăcere, dar nu aceasta e pe primul loc. Pe primul loc e comuniunea dintre soț și soție care se concretizează în nașteri de prunci și merge societatea înainte. Părinții petrec din ce în ce mai puțin timp cu copiii lor din pricina serviciului sau a serviciilor pe care le au ca să facă bani pentru familie și să le ofere copiilor lor ceea ce ei nu au avut. Iar unii copii cresc cu televizorul. De ce credeți că ar trebui să nu uitate părinții când vine vorba de copiii lor? Necazul este că se interpune între ei și copii, și poate și între soți, internetul, televizorul. Toate, obiecte reci. Orice descoperire a tehnicii poate fi extraordinară, dar poate fi și catastrofală. Și trebuie să alegi, și să alegi bine, să folosești ce-i pozitiv. Sfatul meu pentru părinți este să aibă răbdare cu copiii lor, să nu piardă din vedere că tinerii lor sunt darul lui Dumnezeu și nu e suficient să le ofere toate cele materiale dacă nu le oferă cele spirituale. Să aibă grijă și de sufletelul lor. Asta e. E mare lucru ca, în momente de criză, să ai de cine te rezema.

Avort și incinerare...

F. P.: - *Să presupunem că vine la dumneavoastră o femeie care a rămas însărcinată. Nu știe ce să facă, să păstreze ori ba copilul. În mintea ei se dă o luptă, trebuie să aleagă între viață și moarte. Evident că o veți sfătui să nu avorteze, însă cum i-ați curma calvarul prin care trece sufletul ei?*

IPS Andrei: - Absolut că o voi sfătui să păstreze copilul. Tare m-aș strădui ca să o ajut să depășească impasul și să nu ia hotărârea catastrofală atunci pentru

că nu se mai reveni. Și după aceea, Dumnezeu îi oferă și șansele de a se preocupa și de cel care vine pe lume. În cel mai rău caz, sigur că nu e de dorit, sunt și aceste instituții care au grijă de copii, dar nu e de dorit. De dorit e să crească copilul lângă mămică.

F. P.: - *Care ar fi explicația biblică ca să nu alegem incinerarea? Având în vedere o decizie a Sinodului din 2012 care acceptă practica cremațiunii în cazuri speciale (când mortul a fost incinerat fără voia lui, spre exemplu), credeți că în următorii 5-10 de ani, BOR va fi mai permisiv în privința incinerării, precum e Biserica din Vest?*

IPS Andrei: - Nu suntem de acord cu incinerarea. Omul este chipul lui Dumnezeu și mi se pare că e degrandant să incinerezi pe bunicul sau pe bunicul, pe mama sau pe tata, din punct de vedere sentimental. Unde vei duce o floare? Unde te vei reculege? La momente deosebite unde se va aduna familia? Lângă mormântul tatălui, al mamei, al bunicului, al bunicii. Acum, interpretând pur teologic, e cuvântul Scripturii, în Cartea Facerii, citim textual: „Până când te vei întoarce în pământul din care ai fost luat, căci pământ ești și în pământ te vei întoarce!”. Este cuvântul lui Dumnezeu, cum trecem noi peste el? Vedeți, la urma urmei, toate cele trei religii monoteiste, n-acceptă incinerarea. Nici noi, creștinii, nici evreii, nici musulmanii. Nu locurile de înmormântare fac ca Biserica Catolică să fie tolerantă în privința incinerării, ci secularizarea. Apusul e mai secularizat. La noi nu e neapărat o problemă economică, că nu am avea unde să ne îngropăm morții. Spre exemplu, în orașele mari, și birocrația asta ne omoară. În Someșeni (n.r. un

cartier din Cluj, în partea de est, cum intri dinspre Bistrița și Baia Mare), cele două parohii vecine, Sânicosoară și Someșeni, vor să deschidă un cimitir de 13 hectare, dar până primesc toate aprobările, e așa de greu.

Ora de religie

F. P.: - *De câteva săptămâni a fost un scandal legat de ora de religie. Dumneavoastră considerați potrivite manualele de religie, așa cum sunt ele acum?*

IPS Andrei: - Manualele de religie sunt perfectibile! Tot tândăleală românească, că trebuiau făcute niște manuale bune! Dar, vedeți, nu numai cele de religie sunt făcute ca lumea. Oricum s-a schimbat programa și se fac, din nou, manuale. Să dea Dumnezeu să se facă manuale bune. Nu ăsta a fost baiul, ăsta a fost motivul ca să fie discuții contradictorii. Mă refeream și la acele exemple nepotrivite din manualele de religie. Erau acolo niște exprimări care nu erau potrivite pentru copii. Altfel trebuie pusă problema pentru copii. Sigur că nu poți schimba Scriptura, dar trebuie interpretat pozitiv pentru copii. Vă povestesc o întâmplare pe care o puteți să o interpretați comic: la mănăstirea x, trec într-o zi și îl întreb pe unul dintre călugări: „de ce sunteți așa puțini? Că aveți condiții să fiți mulți”. Și-mi răspunde: „Înalt Preasfințite, știți de ce? N-are starețul lipici, în ghilimele”. Acum, și dascălul de religie ar trebui să aibă lipici, și profesorul să aibă lipici în sensul că să intre la inima copiilor. Și preotul să aibă datul acesta ca să-i fascineze pe copii.

Catedrala Mântuirii Neamului

F. P.: - *Catedrala Mântuirii Neamului, o clădire colosală care înghite o grămadă de bani și care nu se mai termină. Este ea necesară? Este ea o prioritate pentru România zilelor noastre?*

IPS Andrei: - Este absolut necesară! Rușinea rușinilor! Noi, al doilea popor ortodox după ruși, numeric, nu avem o catedrală. Și-n sărbătorile mari, sunt întâlnirile la care ne înghesuim la bisericuța din Dealul Patriarhiei. Mai nou, nu încăpem toți episcopii în altar. Parte din ei stau împreună cu credincioșii în naos. Avem nevoie de o catedrală. Toate popoarele au o catedrală reprezentativă. Rușii, după căderea comunismului, și-au refăcut Catedrala Iisus Mântuitorul. Sârbii și-au ridicat o catedrală foarte mare, Sfântul Sava. Bulgarii o au, în Sofia, catedrala Alexandr Novski, numai noi n-avem. Numai noi, românii, nu avem o catedrală. Este o prioritate din punct de vedere spiritual. E necesară! În Apus sunt catedrale. După ce se ridică Catedrala Mântuirii Neamului, câteva sute de ani nu mai avem problema asta.

În România, orice ai face, orice nu ai face, tot se comentează. Știți povestea lui Creangă? E duhovnicească. Uite, v-o spun acum! Tata cu băiețelul duc măgărușul la târg. Băiețelul duce măgărușul de căpăstru și tata, în spatele măgărușului, îl îndeamnă cu bățul. Pe drum se întâlnesc cu un târgoveț. Târgovețul zice: „Ce oameni proști! Amândoi pe jos”. Tatăl aude și îi zice băiatului: „copile, du-te mai departe, eu mă urc pe măgar!”. Mai

încolo, alt târgoveț: „ce tată fără inimă! Copilul pe jos și el pe măgar!”. Aude tatăl și îi zice băiatului: „copile, urcă-te pe măgar! Mă duc eu cu căpăstrul.” Mai merg ce mai merg. Un alt târgoveț zice: „Ce copil needucat! Bătrânul pe jos și el pe măgar”. Și-atunci a zis tatăl: „copile, luăm măgarul în spate!”. Și după ce au luat măgarul în spate alt târgoveț a zis: ce oameni proști! Nicicum nu-i bine.

Mesaj final

F. P.: - *Să încheiem cu un mesaj.*

IPS Andrei: - Bucurie generală pentru toți, iubire absolută pentru toți are Domnul Hristos, dar și noi trebuie să avem iubire unii pentru alții. Întotdeauna, în mod special acum, de sărbători. Și să dea Dumnezeu ca la toate mesele să fie inimi vesele și lumea să devină un pic mai bună.

Un părinte pentru cei mulți și necăjiți*

Se împlinesc patruzeci de ani în vara aceasta de la plecarea la Domnul a Părintelui Dometie Manolache. Acest ieromonah a fost cu adevărat omul lui Dumnezeu. Nu l-am întâlnit de multe ori, dar a fost suficient ca să-mi dau seama de valențele lui duhovnicești.

Era în toamna anului 1972. Ca inginer tânăr lucram la dublarea căii ferate Teiuș - Vințu de Jos. În ziua de 8 septembrie, Sărbătoarea Nașterii Maicii Domnului, împreună cu un prieten ne-am dus la slujbă la Râmeț. Eu mergeam cu gândul de a mă spovedi. Lucru pe care l-am și făcut. Prietenul meu nu avea intenția aceasta. Când a terminat molitva pentru spovedanie l-a chemat pe el primul. Mi-am dat seama că era văzător cu duhul.

Din păcate, în vara lui 1975, când a plecat la Domnul, n-am știut. Lucram atunci la dublarea căii ferate Cluj-Huedin. Dar, mai târziu, m-am recules de multe ori la mormântul lui. Maica Ierusalima Ghibu avea un adevărat cult față de el și, de fapt, toate maicile. Nu știam eu pe atunci că voi ajunge preot și, mai apoi, episcop chiar în eparhia unde se găsea mormântul lui.

Mai bine de douăzeci de ani, la hramul bisericii mari de la Râmeț, când îi sărbătorim pe Sfinții Apostoli Petru și Pavel, după slujbă făceam parastas la mormân-

* În revista *Renașterea*, nr. 6, iunie / 2015, p. 1.

mul său. Ne învăluia pe toți o atmosferă de liniște și pace greu de cuprins în cuvinte.

De fapt, legăturile duhovnicești, pe care nu le ghicim întotdeauna, nu sunt întâmplătoare. Părintele Dometie fusese călugărit la Prislop, împreună cu viitorul Mitropolit Antonie Plămădeală, în 1949. Oficiantul a fost părintele Arsenie Boca. Mai apoi, părintele Dometie, după o scurtă petrecere la Cioara, a ajuns marele duhovnic de la Râmăneț. Vrednicul de pomenire Mitropolitul Antonie este cel ce m-a hirotonit arhieru, secondat fiind de Înaltpreasfințitul Timotei al Aradului, Înaltpreasfințitul Justinian al Maramureșului și Preasfințitul Ioan al Oradiei. Așa că, în sufletul meu, rămâne o legătură tainică și sfântă, atât cu Mitropolitul Antonie, cât și cu părintele Dometie Manolache.

Pentru cei ce l-am prețuit și l-am iubit, amintirea sa rămâne o icoană smerită și plină de har. Când ne oprim în fața crucii lui, citim cu duioșie: *Arhimandrit Dometie Manolache, 1924-1975. Aici odihnește în pace, în așteptarea Învierii, ctitorul și duhovnicul obștii monahale de călugărițe a Mănăstirii Râmăneț, județul Alba, și părintele sufletesc al multor credincioși din împrejurimi.*

Multe lucruri minunate povestesc și maicile, dar și numeroșii săi fii suflați, pe care i-a ajutat și i-a mângâiat, iar faptele sunt vecine cu minunile Bunului Dumnezeu. Și cred că Dumnezeu îl ajută pentru credința lui puternică, dar și pentru nevoința aspră pe care o făcea.

Prietenul său, Mitropolitul Antonie, era și el un om cu o puternică credință. Odată, când eram într-o situație limită, și oamenii nu puteau sau nu voiau să mă ajute,

mi-a dat un îndemn de Pateric: *aliază-te cu Dumnezeu!* M-am aliat și Dumnezeu a rezolvat problema.

Maica Ierusalima povestește cum, în situații limită, la îndemnul Părintelui Dometie, se rugau și încercările erau depășite. În timpul inundațiilor din 1975, însă, a mers în sat cu câteva maici să aducă câteva pachete de cumpărături, pentru că mașinile nu circulau, și el a luat pachetele cele mai grele. Pe cale le-a povestit că a avut un vis foarte frumos. Când au ajuns la punte, Părintele Dometie s-a așezat jos lângă apă și... nu s-a mai ridicat. L-au dus maicile acasă și a fost mare tristețe. La înmormântarea sa a slujit Preasfințitul Emilian cu un sobor de peste o sută de preoți, înconjurați de peste patru mii de credincioși.

Acum, la patru decenii de la plecarea sa în eternitate, ne aducem aminte de el cu multă evlavie. A avut credință fierbinte, dragoste față de Dumnezeu și față de oameni, smerenie multă și inimă milostivă.

Pentru obște, pentru credincioșii din Munții Apuseni, dar și pentru alte suflete răvășite din toată țara, întotdeauna a fost gata să spovedească, să sfătuiască, să ajute și să mângâie. S-a ostenit ca un bun ostaș al lui Hristos, iar acum se veselește împreună cu sfinții întru bucuria Stăpânului său.

Mănăstirea Râmeț, care-i păstrează mormântul, are un odor de mare preț. Maicile și credincioșii care ajung acolo se pot reculege la mormântul lui, prind putere și se pot gândi în spirit paulin: *Aduceți-vă aminte de maimarii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința* (Evrei 13, 7).

Mărturisitor pentru cauza catehizării tineretului*

Părintele Profesor Ioan Bunea a fost unul dintre mărturisitorii pentru Hristos din România. Lui îi erau foarte limpezi cuvintele Mântuitorului: *Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Matei 10, 32-33).

Și nu s-a lepădat, ci a mărturisit. După ce s-a instalat guvernul comunist în România, în 1948, a fost scoasă Religia din școală. „Omul nou” trebuia format fără credință și fără Dumnezeu. Or, ora de Religie era totalmente potrivnică acestui deziderat. Așa că au măturat-o din învățământul public.

În această situație, cei mai conștienți slujitori ai Bisericii, dându-și seama ce se întâmplă, au căutat mijloacele prin care, măcar în parte, să se facă educația religioasă a copiilor și a tinerilor. Și mijlocul cel mai potrivit era catehizația. Această catehizație, atât cât s-a putut, au făcut-o preoții mai curajoși și râvnitori, la biserică.

În Cluj, profesor distins și bun teolog, a fost Părintele Ioan Bunea. Pe el l-a solicitat Părintele Vicar, pro-

* În revista *Renașterea*, nr. 7, iulie / 2015, p. 1.

fesorul Liviu Galaction Munteanu, să alcătuiască o programă de catehizare. Această programă avea menirea să îi ajute pe preoți să facă în biserică o catehizație coerentă, atât cât era posibil. Alcătuirea ei fusese hotărâtă într-o întrunire a Consiliului Eparhial din 1958.

Urmarea? Părinții profesori Liviu Galaction Munteanu și Ioan Bunea a fost închiși, făcând ani grei de temniță, primul dintre ei murind acolo, iar cel de-al doilea ieșind în 1964 cu sănătatea zdruncinată. Se demonstra încă o dată perfidia ideologică a sistemului care, pe de o parte, clama libertatea religioasă, iar, pe de altă parte, restrângea la maximum drepturile oamenilor de a-și educa copiii după propriile lor convingeri.

Oamenii aceștia care au suferit pentru o cauză merită toată prețuirea și cinstirea noastră. Acesta este motivul pentru care ne-am hotărât ca „Centrul pentru Tineret” din Sângeorz-Băi să poarte numele „Ioan Bunea”. Peste ani, considerăm că acest lucru va constitui o mică reparație morală pentru un om mare.

Rămâi stupefiat cum, după ce România a trecut prin această experiență amară, mai sunt oameni care ar dori scoasă educația religioasă din școală. Pentru această educație au suferit oameni de excepție ca Părintele Ioan Bunea, iar alții, ca Părintele Liviu Galaction Munteanu, au murit în temniță.

În acele momente grele Părintele Ioan Bunea și familia dânsului se considerau părăsiți de toată lumea, inclusiv de Arhiepiscopul Teofil. Adevărul este că Arhiepiscopul Teofil a intervenit la Patriarhul Justinian, lucru pe care poate că Părintele Ioan Bunea nu l-a știut

niciodată. De aceea, în amintirile sale, găsim și unde de reproș.

Pe data de 30 iulie 1959, în scrisoarea pe care i-o trimitea Patriarhului Justinian, cu referire la Părinții Liviu Galaction Munteanu și Ioan Bunea, Arhiepiscopul Teofil scria: *Aș fi deosebit de fericit ca odată ajuns acest caz la Procuratura Generală, cu sprijinul Preafericirii Voastre, să fie înțeles pe deplin faptul că Preoții Munteanu și Bunea au avut intenții curate de servoire a Bisericii Ortodoxe Române care, față de regimul democrat popular din patria noastră, se comportă cu loialitate și atașament*¹.

Ce a făcut Patriarhul Iustinian nu mai știm, mai mult ca sigur că a intervenit, dar stăpânirea avea urechile surde când era vorba de glasul Bisericii. Și cine era ascultat atunci când, pentru lucruri neînsemnate care nu plăceau puterii, făceai ani de temniță?

Părintele Ioan Bunea a fost arestat în 1959, rămânând în închisoare cinci ani de zile. A muncit în condiții inumane la canalul Dunăre – Marea Neagră și-n alte penitenciare. A fost eliberat în 1964, rămânând marcat de chinurile din temniță, dar reluându-și activitatea atât ca preot, cât și ca dascăl.

Pe lângă faptul că a fost un dascăl de excepție, a fost și un mare predicator. Ne-a lăsat predici la duminici și sărbători, la botez, cununie și înmormântare. Iar ca teolog în domeniul sistematic ne-a pus la îndemână „Din galeria marilor convertiți”, „Fenomenologia conștiinței morale”, „Psihologia rugăciunii” și alte lucrări. Și-a iubit și țara, mărturie fiind cartea „Frăția credinței

¹ AAC, Dosar 6/1959, vol. II, nr. 5642/959.

și frația națională”. Sunt multe alte lucrări rămase de la el.

A trecut la Domnul pe 6 iulie 1990 și, iată, că exact după 25 de ani se inaugurează „Centrul Misionar pentru Tineret Ioan Bunea”, lângă biserica pe care a ctitorit-o cu mulți ani în urmă. Încă o dată realizăm că lucrurile nu sunt întâmplătoare.

Atunci, în iulie 1990, ca episcop tânăr, participam la înmormântarea lui, în Lunca Arieșului. Iar acum, ca Arhiepiscop și Mitropolit matur, particip la inaugurarea acestui așezământ foarte important care îi poartă numele. Să dea Dumnezeu ca tinerii noștri, privindu-și cu atenție înaintașii, să le urmeze credința și demnitatea!

Maica Domnului îngrijorată de disoluția familiei creștine*

*Mama lui a zis către El: Fiule, de ce ne-ai făcut nouă una ca asta?
Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijozați.*

(Luca 2,48)

An de an, familia Domnului Hristos se ducea de Paști în pelerinaj la Ierusalim. Într-un rând, când Domnul Hristos era de doisprezece ani, au făcut același lucru. Sfârșindu-se sărbătoarea, pelerinii se întorceau spre casele lor. Așa a făcut și Familia Sfântă, mergând cale de o zi și crezând că Domnul Hristos este în ceata pelerinilor.

Când au constatat că Domnul Hristos nu este prezent, au intrat în mare panică și îngrijorare. S-au întors înapoi și L-au găsit după trei zile în templu, stând de vorbă cu învățătorii de lege. Îngrijorarea și panica lor fusese fără temeii. Și, suflând ușurată, mama Lui a zis către El: *Fiule, de ce ne-ai făcut nouă una ca asta? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijozați*" (Luca 2, 48). Maica Domnului era îngrijorată că i se destramă familia, că-și pierde Fiul.

Dacă îngrijorarea Maicii Domnului și a Dreptului Iosif au fost atunci fără temeii, astăzi Maica Domnului are multe motive de îngrijorare văzând disoluția familiei creștine. Sfânta Fecioară este Maica noastră, a tutu-

* În revista *Renașterea*, nr. 8, august / 2015, pp. 1-2.

ror. Ne spune Sfânta Evanghelie după Ioan că, atunci când Domnul era pe Cruce, *văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta!* (Ioan 19, 26-27). În felul acesta, prin Sfântul Ioan, toți am devenit fiii Maicii Domnului.

Și, privind ce se întâmplă în lume, Maica Domnului este îngrijorată și plânge. Este îngrijorată de multe lucruri dar, cel mai important, este disoluția familia creștine. Numărul divorțurilor este alarmant. Numai anul trecut în România au fost peste 26.000 de divorțuri. Familiile se destramă cu multă ușurință, dar drama cumplită o simt copiii. Cine-i mai caută pe ei cu înfrigurarea cu care Îl căuta Sfânta Fecioară pe Domnul Iisus?

În tradiția și spiritualitatea noastră românească familia este prețuită la modul absolut. Spune Ioan Alexandru că *locul unde se întemeiază rânduiala unei Patrii și statornicii, în spiritul legilor morale, al jertfei de sine, al răbdării, încrederii și dragostei este acest cuib arhaic și sacru unde doi oameni, un tânăr bărbat și o fată, se hotărăsc să-și unească viața în cuget și simțire, prin legământul de aur al inelului nunții, care desăvârșește cerul pe pământ, în vederea lucrării și privegherii, a nașterii de prunci și împlinirii spirituale în lumina moștenirilor părinților*¹.

Legământul de aur al inelului nunții se rupe pentru foarte mulți tineri ai vremurilor noastre, spre durerea Maicii Domnului și spre exasperarea noastră. De ce se

¹ IOAN ALEXANDRU, *Iubirea de Patrie*, Editura Eminescu, București, 1985, p. 94.

rupe? Cauzele sunt multe și complicate. Le vom sublinia pe cele mai importante.

Principala cauză este *slaba credință* în Dumnezeu și-n învățătura pe care El ne-a lăsat-o în Sfânta Scriptură. Citim în Evanghelia după Matei că, la un moment dat, s-au apropiat de Domnul Hristos fariseii și i-au zis: *Se cuvine, oare, omului să-și lase femeia sa, pentru orice pricină?* (Matei 19, 3). Răspunsul Domnului a fost negativ, argumentându-și poziția pe faptul că Dumnezeu i-a făcut bărbat și femeie și a zis: *Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup... Deci, ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă* (Matei 19, 5-6). Venind cu argumentul că Moise a îngăduit divorțul, au primit de la Hristos o replică limpede – Moise a făcut lucrul acesta pentru *învârtoșarea inimilor*, dar de la început nu a fost așa. Și trage concluzia: *Iar eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, și se va însura cu alta, săvârșește adulter; și cine s-a însurat cu cea lăsată săvârșește adulter* (Matei 19, 9).

În majoritatea sentințelor de divorț actuale se spune că cei doi se despart *prin consens*, iar cauzele menționate sunt diverse, dar nu neapărat de gravitatea de a distruge o familie. Părintele Profesor Ilie Moldovan vede printre cauze *libertinajul unui tineret, băieți și fete, care și-au pierdut steaua polară; extinderea prostituției, a practicilor neomalthusianiste și a avorturilor; căsătoria privită din punct de vedere strict individualist, hedonist... Toate aceste practici ruinează familia românească din zilele noastre, din interior, prin trădarea iubirii și a sfințeniei, iar,*

din exterior, prin însușirea unor modele străine². Căsătoria, divorțul, recăsătorirea, făcute cu multă ușurință pe alte plaiuri, sunt tot mai des întâlnite și la noi.

O altă cauză foarte serioasă este *slaba viață religioasă* a unor familii, ruptura cu supranaturalul. Teologul Dumitru Popescu ține să precizeze că, *datorită acestei rupturi dintre natural și supranatural, familia creștină și-a pierdut sensul profund al comuniunii ei spirituale în Hristos și Biserică, pentru a se transforma într-o instituție naturală, care se dezintegrează ușor. Lipsită de suportul ei transcendent, familia a rămas, în lumea secularizată, o entitate autonomă, care socotește că poate exista prin ea însăși, fără ajutorul lui Dumnezeu*³.

Mă opresc acum, poate, la cea mai tristă cauză care duce la o viață morală aproximativă și la destrămarea familiilor: *plecarea a milioane de tineri, căsătoriți sau necăsătoriți, la muncă în străinătate*. Datorită lipsei locurilor de muncă și salariilor mici, tineri sănătoși și frumoși, în stare de a realiza lucruri extraordinare, pleacă în Italia, în Spania, în Anglia și-n alte țări unde se pot realiza profesional. Lucrul acesta trebuie să ne dea de gândit nouă tuturor și, mai ales, celor ce administrează această țară. Ne doare pe toți, și-n primul rând pe Mama Domnului, faptul că ne împruținăm și îmbătrânim.

Iar pentru cei ce pleacă, situația specială în care se găsesc este cea care îi predispune spre păcat. Unii pleacă singuri, alții cu soțiile, condițiile în care locuiesc sunt

² În vol. Congresului Internațional *Familia și Viața la începutul unui nou mileniu creștin*, București, 25-27 septembrie 2001, p. 152.

³ *Ibidem*, p. 227.

precare și toate acestea duc, în multe cazuri, la destrămarea familiilor. Ce să spunem de copiii rămași acasă?... Mai fericiți sunt cei care pleacă cu părinții, sau se nasc acolo, dar, crescând acolo, vor mai reveni vreodată în România? Dar părinții lor?

Noi știm că țelul suprem al căsătoriei este ca soțul și soția să se facă fericiți unul pe altul și să se ajute reciproc să intre în împărăția cerurilor. Prin dragostea lor reciprocă și părtașia vieții, amândoi – împreună cu copiii lor, dacă Dumnezeu le-a dat urmași – sunt chemați a se aduce unul pe altul mai aproape de Hristos și de Maica Domnului.

Și dacă este să vorbim de emigrația românească, de a cărei traume am amintit, vom spune că Sfântul Sinod a decis în anul 2009 ca prima duminică după Adormirea Maicii Domnului să fie *Duminica migranților români*. Și s-a hotărât lucrul acesta pentru că, la sfârșit de august, atât cei ce lucrează în străinătate, cât și studenții obișnuiesc să vină acasă.

Familia este locul *practicării, înainte de toate, a tuturor virtuților, a desăvârșirii morale. Cum ești în familia ta, cum te porți cu cele intime ale tale în gândul și faptele tale controlate de conștiința ta și de ochii celor apropiați ție, te vei purta și cu ceilalți semeni ai tăi*⁴. Iar copiii vin să ne lumineze viața, să ne veștejească vanitățile, să transforme fondul vieții în bucurie și bucuriei îi domolesc asperitățile⁵. Nu în zadar spunea Dostoievski că *ochii unui copil și un cer senin sunt de ajuns să facă viața întreagă fericită*.

⁴ IOAN ALEXANDRU, *op.cit.*, p. 94.

⁵ *Ibidem*, p. 91.

Plecând de la realitatea actuală, când prea multe case se destramă și prea mulți copiii rămân traumatizați și simt acut suferința despărțirii părinților, ne-am îngăduit să ne gândim și la familiile de odinioară, pe care le admirăm. Excepții pozitive vor fi existând și astăzi, iar redresarea societății nu o vedem altfel decât prin redresarea familiilor.

Oare nu spunea Octavian Goga: *Din casa noastră, unde-n umbră/ Plâng doinele și râde hora,/ Va străluci odată vremii/ Norocul nost', al tuturor*⁶. Aceste familii, în care mai este frică de Dumnezeu și bunăcuviință, am dori să fie fermentul care să dospescă toată societatea omenească.

Sigur că lucrul acesta nu-l vom putea rezolva singuri. De aceea, vă aduc aminte de o situație critică, aproape penibilă, pe care ne-o relatează Sfântul Ioan Evanghelistul în capitolul 2. Era nuntă în Cana Galileii. Maica Domnului era acolo. Și a fost chemat la nuntă și Iisus cu ucenicii Lui. La un moment dat s-a sfârșit vinul. Maica Domnului I-a adus discret la cunoștință Mântuitorului lucrul acesta și a zis celor ce slujeau: *Faceți orice vă va spune* (Ioan 2, 5).

Știm ce s-a întâmplat. Domnul Iisus le-a spus slugilor să umple cu apă șase vase de piatră, puse pentru curățirea iudeilor. Apoi a transformat apa în vin. La intervenția Maicii Sale, Domnul Hristos a făcut prima minune, ajutând o familie tânără.

Credem că Maica Domnului, observând și astăzi situațiile critice în care se găsesc familiile, intervine la

⁶ OCTAVIAN GOGA, *Poezii*, Editura Luceafărul, Budapesta, 1906, p. 8.

Fiul Său. Necazul e că noi n-o prea rugăm să intervină. Și Maica Domnului e îngrijorată și suferă pentru toate familiile care se destramă și pentru toți copiii care simt tragic despărțirea părinților.

Chiar dacă a adormit și a fost luată la cer de către Fiul său, ea nu părăsește această lume necăjită și încercată. Ne încredințează de acest lucru troparul sărbătorii: *Întru naștere fecioria ai păzit, întru Adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare; mutatu-te-ai la Viață, fiind Maica Vieții și, cu rugăciunile tale, izbăvești din moarte sufletele noastre*⁷.

⁷ *Mineiul pe August*, EIBMBOR, București, 2003, p. 176.

Tinerii creștini vor salva Europa*

Bătrâna noastră Europă, maica civilizației, din punct de vedere spiritual a intrat în derivă. Plămădită la sânul Bisericii, în ce privește viața duhovnicească, a devenit foarte anemică. Și nu numai în ce privește viața duhovnicească, dar și din punct de vedere demografic este în regres.

Cine o va redresa? Tineretul creștin, credem noi. Pentru că tinerii sunt în plină putere creatoare și au idealuri. Pe ei nu i-a blazat viața. Sfântul Pavel îi scria tânărului său ucenic Timotei: *Nimeni să nu disprețuiască tinerețile tale, ci fă-te pildă credincioșilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credința, cu curăția* (1 Timotei 4, 12).

S-ar putea spune că aceste afirmații s-au făcut în alte vremuri și că nu mai sunt actuale. Eu spun contrariul: *Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este Același* (Evrei 13, 8). Pe bună dreptate, Părintele Ilarion Felea, mort în temnița de la Aiud, scoate în evidență unicitatea lucrării pe care o face Domnul Hristos și, implicit, Biserica Lui creștină: *Ceea ce nu a reușit nici un înțelept și nici un întemeietor de religie – zice el –, a reușit Iisus Hristos. El întruchipează un chip de om nou: chipul omului bun, iertător, pașnic, iubitor, blând, credincios, drept, liber, miostiv și sincer. Prin el se naște și renaște umanitatea*¹.

* În revista *Renașterea*, nr. 9, septembrie / 2015, p. 2.

¹ ILARION FELEA, *Religia iubirii*, Editura Diecezană, Arad, 1946, p. 477.

În spiritul acestor idei, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, peste 5000 de tineri creștini ortodocși din Europa se întrunesc la Cluj-Napoca, în perioada 4-7 septembrie 2015, sub sloganul *Tinerii ortodocși, împreună pentru viitorul creștin al Europei*. Organizăm această întâlnire în contextul în care Clujul a fost ales „Capitala europeană a tineretului” pentru anul 2015.

Această întâlnire europeană a tinerilor ortodocși a fost precedată anii trecuți de două întâlniri naționale de mare succes la Baia-Mare. Și nădăjduim noi că și întâlnirea de la Cluj va avea urmări pozitive în viața spirituală a tinerilor din Europa și nu numai, pentru că avem invitați și din Palestina, Iordania, Siria și Congo.

În organizarea întâlnirii suntem ajutați de Guvernul României, de Consiliul Județean Cluj, de Primăria Municipiului Cluj-Napoca, de universitățile din Cluj, de Inspectoratul Școlar Județean, instituții cărora le rămânem recunoscători. E de la sine înțeles că greul organizării cade pe umerii staffului Arhiepiscopiei Clujului, organizațiilor noastre de tineret, protopopiatelor și întregului cler. Sunt și alte instituții bancare și publice care ne sprijină și cărora le mulțumim.

Considerăm că investiția în tineri este cea mai importantă. Nu zadarnic ne spune înțeleptul Solomon: *Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie să o aibă și chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea* (Pilde 22, 6). Noi, cei maturi, avem mare răspundere de ceea ce punem la temelie vieții lor, de felul în care plămădim ființa lor socială. Felul de a fi și pilda personală a fiecă-

ruia dintre noi are mare importanță. Noi trebuie să-i problematizăm cu marile idei spirituale ce frământă omenirea astăzi și să-i încredințăm că integritatea lor sufletească și puritatea vieții sunt cele mai de preț comori pe care le posedă.

Sfântul Ioan Casian, compatriotul nostru, ne spune că *dacă vrem să ajungem la o adevărată desăvârșire a virtuților, trebuie să-i urmăm pe acei dascăli și îndrumători care le-au dobândit și experimentat în mod real, nu imaginându-și-le în discuții fără miez; ei vor putea să ne învețe și să ne călăuzească spre această desăvârșire, indicându-ne și drumul cel mai sigur pe care să ajungem acolo*².

Dragi tineri, cu vigoarea voastră și cu harul lui Hristos, noi credem că puteți revigora viața spirituală a Europei. Lucrul acesta îl dorim și Îl rugăm pe Dumnezeu să vă ajute în toate proiectele bune pe care le aveți planificate!

Vă zicem *Bine ați venit!* Și dorim să vă simțiți bine aici, în capitala Transilvaniei, pentru că noi v-am așteptat cu mult drag și ne punem mare nădejde în voi.

² Sfântul IOAN CASIAN, *Despre așezămintele mănăstirești*, XXII, 15, PSB 57, EIBMBOR, București, 1990, p. 255.

Sfinții ardeleni*

Drumurile mele m-au dus vineri, 11 septembrie 2015, prin curatul și liniștitul orașel Kufstein din Tirolul Austriei. Îl vizitam pentru a doua oară. Prima data n-am avut răgazul necesar să intru în teribila fortăreață, astăzi muzeu, situată pe vârful dealului și-n care ani mulți a funcționat o sinistră închisoare medievală.

De data acesta am intrat. Te cuprind fiorii văzând ce mijloace de tortură au putut pune la cale oamenii pentru alți oameni, creștini fiind. Și mi s-au perindat prin minte nume de mărturisitori pentru Ortodoxie care au pățimit aici. În holul mare al celularului, pe pereți, poți vedea plăci cu nume de oameni care au fost închiși aici, din toate naționalitățile imperiului, în special unguri. N-am observat nume de români. Poate n-a fost nimeni interesat să-i pomenească pe Sfinții Ardeleni, în primul rând pe Sfântul Nicolae Oprea, care au pățimit aici. Cine știe, poate în viitor?

Așa că, apropiindu-se ziua sărbătorii lor de pe 21 octombrie, m-am hotărât să scriu acest mic articol, ca o ofrandă meritată pentru modul în care L-au mărturisit pe Hristos. Lor le erau clare cuvintele Mântuitorului: „oricine va mărturisi pentru Mine înaintea

* În revista *Renașterea*, nr. 10, octombrie / 2015, pp. 1-2.

oamenilor, mărturisi-voi și eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 10, 32-33).

Știu că ceea ce voi afirma nu este în armonie cu diplomația oportunistă a celor ce vor să vadă în greco-catolicism o poartă deschisă înspre „Apusul civilizată” și o ieșire din „Răsăritul obscurantist”. Este adevărat că dezbinarea Bisericii Creștine nu este pe placul lui Dumnezeu. Domnul Hristos dorește „ca toți să fie una” (Ioan 17, 21), numai că unitatea nu se realizează prin greco-catolicism.

Pe bună dreptate Episcopul Ioan Stroia de la Alba Iulia spunea prin 1926 că „oricât de multă silință își dau frații greco-catolici din România Mare a se prezenta una cu noi, și aceasta o fac conștient când voiesc să câștige favoruri sau prerogative în ochii credincioșilor lor, ei sunt și rămân ce i-a făcut nefericitul act al Unirii de la 1700: o frântură schismatică ruptă din sânul Bisericii Ortodoxe”¹.

Referitor la eșecul pe care l-a constituit greco-catolicismul, în ce privește refacerea unității Bisericii, comisia mixtă de dialog de la Balamand, alcătuită din catolici și ortodocși, afirmă că „uniatismul este metodă de unire din trecut” și că actualmente se caută „deplina comuniune”².

¹ *De la suferința despărțirii la bucuria reîntregirii*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Alba Iulia, 1989, p. 3.

² *Documentul de la Balamand*, Arhiepiscopia Sibiu, 1993.

Împotriva „actului nefericit” al uniației și împotriva acestei „metode” false de unire s-au ridicat Sfinții Ardeleni. Troparul sărbătorii lor de pe 21 octombrie li se adresează acestor eroi ai credinței cu cuvintele: „luptătorilor pentru ortodoxie, ca niște trâmbițe îngerești, ați înviorat în suflete mărturisirea dreptei credințe și, ca niște înțelepți propovăduitori, pe credincioși i-ați hrănit cu dreaptă și luminată învățătură. Mari au fost ostenelele lucrării voastre, mare și osârdia propovăduirii; mare a fost și rodul luptei voastre drepte, pururea pomeniților ostași ai lui Hristos”³.

Sfinții Ardeleni au fost mulți. Pe unii îi cunoaște numai Dumnezeu. Sfântul Sinod, după cercetările convenite, s-a oprit la numele câtorva dintre ei, pe care i-a canonizat. Este vorba de Sfinții Ierarhi Iorest și Sava, sărbătoriți pe 24 aprilie; Sfinții Mărturisitori Visarion, Sofronie de la Cioara, Ioan din Galeș, Moise Măcinic și Sfântul Muceinic Nicolae Oprea, prăznuiți pe 21 octombrie.

După ce, prin presiunea curții de la Viena și prin promisiuni de natură socială, Mitropolitul Atanasie, dimpreună cu treizeci și opt de protopopi, au semnat în 1700 actul de uniație, șaiszeci de ani au urmat tulburări care au provocat multă durere. Ortodocșii rămași fără episcop și fără drepturi, cu bisericile ocupate și mănăstirile dărâmate, băteau drumul la Viena. Unii, ca de pildă, Sfântul Nicolae Oprea, au murit în temnițele din Austria. Este mișcătoare pledoaria unui țăran în fața comisiei alcătuită de împărăteasa Maria Tereza: „acest cojoc care-i pe mine acum e al meu. Dar dacă ar

³ *Ceaslov*, București, 1973, p. 663.

vrea să mi-l ia Crăiasa, i-l dau. Cu aceste mâini și picioare și cu tot trupul meu am lucrat zi și noapte ca să plătesc porția. Ele sunt ale Crăiesei și de-ar vrea să mi le ia nu am ce face. Dar nu am decât un suflet, pe care îl păstrez pentru Dumnezeu din cer și nici o putere omenească nu-l poate îndoii”.

Pe când aceștia călătoreau la Viena „prin Ardeal umbra popa Sofronie din Cioara, înconjurat de mii de oameni, care îl păzeau și ascultau cuvântul lui. El cutreiera satele și arăta o pecete «cât un taler», prin care li se făgăduia românilor împlinirea dorinței de a-și avea episcop de legea lor”⁴. Când autoritățile l-au închis la Bobâlna, țărani l-au eliberat, la fel și la Zlatna. Iar „sinoadele” ținute în mai multe locuri, dintre care cel mai important la Alba Iulia, au formulat hotărâri și au întocmit jalbe. Urmarea pozitivă a fost că împărăteasa a tolerat în 1761 un episcop ortodox în Ardeal, venit de la Buda. Totuși, Sfântul Sofronie a fost nevoit să plece la Curtea de Argeș. Aceste mișcări țărănești, ne spune istoricul David Prodan, „au adus la marginea pieririi Unirea, cel puțin în două momente, în mișcarea racoțiană și în cea a lui Sofronie”⁵.

Lucian Blaga, admirându-l pe Sfântul Sofronie, zice: „într-un timp când catolicii și Curtea de la Viena negau cu fățarnicie și rea voință existența unor români ortodocși în Transilvania, aceștia, prin omul ridicat chiar din rândurile lor, prin călugărul Sofronie, reușesc să-și

⁴ IOAN LUPAȘ, *Istoria Bisericească a Românilor Ardeleni*, Cluj-Napoca, 1995, p. 115.

⁵ *Răscoala lui Horea*, Vol. I, București, 1984, p. 65.

dovedească puterea, manifestându-se aproape ca un mic stat în stat”⁶.

În anul 1955, Sfântul Sinod, ținând seama de lupta dreaptă pentru credință a Sfinților Ardeleni, a hotărât ca de atunci înainte „Părinții noștri Ierarhi Iorest și Sava, cari au îndurat chinurile Mucenicilor, mărturisind dreapta credință, împreună cu smeriții între ieromonahi Visarion și Sofronie, cari au surpat cu virtutea și cu pătimirile lor puterea vrăjmașilor Ortodoxiei, și împreună cu dreptcredinciosul creștin Oprea, care a pecetluit cu moartea statornicia lui în credința părinților noștri, să se numere cu sfinții și să se cinstească după toată pravila ca sfinți Mărturisitori și Mucenici”⁷.

S-ar putea spune că acestea sunt file de istorie și că lumea de astăzi are alte preocupări. Este adevărat! Numai că „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același” (Evrei 13, 8). Sfinții Ardeleni L-au mărturisit în modul în care li se părea eficient atunci.

Noi, astăzi, trebuie să-L mărturisim în Uniunea Europeană, într-un mod potrivit acum. Să le spunem tuturor oamenilor că „viața fără Hristos nu este viață. Dacă nu-L vedem pe Hristos în toate faptele și gândurile noastre, noi trăim fără Hristos”⁸. Iar capătul unei vieți fără de Hristos este neantul și haosul.

⁶ LUCIAN BLAGA, *Gândirea românească în Transilvania în secolul XVIII*, București, 1966, p. 60.

⁷ BOR, 11-12 (1955), p. 1047.

⁸ DIONYSIE TATSIS, *Cuvintele Bătrânilor*, Alba Iulia, 2004, p. 14.

Taină și minune*

La începutul Postului Crăciunului, pe 21 noiembrie, sărbătorim „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”. Este o legătură directă între cele două lucruri: Maica Domnului intră în templul din Ierusalim pentru a se pregăti să-L primească în pântecele ei pe Domnul Hristos, noi, creștinii, postim șase săptămâni înainte de praznic pentru a-L primi pe Mântuitorul în peștera sufletului nostru. Dar, pe cât de lesne este de făcut o legătură între cele două, pe atât de mult ne dăm seama de sfințenia Maicii Domnului și de mizeria lăuntrică în care ne găsim noi.

Viața Maicii Domnului este taină și minune. Maica Domnului este „rai de taină”, este „laudă a toată lumea”, este „năstrapă de aur”, este „casa Domnului”. Conducul sărbătorii ne spune că „Preacurata, Biserica Mântuitorului, camera cea de mult preț și Fecioara, sfințită vistierie a slavei lui Dumnezeu, astăzi se aduce în casa Domnului, împreună aducând harul Duhului lui Dumnezeu, pe care o laudă îngerii lui Dumnezeu: Acesta este cortul cel ceresc”¹.

Noi spunem într-o cântare din postul acesta, adresându-ne lui Dumnezeu: „Pe mine, cel ce am ajuns

* În revista *Renașterea*, nr. 11, noiembrie / 2015, p. 1.

¹ *Mineiul pe noiembrie*, EIBMBOR, București, 2005, p. 339.

peșteră de tâlhari, arată-mă, Doamne, Cel ce în peșteră Te-ai născut, locaș al Tău și al Tatălui și al dumnezeiescului Tău Duh, ca să Te slăvesc în toți vecii”².

Și, dacă suntem realiști, în fața tainei unirii cu Hristos, ne folosim de rugăciunea de la Împărtășanie: „Mă cutremur, primind focul, să nu mă aprind ca ceara și ca iarba. O înfricoșătoare taină. O, milostivire a lui Dumnezeu. Cum eu, tină fiind, mă împărtășesc cu dumnezeiescul Trup și Sânge și mă fac fără stricăciune”³.

Maica Domnului se pregătește în templu pentru momentul unic din istoria universului când, întrupându-se în sânul ei Hristos și frate făcându-se cu oamenii, lumea va fi salvată. Datorită acestui fapt, că L-a născut pe „Pomul vieții”, Preasfânta Fecioară este numită „rai de taină”.

„Umbritu-te-a pe tine, Fecioară, spune cântarea, puterea Celui dintru înălțime, și te-a făcut rai de desfătare, având în mijloc lemnul vieții, pe Mijlocitorul și Domnul”⁴. Edenul cel închis pe vremea lui Adam devine accesibil pentru toți oamenii. Într-un dialog retoric cu locul nașterii spunem: „Gătește-te Betleeme că s-a deschis Edenul pentru toți, înfrumusețează-te Efrata, că Pomul vieții a înflorit în peșteră din Fecioară. Pentru că pântecelul aceleia s-a arătat rai înțelegător, întru care este dumnezeiescul pom, din care mâncând vom fi vii și nu vom muri ca Adam. Hristos se naște ca să ridice chipul cel căzut mai înainte”⁵.

² *Mineiul pe decembrie*, EIBMBOR, București, 2005, p. 339.

³ *Liturghier*, EIBMBOR, București, 2012, p. 339.

⁴ *Mineiul pe iulie*, EIBMBOR, București, 1928, p. 99.

⁵ *Mineiul pe decembrie*, EIBMBOR, București, 2005, p. 312.

Contemplând splendoarea Maicii Domnului și admirându-i puritatea, ne dăm seama de ce a fost vrednică să-L nască pe Hristos. Și, întorcându-ne înspre noi, ne dăm seama cât de mizerabili suntem pentru a-L putea primi. Din încurcătură ne scoate postul Crăciunului. Spune Sfântul Simeon Noul Teolog: „Crezând din suflet și căindu-ne cu căldură, zămislim pe Cuvântul lui Dumnezeu în inimile noastre ca și Fecioara, dacă avem sufletele noastre fecioare curate”⁶.

Fecioria și curăția sufletului încercăm să le regăsim în acest post. Două virtuți pe cât de mari pe atât de neglijate. Și nu numai că nu le căutăm, ci le socotim desuete și demodate.

Mai ales în inima tinerilor încearcă duhul anticrist și secular să dărâme convingerile creștine și dorul după puritate. Pe cei ce încă au mai rămas nepătați, acest duh îi persiflează și-i marginalizează.

Uitându-ne cu speranță la Maica Domnului, o rugăm să ne ajute prin rugăciunile ei: pe cei mai în vârstă să ne ajute să ne recăștigăm sfințenia vieții, pe cei tineri să-i păstreze curați și nepătați.

În această stare fiind, vom avea bucuria de a-L primi și noi pe Hristos în inima noastră.

⁶ Sfântul SIMEON NOUL TEOLOG, *Întâia cuvântare monahală*, Filocalia 6, București, 1977, p. 157.

Mai aproape de Hristos, în anul 2016*

*Apropiați-vă de Dumnezeu
și se va apropia și El de voi.
(Iacov 4, 8)*

Firul vieții noastre se toarce din caietul vremii... și se toarce repede. *Anii noștri s-au socotit ca pânza unui păianjen; zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani, iar de vor fi în putere, optzeci de ani; și ce este mai mult decât aceștia, osteneală și durere!* (Psalmul 89, 10-12). Dacă în ceasurile noastre de meditație realizăm acest lucru, mai mult ca oricând îl realizăm la Anul Nou. Lucian Blaga, în acest sens, se adresează lui Dumnezeu: *Oprește trecerea. Știi că unde nu este moarte, nu este nici iubire. Și totuși, te rog: oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne mășori destrămarea!*¹

În desfășurarea firului vieții noastre ne putem folosi de următoarea asemănare: urcușul și pogorâșul unui deal frumos. Până la zenitul vieții, adică până la culmea însoțită și învăluită de vraja maturității, urcușul este mai anevoios, anii par mai lungi. Aceasta din pricina nerăbdării de care suntem cuprinși întru așteptarea împlinirii idealurilor ce ne frământă. Îndată însă ce am

* În revista *Renașterea*, nr. 1, ianuarie / 2016, pp. 1-2.

¹ LUCIAN BLAGA, *Poezii*, Editura pentru Literatură, 1966, p. 77.

ajuns în vârf, pașii vieții noastre coboară grăbiți spre sfârșitul călătoriei, care se încheie – pentru toți muritorii – la mormânt.

Nu-i prilej mai potrivit pentru meditare la trecere decât Anul Nou. Chiar dacă este momentul urărilor de „ani mulți”, nu trebuie să uităm că, odată cu sfârșitul oricărui an, firul existenței noastre se scurtează. Îmbătați de ispitele ademenitoare ale plăcerilor efemere, ne face o deosebită plăcere ca tocmai noaptea dintre ani s-o petrecem în excese de mâncare și băutură. Ne urăm viață lungă, belșug și fericire, și nu-i rău! Rău este faptul că bucuria curată este împreunată cu chefuri nesăbuite și petreceri cu beții, datorită iluziei că veselia din noaptea Anului Nou este o cheazășie că tot anul care vine va fi plin de momente de veselie și fericire.

La urma urmei, ce-i anul? Este o unitate de măsură a timpului, alcătuită din 365 de zile. În acest răstimp pământul face o mișcare de revoluție în jurul soarelui. Făcând această mișcare de revoluție, în răstimp de 24 de ore se rotește în jurul axei, dând naștere zilelor și nopților. Când la noi e ziua, pe partea cealaltă a globului e noapte. Dar e foarte important de subliniat faptul că mișcarea de revoluție nu se face pe un cerc perfect, ci pe o traiectorie elipsoidală. Așa se face că, în perioada în care emisfera (noastră) nordică e mai expusă spre soare, vine primăvara, vara, și toate înfloresc și rodesc. E cald, e luminat, e bine și ne bucurăm de viață din belșug. Când emisfera noastră e mai puțin expusă spre soare, vine toamna, iarna, și toate îngheață și mor.

Am făcut acest mic excurs nu pentru a preda o lecție de astronomie, ci pentru a sublinia faptul că succesiunea fenomenelor naturale are un tâlc duhovnicesc adânc. Pe plan spiritual, Hristos este soarele, iar noi, cu toții, niște mici planete. Oare nu așa am cântat la Crăciun? *Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeu nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței; că întru dânsa, cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de Sus, Doamne, slavă Ție!*²

Pe măsură ce traiectoria vieții noastre se apropie de Hristos, în suflet e primăvară, e vară, toate virtuțile înfloresc și rodesc. Sufletul iradiază lumină și căldură din căldura primită de la Hristos. Dimpotrivă, dacă ne îndepărtăm de Hristos, în suflet vine iarna și frigul. Sufletul moare, iar omul nu poate face nimănui vreo bucurie, nici chiar lui însuși.

Aceasta-i tragedia lumii contemporane: îndepărtarea de Hristos! Bătrânul Porfirie spune că viața fără Hristos nu-i viață. *Hristos este prietenul nostru, fratele nostru, El este tot binele și toată frumusețea. El este totul. În Hristos nu există nici tristețe, nici melancolie, atunci când omul este copleșit de gândurile și împrejurările care l-au apăsât și rănit*³.

Unul dintre marii scriitori ai veacului XX, Giovanni Papini, când L-a aflat pe Hristos a scris aceste rânduri: *Toți au nevoie de Tine, chiar cei ce nu știu: cei ce nu știu*

² Ceaslov, EIBMBOR, București, 1973, p. 676

³ DIONISYOS TATSIS, *Cuvintele Bătrânilor*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 14.

mai amarnic decât cei ce știi. Flămândul își închipuie că umblă după pâine, dar îi este foame de Tine; însetatul crede că vrea să bea apă, dar îi este sete de Tine; bolnavul râvnește sănătatea, dar boala lui nu-i decât lipsa Ta. Cine caută frumusețea, Te caută, fără să-și dea seama, pe Tine... Cine urmărește cu gândul adevărul, te dorește – fără voia lui – pe Tine, cel ce ești singurul adevăr.

Domnul Hristos, de fapt, ne caută El pe noi, mai mult decât Îl căutăm noi pe El. Dacă Sfântul Iacov ne îndeamnă: *Aproiați-vă de Dumnezeu și se va apropia și El de voi (Iacov 4, 8)*, Mântuitorul ne spune: *Iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine (Apocalipsa 3, 20)*.

Apropiindu-ne de Hristos ne apropiem și de semenii noștri. Părintele Stăniloae își imaginează un cerc imens pe circumferința căruia fiecare om are un loc. De la fiecare om pleacă o rază spre centrul cercului, unde este Hristos. Dacă oamenii pleacă pe rază, apropiindu-se de centru, de Hristos, se apropie și unii de alții. Sau, invers, îndepărtându-se de Hristos, se îndepărtează și unii de alții.

Noi, așa cum afirmam, suntem niște călători. Timpul călătoriei noastre se împuținează de la an la an. De aceea, trebuie să fim foarte zgârciți cu timpul. Ne spune Sfântul Pavel: *Luați seamă cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca cei înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt (Efeseni 5, 15-16)*.

Și nu numai că trebuie să fim zgârciți cu vremea, ci trebuie să fim atenți la direcția călătoriei noastre. Ea trebuie să fie neapărat înspre Hristos. Un simplu uma-

nism cu o morală rezonabilă care, în virtutea multiculturalismului, consideră că toate religiile și toate confesiunile sunt la fel de bune, nu duce nicăieri. Mântuitorul spune: *Cel ce nu este cu Mine, este împotriva Mea, și cel ce nu adună cu Mine risipește!* (Luca 11, 23)

Apropiindu-ne de El, tristețea lăsată de trecerea timpului dispare știind că *porunca Lui este viață veșnică* (Ioan 12, 50). Rănile sufletești pe care le-am suferit în anul 2015 se cicatrizează. Iar în ceea ce privește anul 2016 care începe, ne adresăm lui Dumnezeu dimpreună cu David, și-I spunem: *Vei binecuvânta cununa anului bunătății Tale și câmpiile Tale se vor umple de roade grase* (Psalmul 64, 12).

Omul providențial pentru Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului*

Pe 3 februarie 2016 se împlinesc 80 de ani de la plecarea la Domnul a marelui episcop Nicolae Ivan. Viața spirituală și edilitară a Arhiepiscopiei Clujului este marcată de misiunea extraordinară a acestui om trimis de Dumnezeu după Marea Unire.

Catedrala Mitropolitană a fost ridicată de el, reședința Arhiepiscopală a fost procurată de el, Facultatea de Teologie a fost înființată de el, biserica Sfântul Nicolae a fost ctitorită de el, foaia eparhială „Renașterea” a fost întemeiată de el și multe mănăstiri și biserici își au obârșia pe vremea lui. Ce să mai spunem de spiritul gospodăresc ce l-a caracterizat, de baza materială pe care ne-a lăsat-o și de multe altele?

Este adevărat că oamenii luați de grijile zilei își aduc și nu-și aduc aminte de el. Mai ales într-o lume marcată de spiritul secularizării. Dar noi n-avem voie să-l uităm. Nu ne lasă sufletul și, apoi, nu uităm de sfatul Sfântului Apostol Pavel: „Aduceți-vă aminte de maimarii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (*Evrei 13, 7*).

Este o mare virtute recunoștința. Ne zice același Apostol „să fim mulțumitori” (*Evrei 12, 28*), pentru că

* În revista *Renașterea*, nr. 2, februarie / 2016, pp. 1-2.

nerecunoștința îl caracterizează pe omul ingrât, care crede că lumea începe și se sfârșește cu el. Mihai Eminescu, obiectiv fiind, a scris câteva versuri de un realism trist: „Poți zidi o lume-ntreagă, poți s-o sfârâmi: ori ce-ai spune,/ Peste toate o lopată de țărână se depune./ Mâna care-au dorit sceptra universului, și gânduri/ Ce-au cuprins tot universul, încap bine-n patru scânduri./ Or să vie pe-a ta urmă, în convoi de-nmormântare/ Splendid ca o ironie, cu priviri nepăsătoare;/ Iar deasupra tuturor va vorbi vr-un mititel,/ Nu slăvindu-te pe tine, – lustruindu-se pe el”¹.

Iar în „Urmarea lui Hristos”, referitor la uitarea celor din viitor, ni se spune: „Nu te încrede în prieteni și în cunoscuți și nu amâna pe viitor mântuirea ta: oamenii te vor uita mai repede de cum socoți tu”². Iar de multe ori realizările tale le vor pune pe seama lor, uitând faptul că, scoțând în evidență faptele mărețe ale înaintașilor, dai dovadă de caracter.

În ceea ce ne privește, nu dorim ca înaintașii noștri să fie trecuți în uitare, pentru că efectiv așa ne spune sufletul. Dacă noi vom tăcea, referitor la realizările episcopului Nicolae Ivan, „pietrele vor striga” (Luca 19, 40), mai ales cele din zidurile Catedralei din Cluj. La tot pasul și în tot locul din Eparhia noastră ne izbim de realizările acestui mare ctitor.

La acest soroc rotund am considerat că e necesar să reedităm monografia scoasă cu prilejul împlinirii a 50

¹ MIHAIL EMINESCU, *Poezii*, București, 1884, p. 241.

² TOMA DE KEMPIS, *Urmarea lui Hristos*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1991, p. 49.

de ani de la mutarea în eternitate a Episcopului Nicolae Ivan. Atunci monografia se tipărea cu binecuvântarea Arhiepiscopului Teofil, ostenindu-se cu alcătuirea ei fostul protopop al Clujului, Nicolae VasIU, și Părintele Profesor Ioan Bunea. Se mai adăugau materialele alcătuite de către IPS Arhiepiscop Justinian Chira, pe atunci Episcop Vicar la Cluj, Părintele Profesor Dr. Isidor Todoran și Părintele Profesor Dr. Ioan Zăgorean. Din colegiul de redacție mai făceau parte Pr. Simion Coman, Pr. Octavian Picu, Pr. Conf. Dr. Ioan Bizău și Părintele Vicar Iustin Tira.

Când a venit în Cluj, Episcopul Nicolae Ivan avea 66 de ani și o experiență imensă. Misiunea desfășurată la Sibiu, inclusiv cea de la ridicarea Catedralei, la Alba Iulia, la Aiud, la Orăștie, îl recomanda ca cel mai potrivit reîntemeietor de eparhie. Și încrederea pe care lumea și-a pus-o în el s-a dovedit de bun augur.

Înainte de Marea Unire, ortodocșii din Cluj aveau o singură bisericuță, Sfânta Treime, în afara zidurilor cetății. Aici a și fost întronizat, bisericuța Sfânta Treime fiind catedrala orașului până când s-a construit actuala Catedrală.

Erau ani de revigorare spirituală și națională, Universitatea devenind românească, în fața Catedralei construindu-se Teatrul Național și Opera, la care se adăugau și multe alte instituții de mare importanță pentru cultura românească. Așa cum se vede și din monografie, Monarhia și Guvernul erau foarte receptive la toate aceste ctitorii. Iar Universitatea, numită o vreme Ferdinand I, a adunat în Cluj crema intelectualității românești.

Nu vom aminti în acest cuvânt înainte tot ce a făcut Episcopul Nicolae Ivan pentru Cluj, lucrul acesta îl face monografia de față, dar vom afirma cu tărie că orașul a fost marcat de personalitatea lui. Și, actualmente, cu îngăduința lui Dumnezeu orașul este în mare procent românesc și ortodox.

Episcopul Nicolae Ivan a fost înmormântat în necropola de sub altarul Catedralei unde, alături, își dorm somnul de veci Arhiepiscopul Teofil și Mitropolitul Bartolomeu. Arhiepiscopul Teofil, omul rugăciunii și al milosteniei, iar Mitropolitul Bartolomeu, vajnic om de cultură, care s-a împotrivit unui sistem ateu, făcând ani grei de temniță.

Ca semn al deosebitei prețuiri ce i-o purtăm, minunatul complex studentesc pe care l-am ridicat și-n mijlocul căruia tronează o Facultate de Teologie Ortodoxă modernă, l-am denumit: „Campusul Universitar Nicolae Ivan”. Iar paraclisul generos din Facultate are hramul Sfântul Ierarh Nicolae.

I-a fost greu Episcopului Nicolae Ivan. Nu ne este ușor nici nouă, dar privind la el cu luare aminte, ne încurajăm. Pentru că și el s-a uitat cu nădejde la înaintașii lui și, mai ales, la Domnul Hristos care ne zice: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 33).

I-a fost greu luând totul de la zero. Domnea însă spiritul euforic de după Marea Unire. Ne este greu și nouă, dorind să ctitorim atât pe tărâm eclesastic, cât și pe tărâm filantropic tot ceea ce lipsește, dar nu este același spirit de euforie. Sunt și acum oameni entuziaști, însă e prezent și duhul secularizant al veacului.

Nu este prezent numai în Cluj, ci se ivește îndrăzneț peste tot. Ori noi știm foarte bine ce a însemnat și ce înseamnă Biserica Ortodoxă: este coloana vertebrală a neamului. Pe aceasta ar vrea vrăjmașul să o frângă. Însă ea n-o să se frângă pentru că zice Mântuitorul: „Biserica Mea porțile iadului nu o vor birui” (*Matei 16, 18*).

Acum, la 80 de ani de la mutarea la Domnul a Episcopului Nicolae Ivan, privim cu admirație și recunoștință la statura-i spirituală imensă și încercăm să-i pășim pe urme.

II

Mitropolitul Bartolomeu Anania, „omul fără vicleşug”*

S-a mutat la Dumnezeu în seara zilei de 31 ianuarie 2011 și a lăsat un mare gol și multă tristețe în sufletele celor care l-au prețuit și l-au iubit. Cu harisma scriitoricească pe care a avut-o, aceste rânduri le-ar fi redactat altfel. Dar sper ca „în duhul” lor, așa mai simple cum sunt, ele vor reuși să transmită ceea ce aș dori.

Eram student laic la București, prin anii '70, iar sora mea, care era la școală în Sighetul Marmației, mi-a povestit că s-a jucat acolo o piesă de teatru minunată: „*Steaua zimbrului*”. Pe deasupra, autorul ei era cleric, și nu orice cleric, ci un arhimandrit care, pe vremea aceea, făcea misiune în America. Mi-a rămas numele în minte și, când am avut prilejul, mi-am procurat câteva dintre cărțile lui.

Când am devenit preot, lectura scrierilor lui Valeriu Anania îmi oferea o adevărată desfătare duhovnicească. În primăvara anului 1990, la prima mea sfințire de biserică, preotul paroh, Ioan Petraș din Târnăveni, l-a invitat și pe arhimandritul Bartolomeu Anania. Mare mi-a fost bucuria și, de atunci, am rămas într-o prietenie duhovnicească specială.

* În revista *Tabor*, nr. 1, aprilie / 2011, pp. 8-9.

Ajungând Arhiepiscop la Cluj în 1993, l-am simțit aproape în tot zbcuciumul pe care ni-l provoca o lume în plină tranziție și pe care o doream mai bună. Când a fost instalat ca Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, pe 25 martie 2006, a ținut o cuvântare care se termina cu o frază de-o bucurie tristă: *„Trăiesc și eu bucuria zilei de astăzi, iar bucuria mea nu este altceva decât bucuria unei lebede care, înainte de a merge printre trestii să se culce, este de pe acum încredințată că un lung șir de aripi albe vor luneca în urma ei, gata de zbor, sub cerul istoriei Transilvaniei”*.

Acum „cântecul lebedei” a încetat. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la slujba de înmormântare, l-a numit *„un misionar printre intelectuali”*. Noi realizăm că un mare bărbat al credinței, al culturii și al spiritualității românești se mută în eternitate și nu suntem în stare să subliniem îndeajuns complexa lui personalitate de teolog, dramaturg, poet, scriitor, traducător, orator de seamă, dar mai ales, de ierarh energetic și categoric. În administrația bisericească ne cerea să fim *„cu frică de Dumnezeu, cu obiectivitate și cu transparență”*.

Când Mitropolitul Bartolomeu împlinea optzeci de ani, am scris un „cuvânt” și l-am intitulat: *„Om trimis de Dumnezeu”*. Acum, când s-a mutat la Domnul, m-am întrebat: ce-aș putea scrie? Mai ales știind faptul că Înaltpreasfinția Sa a fost un om al condeiului prin excelență. Și m-am gândit să plec de la numele pe care l-a purtat.

Numele de mirean a fost Valeriu, nume latin, care vine de la verbul *„valere”*. Tradus în română ar însem-

na „a fi puternic, a fi sănătos”. Numele de călugăr a fost *Bartolomeu*, adică fiul lui Tolmay, nume patronimic al apostolului numit și Natanael. În românește s-ar traduce prin „*darul lui Dumnezeu*”.

Cred că, în mod providențial, numele pe care l-a purtat Mitropolitul Bartolomeu spune câte ceva despre puternica-i personalitate. De aceea mă voi opri, pornind de la nume, la câteva dintre trăsăturile Înaltpreasfinției Sale.

Pe parcursul vieții, așa cum îi spune și numele, Mitropolitul Bartolomeu a fost un *om puternic*. Cine l-a cunoscut sau i-a citit memoriile realizează că a putut trece prin toate necazurile fiindcă a fost un bărbat puternic. În timpul grevei studenților din Cluj (cărora le-a fost lider) din anul 1946, sau mai târziu, în temnițele comuniste, a dat dovadă de mult curaj.

Dar nu numai atunci, ci și acum când, de douăzeci de ani, societatea românească se chinuie să se însănătoșească, în multe împrejurări a fost nevoie de fermitate; iar Vlădica Bartolomeu a avut-o! Chiar și-n cazurile când opiniile îi erau singulare, și le-a apărat cu tenacitate.

Ne dăm bine seama, apoi, că-n lupta pentru recuperarea poziției pe care Biserica o merită în societatea românească, vocea Mitropolitului Bartolomeu a fost una auzită. Chiar dacă nu întotdeauna „ascultată”, dar totuși „auzită”, pentru că era sonoră. Nu zadarnic l-au poreclit unii „*Leul Ardealului*”. De aceea, putem considera, tot cum îi spune numele, că a fost „*darul lui Dumnezeu*”. Ceea ce mulți n-am cutezat să spunem, a spus dânsul.

Când Filip l-a dus pe Natanael (Bartolomeu) la Hristos, Domnul a spus un lucru mare: „*Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug*” (Ioan 1, 47). Noi, oamenii, suntem tentați să ne ascundem cu viclenie gândurile și slăbiciunile. Mitropolitul Bartolomeu n-a făcut acest lucru. Din memoriile sale vedem cu câtă sinceritate și-a recunoscut scăderile și slăbiciunile. De aceea, îl putem numi, ca și pe ocrotitorul său, un „*om fără vicleșug*”.

În lupta pentru „mai bine” de multe ori a rămas singur, fie pentru că cei din jur nu se puteau ridica la înălțimea lui, fie pentru că le era frică. Iar în ceea ce privește binele neamului nostru, cum afirmă în *Pledoarie pentru Biserica Neamului*, acesta constă în „*unitatea morală, de credință, de limbă, de conștiință patriotică și de teritoriu național*”.

Suntem convinși că acum, când s-a mutat în eternitate, poate spune cu Sfântul Apostol Pavel: „*Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De aceea mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui*” (2 Timotei 4, 7-8).

Iar, în tristul și melodiosul grai transilvănean, îi cântăm:

„*Veșnica lui pomenire,
Sus în cer, la nemurire,
Unde somnu-i dulce, lin,
Odihnească-n veci! Amin*”.

Lecțiile etice ale crizei: perspectiva religioasă*

1. Noțiunea de „criză”

Cuvântul „criză” a devenit un leitmotiv în discuțiile cotidiene. Este mult discutată – o simțim pe pielea noastră – criza economică. Dar nu putem neglija nici criza spirituală. Profetul Amos ne avertiza: *„Iată, vin zile – zice Domnul – când voi trimite foame pe pământ: nu foamete de pâine, nici sete după apă, ci foamea de a auzi cuvântul Domnului”* (Amos 8, 11).

Înainte de a ne opri la criza spirituală care generează și criza economică, este nevoie să zăbovim puțin la noțiunea de „criză”. Pentru că și înțelesurile etimologice ale cuvântului pot lămuri o sumedenie de lucruri.

Dicționarul DEX, oprindu-se la cuvântul „criză”, spune că acesta înseamnă: *„1. manifestarea ascuțită a unor neconcordanțe sau contradicții economice, politice sau sociale; perioadă de tensiune, de tulburare, de încercări, în care se manifestă acut neconcordanțele sau contradicțiile; lipsă acută de mărfuri, de timp sau de forță de muncă. 2. moment critic, culminant, în evoluția care precede vindecarea sau*

* În revista *Tabor*, nr. 5, august / 2011, pp. 5-11. Textul conferinței a fost prezentat, pe data de 7 iunie 2011, în sala „Multimedia” a Universității de Medicină și Farmacie din Cluj-Napoca în cadrul celei de-a doua întâlniri a Forumului Napocensis.

agravarea unei boli; declanșarea bruscă a unei boli sau apariția unui acces brusc în cursul unei boli cronice; tensiune, moment de mare depresiune sufletească, zbucium”¹.

Din această paletă largă de sensuri, în atenția lumii, în ultima vreme, pentru că și-a făcut acut simțită prezența, este lipsa de bunuri, de bani, de valori materiale. Dar nu înseamnă că celelalte conotații ale crizei nu sunt prezente. Nu înseamnă că nu sunt oameni bolnavi sau alții în criză spirituală.

Dicționarul Bailly, atunci când se oprește la cuvântul ἡ κρίσις îl înțelege astfel: „*facultate de a distinge; acțiune de a căuta, de a găsi, de a alege; acțiune de a separa; decizie, judecată asupra unei nelămuriri sau îndoieli; judecata unei lupte, a unui concurs...*”.

Dacă ne oprim la înțelesul de judecată a unei lupte, spirituale zicem noi, poate fi vorba de judecarea celui lipsit de înțelepciune. El nu stăruiește în lucrarea virtuților, este sărac de fapte, a ajuns în lipsă și în criză. În acest sens, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că „*acela care iubește lucrurile bune și frumoase tinde de bunăvoie spre harul îndumnezeirii, fiind călăuzit de Providență prin rațiunile înțelepciunii*”².

Cel ce nu iubește lucrurile bune, cel sărac în virtuți, cel ajuns în criză „*e tras de la păcat împotriva voii lui și lucrul acesta îl face Judecata (κρίσις) cea dreaptă prin diferitele moduri de pedepse. Cel dintâi, adică iubitorul de Dumnezeu, e îndumnezeit prin Providență, cel de al doilea,*

¹ DEX, București, 1975, p. 211.

² Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 252.

adică iubitorul de materie, e oprit de Judecată să ajungă la osândă”³.

Realizăm din această considerație duhovnicească a Sfântului Maxim că judecata – criza o îngăduie, pe bună dreptate, Dumnezeu într-o lume lipsită de preocupări duhovnicești tocmai pentru a o duce, împotriva voii ei, acolo unde trebuie.

Necazul este că oamenii nu pot interpreta mesajul crizei și consecința este că nu-i pot nici găsi o rezolvare pozitivă. Rezolvarea ne-o dă însă Mântuitorul în Predica de pe Munte: „Nu duceți grijă, spunând: «Ce vom mânca?», ori «Ce vom bea?», ori «Cu ce ne vom îmbrăca?», Căci după toate acestea se străduiesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi împărăția Lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă!” (Matei 6, 31-33).

Oamenii, din păcate, au intrat într-un cerc vicios. Le caută pe toate, toate facilitățile materiale, considerând că acestea le vor aduce și liniștea sufletească. Or acestea, în primul rând, nu numai că nu le pot aduce pacea sufletului, dar nici nu le pot dobândi, pentru că au început cu sfârșitul. Oamenii zilelor noastre au intrat, din toate punctele de vedere, într-o criză. Și soluția ieșirii din această stare de criză nu poate consta decât în întoarcerea la starea lor firească. Iar starea firească a oamenilor este cea care îi definește ca oameni adevărați, oameni ai iubirii și ai comuniunii cu Dumnezeu și cu semenii. Starea firească e cea a stăruirii în bine și a împotrivirii față de păcat.

³ *Ibidem.*

Starea firească presupune preocuparea de lucrurile superioare, duhovnicești, asumarea responsabilităților față de sine însuși și față de semenii. Starea firească e cea a deplinătății harului, izvorâtă din conlucrarea liberă cu Dumnezeu. Or, cum proorocise Sfântul Pavel, oamenii au ajuns „iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfați, iubitori de desfătări, mai mult decât iubitori de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei” (2 Timotei 3, 2-5).

Aceasta este o stare teribilă de criză și, din nefericire, oamenii nu-și dau seama că se găsesc în ea. „*Va veni vremea, spune Sfântul Antonie cel Mare, ca oamenii să înnebunească, și când vor vedea pe cineva că nu înnebunește, se vor scula asupra lui, zicându-i că el este nebun pentru că nu este asemenea lor*”⁴.

Omul ajuns în această stare de criză cu greu face față stresului, împrăștierii și fricii față de ziua de mâine. Și, mergând pe firul cauzelor, la obârșia acestei stări, vom ajunge la lipsa credinței. Cu cât credința e mai slabă, cu atât omul este mai neliniștit cu privire la viitorul său și al familiei sale. Bietul om e tot mai grăbit să adune bunuri materiale pentru a depăși starea de criză și calea e greșită. Soluția e în altă parte. E la Dumnezeu.

De fapt, pentru a ne putea exprima nemulțumirea față de o stare spirituală trebuie să existe un nivel me-

⁴ *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 12.

diu prestabilit, al spiritualității, un barem acceptabil. Ne punem întrebarea: care-i aceasta? Cum ajunge haosul, incertitudinea și dezorientarea societății la o cotă alarmantă? Care-i cota aceasta?

Aceste probleme și le punea, în perioada interbelică, și filosoful creștin Mircea Vulcănescu și se întreba dacă „*putem face o analogie pentru stabilirea înțelesului cuvântului criză – în spiritualitate – cu înțelesul ce-l are în economie sau pe care-l are în medicină?*”⁵

Problema este destul de dificilă și de grea pentru că ea presupune să ai o anumite concepție despre lume și viață. „*Nu poți spune că un criminal ordinar sau, mai bine-zis, un om de nimic, trece printr-o criză spirituală, căci lui chestiunea nu i se pune, cum nu i se pune nici pitecantropului istoric*”⁶.

Din nefericire, lucrurile nu stau „pe roze” nici cu o anumite parte a intelectualității care se consideră emancipată din „chingile” spiritualității creștine și profesază o „spiritualitate” ambiguă, fără spirit. Pentru că nouă ne este limpede: izvorul spiritualității este Spiritul întrupat. El ne-a spus direct: „*Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea. Cel ce crede în Mine, precum a zis Scriptura: râuri de apă vie vor curge din pântecele lui. Și aceasta a zis-o despre Duhul pe care aveau să-L primească acei ce cred în El*” (Ioan 7, 37-39).

Faptul că nu s-a acceptat în proiectata Constituție europeană afirmația că Europa are rădăcini creștine îți pune mari semne de întrebare. Și te poate determina

⁵ MIRCEA VULCĂNESCU, *Bunul Dumnezeu cotidian*, Humanitas, București, 2004, p. 105.

⁶ *Ibidem*, p. 108.

să crezi că, într-adevăr, există o gravă criză spirituală. Cei ce au avut experiențe spirituale serioase afirmă faptul că o viață spirituală fără Hristos este imposibilă: „Viața fără Hristos, zice Bătrânul Porfirie, nu este viață. Dacă nu-L vezi pe Hristos în toate faptele și gândurile tale, tu trăiești fără Hristos”⁷.

Așa că dacă atunci, în perioada interbelică, Mircea Vulcănescu spunea că „problema care ni se pune este extrem de gravă și de grea”, că ea necesită... „spre a fi dezlegată în chip satisfăcător o întreagă concepție despre lume și viață”⁸, cu atât mai gravă și mai grea este astăzi. Atunci Vulcănescu le creionase ascoriștilor un plan de cercetare în legătură cu subiectul ce ne interesează și-i sfătuia să definească ideea de „criză spirituală” degajând-o de noțiunile particulare întrebuițate în medicină și economie.

Înainte de a lămuri ideea de „criză” a făcut un excurs în istorie. „De crize istorice, auzim adesea, atunci când se vorbește despre raporturile creștinismului cu Imperiul Roman; se spune, apoi, că Renașterea e o criză a spiritului Veacului de Mijloc; că Reforma e o criză a catolicismului, sau că, pe timpul Frondelor, regalitatea franceză trecea prin criză”⁹.

În context cu cele afirmate mai sus, noțiunea de „criză” se referă la o stare dinamică, la o devenire. Criza înseamnă „o schimbare, o trecere, un moment de schimbare, de răsturnare de tendințe, o tulburare mai mult sau mai

⁷ DIONYSIOS TATSIS, *Cuvintele Bătrânilor*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004, p. 14.

⁸ *Op. cit.*, p. 107.

⁹ *Op. cit.*, p. 115.

puțin bruscă, însă întotdeauna simțită”¹⁰. Numai că starea de criză apare „în momentul în care un proces normal de devenire se găsește în stare de abatere, sau de schimbare de direcție, sau de tendință”¹¹.

Care e procesul normal de devenire? Este cel de spiritualizare în Hristos. Lucrarea Bisericii în lume nu se sfârșește „până vom ajunge toți la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Efeseni 4, 13).

Încercarea unora, oricine ar fi ei, de a deturna omenirea de la acest proces normal de devenire duce la criză spirituală. Idei ca cea de etică laică, de spiritualitate laică, de new age-ism, camuflează o nedeclarată tendință anticristică.

Aproprierea de Hristos ne apropie și de semenii. Cu cât ești un om mai duhovnicesc, cu cât ești mai aproape de Hristos, ai o relație vie cu oamenii. „Nu trebuie să uităm o clipă că centrul este Hristos – zice Părintele Stăniloae –. Cu toții tindem spre El, și comuniunea noastră nu poate fi decât în El. «Ca toți să fie una cu Mine» – spune Iisus. Dacă nu suntem «una» în noi, nu putem fi «una» nici în El. Hristos a venit să refacă unitatea. Unde nu e unitate, unde e egoism, acolo e păcat. Păcatul este dezbinare, despărțire, produsă de mândrie, de lăcomie, de slavă deșartă”¹².

Starea de răutate ce domnește în lume se datorează îndepărtării de Hristos și este dovada unei crize spiri-

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² SORIN DUMITRESCU, 7 Dimineți cu Părintele Stăniloae, Anastasia, București, 1992, p. 14.

tuale. Faptul că omul de astăzi este robul celor două patimi, erotismul și iubirea de bani, sunt semne ale egoismului exacerbat care îl face să vadă în semenul său un mijloc de câștig bănesc sau un obiect de a-și satisface plăcerile senzuale. Și de aici se declanșează lupta. Spune Sfântul Maxim Mărturisitorul că „așa s-a tăiat firea cea unică în nenumărate părțicele și noi cei ce suntem de aceeași fire ne mâncăm unii pe alții ca reptilele și fiarele”¹³.

Care ar fi starea normală de devenire? Cea propusă de Evanghelie, „în sensul unei adeziuni personale la invitația care ne propune Calea, Adevărul și Viața (Ioan 14, 6), adică Sensul divin al realității perceput din interiorul comuniunii de iubire temporală și veșnică a omului cu Dumnezeu. Dar pe măsură ce Cuvântul Evangheliei lui Hristos cu sensul și căldura lui printr-o sălășluire a Sa în noi (Ioan 14, 23), adică devine pentru noi adevăr existențial, experimentabil, asimilabil pentru că este asimilator al vieții noastre, atunci adeziunea la Evanghelie se descoperă și se realizează din ce în ce mai mult ca atașament față de Persoana lui Hristos, ca dăruire de Sine lui Dumnezeu, a Cărui prezență iubitoare devine centrul, izvorul și suportul vieții noastre. Iubirea Lui dă întregii vieți și întregii realități o semnificație nouă, și anume: pentru noi, adevărata existență se înrădăcinează și se împlinește «în» și «cu» Dumnezeu”¹⁴. Altfel nu putem scăpa de criză, pentru că ne abatem de la procesul normal de devenire.

Criza spirituală, pe tărâm religios, este evidențiată de puzderia de religii și confesiuni ce apar și de slabul

¹³ Răspunsuri către Talasie, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 10.

¹⁴ † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Teologie și Spiritualitate*, Basilica, București, 2009, p. 203.

progres al mișcării ecumenice în cadrul creștinismului. Noi știm că Ortodoxia ne oferă viață nouă «în» Hristos și «cu» Hristos, condusă de Duhul Sfânt, că Ortodoxia păstrează adevărul de credință nealterat, dar putem fi indiferenți la viața spirituală a celorlalți?

Biserica Ortodoxă, al cărei Cap este Hristos, nu intră într-o criză spirituală. Dar unii dintre credincioșii ei? Din moment ce nu mai merg cu regularitate la Sfânta Liturghie, nu se spovedesc, nu se împărtășesc, n-au o viață de rugăciune, oare acestea nu sunt semne de criză spirituală? Am fi ipocriți dacă n-am recunoaște că există o criză spirituală ale cărei proporții le știe numai Dumnezeu.

2. Legătura dintre criza spirituală și criza economică

Marile imperii cunoscute în istorie s-au prăbușit atunci când din punct de vedere moral au fost putrede. Încă din cuvântul revelat al Vechiului Testament aflăm că între bunăstarea materială și viața spirituală este o legătură directă. „*De vei asculta de Domnul Dumnezeuul tău, vor veni asupra ta toate binecuvântările acestea și se vor împlini asupra ta: binecuvântat să fii în cetate și binecuvântat să fii în țarină; binecuvântat să fie rodul pântecelei tău, rodul pământului tău, rodul dobitoacelor tale; binecuvântate să fie hambarele tale și cămărilor tale. Iar de nu vei asculta glasul Domnului Dumnezeului tău, blestemat să fii tu în cetate, blestemat să fii tu în țarină, blestimate să fie grâna-rele tale și cămărilor tale*” (Deuteronom 28, 2-17).

N-au ascultat evreii și au ajuns sub stăpânire română, iar romanii, datorită decăderii morale, s-au dezintegrat. Imperiul Roman de Apus a căzut sub barbari, iar Imperiul Bizantin de Răsărit, imperiu creștin, datorită slăbiciunilor lui, a căzut sub otomani. Steven Runciman ne spune că, după căderea Constantinopolului, oamenii „își aduceau aminte de bocetele alcătuite când a sosit vestea căderii Constantinopolului, care fusese pedepsit de Dumnezeu pentru desfrâu, trufie, părăsirea adevăratei credințe”¹⁵.

În vremurile noastre, încercate de criza economică, care este urmarea crizei morale, cel mai bun diagnostic îl pune Sfântul Apostol Pavel: „*vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de argint, lăudăroși, trufași, blasfemiatori, neascultători de părinți, nerecunoscători, pângăritori, fără inimă, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, dușmani ai binelui, trădători, obraznici, orbiți de trufie, iubitori mai mult de plăceri decât de Dumnezeu, având înfățișarea credinței celei bune, dar tăgăduindu-i puterea*” (2 Timotei 3, 2-5).

Această iubire de sine exagerată și lăcomia de avere a oamenilor din țările dezvoltate economic a dus la prăbușirea economiei mondiale. Și n-o spune doar Sfântul Pavel, ci o constata și un politolog inteligent. „*Inechitățile sistemului internațional, spunea el, au o semnificație uriașă. Ele au dat naștere, în esență, la două lumi și decalajele dintre acestea cresc neîncetat. Una este lumea bogaților, cealaltă este lumea săracilor, uniți prin moștenirea*

¹⁵ STEVEN RUNCIMAN, *Căderea Constantinopolului*, Editura Enciclopedică, 1991, p. 200.

suferinței comune. O cortină a sărăciei împarte cele două lumi, atât din punct de vedere material, cât și din punct de vedere filosofic. O lume este învățată, cealaltă, în cea mai mare parte, analfabetă; una este industrială și urbană, cealaltă predominant agrară și rurală; una este orientată spre consum, cealaltă luptă pentru supraviețuire”¹⁶.

Lipsa de atitudine creștină, precum și lăcomia de avere și egoismul exacerbât au dus la această situație. Sfântul Vasile cel Mare făcea un aspru rechizitoriu bogaților din vremea lui, care-și imaginau că sunt proprietarii absoluți ai averilor lor când, de fapt, erau doar administratori: „Oare nu ești lacom, nu ești hoț, când îți însușești cele ce ți-au fost date în administrarea ta? Cel ce dezbracă pe cel îmbrăcat se numește borfaș. Merită oare alt nume cel care nu îmbracă pe cel gol; odată ce poate asta? Pâinea pe care o ții tu, este a celui flămând; haina pe care o păstrezi în lăzile tale, este a celui dezbrăcat; încălțăminte care se strică în casele tale, este a celui desculț; argintul pe care-l ții îngropat, este al celui nevoiaș. Deci, pe atâția oameni nedreptățești, câtoră ai putere să le dai din avuțiile tale”¹⁷.

Cu adaptările terminologice necesare, tot acest rechizitoriu se potrivește cu vremurile noastre bolnave de consumism, inechitate și de lipsa valorilor autentice. După expresia lui Marin Preda „timpul nu mai prea are răbdare cu noi”. Ar trebui să ne revenim în fire până când nu-i prea târziu. Unul dintre intelectualii noștri de

¹⁶ JAN TINBERGEN, *Restructurarea Ordinii Internaționale*, Editura Politică, București, 1978, p. 67.

¹⁷ Sfântul VASILE CEL MARE, *Scrieri*, PSB, 17, București, 1986, p. 407.

astăzi face următoarea remarcă: „Din motive pe care îmi este greu să le lămuresc acum, cred că națiunile au momente de la care începând timpul încetează să mai aibă răbdare cu ele. Nu știu dacă gelozia zeilor este cea care decide răsturnarea norocului sau, mai degrabă, lucrează aici iresponsabilitatea, prostia, îngâmfwarea, egoismul celor care se întâmplă să fie în fruntea lucrurilor”¹⁸.

Trăim într-o lume bolnavă, în care bogații și săracii s-au îndepărtat de Dumnezeu. Ori, fără Dumnezeu, nu-și pot rezolva problemele. Politologul pe care-l aminteam zice: „Atât lumea bogată, cât și cea săracă au de rezolvat probleme presante, fără precedent. Ele nu sunt separate și nu pot fi rezolvate independent. Situația grea a omenirii își are originea în trecutul ei, în structurile economice și sociale care au apărut în cadrul națiunilor și între ele. Criza actuală din economia mondială și din relațiile între națiuni este o criză a structurilor internaționale. Ambele lumi trebuie să lupte, în esență, împotriva unui sistem bolnav... Soluția este o nouă ordine internațională, în cadrul căreia, toți să beneficieze de pe urma schimbării”¹⁹. Iar o nouă ordine internațională nu este posibilă fără o spiritualizare a oamenilor și a relației dintre ei.

3. Ieșirea din criză

O altă ieșire din criza spirituală nu există decât întoarcerea la Dumnezeu. Iar această întoarcere nu este teoretică, filosofică, ci una practică: păzirea poruncilor evanghelice și o viață religioasă activă. Spune Mântu-

¹⁸ H.-R. PATAPIEVICI, *Politice*, Humanitas, București, 1996, p. 95.

¹⁹ JAN TINBERGEN, *op. cit.*, p. 72.

itorul: „*Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește; iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui*” (Ioan 14, 21). Prezența lui Hristos este adevărata viață spirituală. Părinții au experimentat acest lucru. „*Domnul e ascuns în poruncile Sale, spune Sfântul Marcu Ascetul, și cei ce-L caută pe El, Îl găsesc pe măsura împlinirii lor*”²⁰.

Un teolog din perioada interbelică își imagina, lucru imposibil deocamdată, în lumea aceasta decăzută, care ar fi ambianța dacă într-o zi oamenii și-ar propune să respecte poruncile. „*În noaptea aceasta oamenii au hotărât ca, de mâine începând, să respecte cu exactitate cele zece porunci. Ce s-ar întâmpla oare? Se face ziuă... și ici, și colo oamenii se scoală după liniștita odihnă a nopții și, nu-ți vine să crezi: astăzi nu strigă mai întâi după cafeaua de dimineață, ci îngenuchează cu toții înaintea patului și, cu o rugăciune scurtă, afectuoasă, înviorătoare, Îl salută pe Dumnezeu. Fiecare își face rugăciunea, căci astăzi se respectă cele zece porunci!*”

Vine cafeaua și împreună cu ea se aduc și ziarele de dimineață. Dar ciudat! Cafeaua nu a fost niciodată atât de gustoasă; iar pe paginile ziarului se află porțiuni mari goale, mai ales în locurile unde, altădată, erau așternute bârfele și scandalurile de familie... Se termină dejunul. Toată lumea se grăbește la muncă. Mulțimea de elevi se duce la școală și toți sunt extraordinar de bine dispuși, căci nu se frământă ce să mintă înaintea învățătorului, că nu au învățat lecția, azi nu e voie să mințim...

Părinții se duc la serviciu. Interesant! Astăzi la ora opt fiecare este deja la locul său... Ce s-a întâmplat cu oamenii

²⁰ *Despre legea duhovnicească, Filocalia 1, Sibiu, 1947, p. 247.*

aceștia?... Să mai continui? După-masă este o mare adunare populară, însă vorbitorii care altădată, cu fețe încruntate de ură, țineau discursuri de ore întregi, abia că pot vorbi câteva minute: astăzi nu se poate spune decât adevărul...

De pe stradă dispare polițistul — nu are de lucru: azi nu există delicvenți. De pe panourile de afișaj sunt retrase imaginile scandaloase și tinerii se pot plimba în tihnă pe străzile capitalei: astăzi nu este permis ca cineva să fie tras la păcat!... Așa ar arăta o zi în care ar fi respectat decalogul cu seriozitate”²¹.

Ficțiunea ar putea fi aplicată și zilelor noastre... dar rămâne tot ficțiune.

Dorința noastră fierbinte este să se iasă din criza spirituală. Și lucrul acesta este posibil cu ajutorul Domnului Hristos. El este pururea cu noi, după cum ne-a promis: „*Iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului*” (Matei 28, 20). Necazul este că nu mai dorim noi să fim cu El. De aceea, când Mântuitorul era în lumea aceasta se întreba: „*Dar Fiul Omului când va veni va găsi, oare, credință pe pământ?*” (Luca 18, 8).

Nostalgia sufletului sănătos este să ducă o viață spirituală îmbelșugată care are ca apogeu, încă aici pe pământ, îndumnezeirea. Îndumnezeirea care presupune belșug de har, revărsat în Biserică de Hristos, după ce ne-am curățit de păcate. Experiența luminii celei necreate de care i-a făcut Dumnezeu părtași pe aleșii Săi.

Omul nu se simte bine nici acasă, chiar dacă locuiește în edificiul propriu, dacă este singur și fără ființele iubite. „Un sentiment analog, dar infinit mai deplin, de regăsire, de odihnă, de fericire, de revenire «acasă»,

²¹ TÓTH TIHAMÉR, *Cele zece porunci*, Editura Presa Bună, Iași, 2006, p. 8.

trebuie să structureze și experiența vederii luminii dumnezeiești, sau a intrării în cortul ceresc, care adună toate la Părintele Suprem. Cel intrat în acea lumină simte sălășluirea intimă și iubitoare în Hristos. În același timp, își dă seama că nu e singur cu Hristos, ci că toți sunt acolo, și deci, o infinită dragoste, de toți și de toate, îi umple sufletul”²².

Teribila suferință a omului postmodern, intrat în criză spirituală, este sentimentul de singurătate pe care vrea să o alunge căutând plăcerea în compania oamenilor împătimiți de rele. Și, din nefericire, nu reușește. Spune Sfântul Maxim Mărturisitorul că „*datorită plăcerii potrivnice rațiunii, care a pătruns în fire, vine ca un antidot durerea conformă cu rațiunea*”²³.

Doar o viață spirituală normală i-ar putea aduce bucurie sufletului și liniște. Doar apropierea de Hristos i-ar încălzi inima și l-ar scoate din teribila singurătate în care-l împinge păcatul. Sfântul Simeon Noul Teolog striga către Mântuitorul: „*Reaprinde, Hristoase al meu, căldura inimii mele / Pe care au stins-o tihna trupului meu păcătos, / Somnul, săturarea pântecelui și băutura de vin mult*”²⁴.

Cum să se apropie de Hristos omul secularizat și robit de patimi? Prin exemplul și propovăduirea celor ce au o viață spirituală aleasă. „*Credința este din auzire, spune Sfântul Pavel, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos*” (Romani 10, 17). „*Alternativa la negliobia modernității,*

²² Preot Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. 3, București, 1981, p. 302.

²³ *Răspunsurile către Talasie*, 61, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 334.

²⁴ *Apud* Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *op. cit.*, p. 307.

spune același intelectual contemporan nouă, nu poate fi, de îndată ce am apucat să devenim moderni, decât bunătatea modernității. Iar bunătatea modernității ține de încadrarea mijloacelor puse la dispoziție de ea prin scopuri și idealuri care o depășesc și care îi vin din vechimea noastră cea mai adâncă. Care sunt aceste idealuri? Sunt idealurile de totdeauna ale vieții pure și simple: curățenia sufletească, arsura păcatului, setea de aequanimitas, discernământul binelui și discriminarea răului, deosebirea ticăloșiei de noblețe și prețuirea fără invidie a lucrurilor înalte, speranța în viața de după moarte, ierarhia stărilor, gândurilor și emoțiilor, viața în acord cu prezența vie a lui Dumnezeu, simplitatea viețuirii firești²⁵.

Cei ce ne pretindem că reprezentăm bogata spiritualitate ortodoxă să nu uităm îndemnul lui Hristos: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*” (Matei 5, 16). Din păcate, adesea, suntem ca niște tăciuni stinși care nu mai aprind pe nimeni. Or, Mântuitorul zice: „*Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!*” (Luca 12, 49).

Metaforic vorbind, căutăm „bomba spirituală” pe care n-am găsit-o încă, a cărei declanșare să dea „foc” la toată planeta. Dumnezeu, Cel ce ne „plimbă” viața printre flăcări de har ca să ne aprindem, nu ne mai poate suporta în starea de inerție spirituală în care ne găsim. El ne vrea râvnitori și înflăcărați.

²⁵ H.-R. PATAPIEVICI, *Omul Recent*, Humanitas, București, 2001, p. 13.

Grija episcopului pentru tineret*

Episcopul, supraveghetor, păstor și cârmuitor al Eparhiei

Cuvântul episcop vine din grecescul *επίσκοπος* și înseamnă „supraveghetor”. El este supraveghetorul, păstorul și cârmuitorul Bisericii locale, al Eparhiei, având în grijă clerul și credincioșii unui ținut, mănăstirile, bisericile și așezămintele bisericești dintr-o regiune.

Episcopul este „slujitorul din treapta superioară a ierarhiei bisericești, ales și trimis prin hirotonie să exercite rolul de arhiereu al adunării euharistice, de învățător al Evangheliei și de coordonator al slujirilor și harismelor în Biserica locală”¹.

Denumirea era dată la început și preoților care conduceau câte o comunitate sau parohie, cea mai mică unitate organizată a Bisericii. De fapt, preotul este episcopul parohiei sale, reprezentându-l pe episcopul care l-a hirotonit și i-a încredințat conducerea parohiei în care l-a trimis².

Domnul Hristos, ca unicul Preot deplin, este izvorul întregii preoții văzute. „Episcopul, după Părintele Stăni-

* În revista *Tabor*, nr. 8, noiembrie / 2011, pp. 19-23.

¹ Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de teologie ortodoxă*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 148.

² Pr. Dr. IOAN MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament*, E.I.B.M.B.O.R., București, 1984, p. 137.

loae, este reprezentantul deplin al lui Hristos, Arhiereul unic și unificator”³. El este capul Bisericii locale. Și, continuându-și gândul, părintele ne spune că „întrucât Biserica este în chip nevăzut în Hristos, ea este în chip văzut în episcop, organul Lui plenar”⁴. Fără episcop nu poate exista Biserica. „*Episcopus in Ecclesia et Ecclesia in Episcopus*”⁵.

Sfântul Ignatie Teoforul, gândindu-se la rolul imens al episcopului în Biserică, îi îndemna pe credincioși: „Cu toții urmați pe episcop, după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl ... Unde se vede episcopul, acolo să fie și mulțimea credincioșilor, după cum unde este Iisus Hristos, acolo este Biserica universală”⁶.

Și cum, de obicei, oamenii sunt pragmatici, motiva așa ascultarea față de episcop: „*Ascultați pe episcop ca și Dumnezeu să vă asculte pe voi. Sufletul meu îmi pun pentru cei care se supun episcopului, preoților, diaconilor*”⁷.

Comunitatea locală nu se poate recunoaște ca Biserică fără episcop, care este chipul lui Hristos. Autoritatea episcopului în conducerea Bisericii locale este una de natură harismatică (*Efesenii* 4, 11). Slujirea episcopului are un rol eclezial, el fiind obligat să se ocupe în întreita lui misiune de sacerdot, păstor și învățător, atât de tineri, cât și de bătrâni.

„*Prin episcop curg toate harurile tainelor într-o eparhie și el supraveghează propovăduirea învățăturii corecte în*

³ *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, 3, E.I.B.M.B.O.R., București, 1978, p. 149.

⁴ *Ibidem*, p. 150.

⁵ Sfântul CIPRIAN, *Ep.* 66, 8.

⁶ P.S.B., 1, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 184.

⁷ *Ibidem*, p. 189.

eparhia sa. Preoții primesc de la el, prin hirotonie, puterea de a săvârși Tainele rezervate lor și pe aceea de a propovădui și de a conduce sufletele spre mântuire”⁸.

Grija episcopului pentru toată turma și, în special, pentru tineri o exprimă cu litere de foc Sfântul Apostol Pavel: „Luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu scump sângele Său” (Fapte 20, 28).

El trebuie să fie conștient de responsabilitatea extraordinară a misiunii lui. „El trebuie să fie copleșit mai mult decât orice om de faptul că fiind prin sine om pieritor ca oricare altul, sau poate mai slab ca mulți alții, prin el se săvârșește cea mai deplină lucrare mântuitoare a lui Hristos. El trebuie să fie copleșit de răspunderea ce apasă pe umerii lui pentru Biserică”⁹.

Pe tânărul episcop Timotei, Sfântul Apostol Pavel îl sfătuia cu părintească dragoste: „Pe cel bătrân să nu-l înfrunți, ci să-l îndemni ca un părinte; pe cei tineri, ca pe frați; pe femeile bătrâne îndeamnă-le ca pe niște mame, pe cele tinere ca pe surori” (1 Timotei 5, 1-2).

Ioannis Zizioulas consideră că „misiunea esențială a episcopului în Biserica Ortodoxă este de a prezida adunarea euharistică. Toate elementele liturgice și canonice ale hirotoniei lui presupun situația din primele veacuri, când în fiecare adunare euharistică se afla un episcop”¹⁰.

⁸ *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. 2, Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, p. 170.

⁹ Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILAOE, *op. cit.*, p. 151.

¹⁰ IOANNIS ZIZIOULAS, *Ființa Ecclesială*, Editura Bizantină, București, 1996, p. 254.

Episcopul are grijă de toate categoriile de vârstă, fără a ține seama de starea materială sau de pregătirea intelectuală

Încă din Biserica primară episcopii purtau de grijă tuturor categoriilor de oameni. Sfântul Ignatie Teoforul îl sfătuia pe Policarp, episcopul Smirnei, să aibă grijă de tineri și nu numai de cei cuminiți, ci și de cei zvăpăiați. *„Dacă iubești pe ucenicii cei buni, n-ai niciun merit; mai mult supuneți-i cu blândețe pe cei mai molipsiți. Nu orice rană se vindecă cu același platură”*¹¹.

Apoi îl îndemna să aibă grijă de văduve și de sclavi. *„Să nu fie neglijate văduvele! După Domnul, fii tu îngrijitorul lor! ... nu disprețuiți pe sclavi și pe slave, dar nici ei să nu se mândrească”*¹².

Sfântul Grigore cel Mare, în *„Cartea regulei pastorale”* pe care a scris-o pentru Ioan, episcopul de Ravenna, sublinia cu tărie faptul că întâistătorul, care e dator să învețe și să povățuiască, prin viața lui, trebuie să fie exemplu: *„Josniciile lucrărilor pământeste nu mai sunt parte pentru acela care se dăruiește predicării lucrurilor cerești. Căci acela care se folosește de predicarea celor cerești, e ca și cum ar sta pe culmile cele mai înalte, atrăgând în felul acesta cu atât mai ușor la desăvârșire pe supușii săi, cu cât le va da o dovadă concretă că el se află în culmea desăvârșirii”*¹³.

Episcopul trebuie să știe cum să se adreseze săracilor și cum bogaților: *„Este un fel de predică pentru cei*

¹¹ P.S.B. nr. 1, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 187.

¹² *Ibidem*, p. 188.

¹³ Sfântul GRIGORE CEL MARE, *Cartea regulei pastorale*, Sibiu, 1987, p. 51.

bogați și alta pentru cei săraci. Săracilor trebuie să le găsim limbajul de a le vărsa mângâiere în suferință. Bogaților, în schimb, le va fi mai de folos un cuvânt de temere împotriva mândriei celei primejdioase”¹⁴.

Sfântul Grigore cel Mare nu s-a sfiit să abordeze și un subiect sensibil, și anume: păstoria celor care sunt la conducere. „Conducătorii trebuie să știe, spune Sfântul Grigore cel Mare, că ori de câte ori săvârșesc ceea ce este rău, prin neorânduială, de atâtea ori se fac vinovați morții, fiindcă dau pildă de pierzanie și sminteală celor supuși”¹⁵. Parcă intuia că vor veni vremuri, cum spune avva Pamo, când „episcopii se vor sfii de fețele celor puternici, judecând judecări cu daruri, nepărtinind pe cel sărac la judecată, necăjind pe văduve și pe sărmani chinuindu-i”¹⁶.

Afirmația aceasta este spusă pe un ton patetic, ducându-ne cu gândul la Proorocul Iezechiel: „De voi aduce sabie asupra unei țări și poporul țării aceleia va lua din mijlocul său un om și îl va pune străjer și el, văzând sabia venind împotriva țării, va trâmbița din trâmbiță și va vesti poporul; de va auzi cineva sunetul trâmbiței, dar nu se va păzi, când va veni sabia și-l va prinde, sângele aceluia va fi asupra capului său. Pentru că a auzit glasul trâmbiței și nu s-a păzit, sângele lui va fi asupra lui; iar cel ce se va păzi își va scăpa viața sa. Dacă însă străjerul a văzut sabia venind și nu a sunat din trâmbiță și poporul n-a fost vestit și va veni sabia și va ridica viața cuiva, acela a fost răpit pentru

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ IEROMONAH TIHON, *Arhiepiscopul*, Editura Marineasa, Timișoara, 2004, p. 204.

păcatele lui, dar sângele lui îl voi cere din mâna străjerului” (Iezechiel 33, 2-6).

Se tipărea la Timișoara, în anul 2004, un roman tradus din rusă și care se intitula *Arhiereul*. Nu rezum conținutul lui, spun doar că este vorba de un episcop ortodox râvnițor pentru mântuirea turmei lui. Concluzia cărții este că *„lupta trebuie să fie dusă neîncetat. Duhul pământului îl cheamă pe om mereu înapoi, în jos. Pământul i-a servit odată leagăn omului ... Și dorm mulți dintre noi, oploșindu-se cât mai comod. Dorm de dimineața până seara și decuseară până dimineața. E nevoie să-i trezești neîncetat și nu trebuie să te intimidezi, dacă cineva, somnoros îți va flutura pumnul sub nas”¹⁷.*

Nu-i deloc ușoară misiunea episcopului în vremurile noastre. În meditațiile sale, Profesorul Tudor Popescu, referindu-se la anul 1957, și cu atât mai mult astăzi, scria că *„în clipele acestea în care noi stăm aici, într-un locaș sfânt și vorbim lucruri duhovnicești, se întâmplă chiar acum fapte nelegiute sau nefericite, se săvârșesc păcate grele, se moare, se pierd și se osândesc suflete omenești și aceasta trebuie să ne doară”¹⁸.* Și ne doare de toți și de toate, dar mai ales de tineri.

Cu gândul la viitorul Bisericii, episcopul are o grijă specială față de tineri, în general, și față de tinerii teologi, în special

Nu este nevoie de o mare analiză a felului în care omul vremurilor noastre își trăiește viața pentru a-ți

¹⁷ *Ibidem.*

¹⁸ TUDOR POPESCU, „Îndrumări pentru preoți”, în *Îndrumătorul Pastoral XVII*, Alba Iulia, 1993, p. 44.

da seama că acesta este din ce în ce mai secularizat și lipsit de înalte preocupări spirituale. Și, în special, tineretul „*crește fără îngrijirea cuvenită, ca și copacii sălbatici, pe care nimeni nu-i plantează, nu-i udă, nu-i altoiește și nu-i face să crească drepti. Moravurile și obiceiurile sălbatice și nestăpânite cuceresc lumea, orașele mari și mici; toate casele și pe toți oamenii ale căror trupuri și suflete se irosesc într-o totală zăpăceală*”¹⁹. În fața acestei situații, chiar dacă sunt și excepții pozitive, episcopul este chemat să acționeze. Fiind conștient că tinerii aceștia, cumiți sau zvăpăiați, constituie Biserica de mâine, se va ocupa de ei. „*A educa tineretul cu prevedere, spune Jan Amos Comenius, înseamnă a îngriji dinainte ca sufletele lor să fie ferite de stricăciunile lumii și ca semințele împlântate în ei să ajungă să încolțească fericit, prin neîncetate îndemnuri și exemple, apoi ca mințile să fie pătrunse de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și a feluritelor sale zămisleri și astfel să se obișnuiască să vadă lumea prin lumina lui Dumnezeu, să iubească și să cinstească pe Părintele luminilor, mai presus de orice*”²⁰.

De fapt, încă Înțeleptul Solomon ne îndeamnă: „*Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea*” (Pilde 21,6). În virtutea acestei convingeri, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe, au pus în lucrare proiectele „*Hristos împărtășit copiilor*”, „*Alege școala*” și multe alte programe educative. Dacă e să ne

¹⁹ JAN AMOS COMENIUS, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 15.

²⁰ *Ibidem*, p. 14.

gândim la competițiile dintre tineri pe diverse teme religioase, la taberele pentru tineret, la grija față de „Liga tinerilor ortodocși”, față de „Asociația tinerilor studenți ortodocși”, la organizarea orei de religie în școlile publice, la școlile confesionale, la centrele catehetice și la multe altele.

Trebuie să recunoaștem însă că o implicare și mai mare ar fi necesară. Altfel, un procent mare de tineri botezați rămân pe dinafară. Și rezultatul nu poate fi unul pozitiv. Întrebându-se retoric același autor clasic își dă și răspunsul: *„Ce sunt cei bogați fără înțelepciune, decât niște porci îngrășați cu tărâțe? Și ce sunt cei săraci fără înțelegerea lucrurilor, decât niște măgăruși condamnați să ducă poveri? Ce este cel frumos care n-a învățat nimic, decât un papagal împodobit cu pene, sau după cum a mai spus cineva – o sabie de plumb într-o teacă de aur?”*²¹

Dacă la începutul secolului XX Octavian Goga, cu sufletul plin de amărăciune, își punea întrebarea: care-i educația religioasă a inteligenței românești ce-i formează pe tineri? Cu atât mai mult trebuie s-o facem noi acum: *„Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine, dacă fără a-ți cere un răspuns stau și mă întreb, care-i credința dumneatale, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală mai ziceai «Tatăl nostru», seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și*

²¹ Ibidem, p. 34.

atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământată de patimi mici: educația religioasă a cărturimii noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința lui Dumnezeu, și preoți cu guri de auri cari să cuvinteze acolo în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem...”²²

Omul ca să devină „om” trebuie format; trebuie format duhovnicește și educat civic. Pentru că „lucrurile pe care copiii mici și mari încep să le miște, să le vadă, să le audă, să vorbească despre ele și să le facă, constituie temelia pentru tot ceea ce urmează în întreaga viață”²³.

Pe tinerii noștri nu-i putem scoate din lumea post-modernă în care trăim, ci trebuie să-i învățăm ca folosindu-se de toate facilitățile veacului să fie selectivi. Așa-i educa Sfântul Vasile cel Mare pe tineri să fie ca albina care culege doar ce-i bun din flori: „Acelea nici nu se duc fără nici o alegere la toate florile, nici nu încearcă să aducă tot ce găsesc în florile peste care se așează ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul îl lasă cu plăcere”²⁴.

Orice generație se configurează în jurul unui ideal. Generațiile trecute au fost animate de câte un ideal. În vremurile acestea, în care tranziția parcă nu se mai termină, ne punem întrebarea dacă tinerele generații

²² OCTAVIAN GOGA, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

²³ JAN AMOS COMENIUS, *Pampaedia*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 12.

²⁴ Sfântul VASILE CEL MARE, *Către tineri*, P. S. B. 17, E.I.B.M.O.B.O.R., București, 1986, p. 569.

mai au un ideal? Dacă nu-l pot desluși, ci orbecăiesc prin ceață cine li-l poate arăta? Firesc ar fi ca noi. Dar noi îl știm? Nu mă refer la idealul ultim, care-i mântuirea, ci la idealul terestru al tinerelor generații; generații cărora nu li se poate oferi loc de muncă și se risipesc pe toate meridianele globului. Din fericire și în diaspora avem vlădici și preoți care să se ocupe de tineri.

Iar în ceea ce privește formarea tinerilor teologi, cred că grija episcopilor trebuie să fie mult mai mare. În perioada interbelică, Părintele Toma Chiricuță își îndrepta ruga către Sfântul Sinod: „*Preasfințiților Episcopi, conducători ai Bisericii! Dați-ne, cu orice preț, preoții care îi trebuie cazului de față! Îndreptați-vă toată luarea aminte spre pepinierele de preoți: Seminariile și Facultățile de Teologie! Faceți, cu orice jertfă, ca acolo să pătrundă un duh nou și o orientare nouă! Pentru ca să se nască, din acest duh și din această orientare, preoțimea care ne trebuie: preoțimea cea nouă*”²⁵.

Și cu toată grija noastră realismul ne cere să recunoaștem că mulți dintre tinerii noii generații deși sunt creștini „*au cugetarea păgână. Simțirea robită de porniri, care adesea te înspăimântă. Iar conținutul acțiunilor, al celor ce se consumă ziua, și mai ales al celor de noapte, evoluează spre păcat*”²⁶.

Ce-i de făcut? Cu tot efortul ce se cere să-i aducem pe tineri la Biserică și la Dumnezeu. Să le stărnim interesul pentru o viață morală. Cât putem să contracărăm

²⁵ Pr. TOMA CHIRICUȚĂ, „Chemare către episcopi”, *Fântâna darurilor*, anul VI, nr. 7, p. 180.

²⁶ *Ibidem*, anul I, nr. 8, octombrie 1929, p. 318.

influența distrugătoare ce o au asupra lor site-urile imorale. Să-i reconectăm la tradițiile sănătoase ale trecutului nostru creștin.

Să le sădim în suflet, ținând seama de entuziasmul vârstei lor, dorința de a trăi cu eroism idealul creștin. Să-i facem să-și însușească dorința de a nu-și trăda obârșia. Să-i facem să realizeze faptul că Dumnezeu le plimbă viața printre flăcări, iar „*Biserica reazemă drumurile pe troițe*”²⁷ tocmai pentru a-i molipsi de viața eroică a Celui ce atârnă pe ele.

Și, mulți dintre ei, vor înțelege că Dumnezeu îi cheamă la o viață eroică, vrednică de numele lor de creștini și de români.

²⁷ IOAN SUCIU, *Eroism*, Alba Iulia, 2002, p.10.

Un luminător din perioada „marelui întuneric” – Sofian Boghiu*

Din mișcarea „*Rugul Aprins*” au făcut parte mulți iubitori de spiritualitate. S-a scris despre ei, însă nu suficient. Eu mă voi limita acum doar la unul: Părintele Sofian Boghiu. De ce l-am ales? Pentru că chipul lui de om blând și bun inspira multă sfințenie. Vedeai în făptura lui pus în practică îndemnul Mântuitorului: „*Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre*” (Matei 11, 29).

Mișcarea duhovnicească „*Rugul Aprins*” a fost organizată de Părintele Daniil Tudor. Legală între anii 1946-1948, mișcarea va uni și fascina o parte din intelectualitatea Bucureștilor. Pe vremea aceea, pe la Mănăstirea Antim din București, căci acolo se va declanșa mișcarea, va trece și Mitropolitul Nicolae al Rostovului cu ucenicul său vestit Ioan Kulâghin. Acesta trăise înainte de revoluția bolșevică la Mănăstirea Valaam de pe lacul Ladoga și aducea cu el manuscrisul „*Sbornicului*” de la Valaam. Mitropolitul Nicolae al Rostovului va muri la Mănăstirea Cernica, iar Ioan Kulâghin va fi arestat, judecat pentru înaltă trădare și trimis în Siberia. S-ar putea spune că „*Părintele Ioan Kulâghin a fost întemeietorul Rugului Aprins. Părintele*

* În revista *Tabor*, nr. 3, martie / 2013, pp. 5-8.

Sandu Tudor, pe vremea aceea doar frate, era în fond tot un căutător”¹.

După anul 1948 mișcarea intră în ilegalitate. Adepții ei credincioși se vor întruni clandestin dar, din nefericire, vor înfunda temnițele comuniste.

Mitropolitul Antonie Plămădeală va numi mișcarea „fenomenul Rugul Aprins”. Îi va dedica și o carte, intitulată chiar așa: *Rugul Aprins*². În această lucrare ne spune că „Rugul Aprins”

„era o grupare creștin-ortodoxă, care avea la origini câteva încercări ale scriitorului Sandu Tudor, de a aduna la un loc o grupă de oameni cu care să inițieze, și ideea părea originală, să inițieze un grup de rugăciune. Poate că ideea ar fi putut avea la origine un grup, care se organizase înainte de revoluție, în Rusia, în jurul Mânăstirii Optina. Acolo marii scriitori se duceau pentru sfat”³.

Mitropolitul Antonie avea și un motiv de suflet pentru a scrie această carte, Sandu Tudor, mai târziu Părintele Daniil, fiindu-i naș de călugărie. „Aș vrea să-l fac înțeleș, mărturisește autorul, cât mai multor oameni din generația acesta crescândă, cu tot ce a însemnat el pentru generația mea și a celor de vârsta mea, și văd din ceea ce se scrie acum despre el, despre mișcarea «Rugul Aprins», că a însemnat foarte mult”⁴.

Mișcarea „Rugul Aprins” s-a declanșat îndată după al II-lea război mondial. Ea este considerată de către

¹ DINU CRUGA, *Trepte duhovnicești – Interviu cu Părintele Roman Braga*, Reîntregirea, Alba Iulia, 1998, p. 39.

² ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *Rugul Aprins*, Sibiu, 2002.

³ *Ibidem* p. 75

⁴ *Ibidem* p. 101.

Mitropolitul Antonie „pregătirea pentru intrarea în marele întuneric”⁴. E vorba de marele întuneric care a venit asupra României, când toate raporturile sociale, politice, culturale au fost falsificate și întoarse pe dos.

S-au mai ocupat și alți autori de mișcarea „Rugul Aprins” și am putea să-l amintim doar pe Părintele Andrei Scrima, care i-a dedicat grupării o lucrare interesantă⁵. Andrei Scrima făcea parte și el din mișcarea „Rugul Aprins”.

Părintele Ioan Kulâghin, când l-a văzut pe Andrei Scrima, „care era foarte fin, rafinat și imediat pricepându-i inteligența i-a spus: Dumneata ai nevoie de mine!”⁶

Au fost mulți cei ce s-au asociat mișcării „Rugul Aprins”. Nu voi fi exhaustiv ci voi aminti în treacăt câteva nume: Daniil Tudor, Dumitru Stăniloae, Alexandru Mironescu, Antonie Plămădeală, Andrei Scrima, Bartolomeu Anania, Roman Braga, Benedict Ghiuș, Ion Marin Sadoveanu, Paul Sterian, Vasile Voiculescu, Gheorghe Dabija, Constantin Joja, Arsenie Papacioc, Felix Dubneac, Adrian Făgețeanu, Șerban Mironescu și alții.

Cătorva dintre ei le-am dedicat câte un eseu, într-o carte apărută cu ani în urmă⁷, gândindu-mă atunci că voi continua. Implicarea în misiunea pastorală și timpul puțin nu mi-au mai îngăduit să fac acest lucru. Mi-am plecat de data aceasta, din nou, atenția asupra unuia dintre ei: Părintele Sofian Boghiu.

⁵ ANDRÉ SCRIMA, *Timpul Rugului Aprins*, Humanitas, 1996.

⁶ DINU CRUGA, *op. cit.*, p. 39.

⁷ *Mărturisitori pentru Hristos*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2005.

Prin 1967, fiind student în București, am ajuns la Mănăstirea Plumbuita. O bătrânică simpatică și credincioasă a ținut să-mi spună că „în urmă cu ani buni acolo era stareț Părintele Sofian și acum este la Mănăstirea Antim”.

M-am dus la Antim și l-am văzut: era „blând și smerit cu inima” așa cum ne-ar dori Domnul Hristos pe toți (*Matei* 11, 29). L-am întâlnit apoi de multe ori pe când eram laic, preot, doctorand și episcop. Cu vremea, am aflat că Părintele Sofian a trecut și el prin calvarul temnițelor comuniste, mărturisindu-L pe Hrisos.

Părintele s-a născut la 7 octombrie 1912 pe plaiurile pline de frumusețe și credință ale Basarabiei, în comuna Cuconeștii-Vechi, județul Bălți, din părinții Ioan și Alexandra Boghiu. Era al treilea dintre cei șase frați, iar la botez a primit numele de Serghei.

După școala primară, dovedind o reală vocație pentru studiu și viață duhovnicească, ajunge frate de mănăstire la Rughi. Avea pe atunci 14 ani. Se înscrie apoi la școala de Cântăreți Bisericești din Mănăstirea Dobrușa. În anul 1932, după absolvirea acestei școli, este trimis la Seminarul Monahal de la Cernica, unde va sta 8 ani.

În anul 1937, încă fiind seminarist, va fi tuns în monahism la Dobrușa, primind numele de Sofian. La 6 august 1939, Tit Simedrea, episcopul Hotinului, îl hirotonește ierodiacon la Catedrala din Bălți. După absolvirea seminarului, în 1940, s-a reîntors la Dobrușa. Evenimentele triste ce au urmat, Basarabia fiind ocupată, l-au obligat ca împreună cu starețul și cu alți su-

praviețuitori să se refugieze în România, la Mănăstirea Căldărușani.

În 1940 se va înscrie la *Academia de Belle Arte* din București, pe care o va termina în 1945. În 1942 se înscrie și la Facultatea de Teologie, pe care o absolvă în 1946. Transferat la Mănăstirea Antim, este hirotonit ieromonah în anul 1945 de către arhiepiscopul Atanasie Dincă. Doi ani de zile va fi profesor de pictură la Seminarul Monahal de la Neamț (1950-1952), iar apoi revine preot la Mănăstirea Antim. Între anii 1954-1958 este stareț la Mănăstirea Plumbuita.

Acum, în 1958, începe calvarul. Activitatea Părintelui Sofian, ca și a altor oameni dăruiți total slujirii lui Hristos, nu era pe placul stăpânirii. Pe 14 iunie 1958 se emite Mandatul de arestare nr. 23/B „împotriva numitului Boghiu Serghie Sofian” și se ordona „tuturor organelor forțelor publice ca, conformându-se legii, să aresteze și să conducă la arestul M.A.I. București pe numitul Boghiu Serghie Sofian”.

Era ridicat, anchetat și judecat, la fel ca ceilalți membri ai mișcării „Rugului Aprins”. Ancheta lungă și grea începe atunci, pe 14 iunie 1958, la orele 10⁰⁰ și se va termina la orele 14⁰⁰. Apoi va continua zile la rând. Se căuta o vină care să convingă și să fie puternic cap de acuzare. Ori vina cea mai la îndemână, și cea mai gravă, era să fii acuzat că ai făcut parte din Mișcarea Legionară.

La întrunirile Mișcării „Rugului Aprins” preocupările erau, în primul rând, de natură spirituală. Că se ajungea uneori și la afirmații cu caracter politic era firesc. Ce

om cu suflet mare putea fi indiferent în momentul în care se instala un sistem ateu și tiranic? Se știe că aceste întruniri, după 1948, aveau un caracter conspirativ.

Marele merit al celor de la „Rugul Aprins” era acela că se gândeau și la viitor. Ca atare, se preocupau de tineri. În dosarul Părintelui Sofian Boghiu se spune că acesta

„a primit instrucțiuni de la co-inculpatul Teodorescu Alexandru (Sandu Tudor) să se ocupe de educarea unui grup de studenți care veneau la biserica «Plumbuita» al cărei stareț era. În acest scop inculpatul Boghiu Sofian a organizat o întrunire clandestină în incinta mănăstirii, la care a luat parte un grup de cinci studenți, care participaseră la slujba religioasă în frunte cu Văsâi Gheorghe, cărora le-a vorbit în afară de problemele mistic-religioase și despre problemele de ordin politic, căutând să sădească în ei neîncrederea în cele învățate de ei în facultate și să-i instige pentru a nu lua parte la viața politico-culturală ce se desfășoară în facultate”.

Vrednică de toată lauda această preocupare a părintelui.

La anchetă, Părintele va recunoaște că „*acestor studenți le-am spus că în afară de preocupările lor din facultate este bine să se ocupe și de pregătirea lor sufletească, studiind anumite cărți și materiale cu caracter religios, care în facultate și în general în școli, nu sunt permise*”.

Incomod pentru oficialii puterii era și faptul că la „Rugul Aprins” se schimbau, pe lângă opinii, și cărți și manuscrise. Cele mai multe religioase, dar în contradicție cu doctrina marxistă ce se dorea impusă. În dosar se menționează că „*în anul 1957 inculpatul Boghiu Sofian a primit un caiet cu poezii legionare de la inculpatul Dubne-*

ac Felix pe care, după ce l-a citit, l-a predat legionarului Zamfiroiu Grigorie". Erau poezii scrise de Radu Gyr în închisoare.

Cu obstinție anchetatorii întrebau despre acest caiet și despre Zamfiroiu Grigorie. Ori acesta, executând lucrări la Mănăstirea Plumbuita, în mod normal ajungea în legătură cu starețul. Părintele declara că

„după procurarea materialelor respective, Zamfiroiu Grigorie a fost angajat în continuare să monteze aceste plăci în biserică, lucrare ce a durat circa două săptămâni și care a fost efectuată în cursul lunii noiembrie 1957”.

Erau interesați securiștii și de relațiile pe care Părintele Sofian le-a avut cu Sandu Tudor (în călugărie, Părintele Daniil). Părintele relatează:

„Începând din anul 1947 – data când Sandu Tudor s-a stabilit la Mănăstirea Antim, până în 1948 – când a plecat din București, au existat între noi relații de conviețuire în aceeași obște, luând parte împreună la slujbele religioase ce se țineau. Tot în această perioadă am activat împreună în asociația «Rugul Aprins al Maicii Domnului», asociație care fusese înființată în anul 1946 și care era condusă de Sandu Tudor”.

Activitatea de la „Rugul Aprins” s-a continuat clandestin după 1948. Părintele Sofian relatează:

„Începând din anul 1956, călugărul Sandu Tudor, când venea în București, venea și pe la Mănăstirea Plumbuita, unde făcea slujbe religioase. În intervalul 1956-1958 am venit în contact cu Sandu Tudor de circa cinci-șase ori în București și o dată la Mănăstirea Slatina în 1956, cu ocazia intrării în monahism a călugărului Andrei Scrima, în prezent în India”.

Părintele, pe lângă faptul că găzduia la „Plumbuita” întruniri ale celor de la „Rugul Aprins”, participa și el la adunările din casa lui Alexandru Mironescu. Pe acesta îl vizita și cu alte ocazii: „o dată îmi amintesc că m-am dus de am cerut adresa preotului Scrima din India de i-am scris și trimis un calendar bisericesc acolo”.

Anchetele s-au sfârșit cu găsirea ca „vinovat” a Părintelui Sofian Boghiu. Tribunalul Militar, prin sentința nr. 125, din 8 noiembrie 1958, „în numele Poporului”, condamnă pe: „Boghiu Serghie Sofian la 16 (șasesprezece) ani muncă silnică și 10 (zece) ani degradare civică, pentru infracțiunea p.p. de art. 209 pct.1 C.P. și art. 58, pct. 2-5 C.P. Se dispune confiscarea totală a averii personale ...”

Urmează ispășirea pedepsei în trei penitenciare: Jilava, Aiud și Salcia. În *Adeverința-Characterizare* de la Salcia se spune că „a prestat muncă în sectorul vegetal cu un procent mediu de îndeplinire a normei de 80-100% ... nu a avut sustrageri de la muncă, precum nici alte abateri de la ordinea interioară... Comportarea în această formațiune a avut-o satisfăcătoare”.

În 1964, în urma decretului general de grațiere, Părintele Sofian devine liber. Va lucra ca și pictor la Institutul Biblic, între anii 1965-1967, fiind îmbisericit la Mănăstirea Plumbuita. Din 1968 revine ca și stareț la Mănăstirea Antim, până pe data de 14 septembrie 2002 când Dumnezeu l-a mutat de pe pământ.

Părintele a pictat biserici și a scris. Dar, mai ales, a format duhovnicește și a mângâiat. Întrebat fiind care sunt principalele însușiri ale ortodoxiei, a răspuns:

„Smerenia și dragostea! Cele pe care le recomandă Mântuitorul: «Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre». Domnul nostru Iisus Hristos ne îndeamnă aici să încercăm să dobândim smerenia și dragostea, care sunt attributele lui Dumnezeu. De aceea cred că cu aceste două virtuți se poate începe descrierea ortodoxiei”⁸.

Părintele Sofian era smerit și plin de dragoste. Cât de bine ar fi de l-am putea imita! Și, mai presus, ardea sufletul lui de râvnă pentru Hristos. Pentru el, cuvântul lui Hristos se împlinea aieva: „*Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins!*” (Luca 12,49).

Cei de la „*Rugul Aprins*” au ars pentru Hristos. Și nu numai ei, ci o pleiadă întreagă de intelectuali din perioada interbelică. Acum? Numai Dumnezeu știe câți dintre cărturari mai au asemenea preocupări. Totuși, mai există. Onoare lor!

⁸ Părintele SOFIAN BOGHIU, *Smerenia și dragostea, însușirile trăirii ortodoxe*, București, 2003, p. 158.

Cu Academia spre culmile cunoașterii și cu Biserica spre culmile sfințeniei*

Acum, când la Cluj se desfășoară „Zilele Academice”, m-am întrebat ce le apropie pe cele două instituții, Academia și Biserica, în frământările lor de-a ajunge la țel? Sau, dacă nu cumva, țelul uneia e foarte diferit de a celeilalte?

Voi relata o întâmplare care, poate, în mare măsură, va răspunde problemei. Mai anii trecuți i s-a pus Părintelui Rafail Noica, isihastul de la Lăzești, întrebarea: ce legătură este între dumneavoastră și filosoful Constantin Noica; în ce privește preocuparea personală? Răspunsul a fost următorul: eu cu tata suntem ca doi oameni ce mărșăluim pe lângă un râu. Unul pe un mal, celălalt pe malul opus. Dar, la capătul râului, ne întâlnim.

Eu cred că Biserica cu Academia, în ce privește preocuparea lor esențială, se întâlnesc la capătul drumului. Academia cultivă spiritul, iar Biserica sfințește viața. Academia perfecționează condițiile de viață pământești, pentru ca omul să se poată preocupa de viața duhovnicească, de îmbunătățire lăuntrică.

Oamenii de știință au încercat să-și explice apariția vieții și cum toate teoriile evoluționiste cad în absurd,

* În revista *Tabor*, nr. 7, iulie / 2014, pp. 5-7. Alocuțiune rostită în data de 3 iunie 2014 în cadrul „Zilelor Academice clujene”.

în onestitatea lor recunosc miracolul. *Căci, din foc și piatră, nu poate să iasă viață, iar feluritele procese fizico-chimice ale materiei nu fac însăși viața, ci-i slujesc doar drept mijloace de manifestare. Astfel, singura explicație rămâne miracolul, actul creator al Ființei Supreme*¹.

Cu toată ingineria genetică, discutabilă din punct de vedere moral, Biologia nu poate spune mai mult decât spune Teologia. Și, totuși, nu rămâne mai puțin știință, dacă recunoaște adevărul că numai actul creator al lui Dumnezeu constituie începutul vieții, iar menținerea ei se datorează aceleiași puteri supreme.

Proorocul David extaziat, privind creația, zice: *Când privesc cerurile, lucrul mâinilor Tale, luna și stelele pe care Tu le-ai făcut, îmi zic: ce este omul că-Ți amintești de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micșoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri, cu mărire și cu cinste l-ai încununat pe el (Psalmul 8, 3-5).*

Creat după chipul lui Dumnezeu, omul este o ființă ireductibilă și incomparabilă. *În planul lui Dumnezeu, omul are un rol superior unic în lume și un destin supranatural. Omul este creat de Dumnezeu pentru Dumnezeu. Dumnezeu a creat lumea pentru om, spre a fi oferită ca un dar lui Dumnezeu. Vocația omului este de a stăpâni lumea și de a-L adora pe Dumnezeu*².

Modul inteligent în care omul poate stăpâni lumea îl cultivă Academia, iar felul în care trebuie să-L adore

¹ Pr. GHEORGHE BUTNARIU, *Coborâri în adânc*, Tipografia Cărților bisericești, București, 1943, p. 49.

² Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 1981, p. 273.

pe Dumnezeu i-l arată Biserica. Academia îi cultivă omului inteligența, iar Biserica are grijă de viața lui duhovnicească și de destinul său veșnic.

Lumea și omul au fost create de Dumnezeu. De aici vine în limba greacă și noțiunea de „om”, άνθρωπος, adică ființa cu privirea îndreptată în sus, spre cer, spre Creator, spre deosebire de animale, care au privirea îndreptată în jos, spre pământ. Prin „chipul” lui Dumnezeu, care se oglindește în om, *trebuie să înțelegem darurile și puterile cu care a fost înzestrat sufletul omului: conștiința de sine, mintea sănătoasă, rațiunea logică, imaginația creatoare, memoria, sentimentul, voința și nemurirea*³. Toate aceste daruri le cultivă Academia, iar Biserica se ocupă de sufletul nemuritor.

Ne aducem aminte că, în veacul al XIX-lea, și nu numai, capetele înfierbântate doreau neapărat să găsească o contradicție între materie și spirit, între știință și religie, între cunoașterea academică și cunoașterea religioasă. Fără să fie proclamat acest lucru, este foarte clar că se petrecea în virtutea unei ideologii antireligioase și seculare, care n-a dispărut nici astăzi. În numele acestei ideologii se aclama ieșirea dintr-o *ațipire a spiritului* și dintr-o *beznă a cunoașterii*. Se propunea cu obstinație un evoluționism, care presupunea neapărat trecerea speciei umane printr-o îndelungată evoluție animalică, așa cum se bâlbâie și pseudoștiințificii de astăzi.

Adevărul este că există două moduri de abordare a problemei existențiale, și ar fi păcat să se marșeze pe

³ ILARION FELEA, *Religia Iubirii*, Editura Diecezană, Arad, 1946, p. 194.

unul care, pe deasupra, zicem noi, este degradant pentru ființa umană. La începutul anilor 70, între Konrad Lorenz, laureat al premiului Nobel, și Viktor Frankl, supraviețuitor al lagărelor de concentrare, a avut loc o discuție. Cel din urmă ținea să precizeze următoarele: *Dacă atât de mulți spun că toată evoluția nu este decât o întâmplare, că este în exclusivitate un rezultat al unor evenimente întâmplătoare, fără nici o legătură logică, cum ar fi mutațiile, că nu este vorba de nici o ideologie, atunci totuși trebuie să ne întrebăm dacă acest nivel al biologiei este obligatoriu singurul nivel la care avem voie să vedem realitatea? Nu este posibil ca acest nivel al concepției biologice să fie doar un nivel și că mai există un altul - de exemplu vertical - față de acesta?*⁴

Eu cred, totuși, că este vorba despre o ideologie. Că există și un alt nivel, că există o forță de altă natură și de altă origine decât forța materiei, care a creat toate valorile de sorginte spirituală cu care se mândrește neamul omenesc și care constituie cultura și civilizația sa. Această forță creatoare a lui Dumnezeu o propovăduiește Biserica, iar Academia potențează cultura și civilizația.

Plecând de la acest mod de a gândi existența, omul intuiește că obârșia sa este divină. Că menirea și ținta lui este Împărăția lui Dumnezeu. Își dă seama că nu este un copil orfan, rodul întâmplător al unei naturi oarbe. Omul știe că e copilul lui Dumnezeu, zămislit din țărâna binecuvântată și însuflețită de energia și suflarea divină.

⁴ Cardinal CHRISTOPH SCHÖNBORN, „Creație și Evoluție”, în *Verso*, 100 (2011), Cluj-Napoca, p. 7.

Pe bună dreptate, Iustin Popovici spune că *spiritul omenesc dorește neîncetat cunoașterea infinită, viața infinită, existența lui infinită. Iar prin toate acestea el urmărește un singur lucru: să învingă, pe de o parte, ce este trecător, limitat, mărginit, iar, pe de altă parte, să facă posibil, să-și asigure, ce este veșnic, infinit și nelimitat. În toate culturile și-n toate civilizațiile, eforturile spiritului omenesc se concentrează, în cele din urmă, într-o gigantică strădanie de a birui moartea și de a-și asigura nemurirea și viața veșnică*⁵.

Cunoașterea infinită este o preocupare a Academiei, iar biruința asupra morții și viața veșnică o binevestește Biserica, prin apropierea oamenilor de Hristos, Izvorul vieții. Nichifor Crainic spune că *nostalgia paradisului e sentimentul că suntem din această lume și totuși nu-i aparținem; că lumea din spiritul nostru nu e identică cu lumea care ne înconjoară; că suntem în mijlocul ei ca niște rămași pe dinafară... și că, în sfârșit, tot ceea ce în ființa noastră rimează în chip tainic cu veșnicia ne împinge la depășirea modului actual de existență și la cucerirea unui mod superior și desăvârșit, conceput în antinomie cu cel de acum și de aici*⁶.

Și, la urma urmei, nostalgia paradisului nu o au doar academicienii, care sunt în stare să filosofeze asupra vieții, ci o au toți oamenii. Zice filosoful Petre Țuțea despre religie, de care au nevoie toți oamenii, că *prima funcție a unei religii reale este consolatoare, fiindcă, fără religie, am lătra precum câinii. Ne naștem, trăim, ne îmbol-*

⁵ Arhimandrit IUSTIN POPOVICI, *Omul și Dumnezeu-Om*, Deisis, Sibiu, 1997, p. 116.

⁶ NICHIFOR CRAINIC, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994, p. 243.

năvim, îmbătrânim și murim. Și întreg peisajul speciei ome-nești culminează în cimitir. Destinul uman nu e o invitație la fericirea de-a trăi. Singurul mod de a evita neliniștea metafizică a cimitirelor este religia⁷. Apoi adaugă: Fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional care vine de nicăieri și merge spre nicăieri⁸.

Pregătirea academică îl poate face pe om conștient de sine, îi oferă cunoștințele necesare pentru a se desă-vârși intelectual și pentru a fi de folos lumii. Experien-ța spirituală intensă, însă, și sfințenia vieții, care îl fac cetățean al Împărăției lui Dumnezeu, i le oferă Biserica. Pentru că Biserica îi oferă harul, energia necreată ce se revarsă din Hristos, prin Sfintele Taine.

Dacă viața fizică nu poate exista fără lumina și căl-dura soarelui tot astfel viața duhovnicească nu se poate concepe fără har, care e un dar tot atât de gratuit, cum e lumina pentru plante⁹. Viața spirituală angajată culmi-nează cu sfințenia. Sfântul Petru ne spune că putem ajunge părtași dumnezeieștii firi, punând și din partea noastră toată sârguința și adăugând la credința noastră fapta bună, iar la fapta bună: cunoștința, la cunoștință: în-frânarea; iar la înfrânare răbdarea; la răbdare evlavia; la evlavie: iubirea frățească; iar la iubirea frățească: dragostea. Căci dacă aceste lucruri sunt în noi și tot sporesc, ele nu ne vor lăsa nici trândavi, nici fără roade în cunoașterea Dom-nului nostru Iisus Hristos (II Petru 1, 5-8).

⁷ PETRE ȚUȚEA, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Editura Anastasia, București, 1992, p. 390.

⁸ *Ibidem*, p. 64.

⁹ NICHIFOR CRAINIC, *Sfințenia – împlinirea umanului*, Iași, 1995, p. 182.

Aceste lucruri am dorit să le subliniez acum când Academia Română organizează „Zilele academice clujene”, în capitala Transilvaniei, dându-ne posibilitatea să medităm la lucruri serioase și sperând că activitatea Bisericii și a Academiei va aduce în sânul societății contemporane, învrăjbită de patimi mici, pacificarea, de care e atât de mare nevoie.

Ecumenism Practic*

Se împlinesc 20 de ani de când, între Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului și Biserica Evanghelică Luterană din Württemberg, s-a realizat un parteneriat de ecumenism practic.

Ne bucurăm că, la acest popas aniversar, Excelența Sa, Episcopul Dr.h.c. Frank Otfried July, a organizat această întâlnire duhovnicească ce se desfășoară la Stuttgart, între 29-31 iulie 2014, dându-ne posibilitatea să-I dăm slavă lui Dumnezeu pentru tot ce s-a realizat.

Cred că mai întâi este potrivit să ne aducem aminte că, pe plan mai larg, între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică Luterană din Germania (EKD) s-a statornicit un dialog încă din 1979. Că la întâlnirile bilaterale ce au avut loc, atât în Germania, cât și în România, peste 12 la număr, au participat prelați importanți și distinși profesori de Teologie. Dintre episcopii români participanți îi amintim pe PS Vasile Coman al Oradiei, pe IPS Nicolae al Timișoarei, pe IPS Serafim al Germaniei și alții. Iar dintre profesori îi amintim pe PC Prof. Dr. Ioan Ică, PC Prof. Dr. Dumitru Popescu,

*În revista *Tabor*, nr. 8, august / 2014, pp. 5-6. Discurs rostit la Stuttgart, în data de 30 iulie 2014, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de parteneriat între Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului și Biserica Evanghelică Luterană din Württemberg.

PC Prof. Dr. Ilie Moldovan, PC Prof. Dr. Viorel Ioniță, PC Prof. Dr. Stelian Tofană, PC Prof. Dr. Daniel Benga, PC Prof. Dr. Ioan Tulcan, PC Prof. Dr. Constantin Pătuleanu și alții.

Întâlnirile au avut ca urmare schimbul de burse, de cadre didactice, promovarea unor relații de parteneriat între comunități din Germania și România, cooperarea social-pastorală și diferite alte schimburi, precum și întâlniri spirituale comune și de rugăciune.

În primăvara acestui an, la Patriarhia Română, a avut loc întrunirea *Comisiei de evaluare a Dialogului teologic dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania* (29 aprilie-2 mai). Comisia s-a întâlnit tocmai pentru a da urmare unei dorințe exprimate la ultima întrunire de dialog de la Drübeck, din anul 2013, aceea de a se face cunoscut conducerii celor două Biserici bilanțul întrunirilor și stadiul actual al dialogului teologic. Din partea Bisericii Evanghelice din Germania au participat Dr. Martin Illert, Consilier bisericesc superior, Dekanin Birgit Schlegel, Prof. Dr. Reinhard Thöle, Pastorul Johannes Toaspern. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță, Consilier patriarhal, Pr. Prof. Dr. Daniel Benga, Pr. Prof. Dr. Constantin Pătuleanu și Pr. Prof. Dr. Ioan Tulcan. La audiența din 30 aprilie 2014, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a mulțumit Bisericii Evanghelice din Germania pentru dialogul dintre cele două Biserici, pentru sprijinirea bursierilor români și pentru cooperarea pe plan diaconic-caritativ.

Dacă acest lucru s-a petrecut la nivelul cel mai înalt, și noi astăzi mulțumim la nivelul nostru pentru rezultatele parteneriatului dintre Biserica Evanghelică Luterană din Württemberg și Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului și Clujului. Rezultatele au fost mult mai importante pe tărâmul ecumenismului practic și mai puțin pe plan teologic.

Comunitatea din Württemberg, cum bine se știe, ne-a ajutat să deschidem postul de Radio Renașterea, a sprijinit activitățile organizațiilor de tineret, Centrul de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie”, lucrările edilitare de la Mănăstirea Piatra Fântânele, Organizația Femeilor Ortodoxe din Cluj-Napoca și alte proiecte filantropice susținute de asociațiile „Christiana” și „Filantropia Ortodoxă”.

Credem că, la rândul nostru, le-am oferit fraților germani posibilitatea de a lua act de spiritualitatea ortodoxă, de a participa la viața noastră liturgică și duhovnicească, de a realiza că pe primul plan „este Împărăția lui Dumnezeu și că toate celelalte se vor adăuga nouă”. Este foarte importantă implicarea socială, dar primează viața spirituală, care dă consistență slujirii caritative.

Spuneam că parteneriatul nostru s-a axat mai mult pe ecumenismul practic, dar nu putem uita, totuși, dorința Mântuitorului din Rugăciunea Arhierască: „ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (*Ioan 17, 21*).

Noi, cei antrenați în acest parteneriat, suntem convinși că Mântuitorul dorește unitatea. De aceea, vă voi

relata o povestire care ilustrează acest lucru. Fericitul Ieronim a fondat în veacul al IV-lea o mănăstire la Betleem. Acolo era preocupat de traducerea Sfintei Scripturi și de rugăciune. La un moment dat, are o viziune. Vede ieslea din Betleem cu Pruncul Mântuitor în ea. Îi vede pe păstori cum vin în peștera din Betleem cu darurile lor și se închină Noului-născut, îi vede pe cei trei magi purtând cu ei aur, smirnă și tămâie Pruncului Iisus, îi vede pe îngeri cântând imn de slavă. Toți erau cuprinși de bucurie și într-o unitate deplină, iar Pruncul Sfânt îi privea cu multă dragoste și duioșie. De ce? Pentru că erau una în credință. Au trecut 2000 de ani. În veacul XX nu mai încap toți cei ce cred în Hristos în peștera din Betleem. De aceea își trimit reprezentanții: unul pentru catolici, un altul pentru ortodocși și un al treilea pentru protestanți. Toți vin cu daruri și se închină Pruncului Mântuitor. De data aceasta, Pruncul Sfânt nu îi mai privește cu bucurie, fața Lui este tristă. Ei rămân contrariați și Acesta le spune: „Nu vă mai pot privi cu bucurie pentru că nu mai sunteți una. *Când iarăși veți fi una, vă voi privi din nou cu drag*”.

Aceasta este povestirea, iar noi încercăm să facem câte ceva pentru a netezi calea înspre unitatea tuturor. Așa se face că suntem aici și dorim ca Domnul să ne privească cu drag. Suntem într-o comunitate creștină care-și pune problema credinței lucrătoare prin iubire, știind bine afirmația: „Ce folos, frații mei, dacă zice cineva că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-l mântuiască? Dacă un frate sau o soră sunt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele și cineva dintre

voi le-ar zice: mergeți în pace. Încălziți-vă și vă săturați, dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Așa și credința: dacă nu are fapte e moartă în ea însăși” (*Iacov 2, 14-17*).

Și noi am mai adăuga un text patristic: „Întrebat-a fratele: ce este credința? Zis-a bătrânul: credința este a petrece cu smerită cugetare și a face milostenie”¹. Într-o lume în care cei bine situați material sunt plini de mândrie și-i desconsideră pe cei nevoiași, iată că sunt și oameni care știu să se smerească și să facă filantropie.

Noi le mulțumim partenerilor noștri și-L rugăm pe Dumnezeu să le dea sănătate, iar acest parteneriat să dureze înspre folosul ambelor părți.

¹ *Patericul egiptean*, Alba Iulia, 1990, p. 175.

Un academician isihast*

Prezență discretă, impunătoare și plină de pace interioară, academicianul Virgil Cândea putea fi văzut la întrunirile Academiei, ale Adunării Naționale Bisericești și ale multor foruri naționale și internaționale preocupate de spiritualitate și cultură.

Nu pot pretinde că am făcut parte din cercul prietenilor lui intimi, dar, de câte ori îl vedeam și-l ascultam, emana din făptura lui un duh blând și liniștit, de pace și bunăvoire. Era o desfătare să-l ascuți spunându-și părerea în probleme de duhovnicie și de cultură.

Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit era dragostea lui față de literatura filocalică și, implicit, de trăirea în duh filocalic. Lucrul acesta l-am constatat și din scurtele noastre convorbiri dar, mai ales, din studiul introductiv pe care l-a făcut *Filocaliei* de la Schitul Românesc Prodromu din Muntele Athos. Versiunea aceasta a *Filocaliei* pe care a scos-o la Editura Universalia, în 2001, dimpreună cu Doina Uricariu, este un tezaur de limbă și spiritualitate redat în expresia vechilor cazanii. Este o desfătare s-o citești și să-ți hrănești sufletul din ea.

Se vede din studiul introductiv că editorul nu e un simplu tehnician, ci un trăitor care a trecut prin filtrul sufletului său toate textele pe care le-a cuprins în două

* În revista *Tabor*, nr. 5, mai / 2015, pp. 25-27.

volume mari. Mai mult, a realizat că *împlinirea supremă făgăduită omului este îndumnezeirea, unirea lui cu Dumnezeu prin energiile divine necreate*¹.

Academicianul Virgil Cândea apreciază traducerea modernă a părintelui Stăniloae, dar ne pune la îndemână această antologie, care a fost opera colectivă a cărturarilor din mănăstiri. Ancorarea ei scripturistică o face în textul de la 2 Petru 1, 4: *Să vă faceți părtași ai dumnezeieștii firi*.

Din preocupările lui, din dragul cum ne relatează despre cei ce au avut aplecare înspre trezvie, înspre păstrarea minții limpezi și ferită de cugetările pătimășe, tragem concluzia că el însuși a fost preocupat de isihie. L-a ajutat la acest lucru și marea sa erudiție, precum și puternica convingere ortodoxă, prezentându-ne ca nimeni altul frumusețile spirituale ale Răsăritului Creștin. Manuscrisele de care ne povestește le-a mângâiat el personal, iar locurile sfinte prezentate le-a bătut cu piciorul.

Punându-ne la îndemână *Filocalia sfinților trezvitori, adunată de la Sfinții și de Dumnezeu purtătorii Părinți, în care se arată cum, prin lucrare și contemplare potrivit filozofiei etice, mintea este curățită, luminată și desăvârșită*², ne dăm seama că el însuși își avea inima atinsă de aripa Duhului și era un isihast. Așa îl percepeau și ucenicii lui. Atunci când, în februarie 2007, se muta la Domnul, Liana Tugearu își amintește cum, într-un moment de mare cumpănă, a primit-o în vasta sa bibliotecă, s-au

¹ *Filocalia 1*, Editura Universală, 2001, p. 11.

² *Ibidem*, p. 12.

plimbat prin colecția de icoane, a încurajat-o și au făcut un periplu din *Orientul arab creștin până la soarta cercetării românești de acum, dar și în timpul neprielnic al trecutului nostru regim*³. Nu numai ca trăitor, dar și ca savant și cercetător, era un om fără egal.

Preocupările lui cărturărești s-au răsfrânt și asupra altora. Nicolae Steinhardt, de exemplu, va spune în *Jurnalul fericirii* că de la el mi-au venit lecturi consacrate ortodoxiei sudice: icoanele bizantine, Ioan Scărarul, Ioan Damaschin, Maxim Mărturisorul, Grigorie Palama, Nicolae Cabasila; mă îndemna totodată spre istoria Imperiului româno-bulgar, spre *Getica* lui Pârvan, ba și proverbele lui Zane. Dar, mai presus de orice, ținea la *Viețile Sfinților*, care figurau în numeroase ediții printre cărțile lui; pe acestea îmi cerea să le adâncesc⁴. Ne dăm seama din recomandările bibliografice pe care i le dădea Părintelui Nicolae Steinhardt ce preocupări duhovnicești avea el însuși.

Și acest mare convertit va consemna faptul că Virgil Cândea avea o bibliotecă imensă și duhovnicească: *Virgil avea în camera lui din strada Popa-Tatu o bibliotecă vastă și prețioasă și-mi îngăduia să iau ce vroiam dintr-însa. Totul îmi era permis, dar nu totul îmi era de folos, așa încât mă călăuzea cu zâmbetul lui de intelectual erudit și rafinat, surprins și nițel jenat de preferințele mele vag-mundane și mondene, căci mă duceam la el nu numai atras de ortodoxie, ci și ahtiat de lecturi, ca la o bibliotecă de împrumut*⁵.

³ LIANA TUGEARU, „La moartea lui Virgil Cândea”, *România Literară*, nr. 14, 2007.

⁴ N. STEINHARDT, *Jurnalul fericirii*, Dacia, Cluj-Napoca, 1991, p. 195.

⁵ *Ibidem*.

Virgil Cândea era un fel de „duhovnic” pentru intelectualii doritori de viață duhovnicească. Așa l-a recepționat Steinhardt: *Virgil dovedea și o fermitate ca de duhovnic, luată, poate, și de la numeroșii lui prieteni călugări; peste unii (se furișau discret) dădeam când sosea timpul schimbării volumelor*⁶. Faptul că era văzut așa de un alt mare cărturar, convertit și călugărit, mă încredințează că nu am greșit atunci când l-am numit „un academician isihast”.

Și Părintele Steinhardt a fost o somitate, simțindu-se minunat printre cărțile Mănăstirii Rohia, pe care le-a aranjat, dar, în același timp, iubea slujbele și era un om al rugăciunii. Suntem ispitiți să considerăm că mileniul al treilea, la începutul lui, este mai sărac în asemenea oameni. Poate că observația nu este într-un totul obiectivă, pentru că numai Dumnezeu își cunoaște slujitorii și intelectualii de rasă care trăiesc Evanghelia lui Hristos.

În veacul al XX-lea și Octavian Goga avea o părere pesimistă la adresa intelectualilor rafinați: *Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine dacă, fără a-ți cere un răspuns, stau și mă întreb, care este credința dumneatale, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală, mai ziceai „Tatăl nostru” seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta*⁷.

⁶ *Ibidem.*

⁷ OCTAVIAN GOGA, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

Și totuși, în veacul al XX-lea au trăit mulți intelectuali mari care aveau o viață spirituală intensă, inclusiv academicianul Virgil Cândea. De data aceasta nu mi-am propus să fac un inventar al lor, ci, în câteva fraze, am dorit să-l scot în evidență pe unul dintre ei. Și-mi mărturisesc sincer gândul, fără a dori să fiu didacticist, că m-aș bucura ca mulți bărbați din Academia Română să-i pășească pe urme în ce privește credința. Spre sfârșitul veacului al XX-lea, filosoful Petre Țuțea menționa: *Fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional care vine de nicăieri și merge spre nicăieri*⁸.

Nădăjduiesc că și în veacul al XXI-lea un număr apreciabil de academicieni vor lua în mână steagul preocupărilor spirituale serioase, fiind pentru mulțimile dezorientate, din punctul de vedere al convingerilor, repere sigure și călăuzitoare. Cleric fiind, nici nu m-aș putea gândi altfel pentru că Magistrul nostru absolut, Domnul Iisus Hristos, zice: *Cel ce va face și va învăța, aceasta mare se va chema în Împărăția Cerurilor* (Matei 5, 19).

⁸ PETRE ȚUȚEA, *Între Dumnezeu și Neamul meu*, editura Arta Grafică, București, 1992, p. 64.

Altarul ca să fie și pietrele să ție, cer inima și viața zidite-n temelie*

Anul 2015 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept *Anul misiunii parohiei și mănăstirii astăzi*, precum și *Anul Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din Eparhii*. Căutând un titlu pentru această comunicare, care să rezume cât mai bine problematica anunțată, gândindu-mă la faptul că misionarul este cel ce declanșează toată acțiunea, am ales două versuri din Tudor Arghezi: *Altarul ca să fie și pietrele să ție/ Cer inima și viața zidite-n temelie*¹.

Cele patru puncte pe care le voi aborda sunt următoarele:

1. Parohia care nu este misionară, în frunte cu preotul ei, are toate șansele să devină o epavă; **2.** Mănăstirea care nu este un centru de spiritualitate, capabilă să influențeze duhovnicește zona, și-a ratat menirea; **3.** Ca parohia și mănăstirea să-și facă bine astăzi misiunea, preotul și starețul trebuie să ardă; **4.** Începutul entuziast, atât preotul cât și starețul, și-l fac în școlile de Teologie.

* În revista *Tabor*, nr. 6, iunie / 2015, pp. 5-12. Comunicare susținută la Alba Iulia în data de 5 mai 2015, cu ocazia decernării Înaltpreașfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Andrei a titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.

¹ TUDOR ARGHEZI, *Poetul Necunoscut*.

1. Parohia care nu este misionară, în frunte cu preotul ei, are toate șansele să devină o epavă

După Înviere, înainte de a se înălța la cer, Domnul Hristos i-a trimis pe ucenici să propovăduiască, făcându-i misionari: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă* (Matei 28, 19-20). Acest mandat Apostolii l-au împlinit cu strășnicie, transmițându-l atât păstorilor Bisericii, cât și credincioșilor.

Ceea ce făceau ei, și ce fac misionarii din trecut și de astăzi, se cheamă *misiune*. Termenul vine de la latinescul *mittere* care înseamnă a trimite. Misiunea este *vocația apostolică a Bisericii de a propovădui Evanghelia lui Hristos la toate neamurile, chemându-le la reconciliere, în numele lui Hristos, prin pocăință și botez*². Misiunea este un act de trimitere: precum M-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi (Ioan 20, 21); de mărturie a Învierii lui Hristos: voi sunteți martorii acestora (Luca 24, 48); și de evocare a evenimentelor care constituie istoria mântuirii: Și venind și adunând Biserica, au vestit câte a făcut Dumnezeu cu ei și că a deschis păgânilor ușa credinței (Fapte 14, 27). Misiunea este un criteriu fundamental al Bisericii, nu numai în sensul că Biserica este instrumentul misiunii, ci și că ea, Biserica, este scopul sau realizarea misiunii³.

² Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR 1981, p. 9.

³ *Ibidem*.

În istoria Bisericii, misiunea bine făcută s-a finalizat prin înființarea de noi comunități în care domnea dragostea lui Hristos. Chemarea misionară a Bisericii ține de natura ei apostolică. Misiunea este un act de fidelitate a Bisericii față de Domnul Hristos.

Biserica este deschisă pentru toate neamurile și culturile, așa cum arată prezența mulțimii de neamuri la Cincizecime⁴. Imaginea Bisericii la Cincizecime este reversul turnului Babel, de aceea proiectul ei apostolic este «zidirea» Trupului lui Hristos⁵. Datoria de a propovădui Evanghelia se datorează faptului că învățătura lui Hristos trebuie pusă în practică, și, pusă în practică, ea schimbă lumea. Și schimbă, de fapt, persoane concrete care devin mădulare active ale Trupului lui Hristos, a Bisericii.

Sfântul Grigorie Sinaitul subliniază importanța pe care o are cuvântul lui Hristos pentru noi: Cuvântul s-a dat spre bucuria fiecărei firi raționale, asemenea unor mâncăruri felurite, sufletul simte plăcerea cuvintelor, primindu-le în chip felurit. Cuvântul cunoștinței îl are ca pe un pedagog, care-i modelează purtările, pe al citirii, ca pe unul care-l adapă ca pe o apă a odihnei; pe al faptei, ca pe un loc de verdeață care-l îngrașă; pe al harului, ca pe un pahar care-l îmbată și-l veselește; iar bucuria negrăită a harului, ca pe un untdelemn care veselește fața și o face strălucitoare⁶.

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Filocalia 7*, EIBMBOR, București, 1977, p. 123.

Creștinul născut din nou în Hristos are purtări care grăiesc chiar fără cuvinte. Oare nu spune Mântuitorul în Predica de pe Munte: Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri? (*Matei 5, 16*). Iar Avva Isidor Pelusiotul face o remarcă de o înțelepciune absolută: Viața fără de cuvânt mai mult folosește decât cuvântul fără viață. Căci viața și tăcând folosește, iar cuvântul și strigând supără. Dar dacă și cuvântul și viața se vor întâlni, fac o icoană a toată filosofia⁷.

Știm bine că în prima perioadă creștină viața credincioșilor era contaminantă pentru lumea din jur. Dragostea lor, modul lor de a trăi, era un argument covârșitor pentru ca alții să vină la Hristos. Ce este sufletul în trup, aceea sunt creștinii în lume. Sufletul este răspândit în toate mădularele trupului, iar creștinii în toate orașele lumii. Sufletul locuiește în trup, dar nu este din trup; creștinii locuiesc în lume, dar nu sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trup văzut; și creștinii sunt văzuți, pentru că sunt în lume, dar credința lor în Dumnezeu rămâne nevăzută... Sufletul iubește trupul, deși trupul urăște sufletul; sufletul iubește și mădularele; și creștinii iubesc și pe vrăjmașii lor⁸.

De-a lungul veacurilor, până astăzi, creștinii de vocație sunt misionari pentru ceilalți, atât cu cuvântul, cât, mai ales, cu fapta. Viața duhovnicească nu e doar o problemă particulară, cum ar vrea să o considere

⁷ *Patericul*, Alba Iulia, 1990, p. 107.

⁸ *Epistola către Diognet*, PSB 1, EIBMBOR, București, 1979, p. 341.

lumea post-modernă, ci e un lucru esențial pentru toți. Creștinii trebuie să fie misionari. Sfântul Pavel ne spune: Cine nu poartă grijă de ai săi și, mai ales, de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios (1 *Timotei* 5, 8).

Și dacă lucrul acesta s-a întâmplat peste tot în lume, în mod special s-a întâmplat în România. Destinul neamului s-a împletit cu cel al Bisericii Ortodoxe. Misionarismul l-a făcut preotul dar, în același timp, și credincioșii. Întâi de toate Biserica s-a preocupat de cele spirituale, dar a fost imens rolul ei și în cele culturale și naționale. Noi credem că rugăciunile Bisericii ne-au ajutat să trecem prin toate încercările care au fost și mai sunt. Cine nu crede în puterea rugăciunii de a pogorî cerul pe pământ și de a-l ridica pe om, prin strădania îndumnezeirii, la modelul suprem, care este Mântuitorul Iisus Hristos, acela se găsește la antipolul ortodoxiei. Și nimeni nu trebuie să creadă mai cu putere în lucrarea îndumnezeitoare a rugăciunii decât preotul ortodox.

Pentru adevăratul preot ortodox suprema preocupare a vieții, prin care poate lucra el la mântuirea lumii, este misiunea însoțită de rugăciune. Misiunea secundată de rugăciune constituie viața preotului ortodox. Dar nu numai a preotului, ci și a credinciosului ortodox. A parohiei întregi, a consiliului și comitetului parohial, a activităților catehetice și filantropice și a tuturor acțiunilor ce trebuiesc orientate în duh misionar și în spiritul rugăciunii către apropierea oamenilor de Hristos.

Întrebuințarea eficientă a timpului scurt pe care-l trăim presupune rugăciune și acțiune, ora et labora.

Așa s-a întâmplat în vremurile normale în ortodoxie. Așa s-a petrecut și la noi, cu excepția perioadei comuniste, când am făcut ce s-a putut, dar când tot ortodoxia a ținut dreaptă coloana vertebrală a neamului.

Din nefericire, din acea perioadă au rămas niște sechele pe care cu greutate le putem surmonta. Dacă atunci convenea sistemului să se facă cât mai puțin pe tărâm spiritual, după căderea sistemului, unii dintre preoții și credincioșii noștri au rămas într-un imobilism păgubos. O seamă de parohii au consilii parohiale mai mult fictive și nelucrative. Este trist să constați, pentru aceste excepții negative, că preotul este un simplu funcționar care prestează servicii religioase, iar parohia este inertă.

Sunt tendințe în societatea post-modernă de a considera preocupările duhovnicești ca potrivite pentru spațiul privat și nu pentru cel public. Noi nu suntem de acord cu acest lucru. Nu suntem de acord că doar în vremurile trecute ortodoxia avea un rol public și astăzi nu. Ortodoxia este o realitate veșnică: Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același (*Evrei 13, 8*) iar Biserica Lui nici porțile iadului nu o vor birui (*Matei 16, 18*).

Nu putem degrada Biserica, ar fi o blasfemie, la măsura unei simple instituții istorice, care s-a născut în istorie și ar muri odată cu timpul. Ea are o dimensiune eshatologică... Comunitatea de creștini într-un loc dat, adică Biserica pământească, este nedespărțită de Biserica cerească sau comunitatea sfinților, fiind astfel un semn profetic al Împărăției⁹.

⁹ Pr. Prof. Dr. ION BRIA, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMBOR, București, 1981, p. 62.

Parohia care nu-i activă și misionară are toate șansele să ajungă o epavă. În zadar ne lăudăm cu credința înaintașilor și voievozilor, dacă nu trăim asemenea lor. Era o meteahnă pe care o aveau iudeii și pe care Sfântul Pavel o înfierează aspru. Și ei se lăudau cu înaintașii. De aceea vom interpreta duhovnicește câteva versete din Epistola către Romani, înlocuind cuvântul iudeu cu cel de creștin. Și apoi vom trage concluziile necesare.

Întâi textul neparafrazat: Dacă tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din lege, și ești încredințat că tu ești călăuză orbilor, lumină celor ce sunt în întuneric, povățuitor celor fără minte, învățător celor nevârstnici, având în lege dreptarul conștiinței și al adevărului, deci tu, cel care înveți pe altul, pe tine însuși nu te înveți? Tu, cel ce propovăduiești: să nu furi, și tu furi? Tu, cel care zici: Să nu săvârșești adulter, și tu săvârșești adulter? Tu, cel care urăști idolii, furi cele sfinte? Tu, care te lauzi cu legea: Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii? Căci numele lui Dumnezeu, din pricina voastră este hulit între neamuri. (*Romani 2, 17-24*)

Și acum parafrazarea: Dacă tu te numești creștin și te reazimi pe tradiție și te lauzi cu Dumnezeu, și cunoști voia Lui și știi să încuviințezi cele bune, fiind învățat din tradiția sfântă... Tu, care înveți pe altul, pe tine nu te înveți? Tu, care propovăduiești să fii corect, ești incorect?... Căci numele lui Hristos din pricina voastră este hulit printre necredincioși. Aceasta este o atitudine totalmente antimisionară.

2. Mănăstirea care nu este un centru de spiritualitate și nu influențează duhovnicește zona și-a ratat menirea

Ne spune Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române că Mănăstirea este o comunitate de călugări sau călugărițe care s-au hotărât în mod liber să-și ducă viața în înfrânare, sărăcie de bună voie și ascultare¹⁰.

În lumea noastră sunt multe patimi care-i robesc pe oameni. Dintre ele, cele mai importante, sunt amintite de către Sfântul Ioan Teologul: pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume (1 Ioan 2, 16). Sau, exprimat altfel: pofta de plăcere, pofta de avere și pofta de mărire. Împotriva celor trei patimi luptăm cu ajutorul celor trei virtuți: castitate, sărăcie și ascultare. Tot creștinul trebuie să-și păstreze fidelitatea conjugală, să se mulțumească cu o viață cumpătată din punct de vedere material și să nu-și dorească cu orice preț să fie șeful altora. Însă călugării, în mod special, depun voturile de feciorie, sărăcie și ascultare.

Lupta lor nu-i ușoară într-o lume obsedată de erotism și de bani. Lupta e spirituală și pericopa scripturistică ce se citește la tunderea în călugărie subliniază acest lucru: Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhu-

¹⁰ Statutul pentru Organizarea și Funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, art. 74 (1).

rilor răutății, care sunt în văzduhuri (*Efeseni* 6, 12). Apostolul menționează apoi și echipamentul de luptă, fiecare veșmânt călugăresc simbolizând o armă spirituală, începând cu adevărul, continuând cu dreptatea, cu râvna misionară pentru Evanghelie, cu credința și, mai ales, cu rugăciunea. Să nu uităm îndemnul imperativ: încălțați picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii (*Efeseni* 6, 15).

De ce să nu uităm? Pentru că se consideră, în general, faptul că monahii, având o viață contemplativă, ajută lumea prin rugăciunile lor și nu-i nevoie să aibă un stil misionar. E adevărat că regimul lor de viață e unul specific și nu sunt datori să activeze în genul în care activează preotul de mir. Dar, tocmai prin rugăciunea și contemplația lor, ei trebuie să fie contaminanți pentru lumea ce cercetează mănăstirea și dorește să-și găsească soluții pentru problemele ce o frământă.

Și ca fie contaminanți trebuie să ducă o viață duhovnicească aparte. Într-o lume în care omul a devenit foarte posesiv și doritor de plăceri, complăcându-se într-un egoism exacerbat, călugărul ne demonstrează că nu e musai să-i dai trupului tot ce-și dorește și că te poți preocupa de rugăciune, de meditație, de studiu, de alinarea durerilor altora, de asistența socială, de propovăduire.

Călugărul, așa cum spune pericopa din *Efeseni* de la ceremonia tunderii în monahism, este luptătorul cel mai hotărât în slujba Duhului, este cavalerul eminent al spiritului. Și-n luptă se cere bărbăție, iar călugărul,

este un bărbat al tăriei. Nu s-a închis în mănăstire pentru că i-a fost teamă să se lupte cu greutățile vieții, ci a intrat în monahism tocmai pentru a se lupta cu răul.

În luptă se cere bărbăție, iar expresia bărbăției călugărului este asceza. Asceza, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, nu omoară viața din noi, ci slăbiciunea din noi¹¹. Asceza este omorârea morții din noi, ea nu slăbește firea, ci o fortifică. Slăbiciunea firii se arată în lipsa ei de fermitate, în ușurința cu care este atrasă de plăcere și respinsă de durere. Această omorâre a morții din noi, această fortificare a firii, a devenit posibilă prin moartea de viață făcătoare a Mântuitorului. Așa cântăm în slujba Învierii: Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, Hristoase; astăzi mă ridic împreună cu Tine, Cel ce ai înviat. Răstignitu-m-am ieri împreună cu Tine; Însuți împreună mă preamărește, Mântuitorule, întru Împărăția Ta¹².

Toți, dar în special călugării, ne răstignim împreună cu Hristos și încercăm să omorâm moartea din noi. Călugărul este omul ce se transcende neconținut, ce se lansează deasupra graniței sale omenești, spune Părintele Dumitru Stăniloae¹³, și trăiește în contact cu transcendența divină. Călugărul se lasă scris cu condeiul Duhului.

¹¹ Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie 61*, Filocalia 3, Sibiu, 1948, p. 339.

¹² *Slujba Învierii*, EIBMBOR, București, 2010, p. 27.

¹³ Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Sensul ascezei monahale*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, p. 7.

Realizăm, spunând aceste lucruri, de ce modelul călugărului este îngerul, iar modelul mirenilor, în ale duhovniciei, este călugărul. De aceea, și slujba tunderii în monahism se cheamă slujba îmbrăcării îngerescului chip. Mănăstirile de peste tot și dintotdeauna inclusiv cele din România, prin marii lor trăitori au influențat duhovnicește foarte mulți oameni.

Cu nostalgie ne aducem aminte cum Părintele Paisie Olaru, Părintele Ilie Cleopa, Părintele Arsenie Papacioc, Părintele Teofil Părăianu și mulți alții constituiau inima adevăratelor centre de spiritualitate din care oamenii plecau spovediți, îndrumați, încurajați și întăriți în credință. Când Părintele Paisie Olaru a fost întreat cum trebuie să fie un bun duhovnic, a răspuns: să fie mai întâi om de rugăciune, să iubească Biserica și pe toți oamenii, să fie smerit și blând... să nu fie iubitor de laudă și cinste, iar cununa tuturor, să fie gata la nevoie a-și pune și viața și sufletul pentru Biserica lui Hristos și pentru fiii săi sufletești¹⁴.

Un loc special, în ce privește monahismul, îl constituie Sfântul Munte Athos. Pelerinii care ajung acolo întâlnesc oameni consacrați rugăciunii, dar care, potrivit statutului lor, fac și o misiune duhovnicească de excepție. Părintele Prof. Ioan Ică jr., prefațând cartea lui Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos*, spune câteva lucruri foarte importante în acest sens: Superioritatea Ortodoxiei față de celelalte confesiuni creștine și ideologii rezidă tocmai în consecvența cu care a cultivat

¹⁴ Arhimandrit IOANICHIE BĂLAN, *Părintele Paisie Duhovnicul*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993, p. 52.

și transmis de veacuri în forme personale vii această tradiție duhovnicească unică. Și ea ar putea fi, azi ca și înainte, șansa regăsirii spirituale de sine a omului modern și a Europei actuale. O spune și un mare istoric occidental al filosofiei antice în urma unei vizite la Athos: Socotim Ortodoxia printre ultimele șanse ale occidentului și drept șansa creștinismului însuși: un Occident aflat în moarte clinică, din punct de vedere spiritual, iar, de cealaltă parte, o Ortodoxie cu atât mai nouă cu cât nu e grevată de nici una din polemicile occidentale, nici de războaiele religioase și care, maturizată prin cumplite persecuții, ne aduce intact mesajul Dumnezeuului Celui viu și iubitor de oameni. În sfârșit, un creștinism care nu e nici fad, nici plictisitor, nici minimalist, nici demagogic, necontaminat nici de raționalismul reduționist și nivelator, nici de dualism, nici de psihologism sau clericalism. Adică de tot ceea ce Occidentul încearcă încă să justifice sau să se debaraseze. Aici circulă încă o sevă, o putere, un adevăr, care are, într-adevăr, aerul să fie adevărul însuși¹⁵.

Așa sunt privite de către un optimist mănăstirile, în general, și cele de la Athos, în special, locuri în care viața duhovnicească pulsează și se revarsă în toată lumea. Dacă ele, însă, sunt niște locuri unde pe primul plan stau activitățile gospodărești, necesare și acestea, iar viața spirituală este lamentabilă, și-au ratat menirea.

¹⁵ TEOCLIT DINONISIATUL, *Dialoguri la Athos*, Editura Deisis, Alba Iulia, 1994, p. XXX.

3. Ca parohia și mănăstirea să-și facă bine astăzi misiunea, preotul și starețul trebuie să ardă

Adesea ne laudăm cu realizările edilitare ale preoților și stareților. Acestea sunt necesare, dar nu suficiente. Cu ani în urmă m-a vizitat regretatul Mitropolit Nectarie din Kalymnos. Mă bucuram de finalizarea unei biserici frumoase și mari. Ca să ne determine să privim duhovnicește lucrurile, ne-a relatat o poveste: un celebru pelerin sosește într-o zi în mijlocul unei mari păduri, foarte frumoase. Era acolo o poiană minunată, iar în mijlocul poienii o mănăstire impunătoare. Mănăstirea avea o biserică măreață. A intrat în biserică și-a găsit o ceată de călugări care cântau ca îngerii. N-ar mai fi plecat de la slujbă dar, condiția lui de pelerin, l-a făcut să-și continue drumul. Peste câțiva ani s-a reîntors la mănăstirea minunată. Era nerăbdător să-i vadă pe acei călugări ce cântau ca îngerii. Când a ajuns în poiană a rămas stupefiat. Mănăstirea era demolată, acoperișul bisericii căzut, iar înăuntru se zbenguiau câteva sălbăticiuni. Pe sfânta masă chițăiau câteva hiene. A căzut în genunchi și a exclamat: „Doamne, de ce ai îngăduit ca, în locul acelor monahi minunați, sălbăticiunile să locuiască în casa Ta?” Domnul i-a răspuns: „Chițăitul acestor animale lipsite de răutate îmi este mai plăcut decât cântările acelor călugări lipsiți de sinceritate și fără viață duhovnicească”.

Ca să poți aprinde pe alții trebuie să arzi tu. Mântuitorul ne spune limpede: Foc am venit să arunc pe pământ și cât aș vrea să fie acum aprins (Luca 12, 49). Sfântul Ioan Gură de Aur se întreabă: Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru tot orașul – dar

pentru ce spun tot orașul – pentru toată lumea, care se roagă să facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatul tuturor, nu numai a celor vii, dar și a celor morți? Socot că nu-i de-ajuns pentru o rugăciune atât de mare nici îndrăznirea lui Moise și Ilie¹⁶.

Ce fel de om trebuie să fie, ne spune Sfântul Simeon Noul Teolog: Eu nu sunt vrednic să fiu preot. Dar am cunoscut, fără îndoială, cât de vrednic trebuie să fie cel ce va avea să slujească tainele lui Dumnezeu. În primul rând, să fie curat nu numai cu trupul, ci și cu sufletul; pe lângă acestea, trebuie să nu fie părtaș la nici un păcat. În al doilea rând, să fie smerit, atât în purtarea din afară, cât și în simțirea dinlăuntru a sufletului. Apoi, când stă înaintea sfintei și sfințitei Mese, trebuie să vadă, fără îndoială, cu mintea pe Dumnezeu, iar cu simțurile, Sfintele așezate înainte¹⁷.

Profesorul Mărturisitor Teodor Popescu, meditănd la misiunea preotului, și de ce nu, a starețului, ne spune că preotul trebuie să simtă prin Iisus Hristos și împreună cu Iisus Hristos durere pentru tot răul moral și material ce se săvârșește în lume: căci dacă nu ajung peste tot ochii și urechile sale trupești, ajunge inima lui Hristos, cu dragostea și rugăciunea Lui, care aduc între oamenii de aproape sau de departe, mila, ajutorul și iertarea¹⁸.

¹⁶ Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Despre Preoție*, EIBMBOR, București, 1987, p. 126.

¹⁷ Sfântul SIMEON NOUL TEOLOG, *Capetele Morale, Filocalia 6*, EIBMBOR, București, 1977, p. 117.

¹⁸ TEODOR M. POPESCU, *Îndrumări pentru preoți*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, p. 29.

Și ce-l dor pe Mântuitorul? Îl dor orbii, paralizicii și leproșii, Îl dor flămânzii, bolnavii și întemnițații, Îl dor fariseii și cărturarii, Îl dor păgânii și vameșii. Pe Iisus Hristos Îl dor bordeiele și cocioabele pline de întuneric, de frig și de boală... Îl dor învrăjbirea și dezbinarea Bisericii, sfâșierea trupului Lui mistic în confesiuni rivale... Îl dor ignoranța și indiferența religios-morală, lipsa de grijă pentru suflet a multora¹⁹.

În iubirea lui, preotul și starețul trebuie să-i cuprindă pe toți. Preotul trebuie să-și iubească credincioșii. Ei sunt fiii lui sufletești, lor le este datoare inima sa, râvna sa, devotamentul său. El trebuie să-i mântuiască și oamenii nu se pot mântui fără iubirea pilduitoare a preotului. Preotul trebuie să-i iubească pe toți oamenii, și pe cei ce nu sunt credincioșii săi²⁰.

În slujirea preoțească e nevoie de râvnă, de dăruire, de dragoste și răbdare, e nevoie să te faci tuturor toate. Altfel, preoția nu dă roade, sufletele se pierd, iar preotul fără dăruire și-a ratat misiunea. Ca preot și ca stareț trebuie să arzi.

4. Începutul entuziast, atât preotul cât și starețul, și-l fac în școlile teologice

Sfântul Vasile cel Mare a observat că un patrician venea des la slujbele de la mănăstire. Îi plăcea atmosfera și-l fascinau slujbele. La un moment dat, s-a hotărât să se călugărească, și s-a călugărit. Numai că nu s-a

¹⁹ *Ibidem*, p. 31.

²⁰ *Ibidem*, p. 73.

regăsit în statura de călugăr. Peste o vreme l-a întâlnit din nou Sfântul Vasile și i-a spus: Boierule, și pe patrician l-ai pierdut și nici pe călugăr nu l-ai aflat!

E teribil să descoperi că ai luat-o pe o linie moartă. Și, mă refer la tinerii noștri teologi, băieți și fete, care aveau în față multe alternative și au ales Teologia. Atunci trebuie să facem totul ca în Teologie să se regăsească și aici să fie performanți.

Atât preoții, cât și călugării începutul entuziast și-l fac în școlile teologice. De acestea trebuie să avem grijă. Toți cei ce se gândesc cu seriozitate la misiunea Bisericii noastre spun lucrul acesta. În perioada interbelică un foarte bun și misionar preot, Toma Chiricuță, făcea acest apel sfâșietor: Dați-ne fără de întârziere școala misionară, care ne trebuie. Seminariile, și Facultățile zicem noi, trebuiesc pătrunse, cu orice preț, de duhul misionar al Bisericii, căci altfel ele se exclud din corpul cel viu și roditor al Bisericii Domnului. Nici un sacrificiu și nici un fel de efort, în această direcție, nu este prea scump, pentru a-l face²¹.

Același minunat preot, gândindu-se la calitatea școlilor teologice, se adresează cu reverență episcopilor: Preasfinților Episcopi, conducători ai Bisericii! Dați-ne, cu orice preț, preoții care îi trebuiesc ceasului de față! Îndreptați-Vă toată luarea aminte spre pepinierele de preoți: Seminariile și Facultățile de Teologie! Faceți, cu orice jertfă, ca acolo să pătrundă un duh nou și o orientare nouă! Pentru ca să se nască din acest duh și din

²¹ Pr. TOMA CHIRICUȚĂ, *Iarăși misionarismul*, în „Fântâna Darurilor”, București, noiembrie 1933, p. 256.

această orientare preoțimea care ne trebuie: preoțimea cea nouă. Și atunci veți binemerita de la Dumnezeu și de la oameni acum și pentru veșnicie, o infinită recunoștință²².

Afirmațiile sunt valabile și astăzi. Școlile teologice pot face mult, atât pentru viitorii preoți, cât și pentru viitorii profesori de Religie, pentru asistenții sociali și pentru cei ce sunt preocupați de arta sacră. Toți, deopotrivă, trebuiesc formați în duhul misionar al Bisericii lui Hristos.

Acest gând ne-a călăuzit atunci când, după ce Dumnezeu ne-a dat libertate, ne-am implicat în deschiderea celor două școli de la Alba Iulia: Seminarul Sfântul Mitropolit Simion Ștefan, în 1991, și Facultatea de Teologie, în 1992. Ne aducem aminte cu nostalgie și cu recunoștință de oamenii ce ne-au ajutat. Nu o să-i putem aminti pe toți. Dar pe unii, cu o implicare deosebită, îi vom aminti. Clădirea de pe strada Vasile Goldiș, în care a funcționat o vreme Seminarul, precum și căminul teologic am primit-o prin bunăvoința domnului Avocat Ioan Rus, care pe vremea aceea era prefect. Terenul generos pe care s-a construit noua clădire a Seminarului și Biserica se datorează Domului Ministru Teodor Meleșcanu.

Când a început construirea clădirii Facultății, de pe Bulevardul „1 Decembrie 1918” primar era domnul Ioan Radu, și s-a continuat lucrarea pe vremea primarilor Ioan Timiș și a actualului primar Mircea Hava. În

²² Pr. TOMA CHIRICUȚĂ, *Chemare către Episcopi*, în „Fântâna Darurilor”, București, septembrie, 1933, p. 180.

efortul ctitoricesc, așa cum spune Pisania, ne-au ajutat mai mulți oameni deosebiți: Cu ajutorul lui Dumnezeu, s-a ridicat acest așezământ teologic între anii 1994-2004. Pomeniște, Doamne, pe ctitori și binefăcători: Prim Ministru Adrian Năstase, Prim Ministru Nicolae Văcăroiu, Prim Ministru Radu Vasile, Ministru Decebal Traian Remeș, Ministru Octav Cosmâncă, Prefect Ioan Rus și Primar Mircea Hava.

Proiectantă a fost firma SC Arhis, a arhitectului Florin Voica, iar calculele de rezistență le-a făcut firma SC Vasa Impex. Constructorul a fost SC Alba Cons, cu inginerii Iustin Furdul și Gheorghe Crișan, instalațiile le-a făcut SC Instalatorul, avându-l Inginer pe domnul Vasile Gheberta. Ostenitorii din partea Arhiepiscopiei sunt: Pr. Ioan Galață, consilier economic; Pr. Dumitru Vanca, consilier economic, Arhid. Ioan Roșca, consilier economic și Ing. Gheorghe Avram.

În foarte multe lucruri am fost ajutați de inimosul Ing. Ion Dumitreț, Președintele Consiliului Județean. Iar în paralel cu lucrările edilitare s-a format un bun colectiv de cadre didactice, conduse pe rând de decanii: Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, Arhiepiscop Prof. Dr. Andrei Andreicuț și Pr. Prof. Dr. Emil Jurcan. Cum Facultatea face parte din Universitatea „1 Decembrie 1918” ne-am bucurat de bunăvoința rectorilor: Prof. Dr. Iuliu Paul, Prof. Dr. Iacob Mârza, Prof. Dr. Ing. Moise Ioan Achim și Prof. Dr. Daniel Breaz.

Și tot în lumina acestui gând, după ce în martie 2011 am devenit Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului, ne-a

preocupat ridicarea unei clădiri funcționale și moderne pentru Facultatea de Teologie din Cluj. Înființată în anul 1924 de omul providențial, Episcopul Nicolae Ivan, funcționa în aceeași clădire cu Seminarul Teologic. Era imperios necesară ridicarea unei clădiri corespunzătoare. Ne-a ajutat Dumnezeu și-n timp record, între anii 2011-2013, am văzut terminată cea mai modernă Facultate de Teologie din România. Situată în zonă centrală, lângă Consiliul Județean, este o podoabă arhitecturală pentru Cluj. Lângă ea ridicăm acum un cămin studențesc, la anul vom ridica altul, și, împreună cu clădirea Facultății, vor alcătui Campusul Teologic „Nicolae Ivan”.

Placa comemorativă, pe care am intitulat-o Pro memoria, are următorul conținut: Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și prin împreună lucrarea Duhului Sfânt, s-a ctitorit Campusul Teologic – Nicolae Ivan – între anii 2011-2013. Ne-au sprijinit mai mulți oameni jertfelnici, dintre care amintim: Victor Ponta, Prim Ministru; Ioan Rus, Ministru; Alin Tișe, Președintele Consiliului Județean; Horia Uioreanu, Președintele Consiliului Județean; Ioan Aurel Pop, Rector; Ioan Chirilă, Președintele Senatului; Vasile Stanciu, Decan; Sorin Apostu, Primar; Emil Boc, Primar; Marian Muntean, Proiectant; Vasile Bercan, Constructor; Sorin Călea, Director economic. Înscrite, Doamne, în Cartea Vieții pe ctitorii și binefăcătorii acestui Așezământ Teologic!

Ne-a ajutat Atotputernicul și Preabunul Dumnezeu ca toate acestea să fie realizate. Am ezitat mult dacă să le amintim sau nu, ca să nu fie socotite ca o laudă. Știm

cuvântul Scripturii: Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem (*Luca 17, 10*).

Dar, ușor n-a fost. Orice ctitorie cere implicare și dăruire. De aceea, am socotit că versurile lui Arghezi, pe care le-am și așezat ca titlu al comunicării, redau cel mai bine ceea ce s-a întâmplat: *Altarul ca să fie și pietrele să ție! Cer inima și viața zidite-n temelie*²³.

Să dea Dumnezeu ca aceste ctitorii să ne pregătească tineri misionari, care să-L poată propovădui pe Hristos într-o lume ce se secularizează!

²³ TUDOR ARGHEZI, *Poetul Necunoscut*.

Într-o lume în continuă schimbare, Biserica trebuie să-și concentreze atenția, cu predilecție, asupra credincioșilor de mâine: elevii și studenții*

1. Educația religioasă este determinantă pentru viitorul societății

Anul 2015 a fost dedicat de către Sfântul Sinod „Misiunii parohiei și mănăstirii astăzi precum și Sfântului Ioan Gură de Aur și marilor păstori de suflete din eparhii”. Toți marii păstori de suflete, marii părinți duhovnicești, au realizat cât de importantă este educația religioasă pentru tineri.

Înțeleptul Solomon ne îndeamnă să-l *deprindem pe tânăr cu purtarea pe care trebuie să o aibă și chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea (Pilde 22, 6)*. Ce să mai spunem de Mântuitorul, Dascălul absolut? Pe contemporanii Săi, și pe noi, pe toți, îi *învăța ca Unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor (Matei 7, 29)*.

Sfântul Ioan Gură de Aur, pomenit în mod deosebit anul acesta, constata existența pe vremea lui a unei metehne care este mult mai prezentă astăzi. Părinții se preocupau de viitorul material al copiilor lor, dar le neglijau totalmente sufletul. *Mulți părinți ca să dăruiască fiului lor*

* În revista *Tabor*, nr. 12, decembrie / 2015, pp. 5-11.

un cal frumos, o casă luxoasă, o moșie bogată, fac orice și pun toate în lucrare. Dar ca sufletul să fie virtuos și să fie aplecați spre pietate, la acestea nu dau nici o însemnătate... La ceea ce trebuie, așadar, să ținem noi, nu-i a face pe copiii noștri bogați în bani, în aur, în prisosințe de acest soi, ci trebuie așa să facem ca ei să fie bogați mai presus de toate în pietate, în înțelepciune și-n comori de virtute¹. Potentații de astăzi în locul calului le cumpără o mașină, dar celelalte rămân identice.

Marele pedagog clasic, Jan Amos Comenius, citându-l pe Melanchton, scrie că *a forma corect tineretul valoarea mai mult decât a cuceri Troia². El este și pragmatic: ce dar mai mare și mai bun putem aduce societății decât să învățăm și să cultivăm tineretul? Mai ales când, față de moravurile timpului nostru, el a decăzut într-atâta încât trebuie frânat și constrâns prin acțiunile tuturor³. El va și menționa ce înțelege prin educarea tineretului: a educa tineretul cu prevedere înseamnă a te îngriji dinainte ca sufletele lor să fie ferite de stricăciunea lumii și ca semințele onestității împlântate în ei să ajungă să încolțească fericit, prin neîncetate îndemnuri și exemple, apoi ca mințile lor să fie pătrunse de cunoașterea adevărată a lui Dumnezeu și a feluritelor Sale zămisliri și astfel să se obișnuiască să vadă lumea prin lumina lui Dumnezeu, să iubească și să cinstească pe Părintele luminilor, mai presus de orice⁴.*

¹ AL. LASCAROV MOLDOVEANU, *Tălmăciri alese din Sf. Ioan Gură de Aur*, Tipografia Cugetarea, București, 1937, p. 18.

² JAN AMOS COMENIUS, *Didactica Magna*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 7.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p. 14.

Dacă cei responsabili cu formarea tinerilor nu-și fac această nobilă misiune rezultatele se văd peste tot. *Tineretul crește fără îngrijirea cuvenită, ca și copacii sălbatici pe care nimeni nu-i plantează, nu-i udă, nu-i altoiește și nu-i face să crească drept. Iată cum moravurile și obiceiurile sălbatice și nestăpânite cuceresc lumea, orașele mari și mici, toate casele și pe toți oamenii ale căror trupuri și suflete se irosesc într-o totală zăpăceală*⁵.

Concluzia pe care o trage este că omul ca să fie om trebuie format. Și ca să fie convingător, folosește câteva metafore tari: *ce sunt cei bogați fără înțelepciune, decât niște porci îngrășați cu tărâțe? Și ce sunt cei săraci fără înțelegerea lucrurilor, decât niște măgăruși, condamnați să ducă poveri? Ce este cel frumos care n-a învățat nimic, decât un papagal împodobit cu pene, sau după cum a mai spus cineva, o sabie de plumb într-o teacă de aur*⁶.

În vremurile moderne și postmoderne au apărut voci care nu sunt de acord cu educația religioasă a tinerilor. O motivație a acestora este că n-ar fi respectată libertatea de conștiință a copiilor. Nemaipomenind de faptul că educația religioasă a copiilor le oferă acestora premiile de a avea o viață spirituală normală și de a se apropia de Dumnezeu, care nu este un mit, ci cea mai evidentă realitate, subliniem faptul că, la maturitate, aceștia pot liber să opteze pentru o viață religioasă sau nu.

Se știe că-n majoritatea țărilor europene se face educație religioasă în școlile publice. La noi doar perioada comunistă a produs o sincopă și, spre marea noastră

⁵ *Ibidem*, p. 15.

⁶ *Ibidem*, p. 34

uimire, acum, în această libertate, s-au ridicat câteva voci care au sesizat Curtea Constituțională că n-ar fi constituțional articolul 18, aliniatul 2 din Legea nr. 1/2011, care prevedea că cei ce nu vor să facă Religie trebuie să facă cerere. Emil Moise, că acesta este numele contestatarului, pretinde ca cei ce vor să facă Religie trebuie să solicite acest lucru în scris.

Spre marea noastră bucurie, părinții din România, într-o majoritate covârșitoare, au optat pentru ora de Religie. O seamă de părinți râvnitori s-au asociat în organizația „Părinți pentru ora de Religie”, făcând lobby pentru această modalitate de a-i educa pe tineri. Educația religioasă, pe lângă faptul că-i ajută pe copii să se formeze integral, îi face conștienți de spiritualitatea acestui neam.

Nu numai copiii din România se formează deplin studiind Religia, ci și copiii din întreaga Europă care-și are rădăcini creștine. Și excepțiile superlaicizate, credem noi, că regretă această hotărâre de a renunța la ora de Religie. Franța, de exemplu. Filozoful, pedagogul și eseistul Vasile Băncilă, militează pentru „Formația religioasă a învățătorului”⁷, nu numai a profesorului de Religie. Și dă ca exemplu negativ tocmai Franța. Era în Paris și a asistat la sărbătoarea de Crăciun a unei școli: *Spirit lumesc, spirit de salon, în programul serbării, atitudine strict reglementară, rece, din partea învățătorilor. Sutele de copilași, ca o brazdă de floricele umane, așteptau o grijă mai intimă, mai părintească, publicul aștepta cu tremur o emoție mai înaltă. Nimic din toate acestea, căci în școala de acolo nu e Religie,*

⁷ În revista „Fântâna Darurilor”, București, anul II, Nr. 3, 1930, p. 100.

căci învățătorii de pe acele strălucite meleaguri se mediocrizează în lipsa lui Dumnezeu. În schimb, când, la aceea serbare, a intrat preotul de la biserica din apropiere, preotul cu care unii dintre copii învățau catehismul, a fost o animație subită, o bucurie care satură sufletul, o ciripeală bogată de fericire din partea poporului de omuleți, care înduioșă și dădea de gândit⁸.

Făcând un arc peste timp și observând astăzi civilizația europeană confruntându-se cu fundamentalisme și extremism pe care nu le merită, realizăm cât de importantă ar fi educația spirituală a europenilor și ce valoare colosală au rădăcinile lor creștine. Pornind de la această realitate, Vasile Băncilă va argumenta, în fața unora ce doresc scoaterea Religiei din școală, marea ei necesitate. *Unul din fundamentele educației, mai ales în școala primară, este învățământul religios. Sub acest raport, necesitatea formației religioase a învățătorului e mai mult decât elocventă. Copilului trebuie să i se dea religie. Aceasta e o datorie capitală față de sufletul lui și față de sufletul adultului care va fi. E o grozavă încălcare a drepturilor ființei omenești din partea acelorora care țin copiii departe de Dumnezeu, fie că fac acesta în familie, fie că scot religia din școala primară. Să zicem că sunt liberi adulții să creadă ce vor: dar n-au dreptul să distrugă în copil posibilitățile de a trăi, acum și mai târziu, religia. Aceasta e o tiranie, care le întrece pe toate celelalte. Trebuie să i se lase copilului însuși posibilitatea să hotărască mai târziu ce atitudine va avea față de Dumnezeu, dacă e vorba să discutăm în logica liberatară. Dar tocmai aici e punctul cel mai interesant: Vorbind în general, un copil ce a primit educație religioasă, poate*

⁸ Ibidem.

*deveni mai târziu necredincios; dar unul ce n-a primit această educație religioasă, nu mai poate deveni, în vârsta matură un om religios. Numai în cazul vocațiilor religioase excepționale se întâmplă convertiri*⁹.

Apoi, Vasile Băncilă subliniază că ora de Religie, pe lângă faptul că-l educă religios pe copil, îi oferă o educație generală sănătoasă. Fără studiul Religiei tânărul n-are o cultură generală temeinică. *Afară de aceasta, zice autorul, copiilor le mai trebuie educație religioasă și fiindcă religia e o pârghie de neînlocuit pentru a face educația în general a unui om. Educația morală și socială a copilului găsesc în religie cel mai prețios sprijin*¹⁰.

Un alt filozof foarte cunoscut, Petre Țuțea, spune că omul needucat religios, fără credință, este un handicapat. *Fără Dumnezeu, fără credință, omul devine un animal rațional care vine de nicăieri și merge spre nicăieri*¹¹.

S-ar putea aduce multe alte exemple din care reiese că educația religioasă este necesară pentru formarea integrală a omului de mâine, creștinului Bisericii noastre din vremurile viitoare.

2. Trei instituții îi formează pe tineri: familia, Biserica și școala

Totul începe în familie. Aici e mediul în care se formează viitorul om. Părinții au o responsabilitate deose-

⁹ În *Fântâna Darurilor*, anul II, nr. 4, Aprilie, 1930, p. 152.

¹⁰ *Ibidem*, p. 153

¹¹ PETRE ȚUȚEA, *Între Dumnezeu și neamul meu*, Editura Anastasia, București, 1992, p. 64.

bită în ce privește devenirea copiilor lor. Sfântul Apostol Pavel e clar în acest sens: *Dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios* (1 Timotei 5, 8).

Vestitul pedagog Johann Heinrich Pestalozzi scrie o carte întregă, intitulată: *Cum își învață Gertruda copiii*. Rolul mamei în formarea copiilor este esențial. Și o spune din propria-i experiență. *Mama l-a învățat la sânul ei să gângurească numele lui Dumnezeu*¹². *Mama are credibilitate pentru copilul ei. Am crezut în mama mea; inima ei mi-a arătat pe Dumnezeu. Dumnezeu este Dumnezeul inimii mele, Dumnezeul inimii ei. Nu cunosc alt Dumnezeu. Dumnezeul creierului meu e o himeră; nu cunosc alt Dumnezeu decât pe Dumnezeul inimii mele și mă simt om numai în credința pe care o am în Dumnezeul inimii mele. Dumnezeul minții mele este un Dumnezeu fals, mă pierd adorându-L; Dumnezeul inimii mele este Dumnezeul meu, mă încred în dragostea Lui. Mamă, mamă, tu mi-ai arătat pe Dumnezeu în învățăturile tale și eu L-am găsit în supunerea mea față de tine*¹³.

În beletristica noastră clasică foarte mulți autori subliniază rolul pe care părinții, în special mamele, îl au în formarea copiilor. Îl auzim pe Creangă, cu neîntrecutul talent de povestitor: *Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cât mi-aduc aminte, și-mi aduc bine aminte, căci brațele ei m-au legănat când îi sugeam țâța cea dulce și mă alintam la sânul-i, gângurind și*

¹² I. H. PESTALOZZI, *Cum își învață Gertruda copii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 13

¹³ *Ibidem*, p. 133

uitându-mă în ochi-i cu drag! Și sânge din sângele ei și carne din carnea ei am împrumutat și a vorbi de la dânsa am învățat. Iar înțelepciunea de la Dumnezeu, când vine vremea de a pricepe omul ce-i bine și ce-i rău¹⁴.

Nu numai mamele, ci și tații, familia întregă, au mare responsabilitate față de copiii lor, față de viitorul societății. Unul dintre entuziaștii acestui neam, Ioan Alexandru, de la a cărui moarte se împlinesc 15 ani, spunea: *Familia, iată un loc al practicării înainte de toate a tuturor virtuților, a desăvârșirii morale. Cum ești în familia ta, cum te porți cu cele intime ale tale în gândul și faptele tale controlate de conștiința ta și de ochii celor apropiați ție, te vei purta și cu ceilalți semeni ai tăi... Acolo unde nu-i rânduială, unde nu-i armonia iubirii și a sacrificiului de sine nu-i este dat unui copil să viețuiască*¹⁵.

Familia creștină este temeliea unei Patrii, pentru că aici se nasc și se educă prunci. Și lucrarea aceasta nobilă n-o face numai mama, ci și tata. *Mi-e gândul acum la casele pline de copiii din toată țara, la ceasul sfânt de seară când tatăl, întors ostenit de la lucru din câmp sau din fabrică, împarte la lumina lămpii, pâine pruncilor, pâine însoțită de cuvânt rar, plin de iubire și nădăjduire pe acest pământ românesc al părinților noștri*¹⁶.

Ioan Alexandru având și darul poeziei, realizând rolul esențial pe care-l au părinții în educație, va sub-

¹⁴ ION CREANGĂ, *Povești, amintiri, povestiri*, Editura Eminescu, București, 1980, p. 171.

¹⁵ IOAN ALEXANDRU, *Iubirea de Patrie*, Editura Eminescu, București, 1985, p. 94.

¹⁶ *Ibidem*.

linia lucrul acesta în poemul „Casa părintească”: *Sfânt obicei, părinții din părinți/O mână sapă alta se închină/ Și Domnul picură din mila lui/Ulei în graiul lămpii pe colină*¹⁷.

Din nefericire, în lumea noastră postmodernă, foarte mulți oameni nu mai văd așa familia. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în 2001 sublinia faptul că *totdeauna au existat crize în familie. Astăzi, însă, familia naturală, tradițională, se află în criză, în mutație spre un viitor confuz și încet, în toată Europa, astfel încât criza familiei este percepută ca simptom al civilizației occidentale, o criză a societății contemporane însăși*¹⁸. Nu lasă însă problema nerezolvată, pentru că noi, creștinii, nu ne putem pierde optimismul, ci vede ieșirea din criză printr-o colaborare a familiei cu Biserica. Trebuie cultivată sfințenia familiei. Trebuie cultivată legătura *între taina familiei și taina Bisericii, între taina copilului și taina persoanei, de vreme ce, pentru a fi Om adevărat, Dumnezeu-Fiul S-a născut din femeie și a intrat în istorie ca și copil*¹⁹.

Iar Biserica trebuie să vină în întâmpinarea familiei, conlucrând la educarea copiilor. E de mare importanță catehizarea acestora, începând de la grădiniță și până la nivelul studiilor superioare. Școala își va face și ea misiunea ei, dar, cu gândul că în școală se face ora de Religie, nu se poate renunța de la catehizarea de la biserică. Și, să nu uităm, participarea la Liturghie și

¹⁷ IOAN ALEXANDRU, *Pământ Transfigurat*, Editura Minerva, București, 1982, p. 165.

¹⁸ *Familia și Viața la începutul unui nou mileniu creștin*, București, 2001, p. 33.

¹⁹ *Ibidem*, p. 37.

împărtășirea cu Sfintele Taine este un mijloc important de formare a tinerilor.

Școala este un mijloc esențial de formare a tinerilor. Dar școala la noi și-n alte părți s-a organizat pe lângă biserică. Faptul că mai târziu, uneori, fiica și-a renegat mama este un gest de neînțeles. În 1854, de exemplu, s-a deschis școala domnească din Târgu Neamț. Era prezent și domnitorul, care i-a privit pe tineri cu drag și le-a zis: *Iată, copii, școala și Sfânta Biserică, izvoarele mângâierii și ale fericirii sufletești: folosiți-vă de ele și vă luminați și pe Domnul lăudați!*²⁰

Școala și Biserica au mers mână în mână când a fost vorba de formarea tinerei generații. Să ne gândim cât de importante au fost în istorie școlile confesionale de peste tot în spațiul românesc, mai ales în Transilvania. Dascălul și preotul au modelat sufletele copiilor și tinerilor de-a lungul anilor. E adevărat că nu întotdeauna au știut s-o facă la modul absolut al cuvântului. De aceea, Părintele Toma Chiricuță se întreba retoric: *Suntem suficient aprovizionați, noi, născătorii și educatorii copilului, adolescentului și a tânărului, cu înțelegere, iubire și jertfă, pentru a-i călăuzi? Avem noi, părinții și învățătorii, îndeustulătoare bogăție de adevăr, de bine și de frumos în fagurul sufletului nostru, spre a hrăni cu mierea lui sufletul generației care se ridică, în așa fel încât, atunci când se va plini vremea, să-i putem încredința ei lucrarea și rodirea de mâine a stupului Patriei noastre? Iată, gânduri, iată, griji și întrebări, pe care este bine ca să ni le punem cu seriozitate și cu putere, în această vreme, noi, oamenii ma-*

²⁰ ION CREANGĂ, *op. cit.*, p. 193.

turi ai generației actuale, prin care gândește și trăiește neamul²¹.

Dacă suntem obiectivi, vom recunoaște că nici părinții, nici preoții, nici dascălii nu se pot mulțumi cu rezultatul misiunii lor. În ce-i privește pe părinți, nu toți au o viață religioasă profundă; preoții, nu toți sunt râvnitori; iar dascălii, nu toți au o harismă pedagogică specială. Ne încurajează faptul că, totuși, mulți tineri sunt binecrescuți. Dar sunt și mulți care nu au o viață de creștini practicanți.

Octavian Goga, la timpul său, constata că mulți intelectuali nu mai au o viață spirituală normală. Și lucrul acesta se întâmplă și astăzi. Iată, ce zice el: *Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine, dacă, fără a-ți cere un semn, stau și mă întreb care este credința dumitale, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală, mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și, fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturării noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința în Dumnezeu, și preoți cu guri de aur cari să cuvânteze acolo, în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem²².*

²¹ Fântâna Darurilor, nr. 6, Aprilie, 1933, p. 176.

²² OCTAVIAN GOGA, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

Așadar, e nevoie de dascăli de Religie luminați și preoți cu guri de aur, care să îndrepte această stare de lucruri.

3. Succesul stă în buna conlucrare a celor trei instituții

Pentru a ajunge la buna formare a tinerilor, familia, Biserica și școala trebuie să-și armonizeze eforturile. Familia, numită de Sfântul Ioan Gură de Aur „Biserica mică”²³, face începutul. Biserica îl acompaniază, iar școala îl desăvârșește. Comuniunea dintre soți, care nasc și cresc copii, este icoana comuniunii dintre Hristos și Biserică.

Vorbind despre normala comuniune dintre soți, care creează un cadru potrivit pentru educarea copiilor, nu înseamnă că am și realizat-o. Iar slujitorii Bisericii, care-i încreștinează pe prunci și-i catehizează, nu întotdeauna sunt consecvenți cu misiunea lor. Ce să zicem de școală și de dascălul de Religie? Și școala își are sarcinile ei.

În ce privește familia, observăm cum în jurul nostru comuniunea familială se deteriorează pe zi ce trece. În pofida mulțimii de cărți scrise, a seminariilor și întrunirilor de specialitate, soții continuă să se înstrăineze unul de celălalt, părinții să se îndepărteze de copii și copiii de părinți. Și, de fapt, mulți nu-și dau seama că nu numai familia „modernă” este o problemă, ci modul de viață „modernă”²⁴.

²³ Cf. PAUL EVDOKIMOV, *Taina iubirii*, București, 1994, p. 159.

²⁴ *Ibidem*.

Se cheltuiesc bani mulți pentru programe și întruniri, dar problema reală nu este atinsă. Problema reală este aceea că în familii nu se mai trăiește o viață creștină. Viața creștină presupune ca familia să aibă un părinte duhovnic. Un dascăl care s-o povățuiească pe calea mântuirii. Un duhovnic în fața căruia soții și copiii să-și dezlege baierile sufletului. Viața creștină presupune ca membrii familiei să facă patru lucruri împreună: să se roage împreună acasă, să stea la masă împreună, să participe duminica la Sfânta Liturghie împreună și să iasă la o destindere agreabilă împreună.

La începutul anului școlar 2015-2016, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a trimis un mesaj care sublinia tocmai nevoia cooperării dintre familie, școală și Biserică în educarea copiilor. Spicuim câteva idei importante din acest mesaj: *Întrucât bazele educației se pun în familie, zice Preafericirea Sa, este esențial ca părinții, bunicii și rudele elevilor să conștientizeze rolul major pe care îl au în formarea personalității acestora și, mai precis, în formarea caracterelor, în promovarea valorilor perene sau permanente și în protejarea copiilor de anturajele nocive și de unele influențe negative ale internetului*²⁵.

Urmează apoi școala: *Dacă bazele educației se pun în familie, școala are rolul de a continua actul educativ, atât prin oferirea unui bagaj informațional riguros, cât mai ales prin formarea personalității depline a elevului, dornic să participe la viața comunității, prin calități reale și spirit creator, deoarece informarea, fără o formare spirituală a*

²⁵ Cf. *Cuvânt bun*, nr. 9, Tulcea, p. 3.

omului, nu dezvoltă persoana ca ființă comunională și relațională²⁶.

Iar Biserica, prin rolul ei educațional și călăuzitor de veacuri, dorește să vină în întâmpinarea nevoilor societății, constituindu-se într-un reper spiritual și un sprijin moral atât în vremuri bune, cât și în situații de criză²⁷.

Conștientă că omul ca să fie om trebuie format, Biserica își dă seama cât de important este îndemnul Înteleptului Solomon: *Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă; chiar când va îmbătrâni nu se va abate de la ea (Pilde 22, 6)*. Și încearcă să-l pună în practică.

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

Cuprins

I

Mai aproape de Hristos	7
La început de drum	9
În familie se întemeiază rânduiala morală și spirituală a unui neam	17
„Ca ei să fie una” (Ioan 17, 11)	21
Păstorul și luminătorul unui ținut	26
Patriarh puternic pentru vremuri dificile	30
În devenirea mea, Maica Domnului a avut un rol esențial...	35
Dascălilor, dați-ne tineretul de care avem nevoie!	40
Patru ani de rugă și de muncă	45
Cu gândul la viitorul Bisericii, episcopul are o grijă specială față de tineri, în general, și față de tinerii teologi, în special	48
Inima Clujului bate sărbătorește	53
Începem Anul Nou cu gândul la „Omul cel Nou”?	57
„Urmați-le credința” (Evrei 13, 7)	63
Postul Mare este o șansă de tămăduire sufletească și trupească	65
„Inima înțeleaptă caută știința” (Pilde 15, 14)	69
Doamne, cercetează-i pe copiii și tinerii noștri!	73
Eu m-am născut în lume să dăruiesc, să mă dăruiesc, oricând și orișicărui...	77

„Mutatu-te-ai la Viață, fiind Maica Vieții...”	86
Mitropolitul Antonie Plămădeală, „dascăl de cuget și cultură românească”	90
Formarea, calitatea și competitivitatea teologilor își au rădăcina într-o puternică convingere creștină	94
Mărturisitori pentru Ortodoxie	101
„Bolnav am fost și m-ați cercetat” (Matei 25, 36)	106
Sfinții Trei Ierarhi: Modele pentru toți creștinii, în general, și pentru teologi, în special	118
Începutul mântuirii noastre	128
Mult prețuiește rugăciunea cu post și cu milostenie (Tob. 12, 8)	132
„Bolnav am fost și M-ați cercetat” (Matei 25, 36)	136
Întocmai cu Apostolii	139
Pocăința, dar al Duhului Sfânt	143
Casa Mariei și a Martei	146
Apărători și mărturisitori ai credinței	152
Hristos ne oferă libertate deplină	156
„Biserica cea însuflețită”	163
Să începem Anul Nou cu Hristos-Dumnezeu	166
Hristos e totul. Când L-ai aflat, ești fericit!	169
Veste Bună pentru Cluj	173
Eroii neamului	177
Duhul Sfânt și roadele Sale fascinante și nenumărate	180
Preasfânta îi iubește pe cei ce păzesc poruncile lui Hristos	184
Maica Domnului binecuvintează începutul și sfârșitul anului bisericesc	189

Șapte ani de ardere și dăruire. O aniversare rotundă și semnificativă	193
Curățiți prin <i>Spovedanie</i> , Îl putem recunoaște pe Hristos în <i>Euharistie</i>	196
Strigătul din eternitate al martirilor	205
Mitropolit de stirpe boierească	216
Răscumpărând vremea... (Efeseni 5, 16)	218
Valențele veșnice ale activității noastre pământești	222
Post integral	226
Parohia care nu este misionară, în frunte cu preotul ei, are toate șansele să devină o epavă	231
„Facem prea puțin pentru tinerii noștri...”	237
Un părinte pentru cei mulți și necăjiți	248
Mărturisitor pentru cauza catehizării tineretului	251
Maica Domnului îngrijorată de disoluția familiei creștine	255
Tinerii creștini vor salva Europa	262
Sfinții ardeleni	265
Taină și minune	270
Mai aproape de Hristos, în anul 2016	273
Omul providențial pentru Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului	278

II

Mitropolitul Bartolomeu Anania, „omul fără vicleșug”	285
Lecțiile etice ale crizei: perspectiva religioasă	289
Grija episcopului pentru tineret	305

Un luminător din perioada „marelui întuneric” – Sofian Boghiu	316
Cu Academia spre culmile cunoașterii și cu Biserica spre culmile sfințeniei	325
Ecumenism Practic	332
Un academician isihast	337
Altarul ca să fie și pietrele să ție, cer inima și viața zidite-n temelie	342
Într-o lume în continuă schimbare, Biserica trebuie să-și concentreze atenția, cu predilecție, asupra credincioșilor de mâine: elevii și studenții	362